

Co-funded by
the European Union

MPATS

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUȚIA PUBLICĂ "COLEGIUL DE ECOLOGIE DIN CHIȘINĂU"
Catedra: "Turism și științe socio-umanistice"

SUPORT DIDACTIC

Turismul durabil

Specialitatea: "Turism"

Finanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu le reflectă neapărat pe cele ale Uniunii Europene sau ale EACEA. Nici Uniunea Europeană, nici EACEA nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Chișinău, 2025

Suportul didactic: Turismul durabil, este elaborat în corespundere cu Planul de Învățământ la specialitatea **Turism**.

Examinat și aprobat:

La Ședința Catedrei ”Turism și științe socio-umane”
din ” ” 2025
Fedco Valeriu, șef catedră _____

La Ședința Consiliului metodic-științific
din ” ” 2025
Iurieva Tatiana, directoarea Colegiului _____

Autori: 1. Gotnog Veaceslav, magistrul în geografie, profesor de geografie și discipline de specialitate, grad didactic unu, Colegiul de Ecologie din Chișinău.
2. Fedco Valeriu, profesor de geografie, grad didactic doi, șef de catedră ”Turism și științe socio-umane”, Colegiul de Ecologie din Chișinău.

Recenzenți:

1. Suvac Silvia, doctor conferențiar Universitatea Pedagogică de Stat ”Ion Creangă” Chișinău.
2. Serotinschii Anatol, Director SRL ”Adis-Tur” Chișinău.

Disclaimer

Acest material a fost elaborat în cadrul unui proiect ERASMUS+ de consolidare a capacității Invatamantului Profesional Tehnic, finanțat de Comisia Europeană, ”Calea Moldovei spre competențe turistice avansate (MPATS)” prin intermediul consorțiului BK Plus – Cipru, Centrul de Inovare și Politici din Moldova, Școala Profesională 2, Chișinău, Colegiul de Ecologie Chișinău, iED – Grecia, APRO Formazione – Italia, 2025 – 2027.

Materialul reprezintă o compilare și o sinteză a informațiilor provenite din multiple surse externe, toate făcând referință corespunzătoare la Bibliografie. Autorii nu revendică calitatea de autori originali pentru niciun conținut preluat din publicații externe și recunosc și respectă pe deplin drepturile de proprietate intelectuală ale autorilor, editorilor și instituțiilor originale, așa cum sunt citați în Bibliografie. Comisia Europeană nu este responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută a informațiilor conținute aici.

CUPRINS		Pagina
	ARGUMENT	3

I.	STRUCTURA SUPORTULUI DIDACTIC	6
II.	CONȚINUTUL SUPORTULUI DIDACTIC: 2.1. Conținuturi teoretice: Subiectul 1: Conținutul și conceptul, dimensiunile de dezvoltare durabilă. 7-11 Subiectul 2: Principiile și obiectivele dezvoltării durabile (Agenda 2030 ONU). 11-14 Subiectul 3: Strategia dezvoltării durabile a Uniunii Europene. 15-19 Subiectul 4: Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”. Obiectivele strategiei. 20-27 Subiectul 5: Politici și cadre legislative. Politici internaționale de mediu. Educația pentru dezvoltare durabilă. 28-35 Subiectul 6: Conceptul de eficiență ecologică. Eficiența ecologică în Republica Moldova în documentele de politici și acte normative. 36-44 Subiectul 7: Domenii de aplicare a eficienței ecologice. Instrumente de implementare. Instituții și actori implicați în eficiența ecologică. 45-51 Subiectul 8: Proiectele de implementare a economiei circulare în Republica Moldova. 52-57 Subiectul 9: Educație și conștientizare ecologică. Campanii de educație. 58-63 Subiectul 10: Noțiuni și termeni specifici unui sistem de management al mediului. 64-66 Subiectul 11: Cerințe ale sistemului de management al mediului. 67-72 Subiectul 12: Etapele implementării unui SMM în turism. Domenii de aplicare în turism. 73-75 Subiectul 13: Beneficii și caracteristici comune ale unui management de mediu de succes. Exemple de bune practici. 76-80 Subiectul 14: Oportunități pentru turismul durabil. Tendințe internaționale (Green Tourism, Sustainable Destinations). 81-93 Subiectul 15: Parteneriate, colaborări cu autorități, ONG-urile. Rolul managerilor de structuri turistice. 94-106 Subiectul 16: Reducerea utilizării cantităților de plastic. Reducerea risipei de produse alimentare în hoteluri. Gestionarea și reciclarea eficientă a deșeurilor. 107-129 Subiectul 17: Definirea politicii și angajamentelor pentru introducerea unui SMM în turism. Bazele dezvoltării unui SMM în turism. 130-139 Subiectul 18: Planificarea realizării politicii de mediu în turism. 140-144 Subiectul 19: Capacități și mecanisme de susținere a îndeplinirii politicii de mediu. 145-150 Subiectul 20-21: Aplicarea SMM în structuri turistice. Controlul activităților și operațiilor desfășurate în cadrul SMM din turism. Monitorizarea și evaluarea implementării SMM. 151-159 2.2. Conținuturi practice: Lucrarea nr.1: Politica de mediu a Parlamentului European. 160-161 Lucrarea nr.2: Agenda europeană pentru turism 2030. 161-163 Lucrarea nr.3: Asigurarea unui mediu sănătos și sigur din Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”(Conținutul obiectivului 10). 164-165 Lucrarea nr.4: Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027. 166-167 Lucrarea nr.5-6: Sistemul de management de mediu conform standardului ISO 14001 și EMAS. 168-169 Lucrarea nr.7: Factori stimulativi și bariere în implementarea SMM. 170-171 Lucrarea nr.8: Îmbunătățirea continuă a performanței globale de mediu în turism. 172-174 Lucrarea nr.9-10: Proiecte Internaționale pentru turism durabil (UNEP, OMT, UE). Studii de caz și bune practici. 175-177 III. SUGESTII METODOLOGICE ȘI DE EVALUARE. 178-179 IV. CONCLUZIE. 180 V. ANEXE. 181-187 VI. BIBLIOGRAFIE. 188	

ARGUMENT

Suportul didactic ”Turismul durabil”, aduce în atenția elevilor de la specialitatea ”Turism” dar și în atenția cadrelor didactice interesate, principalele direcții de dezvoltare ale industriei turistice

contemporane, întrucât răspunde atât nevoilor economice, cât și celor sociale și ecologice. Spre deosebire de formele tradiționale de turism, care pot genera poluare, degradarea mediului și presiuni culturale asupra comunităților locale, turismul durabil urmărește un echilibru între dezvoltare și conservare.

Un argument central pentru promovarea turismului durabil este acela că el garantează accesul generațiilor viitoare la aceleași resurse naturale și culturale de care beneficiem astăzi. Astfel, turismul nu mai este privit ca un consum rapid al resurselor, ci ca o formă de valorificare responsabilă a lor. În acest sens, dimensiunea ecologică devine fundamentală, prin protejarea biodiversității și reducerea impactului asupra mediului.

Pe lângă aspectele de mediu, turismul durabil încurajează respectarea și implicarea comunităților locale. Valorile culturale, tradițiile și identitatea locului sunt promovate, iar beneficiile economice sunt distribuite echitabil. În plus, prin atragerea de venituri stabile și prin crearea de locuri de muncă, turismul durabil contribuie la consolidarea economiilor locale și regionale. Turismul durabil este mai mult decât o tendință – este o necesitate. El oferă o cale de mijloc între progres și conservare, demonstrând că dezvoltarea economică poate coexista cu protecția mediului și cu respectarea comunităților locale. De aceea, poate fi considerat singura strategie viabilă pentru viitorul turismului. Spre deosebire de turismul tradițional, care adesea produce presiuni asupra mediului (poluare, degradarea ecosistemelor, supraexploatarea resurselor) și asupra comunităților locale (uniformizare culturală, dependență economică), turismul durabil urmărește:

- **dimensiunea ecologică** – protejarea biodiversității, reducerea emisiilor și utilizarea responsabilă a resurselor;
- **dimensiunea socio-culturală** – respectarea valorilor comunităților locale, implicarea acestora în procesul decizional și valorizarea patrimoniului cultural;
- **dimensiunea economică** – generarea de venituri stabile și locuri de muncă fără a compromite resursele pe termen lung.

Conceptul de dezvoltare durabilă

- Termen consacrat prin **Raportul Brundtland (1987)** – „*Our Common Future*”:

Dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care satisface nevoile prezentului fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi.

- **Esența conceptului:** găsirea unui echilibru între creșterea economică, protecția mediului și echitatea socială.
- **Caracteristici principale:**
 - orientare pe termen lung;
 - responsabilitate intergenerațională;
 - integrarea politicilor economice, sociale și ecologice;
 - participarea activă a comunităților.

Motivația, utilitatea cursului pentru formarea și dezvoltarea profesională.

Disciplina **Turismul durabil** are o importanță majoră în pregătirea viitorilor specialiști în domeniul turismului, deoarece pune în centru ideea echilibrului dintre dezvoltarea economică, protecția mediului și respectarea valorilor sociale și culturale. Într-un context global marcat de schimbări climatice, presiuni asupra resurselor naturale și nevoia de a oferi servicii turistice de calitate, cursul oferă studenților atât **cunoștințe teoretice**, cât și **abilități practice** necesare pentru o carieră responsabilă și competitivă.

Motivația cursului

- Turismul este una dintre cele mai dinamice ramuri ale economiei mondiale, iar orientarea sa spre principiile durabilității reprezintă o necesitate, nu doar o opțiune.
- Republica Moldova (și regiunea în general) dispune de un bogat potențial turistic natural și cultural, dar pentru valorificarea lui durabilă sunt necesari specialiști care să integreze aspectele economice, ecologice și sociale în planificarea și dezvoltarea activităților turistice.
- Cererea tot mai mare din partea turiștilor pentru experiențe autentice, ecoturism, turism rural și cultural motivează pregătirea unor cadre care să înțeleagă și să aplice principiile responsabilității și sustenabilității.

Utilitatea cursului pentru formarea și dezvoltarea profesională

- **Dezvoltă competențe profesionale** privind planificarea și gestionarea proiectelor turistice în conformitate cu principiile dezvoltării durabile.
- **Formează abilități de analiză** a impactului activităților turistice asupra mediului și comunităților locale.
- **Încurajează gândirea critică și responsabilă**, necesară în luarea deciziilor și implementarea de strategii de turism verde.
- Pregătește viitorii specialiști să devină **promotori ai schimbării** în cadrul agențiilor, organizațiilor și instituțiilor turistice.
- Oferă o bază solidă pentru **dezvoltarea carierei** în domenii precum: managementul destinațiilor turistice, consultanță în turism, proiecte de ecoturism, educație și formare în turism, administrație publică și organizații non-guvernamentale.
- Contribuie la **formarea unei mentalități profesionale orientate spre etică, responsabilitate socială și protejarea patrimoniului natural și cultural.**

Administrarea disciplinei

Codul modulului	Denumirea modulului	Seme strul	Numărul de ore				
			Total	Contact direct			

				Prelegeri	Practică	Studiul individual	Modalitatea de evaluare	Numărul de credite
S.07.A.041	<i>Turismul durabil</i>	VII	120	40	20	60	Examen	4

Conținutul cursului

Nr. crt.	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total ore	Contact direct		Studiul individual
			teorie	practice	
1.	Dezvoltarea durabilă- fundament al managementului mediului.	28	10	4	14
2.	Implementarea eficienței ecologice în Republica Moldova.	26	8	4	14
3.	Sistemul de management al mediului (SMM) în turism.	36	12	6	18
4.	Dezvoltarea și transpunerea în practică a sistemelor de management de mediu în turism	30	10	6	14
Total		120	40	20	60

I. STRUCTURA SUPORTULUI DIDACTIC

1. 21 conținuturi teoretice/tematice
2. 10 lucrări practice
3. Sugestii metodologice și de evaluare

Conținuturi:

Conținuturi tematice	Forma de activitate
Conținutul și conceptul, dimensiunile de dezvoltarea durabilă.	Teorie
Principiile și obiectivele dezvoltării durabile (Agenda 2030 ONU).	Teorie
Strategia dezvoltării durabile a Uniunii Europene.	Teorie
Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”. Obiectivele strategiei.	Teorie
Politici și cadre legislative. Politici internaționale de mediu. Educația pentru dezvoltarea durabilă.	Teorie
Conceptul de eficiență ecologică. Eficiența ecologică în Republica Moldova în documentele de politici și acte normative.	Teorie
Domenii de aplicare a eficienței ecologice. Instrumente de implementare. Instituții și actori implicați în eficiența ecologică.	Teorie
Proiectele de implementare a economiei circulare în Republica Moldova.	Teorie
Educație și conștientizare ecologică. Campanii de educație.	Teorie
Noțiuni și termeni specifici unui sistem de management al mediului.	Teorie
Cerințe ale sistemului de management al mediului.	Teorie
Etapele implementării unui SMM în turism. Domenii de aplicare în turism.	Teorie
Beneficii și caracteristici comune ale unui management de mediu de succes. Exemple de bune practici.	Teorie
Oportunități pentru turismul durabil. Tendințe internaționale (Green Tourism, Sustainable Destinations).	Teorie
Parteneriate, colaborări cu autorități, ONG-urile. Rolul managerilor de structuri turistice.	Teorie
Reducerea utilizării cantităților de plastic. Reducerea risipei de produse alimentare în hoteluri. Gestionarea și reciclarea eficientă a deșeurilor.	Teorie
Definirea politicii și angajamentelor pentru introducerea unui SMM în turism. Bazele dezvoltării unui SMM în turism.	Teorie
Planificarea realizării politicii de mediu în turism.	Teorie
Capacități și mecanisme de susținere a îndeplinirii politicii de mediu.	Teorie
Aplicarea SMM în structuri turistice.	Teorie
Controlul activităților și operațiilor desfășurate în cadrul SMM din turism. Monitorizarea și evaluarea implementării SMM.	Teorie
Politica de mediu a Parlamentului European.	Practică
Agenda europeană pentru turism 2030.	Practică
Asigurarea unui mediu sănătos și sigur din Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”(Conținutul obiectivului 10).	Practică
Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027.	Practică
Sistemul de management de mediu conform standardului ISO 14001 și EMAS.	Practică
Factori stimulativi și bariere în implementarea SMM.	Practică
Îmbunătățirea continuă a performanței globale de mediu în turism.	Practică
Proiecte Internaționale pentru turism durabil (UNEP, OMT, UE). Studii de caz și bune practici.	Practică

II. CONȚINUTUL SUPORTULUI DIDACTIC

2.1. Conținutul teoretic

Subiectul 1: Conținutul și conceptul, dimensiunile de dezvoltare durabilă.

Turism durabil sau turismul sustenabil este un concept ce a apărut în anii '90, a dobândit însă recunoaștere globală în ultima perioadă, odată cu conștientizarea amenințării încălzirii globale. Astfel, turism durabil se referă la strategia sustenabilă practică de industrie turismului. Impactul pozitiv al turismului se referă la crearea unor noi locuri de muncă pentru rezidenții destinației turistice, conservarea patrimoniului cultural, dar și protejarea faunei și florei locale. Impactul negativ al turismului este reprezentat, în principal, de distrugerea ecosistemelor, prejudecăți patrimoniului sau afectarea bunăstării localnicilor. Cu alte cuvinte, turismul durabilității, formă de turism care răspunde nevoilor actual ale turiștilor și ale destinațiile turistice, protejând și îmbunătățind oportunitățile de dezvoltare turistică pentru generațiile viitoare (Observatorul Turistic, 2023).

Organizația Mondială a Turismului *definește turismul durabil* ca „turismul al cărui management duce la asigurarea nevoilor economice, sociale și estetice, păstrând în același timp integritatea culturală, diversitatea biologică și bunăstarea comunităților locale”

„Turismul care din punct de vedere economic, socio-cultural și ecologic este durabil. În acest fel impactul economic, socio-cultural și ecologic nu este permanent, dar nici ireversibil” (Beech & Chadwick, Coventry University)

„Turismul durabil este în cel mai pur sens o industrie care vizează un impact cât mai scăzut asupra mediului și a culturii locale, contribuind la creșterea veniturilor, a locurilor de muncă și la conservarea ecosistemelor locale.

Turismul are una dintre cele mai mari contribuții la realizarea dezvoltării durabile, în primul rând datorită dinamismului și creșterii acestui sector cu implicații directe asupra creșterii economice din regiunile și destinațiile turistice, și în al doilea rând datorită faptului că turismul se bazează pe o legătură directă între consumatori (turiști), industrie, mediu și comunitățile locale.

Această relație directă dintre turism și dezvoltare durabilă se creează și datorită faptului că în turism, spre deosebire de alte industrii, consumatorul (turistul) se deplasează spre producător și spre produs, iar atunci când acesta este planificat și condus corespunzător poate reprezenta un mijloc de întreținere pentru comunitățile rurale și urbane. Din aceste motive putem desprinde trei aspecte esențiale ale relației turism-dezvoltare durabilă:

Interacțiunea. Natura turismului, ca o componentă a industriei serviciilor, presupune o interacțiune directă și indirectă între turiști, comunitățile gazdă și mediul local;

Conștientizare. Prin intermediul activităților turistice, turiștii devin conștienți de problemele mediului înconjurător și de diferențele culturale, acordând o mai mare atenție aspectului durabil;

Motivație. Cea mai mare parte a activităților turistice se bazează pe dorința turiștilor de vizita regiuni cu un mediu natural intact, atractiv și de a intra în contact cu comunitățile locale. Din punct de vedere al acestei relații, turismul poate avea un impact pozitiv în ceea ce privește dezvoltarea durabilă locală, dar poate produce și degradări ale mediului.

Impactul pozitiv poate rezulta din:

- crearea unor oportunități privind dezvoltarea economică locală și creșterea numărului locurilor de muncă;
- stimularea investițiilor;
- crearea și dezvoltarea infrastructurii locale;
- stabilirea unor legături inter-culturale;
- obținerea unor venituri din valorificarea resurselor naturale și culturale, care pot fi utilizate pentru activitățile de conservare și protejare a mediului.

Sub aspectul impactului negativ, acesta se poate manifesta prin:

- exercitarea unei presiuni directe asupra ecosistemelor fragile;

- exercitarea unei presiuni considerabile asupra comunităților gazdă, prin care se poate ajunge la pierderea autenticității acesteia;

- creșterea gradului de poluare locală;

Turismul durabil este aplicabil doar atunci când acesta contribuie la:

- colaborarea și înțelegerea internațională;

- protejarea mediului înconjurător;

- păstrarea identității culturale a comunităților gazdă;

- dezvoltarea economică a comunităților locale.

Dimensiunile dezvoltării durabile:

Dezvoltarea durabilă economică atât pe termen scurt cât și pe termen lung, prin:

- realizarea unor parteneriate între întreprinderile mici și mijlocii și organizațiile Multinaționale din domeniul turismului;

- organizarea unor cursuri de pregătire pentru lucrătorii din domeniul turismului;

- obținerea unei certificări internaționale;

- diversificarea ofertei turistice;

- alocarea de resurse pentru promovarea și diversificarea produselor și serviciilor turistice;

Dezvoltarea durabilă ecologică, prin:

- promovarea în rândul turștilor a unor coduri etice și norme de conduită;

- monitorizarea continuă a impactului turismului asupra mediului înconjurător;

- formularea unor politici și strategii de dezvoltare în conformitate cu principiile de dezvoltare durabilă;

- aplicarea unui management durabil în ariile naturale protejate vizitate de către turiști;

Dezvoltarea durabilă culturală prin:

- păstrarea integrității culturale;

- conservarea diversității culturale locale;

- garantarea protecției mediului natural și a tradițiilor;

- încurajarea localnicilor în vederea păstrării obiceiurilor tradiționale;

- respectarea dreptului de proprietate a localnicilor;

- educarea turiștilor în vederea adoptării unui comportament corespunzător;

Dezvoltarea durabilă a comunităților locale, prin care este vizată obținerea unor beneficii de natură economică.

- comunitatea trebuie să mențină controlul asupra dezvoltării turismului;

- prin turism trebuie create locuri de muncă pentru rezidenți;

- încurajarea micilor întreprinzători locali, prin acordarea unor subvenții;

- creșterea nivelului de trai local ca urmare a activităților turistice.

Priorități și provocări pentru turismul durabil:

Creșterea dinamică a industriei turismului și managementul acesteia. Predicțiile referitoare la creșterea circulației turistice interne și internaționale în următorii 15 și 20 de ani ridică în același timp problema presiunii din ce în ce mai mare asupra mediului.

- Pentru a reduce presiunea turismului asupra resurselor naturale și antropice, trebuie întocmit un plan de management care să fie aplicat în mod corespunzător la toate nivelele.

- Regiunile marine și de coastă, orașele istorice, obiectivele cultural-istorice și mediile naturale fragile sunt primele destinații în care ar trebui aplicat un management corespunzător al resurselor.

- Schimbările climatice.

Schimbările climatice reprezintă la rândul lor o componentă esențială în asigurarea dezvoltării durabile a turismului, sub cele două aspecte: schimbările climatice au consecințe asupra turismului iar turismului contribuie la schimbările climatice.

Efectele schimbărilor climatice, precum: creșterea nivelului mării, eroziunea plajelor, formarea tot mai frecventă a unor fenomene precum furtuni, tornade sau uragane, pot reprezenta o amenințare pentru destinațiile din regiunile de coastă. Stațiunile montane pot fi afectate prin precipitații abundente sau prin scurtarea sezonului de practicare a sporturilor de iarnă.

Se estimează de asemenea, că turismul contribuie în proporție de 5,3 % la crearea efectului de seră, mai ales datorită transporturilor utilizate de către turiști.

Eradicarea sărăciei.

- Turismul poate contribui la reducerea gradului de sărăcie globală, deoarece reprezintă un sector care utilizează resursele naturale și culturale chiar și în țările sărace.

- Dezvoltarea turismului în astfel de țări reprezintă o oportunitate, prin asigurarea unor venituri suplimentare, crearea unor locuri de muncă pentru rezidenți etc.

Provocarea principală pentru turism este aceea de a găsi cele mai bune soluții de reorientare a veniturilor obținute către comunitatea locală.

Conservarea mediului.

- Preocuparea de a găsi resursele financiare necesare pentru conservarea și protejarea mediului reprezintă o prioritate mondială.

- Ariile naturale protejate din țările aflate în curs de dezvoltare beneficiază de mai puțin de 30 % din fondurile necesare conservării, iar unele guverne au redus aceste fonduri cu 50 % în ultimii 10 ani.

Turismul contribuie în mod direct la obținerea de venituri pentru astfel de areale protejate prin taxele de acces sau permisele speciale, iar cea mai mare parte a acestor venituri sunt orientate către conservarea mediului.

Conținutul dezvoltării durabile

Conținutul dezvoltării durabile se referă la ansamblul **obiectivelor, principiilor și măsurilor** care vizează:

- Creșterea economică pe termen lung, prin utilizarea eficientă și rațională a resurselor.
- Asigurarea calității vieții și reducerea inegalităților sociale.
- Protejarea mediului natural, menținerea biodiversității și prevenirea poluării.
- Promovarea inovației, educației și culturii pentru responsabilitate socială.
- Consolidarea instituțiilor democratice și a cooperării internaționale.

Dimensiunile dezvoltării durabile

Dezvoltarea durabilă are mai multe dimensiuni interconectate, cele mai importante fiind:

a) Dimensiunea economică

- Se referă la menținerea unei **creșteri economice sustenabile**.
- Promovează **utilizarea rațională a resurselor**, inovarea tehnologică și eficiența energetică.
- Creează oportunități de **muncă decentă** și stimulează competitivitatea.

b) Dimensiunea socială

- Vizează **bunătatea și echitatea socială**.
- Asigură acces la educație, sănătate, cultură și justiție socială.
- Susține incluziunea socială și reducerea sărăciei.
- Respectă diversitatea culturală și identitatea comunităților locale.

c) Dimensiunea ecologică (de mediu)

- Se concentrează pe **protecția ecosistemelor și a biodiversității**.
- Previne poluarea și schimbările climatice.
- Asigură conservarea resurselor naturale regenerabile și neregenerabile.
- Promovează modele de consum și producție responsabile.

d) Dimensiunea culturală (complementară)

- Recunoaște rolul culturii, tradițiilor și valorilor identitare în procesele de dezvoltare.

- Contribuie la **păstrarea patrimoniului material și imaterial**.
- Favorizează dialogul intercultural și coeziunea socială.

e) Dimensiunea instituțională și politică

- Susține **buna guvernare** și transparența în luarea deciziilor.
- Încurajează participarea cetățenilor la procesul democratic.
- Promovează cooperarea internațională pentru atingerea obiectivelor globale (Agenda 2030 – ONU).

Dezvoltarea durabilă reprezintă o **viziune integratoare** asupra viitorului omenirii, care pune în balanță progresul economic, echitatea socială și protecția mediului. În epoca actuală, dominată de globalizare, schimbări climatice și presiuni demografice, aplicarea principiilor durabilității este o **necesitate strategică** pentru toate statele și domeniile, inclusiv pentru turism, agricultură, industrie și urbanism.

Tabelul 1

Dimensiunile dezvoltării durabile

Dimensiune	Scop principal	Exemple de acțiuni/indicatori	Impact asupra turismului durabil
Economică	Creștere economică sustenabilă	Utilizarea eficientă a resurselor, inovare tehnologică, locuri de muncă decente	Dezvoltarea infrastructurii turistice fără epuizarea resurselor
Socială	Echitate și bunăstare	Educație, sănătate, incluziune socială, reducerea sărăciei	Acces egal la atracții turistice, implicarea comunităților locale
Ecologică	Protecția mediului	Conservarea biodiversității, prevenirea poluării, gestionarea resurselor naturale	Turism ecologic, ecoturism, protecția habitatelor naturale
Culturală	Conservarea patrimoniului	Păstrarea tradițiilor, patrimoniului material și imaterial	Promovarea turismului cultural și comunitar
Instituțională/Politică	Guvernare și participare	Transparență, participare publică, cooperare internațională	Implicarea autorităților și comunităților în proiecte turistice durabile

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Întrebări de cunoștințe generale

1. Ce reprezintă conceptul de dezvoltare durabilă?
2. Cine a formulat definiția clasică a dezvoltării durabile și în ce document?
3. Care este principiul fundamental al echității între generații?
4. Ce înseamnă echitatea intragenerațională?

Întrebări de înțelegere

5. Explicați relația dintre dezvoltarea economică, protecția mediului și echitatea socială.
6. De ce dezvoltarea durabilă nu se limitează doar la protecția mediului?
7. Enumerați principalele principii ale dezvoltării durabile.

Întrebări aplicative

8. Oferiți exemple concrete de acțiuni durabile în turism pentru fiecare dimensiune: economică, socială, ecologică, culturală, instituțională.
9. Cum poate un specialist în turism să contribuie la dezvoltarea durabilă a unei destinații turistice?
10. Identificați un proiect turistic din Moldova sau altă regiune care respectă principiile dezvoltării durabile și argumentați alegerea.

Întrebări critice / de analiză

11. Care sunt riscurile ignorării principiilor dezvoltării durabile în planificarea turistică?
12. Cum influențează dimensiunea culturală dezvoltarea turismului durabil?
13. Argumentați importanța integrării dimensiunilor economică, socială și ecologică în proiectele de turism.

Subiectul 2: Principiile și obiectivele dezvoltării durabile (Agenda 2030 ONU).

1. Principiile dezvoltării durabile

Dezvoltarea durabilă se bazează pe câteva **principii fundamentale**, care ghidează acțiunile statelor, organizațiilor și indivizilor:

1. **Echitatea între generații** – prezentul trebuie să satisfacă nevoile curente fără a compromite resursele și oportunitățile generațiilor viitoare.
2. **Echitatea intragenerațională** – reducerea inegalităților sociale, economice și geografice în prezent.
3. **Integrarea dimensiunilor dezvoltării** – economică, socială, ecologică și culturală trebuie să fie corelate în procesul decizional.
4. **Precauția și prevenția** – evitarea degradării ireversibile a mediului și gestionarea responsabilă a resurselor naturale.
5. **Participarea și responsabilitatea publică** – implicarea cetățenilor și a comunităților în luarea deciziilor care afectează mediul și societatea.
6. **Cooperarea internațională** – colaborarea între state și organizații pentru atingerea obiectivelor globale.

Agenda 2030 și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (SDGs)

În 2015, **Organizația Națiunilor Unite** a adoptat **Agenda 2030**, care include **17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (Sustainable Development Goals – SDGs)** și 169 de ținte asociate. Acestea reprezintă un **cadru global pentru progres economic, social și ecologic**.

Cele 17 obiective principale

1. **Fără sărăcie** – eliminarea sărăciei extreme și reducerea inegalităților.
2. **Foamete zero** – asigurarea securității alimentare și a nutriției adecvate.
3. **Sănătate și bunăstare** – acces universal la servicii medicale și sănătate publică.
4. **Educație de calitate** – acces la educație incluzivă și echitabilă.
5. **Egalitate de gen** – eliminarea discriminării și promovarea egalității.
6. **Apă curată și canalizare** – acces la apă potabilă și gestionarea sustenabilă a resurselor de apă.
7. **Energie curată și accesibilă** – promovarea surselor de energie regenerabilă.
8. **Muncă decentă și creștere economică** – crearea de locuri de muncă și creșterea economică sustenabilă.
9. **Industrie, inovare și infrastructură** – dezvoltarea infrastructurii durabile și promovarea inovării.
10. **Reducerea inegalităților** – incluziune socială și economică.
11. **Orașe și comunități durabile** – locuire sigură și dezvoltare urbană sustenabilă.
12. **Consum și producție responsabile** – utilizarea eficientă a resurselor și reducerea deșeurilor.
13. **Acțiune climatică** – combaterea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea.
14. **Viața sub apă** – protecția ecosistemelor acvatice și gestionarea durabilă a resurselor marine.
15. **Viața pe uscat** – protecția ecosistemelor terestre și a biodiversității.
16. **Pace, justiție și instituții puternice** – promovarea societăților pașnice și instituțiilor eficiente.
17. **Parteneriate pentru obiective** – cooperare globală pentru atingerea SDGs.

Figura 1. Sursa: statistica.gov.md. Obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD).

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD), altfel cunoscute ca Obiectivele Globale, sunt un apel universal la acțiune pentru a pune capăt sărăciei, pentru a proteja planeta și pentru a asigura faptul că toți oamenii se bucură de pace și de prosperitate.

Aceste 17 obiective se bazează pe succesele Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, iar acum

acoperă și domenii noi, precum schimbările climatice, inegalitatea economică, inovațiile, consumul durabil, pacea și justiția, printre alte priorități. Obiectivele sunt interconectate - de multe ori cheia succesului într-un domeniu va implica abordarea unor aspecte mai frecvent asociate cu alt domeniu. În scopul monitorizării ODD a Agendei 2030 la nivel global a fost aprobat un set de indicatori în număr de 241, conform cărora va fi evaluată fiecare țară la nivel regional și global. Setul de indicatori ODD a fost elaborat de către grupul de experți ODD (IAEG-SDGs), creat de către Comitetul pentru Statistică a ONU (sesiunea 46), și care include 50 reprezentanți ai țărilor membre a ONU, precum și observatori din cadrul organizațiilor internaționale.

Lista indicatorilor globali ODD este formată din **241 indicatori**. Indicatorii ODD sunt formulați reieșind din obiectivele globale stabilite și au drept scop raportarea la nivel global a unor indicatori comparabili în spațiu și timp. Pe de altă parte, indicatorii globali au menirea de a atenționa guvernele asupra celor mai stringente probleme și necesitatea de a prioritiza acțiunile la nivel național și regional, inclusiv prin acordarea de asistență pentru dezvoltare.

În procesul de naționalizare a ODD-ilor setul de indicatori globali urmează să fie complementat cu indicatori adiționali, ce relevă contextul și prioritățile naționale. În procesul de identificare a indicatorilor naționali este important să fie respectate criteriile de bază pentru un indicator statistic, precum universal acceptabil și măsurabil, corespunde anumitor cerințe de calitate, este relevant în contextul țințelor naționalizate.

Tabelul 2

Descrierea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD)

Nr.	Obiectiv	Descriere succintă	Exemple de acțiuni
1	Fără sărăcie	Eliminarea sărăciei extreme și acces la resurse pentru o viață decentă	Programe sociale, sprijin pentru comunități vulnerabile
2	Foamete zero	Asigurarea securității alimentare și nutriției adecvate	Agricultura durabilă, programe de hrănire
3	Sănătate și bunăstare	Acces universal la servicii medicale și prevenirea bolilor	Campanii de vaccinare, servicii medicale accesibile
4	Educație de calitate	Educație incluzivă și echitabilă pentru toate vârstele	Școli accesibile, programe de formare continuă
5	Egalitate de gen	Eliminarea discriminării și promovarea egalității	Politici de egalitate, sprijin pentru femei și fete
6	Apă curată și canalizare	Acces la apă potabilă și gestionarea durabilă a resurselor	Stații de tratare a apei, proiecte de canalizare
7	Energie curată și accesibilă	Acces la energie fiabilă și promovarea surselor regenerabile	Energie solară, eoliană, hidroenergie
8	Muncă decentă și creștere economică	Creștere economică sustenabilă și locuri de muncă decente	Programe de angajare, antreprenariat sustenabil
9	Industrie, inovare și infrastructură	Infrastructură durabilă și promovarea inovației	Tehnologii verzi, transport public durabil
10	Reducerea inegalităților	Incluziune socială și reducerea disparităților	Sprijin pentru grupuri vulnerabile, politici sociale
11	Orașe și comunități durabile	Orașe sigure, reziliente și cu infrastructură durabilă	Urbanism sustenabil, locuințe accesibile
12	Consum și producție responsabile	Utilizarea eficientă a resurselor și reducerea deșeurilor	Reciclare, producție ecologică, educație consum
13	Acțiune climatică	Combaterea schimbărilor climatice și adaptarea la efecte	Reducerea emisiilor, politici de adaptare climatică

Nr.	Obiectiv	Descriere succintă	Exemple de acțiuni
14	Viața sub apă	Protejarea ecosistemelor marine și resurselor acvatice	Rezervații mar
15	Viața pe uscat	Protecția ecosistemelor terestre și biodiversității	Păduri protejate, conservarea solului și faunei
16	Pace, justiție și instituții puternice	Societăți pașnice și instituții eficiente și transparente	Reformă instituțională, acces la justiție
17	Parteneriate pentru obiective	Cooperare globală pentru implementarea SDGs	Parteneriate internaționale, ONG-uri, sector privat

Cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă de acțiuni concrete pe care persoanele fizice le pot întreprinde

Tabelul 3

Nr.	Obiectiv SDG	Acțiuni ale persoanelor fizice
1	Fără sărăcie	Donatii, voluntariat, sprijinirea afacerilor locale
2	Foamete zero	Reducerea risipei alimentare, grădinărit comunitar
3	Sănătate și bunăstare	Stil de viață sănătos, vaccinare, prevenție
4	Educație de calitate	Continuarea educației, voluntariat educațional
5	Egalitate de gen	Promovarea egalității, susținerea femeilor și fetelor
6	Apă curată și canalizare	Utilizare responsabilă a apei, prevenirea poluării apelor
7	Energie curată și accesibilă	Folosirea energiei regenerabile, economisirea energiei
8	Muncă decentă și creștere economică	Respectarea drepturilor colegilor, sprijinirea afacerilor locale
9	Industrie, inovare și infrastructură	Participarea la reciclare, utilizarea tehnologiilor sustenabile
10	Reducerea inegalităților	Combaterea discriminării, voluntariat pentru persoanele vulnerabile
11	Orașe și comunități durabile	Transport public, întreținerea comunității, voluntariat local
12	Consum și producție responsabile	Reducerea consumului inutil, reciclare, alegerea produselor durabile
13	Acțiune climatică	Reducerea amprente de carbon, plantarea de copaci
14	Viața sub apă	Evitarea poluării apei, participarea la curățenia plajelor și râurilor
15	Viața pe uscat	Conservarea habitatelor naturale, plantarea de copaci
16	Pace, justiție și instituții puternice	Respectarea legilor, implicare civică, promovarea toleranței
17	Parteneriate pentru obiective	Susținerea inițiativelor locale și internaționale, colaborare cu ONG-uri

Importanța Agenda 2030 în turism și dezvoltarea durabilă

- Conectează activitățile economice, sociale și ecologice la nivel local și global.
- În turism, promovează: **turism responsabil, ecoturism, protecția patrimoniului natural și cultural, implicarea comunităților locale.**
- Permite evaluarea impactului proiectelor turistice asupra mediului și societății, contribuind la luarea deciziilor sustenabile.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Întrebări de cunoștințe generale

1. Ce reprezintă Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (SDGs) și în ce document sunt cuprinse?
2. Câte obiective cuprinde Agenda 2030 ONU și care este perioada de implementare?
3. Care este scopul principal al fiecărui SDG?

Întrebări de înțelegere

4. Explicați relația dintre cele 17 obiective și conceptul de dezvoltare durabilă.
5. De ce este importantă cooperarea internațională (SDG 17) pentru atingerea celorlalte obiective?
6. Cum contribuie dimensiunea socială (ex.: sănătate, educație) la dezvoltarea durabilă?

Întrebări aplicative

7. Dați exemple de acțiuni concrete pe care o persoană le poate întreprinde pentru atingerea SDG 12 (Consum și producție responsabile).
8. Cum poate un student să sprijine SDG 4 (Educație de calitate) și SDG 5 (Egalitate de gen)?
9. Identificați un proiect local sau internațional care sprijină unul sau mai multe SDG și argumentați relevanța acestuia.

Întrebări critice / de analiză

10. Care sunt consecințele nerespectării principiilor dezvoltării durabile asupra mediului, economiei și societății?
11. Analizați modul în care turismul poate contribui sau afecta atingerea SDG-urilor.
12. Argumentați importanța implicării persoanelor fizice în realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă.

Subiectul 3: Strategia dezvoltării durabile a Uniunii Europene.

Strategia Dezvoltării Durabile a UE- reprezintă un cadru strategic adoptat pentru promovarea creșterii economice, echității sociale și protecției mediului în statele membre, în conformitate cu principiile dezvoltării durabile la nivel global (Agenda 2030 ONU).

- Prima strategie a fost adoptată în 2001 și revizuită în 2006, iar cea mai recentă Strategie pentru 2030 aliniază politicile UE cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale ONU.
- Scopul principal: transformarea Europei într-o societate durabilă, inovatoare și competitivă, fără a compromite mediul sau resursele pentru generațiile viitoare.

Strategia de Dezvoltare Durabilă a Uniunii Europene este un cadru strategic care vizează promovarea creșterii economice, echității sociale și protecției mediului în statele membre, în linie cu principiile globale ale sustenabilității, conform Agenda 2030 a ONU. Obiectivul principal al acestei strategii este transformarea Europei într-o societate durabilă, inovatoare și competitivă, care să nu compromită mediul și resursele pentru generațiile viitoare

Scopuri Principale:

- **Creștere economică:** Susținerea unor modele economice sustenabile și competitive.
- **Echitate socială:** Asigurarea unei societăți echitabile, unde toți cetățenii au oportunități și bunăstare.
- **Protecția mediului:** Protejarea resurselor naturale și a mediului pentru a asigura necesitățile generațiilor prezente și viitoare.

Context Global

- **Agenda 2030:** Strategia UE este aliniată cu obiectivele globale adoptate de ONU în 2015, care vizează o serie de provocări globale, de la eliminarea sărăciei și foametei la protejarea planetei.

Un exemplu concret al modului în care UE implementează strategia este Pactul Verde European, care vizează transformarea sistemelor energetice, reducerea dependenței de combustibilii fosili și investiția în surse de energie regenerabilă și economia circulară.

Pentru a asigura integrarea și corelarea echilibrată a componentelor economice, ecologice și socio-culturale ale dezvoltării durabile, Strategia Uniunii Europene statuează următoarele **principii directoare**:

- a) Promovarea și protecția drepturilor fundamentale ale omului;
- b) Solidaritatea în interiorul generațiilor și între generații;
- c) Cultivarea unei societăți deschise și democratice;
- d) Informarea și implicarea activă a cetățenilor în procesul decizional;
- e) Implicarea mediului de afaceri și a partenerilor sociali;
- f) Coerența politicilor și calitatea guvernării la nivel local, regional, național și global;
- g) Integrarea politicilor economice, sociale și de mediu prin evaluări de impact și consultarea factorilor interesați;
- h) Utilizarea cunoștințelor moderne pentru asigurarea eficienței economice și investiționale;
- i) Aplicarea principiului precauției în cazul informațiilor științifice incerte;
- j) Aplicarea principiului „poluatorul plătește”.

Strategia se bazează pe **trei dimensiuni integrate**, similare cu cele ale dezvoltării durabile:

a) Dimensiunea economică

- Creștere economică inteligentă și competitivă.
- Promovarea inovării, digitalizării și cercetării.
- Sprijinirea antreprenoriatului durabil și a locurilor de muncă verzi.

b) Dimensiunea socială

- Incluziune socială și reducerea sărăciei.
- Acces echitabil la educație, sănătate și servicii sociale.
- Protecția drepturilor omului și promovarea egalității de șanse.

c) Dimensiunea ecologică

- Protecția mediului, biodiversității și resurselor naturale.
- Tranziția către o economie cu emisii scăzute de carbon.
- Promovarea eficienței energetice și a energiei regenerabile.

Obiective strategice specifice:

Strategia UE stabilește mai multe obiective concrete, printre care:

1. Combaterea schimbărilor climatice și protecția mediului.
2. Creșterea eficienței resurselor și trecerea la o economie circulară.
3. Crearea unei societăți echitabile și incluzive.
4. Promovarea educației, cercetării și inovării.
5. Îmbunătățirea guvernantei și participării publice la procesul decizional.

Instrumente și mecanisme:

- **Politici și reglementări UE:** Directiva privind energia regenerabilă, politica de mediu, politica agricolă comună (PAC).

- **Finanțări și programe:** Fonduri structurale și de investiții, programul Horizon Europe pentru cercetare și inovare.
- **Indicatori de performanță:** Monitorizarea progresului în domenii precum economie verde, ocuparea forței de muncă, emisii de carbon și bunăstare socială.

Importanța strategiei pentru cetățeni și comunități

- Crează o **viziune unitară și coerentă** pentru dezvoltarea durabilă la nivel european.
- Promovează **turism durabil, mobilitate verde și protecția patrimoniului natural și cultural**.
- Încurajează **implicarea cetățenilor, organizațiilor și comunităților** în proiecte durabile.

Politici și directive strategice

Tabelul 4

Politică / Act	Descriere	Legătură cu dezvoltarea durabilă
Strategia UE pentru Dezvoltare Durabilă 2030	Cadru strategic care aliniază politicile UE cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ONU	Integrarea dimensiunilor economică, socială și ecologică
Pactul verde european (European Green Deal, 2019)	Plan ambițios pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și tranziția către o economie verde	Combaterea schimbărilor climatice, economie circulară
Politica de mediu a UE	Legislație pentru protecția biodiversității, apei, aerului și solului	Dimensiunea ecologică a dezvoltării durabile
Directiva privind energia regenerabilă (RED II)	Promovează utilizarea surselor de energie regenerabilă și reducerea dependenței de combustibili fosili	Dimensiunea ecologică, energie curată
Politica Agricolă Comună (PAC)	Sprijin pentru agricultorii UE și dezvoltarea rurală durabilă	Dimensiunea economică și ecologică, protecția resurselor naturale
Strategia UE pentru economie circulară	Promovează reducerea, reutilizarea și reciclarea deșeurilor	Reducerea consumului de resurse, protecția mediului

Programe și mecanisme de implementare

Tabelul 5

Program / Fond	Descriere	Impact
Horizon Europe	Program de cercetare și inovare pentru sustenabilitate	Dezvoltare de tehnologii verzi, inovare sustenabilă
Fonduri Structurale și de Investiții Europene (ESIF)	Susțin proiecte locale și regionale durabile	Dezvoltare economică, infrastructură durabilă
Program LIFE	Fond destinat mediului și acțiunilor climatice	Conservarea biodiversității, proiecte ecologice
EU Climate Action	Inițiative și reguli pentru reducerea emisiilor de carbon	Combaterea schimbărilor climatice

Exemple de acte legislative

- Regulamentul privind reducerea emisiilor industriale (IED – Industrial Emissions Directive)
- Directiva privind calitatea apei potabile
- Directiva privind conservarea habitatelor și speciilor (Natura 2000)
- Directiva privind deșeurile și reciclarea.

Exemple, practici Europene/Studii de caz:

1. Pactul Verde European – Germania

Context: Germania este lider în tranziția energetică prin politica sa „Energiewende”.

Acțiuni:

- Dezvoltarea energiei eoliene și solare.
- Închiderea treptată a centralelor pe cărbune.

Rezultate:

- Reducerea emisiilor de carbon.
- Crearea de noi locuri de muncă în sectorul energiei regenerabile.

Legătură cu SDGs: 7 (energie curată), 8 (muncă decentă), 13 (acțiune climatică).

2. Economia circulară – Suedia

Context: Suedia promovează economia circulară prin reciclare și reutilizare.

Acțiuni:

- Programe de reciclare a deșeurilor municipale.
- Reducerea risipei alimentare și promovarea produselor durabile.

Rezultate:

- Peste 99% din deșeurile municipale sunt reciclate sau transformate în energie.

Legătură cu SDGs: 12 (consum și producție responsabile), 13 (acțiune climatică).

3. Turism durabil – Islanda

Context: Creșterea turismului a dus la presiune asupra mediului.

Acțiuni:

- Implementarea unui sistem de taxe turistice pentru protecția mediului.
- Promovarea turismului ecologic și ghidat.

Rezultate:

- Finanțarea proiectelor de conservare a naturii.
- Creșterea conștientizării turiștilor privind impactul lor asupra mediului.

Legătură cu SDGs: 11 (orașe și comunități durabile), 13 (acțiune climatică), 15 (viața pe uscat).

4. Agricultură durabilă – Olanda

Context: Olanda este un lider în agricultură durabilă și tehnologică.

Acțiuni:

- Sisteme de irigații eficiente și ferme verticale.
- Reducerea pesticidelor și fertilizatorilor chimici.

Rezultate:

- Productivitate ridicată cu impact minim asupra mediului.
- Export de know-how în agricultură durabilă.

Legătură cu SDGs: 2 (foame zero), 12 (consum și producție responsabile), 13 (acțiune climatică).

5. Mobilitate urbană durabilă – Copenhaga, Danemarca

Context: Orașul promovează transportul sustenabil pentru reducerea poluării.

Acțiuni:

- Crearea de piste de biciclete și transport public ecologic.
- Încurajarea folosirii bicicletelor și a vehiculelor electrice.

Rezultate:

- Peste 40% dintre locuitori folosesc bicicleta zilnic.
- Reducerea emisiilor de CO₂ și îmbunătățirea calității vieții.

Legătură cu SDGs: 11 (orașe și comunități durabile), 13 (acțiune climatică), 7 (energie curată).

Figura 2. Sursa: Parlamentul European. Inițiative de dezvoltare durabilă în țările europene.

1. Pactul Verde European – Germania

- **Energiewende – Tranziția energetică în Germania:** Germania a implementat politici ambițioase pentru a reduce emisiile de carbon și a promova sursele de energie regenerabilă. Aceasta include investiții în turbine eoliene, panouri solare și infrastructură pentru energie curată.

2. Economia Circulară – Suedia

- **Recycling și gestionarea deșeurilor în Suedia:** Suedia este cunoscută pentru sistemele sale eficiente de reciclare și gestionare a deșeurilor, transformând deșeurile în energie și reducând impactul asupra mediului.

3. Turism Durabil – Islanda

- **Turism ecologic în Islanda:** Islanda promovează turismul sustenabil prin protejarea peisajelor naturale și utilizarea surselor de energie regenerabilă, cum ar fi energia geotermală.

4. Agricultură Durabilă – Olanda

- **Agricultură sustenabilă în Olanda:** Olanda utilizează tehnologii avansate pentru a practica agricultura durabilă, inclusiv sere inteligente și utilizarea eficientă a resurselor.

5. Mobilitate Urbană Durabilă – Copenhaga

- **Transport sustenabil în Copenhaga:** Copenhaga este un exemplu de oraș care promovează mobilitatea durabilă prin infrastructură pentru biciclete și transport public ecologic.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Întrebări de cunoștințe generale

1. Care este scopul Strategiei UE pentru dezvoltare
2. În ce an a fost adoptată prima Strategie Europeană de Dezvoltare Durabilă?
3. Care sunt cele trei dimensiuni principale ale dezvoltării durabile promovate de UE?
4. Ce rol sunt Pactul Verde European în strategia de dezvoltare

5. Enumerați cel puțin cinci obiective principale ale Strategiei UE pentru dezvoltare durabilă.

Întrebări de analiză

6. Cum contribuie politică UE privind energia și mediul la realizarea obiectivelor
7. Identificați două politici ale UE care promovează economia circulară
8. Care sunt principalele provocări cu care se confruntă UE în implementarea strategiei
9. Explicați legătura dintre dezvoltare și mediu
10. Cum poate fi evaluat progresul UE în atingerea obiectivelor strategiei

Întrebări aplicative

11. Dați un exemplu de stat membru UE care implementează cu succes măsuri de dezvoltare durabilă.
12. Cum poate o comunitate locală din UE să contribuie la realizarea obiectivelor strategiei de dezvoltare durabilă?
13. Analiză
14. Discutați rolul educației pentru dezvoltare durabilă în UE.

Subiectul 4. Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”. Obiectivele strategiei.

Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030” este un document de politică publică prin care Republica Moldova stabilește obiectivele pe termen lung pentru dezvoltarea economică, socială, instituțională și durabilă până în anul 2030.

Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (în continuare –SND) este un document național de viziune strategică pe termen lung, care indică direcțiile de dezvoltare a țării și a societății și care adaptează prioritățile, obiectivele, indicatorii și țintele angajamentelor internaționale asumate de Republica Moldova cu contextul național, în special Acordul de Asociere dintre Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte (în continuare –Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană) și angajamentele care derivă din statutul de țară-candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană, inclusiv Agenda pentru dezvoltare durabilă 2030.În SND Guvernul stabilește prioritățile naționale, iar structura și elementele acestora stau la baza dezvoltării cadrului național de planificare strategică, evidențiind viziunea, prioritățile, obiectivele și direcțiile de intervenție relevante pe termen lung.

Astfel, obiectivele de dezvoltare stabilite de SND derivă din conceptul modern de calitate a vieții și din problemele majore identificate la nivel național. În contextul de dezvoltare al Republicii Moldova, dimensiunile cele mai importante ale calității vieții sunt: veniturile, condițiile de trai, educația, cultura, sănătatea, solidaritatea socială, respectarea drepturilor omului, încrederea în guvernare, încrederea în justiție, securitatea umană și calitatea mediului.

Obiectivele propuse în SND răspund necesităților stringente ale societății. SND trasează o legătură directă între aspirațiile de bunăstare, pe de o parte, și politicile care vor contribui la atingerea acestor obiective, pe de altă parte. Monitorizarea progresului și evaluarea impactului de dezvoltare a SND vor fi realizate prin intermediul indicatorilor statistici dezagregați, inclusiv ale obiectivelor de dezvoltare durabilă.

Ținând cont de nivelul general redus al veniturilor și incidența înaltă a sărăciei, mulți cetățeni ai Republicii Moldova privesc oportunitățile culturale și de dezvoltare personală conform principiului

rezidual. Resursele alocate de gospodăriile casnice activităților legate de cultură sunt foarte mici. În 2023, o gospodărie cheltuia în medie 78,6 lei lunar per persoană pentru recreere și cultură, iar pandemia de COVID-19 a redus și mai mult aceste cheltuieli (65,6 lei). Decalajul geografic în ceea ce privește consumul lunar mediu de produse culturale este enorm: 147,4 lei per persoană în mediul urban versus 33,1 lei per persoană în cel rural, în anul 2023, și 124,4 lei per persoană și, respectiv, 26,9 lei per persoană în anul 2024.

O modalitate de valorificare și apreciere a patrimoniului cultural, de odihnă activă și de dezvoltare personală este turismul. Preferințele declarate ale oamenilor se îndreaptă spre turismul familial, cultural, de ieșire în natură și cel istoric (fiecare adunând peste 30% din răspunsuri) (Agenția de Investiții, „Studiul național privind percepțiile moldovenilor față de turismul local”, 2021). Circa 70% din persoane ar dori să viziteze locuri turistice din țară. Însă datele statistice privind turismul intern arată că, chiar în perioada prepandemică, doar 5–10% din oameni vizitau atracțiile turistice interne, opțiunile practice orientându-se în mod clar către turismul extern. Preferințele reduse pentru produsele culturale și pentru culturalizare ar putea fi explicate de un cumul de factori. Unii dintre aceștia sunt structurali. Veniturile mici reprezintă o constrângere severă, care nu poate fi direct eliminată prin politici culturale. Timpul foarte limitat rămas la dispoziție în afară programului de muncă salariată și casnică este o altă constrângere critică. Republica Moldova dispune de un important patrimoniu cultural, unul foarte variat și autentic, care ar putea să servească inclusiv ca element-pivot pentru o economie culturală.

Nefiind în mod riguros documentat, cercetat, conservat și protejat, patrimonial cultural, în toate formele sale (arhitectural, construit, imaterial), este într-un proces de degradare și pierdere continuă. În particular, patrimoniul imaterial se pierde vertiginos din cauza dispariției naturale a purtătorilor acestuia.

Prestatorii de produse culturale nu reușesc să răspundă schimbărilor de preferințe culturale ale oamenilor. De exemplu, deși tot mai mulți oameni preferă cărți în format online, bibliotecile și editurile naționale nu răspund acestor tendințe noi. Digitalizarea sectorului cultural, inclusiv a patrimoniului, este extrem de redusă, iar majoritatea instituțiilor culturale care experimentează cu prestarea serviciilor online o fac într-un mod neprofesionist, soluțiile propuse nerăspunzând așteptărilor și experienței utilizatorilor.

Infrastructura culturală este într-o stare avansată de degradare fizică, ceea ce pune o problemă reală de accesibilitate a produselor culturale. Aproape 1/3 din casele de cultură și 1/2 din bibliotecile publice și clădirile câtorva instituții teatrale necesită reparații capitale. Multe biblioteci sunt deconectate de la sistemele de încălzire și de energie electrică, nu sunt dotate cu mobilă. Aproape o jumătate din fondul de carte al bibliotecilor publice este în grafie chirilică. Modelul organizațional, de management și de inserțiune comunitară a multora dintre aceste instituții este anacronic.

Starea de sănătate a populației a înregistrat anumite îmbunătățiri pe parcursul ultimelor două decenii. Speranța de viață a crescut de la 63/70 de ani pentru bărbați/femei în anul 1996 la 65/73 de ani în anul 2022. Există o disparitate de gen majoră în ceea ce privește speranța de viață la naștere, femeile trăind, în medie, cu 8 ani mai mult decât bărbații (73,1 ani și, respectiv, 65,2 ani).

Activitatea cotidiană a instituțiilor statului trebuie să se bazeze pe respectarea principiilor statului de drept, complementate cu eforturi pentru promovarea supremației legii, accesul egal la justiție și combaterea tuturor formelor de corupție. Potrivit Barometrului Opiniei Publice, cel mai înalt nivel al încrederii în justiție a fost atins în anul 2005 –41%. Neîncrederea în justiție a atins cota maximă, de 92%, în anul 2016. În ultimii ani, încrederea oamenilor în justiție a cunoscut o ușoară ameliorare, în prezent 19% dintre cetățeni având acest sentiment. Neîncrederea prevalentă în sistemul justiției generează un nivel scăzut de încredere în stat și în instituțiile acestuia, ceea ce duce la crearea unui cerc vicios în relația dintre stat și oameni. De asemenea, aceasta reduce puternic capacitatea productivă a economiei și potențialul creativ al societății, neîncrederea în justiție reducând și motivațiile oamenilor de a intra în tranzacții contractuale și de a iniția proiecte pe termen lung.

O problemă majoră rămâne a fi asigurarea accesului tuturor oamenilor la justiție. Nu sunt suficienți profesioniști (procurori, judecători, avocați) specializați în cauzele cu implicarea copiilor, inclusiv în cauzele de violență contra copiilor. Și persoanele cu dizabilități au un acces limitat la justiție, cauzat de capacitățile reduse ale prestatorilor publici de asistență juridică în acordarea asistenței juridice specializate privind drepturile persoanelor cu dizabilități, pe de o parte, și de imposibilitatea persoanelor cu dizabilități intelectuale sau psihosociale de a accesa în mod independent serviciile de asistență juridică, pe de altă parte. Persoanele cu dizabilități solicită asistență juridică în probleme referitoare la: tratamentul discriminatoriu pe criteriu de dizabilitate; încălcarea dreptului de acces la serviciile sociale și de sănătate; încălcarea drepturilor lor de către angajații instituțiilor rezidențiale; încălcarea drepturilor patrimoniale; violarea dreptului la viața în comunitate (persoane izolate la domiciliu sau aflate în instituții rezidențiale); limitarea dreptului la libera circulație; discriminarea la angajarea în câmpul muncii; inaccesibilitatea fizică a sediilor instanțelor de judecată. Accesul romilor la justiție este de asemenea limitat, deoarece aceștia se confruntă cu multiple bariere în accesul la justiție din cauza sărăciei, nivelului scăzut de educație, discriminării, excluderii, lipsei de cunoștințe despre drepturile lor și lipsei de mijloace financiare pentru a solicita asistență juridică.

Componentele de mediu au un impact direct asupra omului pe tot parcursul vieții, determinând starea de sănătate, productivitatea muncii, potențialul de creștere economică etc. Nivelul scăzut de trai face ca populația să nu conștientizeze importanța resurselor naturale și a mediului curat pentru sănătatea și bunăstarea proprie, punând în prim-plan problemele sociale și cele economice, contribuind la poluare și la nerespectarea legislației de mediu. Pe lângă educația ecologică precară a populației mai poate fi menționată și obișnuința din trecut de a dispune de resurse energetice sau acvatice ieftine, fapt ce a stimulat un comportament risipitor. Apa este una dintre cele mai importante resurse naturale, care menține viața și asigură calitatea acesteia. Pe teritoriul Republicii Moldova sunt disponibile resurse de apă de suprafață cuprinzând aproximativ 12 km³, între care în bazinul fluviului Nistru – 9,8 km³ și în bazinul râului Prut – Dunăre și Marea Neagră – 2,7 km³. Până la 75–80% din volumul scurgerii apelor de suprafață de pe teritoriul Republicii Moldova se formează pe teritoriul Ucrainei. Starea și evoluția apelor de suprafață sunt determinate de factorii naturali (schimbările climei) și antropici (construcții hidrotehnice și utilizarea nerațională). În acest context, extinderea nodului hidrotehnic de la Novodnestrovsk și modul de derulare în continuare a proiectului respectiv de către Ucraina reprezintă o preocupare majoră din punctul de vedere al asigurării țării noastre cu apă. Calitatea apei este determinată de sursele de poluare și de modul în care sunt administrate aceste surse. Principalele surse de poluare a apelor și a solurilor din Republica Moldova sunt apele uzate neepurate sau parțial epurate, deșeurile municipale, precum și substanțele chimice.

Un factor de risc major pentru sănătatea oamenilor sunt fântânile de mină, care reprezintă o sursă esențială de apă în mediul rural. Conform datelor Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, în 84% din fântâni apa nu corespunde normelor sanitare stabilite de lege. Evoluțiile din ultimii ani nu sunt încurajatoare în ceea ce privește asigurarea calității apei. Ținând cont de constrângerile financiare, în Republica Moldova extinderea rețelelor publice de alimentare cu apă nu este însoțită de o extindere corespunzătoare a rețelelor publice de canalizare: între anii 2010 – 2020, lungimea rețelelor de aprovizionare cu apă a crescut cu 81,4%, iar lungimea rețelelor de canalizare s-a majorat doar cu 14,8%. Această discrepanță face ca doar o parte din apa captată pentru nevoile umane să revină în formă epurată în circuitul natural, ceea ce pune o presiune suplimentară pe resursele naturale, sporește costurile de tratare a apei și creează riscuri adiționale pentru sănătatea populației.

Viziunea și obiectivul strategic major al SND sunt centrate pe calitatea vieții. Astfel, până în anul 2030, dimensiunile calității vieții în Republica Moldova vor fi îmbunătățite tangibil și durabil, în conformitate cu aspirațiile europene stabilite în Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. Totodată, unul dintre obiectivele generale ale cooperării dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, statuat în prevederile Agendei de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, urmărește angajamentul privind realizarea obiectivelor de politică de nivel mondial,

inclusiv a Acordului de la Paris privind schimbările climatice și punerea în aplicare a Agendei pentru dezvoltare durabilă 2030 și a celor 17 obiective de dezvoltare durabilă ale acesteia. Astfel, cooperarea și conjugarea eforturilor comune „va consolida ordinea internațională bazată pe norme și va contribui la construirea unei Europe mai puternice la nivel mondial”.

Creșterea calității vieții se va baza pe câteva elemente-cheie, care vor pune omul în centrul proceselor de politici publice, reforme și dezvoltare și vor avea drept obiectiv final îmbunătățirea nivelului de trai al oamenilor și consolidarea rezilienței demografice:

- 1) guvernanta transparentă, incluzivă și eficientă la toate nivelele;
- 2) accesul echitabil la justiție;
- 3) diversificarea economică accelerată, facilitarea tranziției de la procesele tehnologice tradiționale la cele moderne, inclusiv de antreprenariat tehnologic inovațional, și facilitarea mobilității geografice;
- 4) utilizarea unor tehnologii de înaltă performanță în toate sferele publice și private;
- 5) crearea locurilor de muncă decente și creșterea gradului de calificare și de productivitate;
- 6) incluziunea socioeconomică, sistemul economic trebuind să ofere oportunități pentru încadrarea tuturor persoanelor, inclusiv a celor din grupurile vulnerabile;
- 7) redistribuirea justă a veniturilor, statul având obligația să creeze un sistem de impozitare și subvenționare echitabil și transparent;
- 8) sistem educațional și de cercetare relevant, incluziv și calitativ;
- 9) sănătatea și siguranța publică;
- 10) promovarea unei politici proactive de protecție a copilului și a familiilor cu copii;
- 11) durabilitatea resurselor naturale prin utilizarea responsabilă a acestora, minimizarea impactului asupra mediului.

Această combinație de factori pentru dezvoltare va permite abilitarea forțelor productive și creative care există în societate și îndreptarea resurselor publice și private către utilizări care vor asigura câștiguri maxime posibile de bunăstare pentru generațiile actuale și viitoare.

Obiectivele de dezvoltare generale și specifice pe care le propune SND pentru orizontul anului 2030 reflectă aspirațiile de creștere a bunăstării oamenilor din Republica Moldova, de îmbunătățirea vieții cetățenilor, de europeanizarea instituțiilor statului, de consolidarea democrației, a statului de drept, a respectului pentru drepturile omului, precum și de aducerea Republicii Moldova mai aproape de standardele și valorile europene, care să asigure procesul de aderare a țării noastre la Uniunea Europeană. Astfel, SND va asigura modernizarea tuturor sferelor vieții politice și social-economice, apropiind Republica Moldova de standardele Uniunii Europene.

Operaționalizarea acestor obiective este realizată prin stabilirea unor ținte tangibile pe toate dimensiunile relevante ale conceptului de calitate a vieții umane.

Obiectivele Strategiei Naționale

1. Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților Guvernul Moldovei
2. Room service Guvernul Moldovei
3. Garanția educației relevante și de calitate pentru toți pe întregul întreg vieții Guvernul Moldovei
4. Ridicarea nivelului de cultură și dezvoltare personală Guvernul Moldovei
5. Îmbunătățirea stării de sănătate fizică și mentală a populației printr-un sistem de sănătate modern, eficient, care să răspundă nevoilor indivizilor. Guvernul Moldovei
6. Un sistem de protecție socială solidă și incluziv Guvernul Moldovei
7. Asigurarea unei guvernări eficiente, inclusive și transparente Guvernul Moldovei

8. Edificarea unui sistem de justiție echitabil, incoruptibil și independent Guvernul Moldovei
9. Promovarea unei societăți pașnice și sigure Guvernul Moldovei
10. Asigurarea unui mediu sănătos și sigur Guvernul M

Obiectivul general 1. Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților.

Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:

- 1) reducerea cu 50% a nivelului de sărăcie absolută și de sărăcie în toate dimensiunile sale potrivit pragului național și pragului internațional stabilit pentru bărbați, femei și copiii de toate vârstele, cu accent pe cele mai dezavantajate grupuri (Obiectivul de dezvoltare durabilă (ODD);
- 2) având în vedere dependența populației de sectorul agricol, precum și potențialul larg, rămas încă neexplorat, al acestui sector, creșterea productivității agricole și a veniturilor producătorilor agricoli mici prin accesul sigur și egal la factori de producție, cunoștințe, servicii financiare și piețe (ODD);
- 3) implementarea politicilor orientate spre dezvoltare, care susțin activitățile productive, crearea de locuri de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin accesul la serviciile financiare (ODD);
- 4) stimularea creșterii productivității prin diversificare, modernizare tehnologică și inovație (ODD);
- 5) promovarea locurilor de muncă verzi ca o modalitate eficientă de a combina dezvoltarea socială și de mediu, precum și de a îmbunătăți competențele și practicile de afaceri pentru o creștere durabilă și favorabilă incluziunii (ODD 8.4);
- 6) atingerea, până în anul 2030, a unui nivel al ocupării forței de muncă similar cu media țărilor din Europa Centrală și de Est și stimularea ocupării productive și a muncii decente pentru toate femeile și toți bărbații, inclusiv pentru tineri, persoanele în etate și persoanele cu dizabilități, precum și remunerarea egală pentru munca de valoare egală (ODD 8.5);
- 7) eradicarea muncii forțate, a traficului de ființe umane și a muncii copiilor (ODD 8.7);
- 8) protecția drepturilor la muncă și promovarea unor medii de lucru sigure pentru toți angajații; stimularea remunerării echitabile a muncii prin consolidarea dialogului social, aplicarea salariilor minime adecvate și combaterea remunerării subdeclarată în conformitate cu cele mai bune practici europene (ODD 8.8);
- 9) sporirea gradului de satisfacție al angajaților prin ameliorarea condițiilor de muncă în toate sectoarele economiei Republicii Moldova.

Obiectivul general 2. Îmbunătățirea condițiilor de trai.

Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:

- 1) va fi asigurat accesul universal la condiții sanitare adecvate și echitabile pentru 65% din populație și comunități, acordând o atenție specială nevoilor femeilor și fetelor și persoanelor în situații vulnerabile (ODD 6.2);
- 2) va fi asigurată dezvoltarea unei infrastructuri de calitate, fiabile, durabile și sigure în întreaga țară pentru a susține dezvoltarea economică și creșterea bunăstării populației, cu accent pe accesul larg și echitabil pentru toți (ODD 9.1);
- 3) va fi asigurat accesul la sisteme de transport sigure, la prețuri echitabile, accesibile și durabile pentru toți, va fi îmbunătățită siguranța rutieră, în special prin extinderea rețelelor de transport public (ODD 11.2).

Obiectivul general 3. Garantarea educației corespunzătoare și de calitate pentru toți pe tot parcursul vieții.

Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:

- 1) vor fi asigurate condițiile necesare pentru ca toate fetele și băieții să absolve învățământul primar și secundar gratuit, echitabil și calitativ, care să conducă la rezultate relevante și eficiente (ODD 4.1);
- 2) va crește înscrierea în învățământul profesional tehnic și în învățământul superior accesibil și de calitate (ODD 4.3);
- 3) va crește substanțial numărul de tineri și adulți care dețin competențe corespunzătoare pentru angajare (ODD 4.4);
- 4) va fi asigurat accesul egal al persoanelor vulnerabile, inclusiv al persoanelor cu dizabilități, al copiilor în situații vulnerabile și al copiilor de etnie romă la toate nivelurile de învățământ și de formare profesională (ODD 4.5);
- 5) toți elevii/studentii vor obține cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile și a stilurilor de viață durabile, protecției mediului, modului sănătos de viață, drepturilor omului, egalității de gen, culturii păcii și a nonviolentei, cetățeniei globale și aprecierea diversității culturale, precum și pentru promovarea contribuției culturii la dezvoltarea durabilă (ODD 4.7).

Obiectivul general 4. Ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală

Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementată următoarea țintă strategică: elaborarea și implementarea politicilor de promovarea turismului durabil, care să faciliteze crearea de parteneriate public-private, să dezvolte capacitățile instituționale din domeniu ale autorităților publice locale și, respectiv, să creeze locuri de muncă și să promoveze cultura și produsele locale (ODD 8.9).

Obiectivul general 5. Îmbunătățirea stării de sănătate fizică și mintală a populației prin contribuția activă a unui sistem de sănătate modern și eficient, care răspunde nevoilor fiecărui individ.

Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:

- 1) reducerea cu 30% a mortalității premature cauzate de boli netransmisibile prin prevenire și tratament (ODD 3.4);
- 2) metodele de prevenire și tratament al abuzului de substanțe stupefiante, psihotrope, precursori ai acestora, precum și al abuzului de alcool vor fi fortificate (ODD 3.5).
- 3) asigurarea accesului universal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familiei, informare și educație (ODD 3.7);
- 4) realizarea acoperirii universale în sănătate, accesul la serviciile esențiale de sănătate calitative, inclusiv protecția față de riscurile financiare asociate acestor servicii, și accesul la medicamente de bază și la vaccinuri sigure, eficiente, calitative și la prețuri accesibile pentru toți (ODD 3.8).

Obiectivul general 6. Un sistem de protecție socială solid și incluziv.

- 1) Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:
- 1) implementarea unui sistem de protecție socială adecvat la nivel național pentru o acoperire consistentă a persoanelor celor mai sărace și vulnerabile (ODD 1.3);

- 2) crearea rezilienței persoanelor sărace și a celor în situații vulnerabile și reducerea expunerii și vulnerabilității acestora la evenimente extreme legate de climă, inclusiv la secetă și inundații (ODD 1.5);
- 3) asigurarea unui cadru național de politici adecvat, bazat pe strategii sensibile la dimensiunile de sărăcie și de gen și pe respectarea drepturilor omului, ce ar susține investițiile în eradicarea sărăciei (ODD 1.b).

Obiectivul general 7. Asigurarea unei guvernări eficiente, incluzive și transparente.

Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:

- 1) reducerea semnificativă a corupției și mituirii în toate formele sale (ODD 16.5);
- 2) dezvoltarea eficienței, responsabilității și transparenței instituțiilor la toate nivelurile (ODD 16.6);
- 3) asigurarea unui proces decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile (ODD 16.7).

Obiectivul general 8. Edificarea unui sistem de justiție echitabil, incoruptibil și independent.

Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:

- 1) promovarea supremației legii și asigurarea accesului egal la justiție pentru toate femeile, toți bărbații și copiii, în special pentru cei din grupurile vulnerabile (ODD 16.3, ODD 5.2);
- 2) reducerea semnificativă a corupției și mituirii în toate formele sale (ODD 16.5).

Obiectivul general 9. Promovarea unei societăți pașnice și sigure.

Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:

- 1) reducerea continuă și dinamică a tuturor formelor de violență, în special a violenței în familie și a violenței sexuale (ODD 16.1);
- 2) stoparea abuzului, neglijării, exploatării, traficului și a tuturor formelor de violență și de tortură a copiilor (ODD 16.2);
- 3) combaterea tuturor formelor de crimă organizată și a traficului de armament (ODD 16.4).

Obiectivul general 10. Asigurarea unui mediu sănătos și sigur.

Conform angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:

- 1) asigurarea rezistenței la schimbările climatice prin reducerea riscurilor legate de schimbările climatice (ODD 13.1);
- 2) reducerea poluării apelor, inclusiv prin activități terestre (ODD 14.1);
- 3) combaterea degradării solurilor (ODD 15.3);
- 4) integrarea valorilor biodiversității în politici (ODD 15.9);
- 5) implementarea managementului durabil al pădurilor și creșterea împăduririi și reîmpăduririlor (ODD 15.2).

Pe siteul de mai jos se va analiza Raportul 2024, privind implementarea ”Agendei 2030” Republica Moldova.

<https://gov.md/sites/default/files/Filepdf/Raport%20ODD%202024.pdf>

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

1. Ce reprezintă Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”?

- a) Un document de planificare militară
- b) O strategie economică pe termen scurt
- c) Documentul principal de planificare strategică a dezvoltării durabile a Republicii Moldova
- d) Un plan de aderare la NATO

2. Câte obiective naționale de dezvoltare sunt prevăzute în Strategia „Moldova 2030”?

- a) 5
- b) 8
- c) 10
- d) 17

3. Cum se raportează Strategia „Moldova 2030” la Agenda 2030 ONU?

- a) Nu are legătură
- b) Preia integral cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă
- c) Le adaptează la contextul Republicii Moldova prin 10 obiective naționale
- d) Se limitează doar la obiectivele economice

4. Care este rolul obiectivului privind creșterea veniturilor și reducerea sărăciei?

- a) Asigură stabilitate financiară și îmbunătățirea nivelului de trai al populației
- b) Crește numărul de exporturi
- c) Se axează doar pe investiții străine
- d) Vizează doar mediul rural

5. De ce este educația considerată un pilon central al strategiei?

- a) Pentru că sporește atractivitatea turistică a țării
- b) Pentru că asigură formarea capitalului uman necesar dezvoltării durabile
- c) Pentru că are legătură doar cu tinerii
- d) Pentru că este cerută de Uniunea Europeană

6. Care dintre următoarele obiective vizează sănătatea populației?

- a) Acces echitabil la servicii de sănătate de calitate
- b) Reducerea dependenței energetice
- c) Creșterea veniturilor disponibile
- d) Digitalizarea administrației publice

7. Ce obiectiv are legătură directă cu protecția mediului?

- a) Crearea locurilor de muncă în industrie
- b) Asigurarea unui mediu sănătos pentru generațiile prezente și viitoare
- c) Dezvoltarea infrastructurii rutiere
- d) Consolidarea statului de drept

8. Cum susține strategia dezvoltarea economică?

- a) Prin limitarea importurilor
- b) Printr-o economie competitivă, inovativă și orientată spre export
- c) Prin subvenționarea exclusivă a agriculturii
- d) Prin reducerea nivelului de educație formală

9. De ce este importantă buna guvernare și consolidarea instituțiilor democratice?

- a) Pentru a crește exportul de produse agricole
- b) Pentru a asigura transparență, încredere și eficiență în implementarea obiectivelor
- c) Pentru a atrage turiști
- d) Pentru a reduce nivelul de poluare

Subiectul 5. Politici și cadre legislative. Politici internaționale de mediu. Educația pentru dezvoltarea durabilă.

UE se confruntă cu probleme de mediu complexe, de la schimbările climatice și pierderea biodiversității până la epuizarea resurselor și poluare. Pentru a găsi soluții la aceste probleme, politica europeană de mediu respectă principiile precauției, prevenirii, corectării poluării la sursă și principiul „poluatorul plătește”. În 2019, Comisia a lansat Pactul verde european, care a adus îngrijorările referitoare la mediu în centrul procesului de elaborare a politicilor UE. În 1972 a avut loc la Stockholm prima Conferință a ONU privind mediul uman. Aceasta a plasat chestiunile de mediu în centrul preocupărilor internaționale și a adoptat principii de bună gestionare a mediului, inclusiv Declarația de la Stockholm și Planul de acțiune pentru mediul uman.

În 1992 a avut loc la Rio de Janeiro „Summitul Pământului”. Grație acestei conferințe s-au adoptat numeroase declarații importante, cum ar fi Agenda 21, Declarația de la Rio, Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice (CCONUSC) și Convenția privind diversitatea biologică.

Tratatele europene:

În 1972, Consiliul European de la Paris a declarat că este nevoie de o politică de mediu comunitară care să însoțească politicile economice și a cerut să se elaboreze un program de acțiune pentru conservarea și îmbunătățirea mediului și pentru combaterea poluării și a noxelor.

În 1987, Actul Unic European a introdus un nou titlu, „Mediul” (titlul VII), care a oferit primul temelie juridic pentru o politică de mediu comună. Scopurile sale sunt de a păstra calitatea mediului, de a proteja sănătatea umană și de a asigura utilizarea rațională a resurselor naturale. Revizuirile ulterioare ale tratatului au consolidat angajamentul Uniunii față de protecția mediului și rolul Parlamentului European în dezvoltarea acesteia.

În 1993, Tratatul de la Maastricht a făcut din mediu un domeniu de politică oficial al UE (titlul XVI). Acesta a introdus procedura de codecizie, iar votul cu majoritate calificată în Consiliu a devenit regulă generală. În plus, a invitat insistent statele membre să își evalueze impactul asupra mediului și să susțină principiul creșterii sustenabile.

În 1999, articolul 3c din Tratatul de la Amsterdam prevedea integrarea protecției mediului în toate politicile sectoriale ale UE, pentru a promova dezvoltarea sustenabilă.

În 2007, Tratatul de la Lisabona a făcut din schimbările climatice și dezvoltarea durabilă o prioritate. Prin acesta, UE a primit și personalitate juridică pentru a încheia acorduri internaționale.

Aceste progrese au întărit rolul principal al UE în domeniul mediului la nivel mondial, deschizând calea prin inițiative esențiale precum Pactul verde european și Legea europeană a climei. În februarie 2025 a fost prezentat Pactul pentru o industrie curată, care face parte din strategia extinsă a Planului industrial al Pactului verde european. Acest plan are ca obiectiv transformarea UE într-un lider global în dezvoltarea de tehnologii curate și reducerea emisiilor de carbon, vizând atingerea neutralității climatice până în 2050.

Politica de mediu a UE se bazează pe patru principii:

- **Precauția**: dacă o acțiune sau o politică poate dăuna mediului sau sănătății publice și dacă persistă o incertitudine științifică cu privire la efectele sale, această acțiune nu ar trebui întreprinsă până când nu se aduc mai multe dovezi;
- **Prevenirea**: un instrument menit să prevină daunele aduse mediului, și nu să reacționeze la ele. Acest principiu impune luarea de măsuri preventive pentru a anticipa și a evita daunele aduse mediului.
- **Corectarea poluării la sursă**: dacă s-au adus deja daune mediului, poluatorii sunt obligați să ia măsurile adecvate pentru repararea daunelor la punctul de origine.
- **„Poluatorul plătește”**: Dacă s-au adus daune, operatorii sunt obligați să adopte măsurile adecvate pentru remedierea acestora și să suporte cheltuielile aferente. Acest principiu este

pus în aplicare prin intermediul Directivei privind răspunderea pentru mediul înconjurător, care vizează să prevină sau să corecteze daunele aduse mediului, și anume speciilor sau habitatelor naturale protejate, apei și solului.

Programele de acțiune pentru mediu:

Începând din 1973, Comisia elaborează programe de acțiune pentru mediu (PAM) multianuale, care stabilesc viitoarele propuneri legislative și obiective pentru politica de mediu a UE. În mai 2022, a intrat în vigoare cel de-al optulea PAM ca agendă comună a UE convenită pe cale juridică pentru politica de mediu până la sfârșitul anului 2030. Programul reafirmă viziunea din cel de-al șaptelea PAM pentru 2050: asigurarea unei bune calități a vieții pentru toți, respectând totodată limitele planetei.

Noul program se bazează pe obiectivele de mediu și climatice ale Pactului verde european prin **șase obiective prioritare**:

- atingerea obiectivului pentru 2030 de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră și obținerea neutralității climatice până în 2050;
- creșterea capacității de adaptare, îmbunătățirea rezilienței și reducerea vulnerabilității la schimbările climatice;
- promovarea unui model de creștere regenerativă, decuplarea creșterii economice de utilizarea resurselor și degradarea mediului și accelerarea tranziției către o economie circulară;
- urmărirea obiectivului zero poluare, inclusiv pentru aer, apă și sol și protejarea sănătății și a calității vieții europenilor;
- protejarea, conservarea și refacerea biodiversității și îmbunătățirea capitalului natural, în special a aerului, apei și solului, a ecosistemelor forestiere, de apă dulce, de zonă umedă și marine;
- reducerea presiunilor asupra climei și mediului legate de producție și consum, în special în domeniile energiei, dezvoltării industriale, clădirilor și infrastructurii, mobilității și sistemului alimentar.

Inițiative orizontale:

1. Dezvoltarea durabilă

UE a introdus prima sa **strategie de dezvoltare durabilă** în 2001, incluzând astfel o dimensiune de mediu în Strategia de la Lisabona. Ca răspuns la Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, adoptată de ONU în 2015, Comisia a publicat în 2016 o comunicare intitulată „Următorii pași către un viitor european durabil – Acțiunea europeană pentru durabilitate”, în care prezintă modul în care pot fi integrate obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) în prioritățile de politică ale UE.

În ianuarie 2019 Comisia a prezentat un document de reflecție privind ODD-urile intitulat „Către o Europă durabilă până în 2030”, care prezintă trei scenarii pentru a se avansa în realizarea ODD-urilor. În martie 2019, Parlamentul a adoptat o rezoluție referitoare la Raportul anual strategic privind punerea în aplicare și realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă. În rezoluție Parlamentul a declarat că susține unul dintre scenarii, care propune orientarea tuturor acțiunilor UE și ale statelor membre prin stabilirea unor ținte specifice de punere în aplicare a ODD-urilor. Acesta prezintă rezultate concrete pentru 2030 și creează un mecanism de raportare și monitorizare a progreselor înregistrate în realizarea ODD-urilor.

2. Decarbonizarea

Costurile mari ale energiei și concurența la nivel mondial înseamnă că industriile europene să au nevoie urgentă de sprijin. Pactul pentru o industrie curată prezintă acțiuni concrete de transformare a decarbonizării într-un motor de creștere pentru industriile europene. Aceasta presupune scăderea prețurilor la energie, crearea de locuri de muncă de calitate și condițiile adecvate pentru ca întreprinderile să prospere. Pactul se axează pe industriile energointensive (cum ar fi siderurgia,

metalurgia și industria chimică), pe sectorul tehnologiilor curate și pe circularitate, care vizează reducerea deșeurilor și prelungirea duratei de viață a materialelor prin promovarea reciclării, a reutilizării și a producției durabile. Se urmărește și să se maximizeze resurselor limitate ale UE și să se reducă dependențele excesive de furnizorii de materii prime din țări terțe, pentru a avea o piață competitivă și rezilientă.

3. Biodiversitatea

În 2011, UE și-a adoptat strategia în domeniul biodiversității pentru 2020, care reflecta angajamentele asumate în cadrul Convenției ONU privind diversitatea biologică (CBD), principalul acord internațional privind biodiversitatea, la care UE este parte. Comisia și-a prezentat strategia privind biodiversitatea pentru 2030 în mai 2020. Aceasta este un plan amănunțit, ambițios și pe termen lung de protejare a naturii și de inversare a tendinței de degradare a ecosistemelor. Parlamentul a aprobat această strategie în iunie 2021. Potrivit instrumentului de urmărire a acțiunilor al Comisiei, până în prezent au fost duse la bun sfârșit 51 de acțiuni din Strategia UE privind biodiversitatea, 44 de acțiuni sunt în desfășurare, iar 9 prezintă întârzieri.

În iunie 2024 colegiulitorii au adoptat Regulamentul privind restaurarea naturii [Regulamentul (UE) 2024/1991], care prevede să se refacă cel puțin 30 % din suprafețele terestre și maritime ale UE până în 2030 și 90 % din toate ecosistemele care au nevoie de restaurare până în 2050.

4. Sistemele alimentare

În mai 2020 în cadrul Pactului verde european, Comisia a prezentat Strategia „De la fermă la consumator”, care urmărește să asigure sisteme alimentare echitabile, sănătoase și ecologice. Parlamentul European a aprobat în mare măsură viziunea și obiectivele acestei strategii în octombrie 2021.

La 19 februarie 2025, Comisia a prezentat o comunicare intitulată „Viziunea pentru agricultură și sectorul alimentar”. Documentul promite că UE va continua să lucreze cu principalele organizații internaționale pentru a îmbunătăți punerea în practică a angajamentelor convenite la nivel internațional și pentru a le insufla mai multă ambiție în a realiza sisteme alimentare durabile la nivel mondial, în concordanță cu Agenda 2030 și cu ODD.

5. Gestionarea deșeurilor

În 2008 s-a adoptat Directiva-cadru privind deșeurile. Aceasta definește concepte-cheie precum deșeurile, reciclarea și recuperarea și stabilește principii de bază potrivit cărora deșeurile trebuie gestionate fără a pune în pericol sănătatea umană sau mediul și fără a provoca neplăceri sau a aduce daune naturii și zonelor protejate. În februarie 2025 Parlamentul și Consiliul au ajuns la un acord provizoriu referitor la noi măsuri de prevenire și reducere a deșeurilor alimentare și textile în întreaga UE. S-a căzut de acord să se stabilească obiective obligatorii de reducere a risipei alimentare. Statele UE ar trebui să stabilească scheme de răspundere a producătorilor, prin care producătorii care introduc textile pe piața UE vor trebui să acopere costurile de colectare, sortare și reciclare a acestora, iar statele membre vor trebui să trateze și practica modei de consum rapid și practica modei de consum ultrarapid atunci când stabilesc contribuțiile financiare la schemele de răspundere extinsă a producătorilor. Aprobarea textului în plen a fost desfășurată pe 7 iulie 2025.

Politici și cadre legislative pentru dezvoltarea durabilă

• Republica Moldova

- *Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”* – document-cadru.
- *Legea privind evaluarea impactului asupra mediului* (2014).
- *Legea apelor* (2011).
- *Legea privind deșeurile* (2016).
- *Strategia de mediu 2014–2023* și continuarea acesteia.

• Uniunea Europeană

- *Pactul Verde European* (2019).

- *Directivele UE* privind calitatea aerului, protecția apei, biodiversitatea.
- *Strategia UE pentru dezvoltare durabilă* (revizuită în 2016).
- **Caracteristici**
 - Integrarea mediului în toate politicile publice.
 - Aplicarea principiului *poluatorul plătește*.
 - Evaluarea strategică de mediu și evaluarea impactului asupra mediului.

Politici internaționale de mediu

- **Conferințe ONU:**
 - *Conferința de la Stockholm* (1972) – primul pas spre politica internațională de mediu.
 - *Summit-ul Pământului* Rio de Janeiro (1992) – Agenda 21.
 - *Johannesburg* (2002) – implementarea dezvoltării durabile.
 - *Rio+20* (2012) – baza pentru Agenda 2030 și ODD.
- **Acorduri internaționale:**
 - *Protocolul de la Kyoto* (1997) – reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.
 - *Acordul de la Paris* (2015) – limitarea încălzirii globale sub 2°C.
 - *Convenția privind diversitatea biologică* (1992).
 - *Convenția de la Aarhus* (1998) – accesul publicului la informația de mediu.
- **Instituții:**
 - *Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP)*.
 - *Organizația Mondială a Meteorologiei (OMM)*.
 - *IPCC* (Panelul Interguvernamental privind Schimbările Climatice).

Aspecte ale Politicilor de mediu în Republica Moldova și pe plan internațional

Tabelul 6

Aspect	Republica Moldova (național)	UE și ONU (internațional)
Documente strategice	- Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030” - Strategia de mediu (2014–2023, în curs de actualizare) - Legea apelor (2011) - Legea privind deșeurile (2016) - Legea privind evaluarea impactului asupra mediului (2014)	- Agenda 2030 ONU pentru Dezvoltare Durabilă (2015) - Pactul Verde European (2019) - Convențiile ONU (CBD, UNFCCC, Aarhus) - Directivele UE privind aerul, apa, biodiversitatea
Obiective principale	- Reducerea poluării - Gestionarea resurselor naturale - Adaptarea la schimbările climatice - Promovarea economiei verzi	- Limitarea încălzirii globale (Acordul de la Paris 2015) - Protecția biodiversității (Convenția asupra diversității biologice) - Economia circulară și neutralitatea climatică până în 2050 (UE)
Instrumente	- Legi și reglementări naționale - Inspectoratul pentru Protecția Mediului - Taxe ecologice și amenzi - Programe educaționale locale	- Protocolul de la Kyoto (1997) - Acordul de la Paris (2015) - Mecanisme de piață (certificate de emisii) - Fonduri europene pentru mediu (LIFE, Horizon Europe)
Instituții	- Ministerul Mediului - Agenția de Mediu - Inspectoratul pentru Protecția Mediului	- ONU – Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) - UE – Comisia Europeană (DG Environment) - IPCC (Panelul Interguvernamental pentru Schimbări Climatice)

Aspect	Republica Moldova (național)	UE și ONU (internațional)
Caracteristici	- Se aliniază treptat la legislația și standardele UE - Necesită consolidarea capacității instituționale - Accent pe probleme naționale: deșeuri, apă, poluare industrială	- Abordare globală și regională - Accent pe schimbările climatice, energie curată, biodiversitate - Responsabilitate comună, dar diferențiată între state

Descrierea principalelor politici, protocoale, convenții de mediu:

1. Convenția-cadru a ONU privind schimbările climatice (UNFCCC – United Nations Framework Convention on Climate Change, 1992)

Scop: Prevenirea schimbărilor climatice antropice periculoase și stabilizarea emisiilor de gaze cu efect de seră.

Obiective principale:

1. Stabilizarea concentrațiilor de gaze cu efect de seră în atmosferă.
2. Prevenirea impactului negativ asupra ecosistemelor și comunităților umane.
3. Promovarea cooperării internaționale pentru atenuarea schimbărilor climatice.

Caracteristici:

- A stat la baza Protocolului de la Kyoto (1997) și a Acordului de la Paris (2015).
- Include raportări periodice ale statelor privind emisiile și măsurile adoptate.

Evoluția UNFCCC:

1. **1992 – Semnarea UNFCCC**
 - Loc: **New York, SUA**
 - Scop: stabilirea unui cadru internațional pentru prevenirea schimbărilor climatice periculoase cauzate de activitatea umană.
2. **1995 – Prima Conferință a Părților (COP1)**
 - Loc: Berlin, Germania
 - A stabilit bazele pentru negocieri privind obiective obligatorii de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră.
3. **1997 – Protocolul de la Kyoto (COP3)**
 - Loc: Kyoto, Japonia
 - A introdus ținte obligatorii de reducere a emisiilor pentru țările dezvoltate.
4. **2005 – Intrarea în vigoare a Protocolului de la Kyoto**
 - A fost primul acord internațional cu obligații juridice privind reducerea emisiilor.
5. **2015 – Acordul de la Paris (COP21)**
 - Loc: Paris, Franța
 - Obiectiv: menținerea creșterii temperaturii globale sub 2°C și eforturi pentru 1,5°C.
 - Toate țările (dezvoltate și în dezvoltare) au adoptat angajamente voluntare de reducere a emisiilor (NDC – Nationally Determined Contributions).
6. **Post-2015 – Implementare și monitorizare**
 - Părțile raportează periodic progresul în reducerea emisiilor și adaptarea la schimbările climatice.
 - Se promovează cooperarea internațională, tehnologiile verzi și finanțarea proiectelor de adaptare și atenuare.

2. Acordul de la Paris – 2015

1. Context

- Adoptat la **COP21** (Conferința Părților UNFCCC) în **Paris, Franța**, pe 12 decembrie 2015.
- A intrat în vigoare la **4 noiembrie 2016**.
- Scopul principal: combaterea schimbărilor climatice și limitarea încălzirii globale.

2. Obiective principale

1. **Limitarea creșterii temperaturii globale**
 - Sub **2°C** față de nivelul preindustrial.
 - Eforturi pentru limitarea la **1,5°C**.
2. **Creșterea capacității de adaptare**
 - Reducerea vulnerabilității și sprijinirea dezvoltării durabile.
3. **Finanțare și investiții verzi**
 - Mobilizarea resurselor pentru tranziția către o economie cu emisii reduse.
4. **Transparentizare și raportare**
 - Toate țările trebuie să raporteze progresul în atingerea obiectivelor naționale (NDC – Nationally Determined Contributions).

3. Caracteristici

- **Universalitate** – aplicabil tuturor țărilor, indiferent de nivelul de dezvoltare.
- **Flexibilitate** – permite fiecărei țări să stabilească propriile obiective naționale (NDC).
- **Revizuire periodică** – la fiecare 5 ani, țările își revizuiesc și îmbunătățesc contribuțiile.
- **Sprijin pentru țările vulnerabile** – prin finanțare, tehnologie și transfer de know-how.

4. Importanța Acordului

- Este primul acord global care implică **toate țările** în lupta împotriva schimbărilor climatice.
- Încurajează **tranziția către energii regenerabile și reducerea emisiilor de carbon**.
- Consolidarea cooperării internaționale în domeniul schimbărilor climatice.

3. Protocolul de la Kyoto – 1997

1. Context

- Adoptat la **COP3** (Conferința Părților UNFCCC) în **Kyoto, Japonia**, pe 11 decembrie 1997.
- A intrat în vigoare la **16 februarie 2005**.
- Scopul principal: reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) pentru țările dezvoltate.

2. Obiective principale

1. **Reducerea emisiilor de GES**
 - Țările dezvoltate trebuiau să reducă emisiile cu **aproximativ 5% față de nivelul din 1990**, în perioada 2008–2012.
2. **Mecanisme de flexibilitate**
 - **Comerțul cu emisii** (Emission Trading).
 - **Mecanismul de dezvoltare curată (CDM)** – proiecte de reducere a emisiilor în țările în dezvoltare.
 - **Implementarea comună (JI)** – proiecte comune între două țări dezvoltate pentru reducerea emisiilor.

3. Caracteristici

- **Obligații diferențiate** – doar țările dezvoltate aveau ținte obligatorii de reducere a emisiilor.
- **Instrument juridic internațional** – obligațiile erau recunoscute legal prin tratat.
- **Perioadă de angajament** – inițial 2008–2012; ulterior au fost stabilite perioade suplimentare (2a perioadă: 2013–2020, prin Amendamentul de la Doha).

4. Importanța Protocolului

- Primul acord internațional care a impus **ținte obligatorii** pentru reducerea emisiilor.
- A introdus mecanisme inovative de reducere a emisiilor (CDM, JI, Emission Trading).
- A pregătit terenul pentru **Acordul de la Paris (2015)**, care a implicat toate țările, inclusiv cele în dezvoltare.

4. ONU – Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP)

1. Context și înființare

- Înființat în **1972**, în urma **Conferinței Națiunilor Unite privind Mediul Uman** de la Stockholm.
- Este principala agenție ONU responsabilă de coordonarea activităților internaționale privind **mediul** și de promovarea **dezvoltării durabile**.
- Sediul central: **Nairobi, Kenya**.

2. Scop și misiune

- Promovarea **politicilor și acțiunilor globale pentru protecția mediului**.
- Creșterea conștientizării și educației ecologice la nivel global.
- Sprijinirea statelor membre în implementarea **legislației și strategiilor de mediu**.
- Coordonarea programelor ONU privind **schimbările climatice, biodiversitatea și resursele naturale**.

3. Obiective principale

1. **Protecția mediului global** – aer, apă, sol și biodiversitate.
2. **Gestionarea durabilă a resurselor naturale** – păduri, ape, resurse marine.
3. **Combaterea schimbărilor climatice** – sprijin pentru implementarea UNFCCC, Kyoto și Acordul de la Paris.
4. **Reducerea poluării și deșeurilor** – promovarea economiei circulare și a tehnologiilor verzi.
5. **Creșterea capacității țărilor în dezvoltare** – finanțare, instruire și transfer de tehnologii.

4. Programe și inițiative

- **Global Environment Outlook (GEO)** – rapoarte de mediu globale.
- **Climate and Clean Air Coalition** – reducerea poluanților atmosferici.
- **Biodiversity Finance Initiative (BIOFIN)** – finanțarea conservării biodiversității.
- **UNEP Live** – platformă digitală pentru date și informații de mediu.

5. Importanță

- UNEP este **coordonator global al politicilor de mediu** și catalizator pentru cooperarea internațională.
- Ajută țările să atingă obiectivele **Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă**.
- Sprijină implementarea **convențiilor internaționale de mediu** (CBD, UNFCCC, Convenția de la Aarhus).

5. Directivele UE privind calitatea aerului

1. **Directiva 2008/50/CE – Calitatea aerului ambiental și un aer curat pentru Europa**
 - Stabilește valori-limită pentru poluanți: particule PM10 și PM2,5, dioxid de azot, ozon, monoxid de carbon, benzen, etc.
 - Prevăd monitorizarea calității aerului și raportarea periodică a datelor.
2. **Directiva 2004/107/CE**
 - Reglementează nivelurile de arsen, cadmiu, nichel și benzen în aer.

Obiective:

- Protecția sănătății umane și a mediului împotriva poluării atmosferice.
- Reducerea emisiilor industriale și urbane.
- 3. **Directivele UE privind calitatea apei**
- 4. **Directiva-cadru privind apa (2000/60/CE – WFD)**
 - Obiectiv: atingerea „stării ecologice bune” pentru toate apele superficiale și subterane.
 - Promovează gestionarea integrată a resurselor de apă la bazinul hidrografic.

5. **Directiva privind apa potabilă (98/83/CE)**
 - Asigură siguranța și calitatea apei destinate consumului uman.
6. **Directiva privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați (91/676/CEE)**
 - Reduce poluarea apelor prin surse agricole.

Obiective:

- Protecția ecosistemelor acvatice și sănătatea umană.
 - Prevenirea și reducerea poluării apei.
7. **Directivele UE privind biodiversitatea**
 8. **Directiva Habitate (92/43/CEE)**
 - Protejează habitatele naturale și speciile sălbatice.
 - Creează rețeaua de arii protejate **Natura 2000**.
 9. **Directiva Păsări (2009/147/CE)**
 - Protejează toate speciile de păsări sălbatice și habitatele lor.
 - Impune conservarea zonelor importante pentru păsări.
 10. **Strategia UE pentru biodiversitate 2030**
 - Asigură protecția biodiversității și refacerea ecosistemelor degradate.

Obiective:

- Conservarea speciilor și habitatelor naturale.
- Creșterea rezilienței ecosistemelor în fața schimbărilor climatice

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Politici și cadre legislative

1. Ce reprezintă politicile de mediu și care este scopul lor principal?
2. Care sunt principalele legi naționale din Republica Moldova care reglementează protecția mediului?
3. Ce principii fundamentale stau la baza politicilor de mediu?
4. Cum se integrează protecția mediului în strategiile de dezvoltare durabilă?
5. Care sunt instrumentele legislative, economice și educaționale utilizate pentru implementarea politicilor de mediu?

B. Politici internaționale de mediu

6. Ce rol au convențiile internaționale privind mediul, precum **CBD**, **UNFCCC** și **Convenția de la Aarhus**?
7. Unde și când a fost semnată **Convenția-cadru a ONU privind schimbările climatice (UNFCCC)**?
8. Care sunt principalele obiective ale **Protocolului de la Kyoto (1997)** și ale **Acordului de la Paris (2015)**?
9. Ce instituții internaționale coordonează politicile de mediu la nivel global (ex. UNEP, IPCC)?
10. Cum contribuie aceste politici și convenții la combaterea schimbărilor climatice și protecția biodiversității?

C. Educația pentru dezvoltarea durabilă (EDD)

11. Ce reprezintă educația pentru dezvoltarea durabilă și care sunt obiectivele sale principale?

12. Cum este integrată EDD în curriculumul școlar și în programele educaționale?
13. Ce documente internaționale sprijină promovarea EDD (ex. UNESCO, Agenda 2030 ONU)?
14. De ce este important ca cetățenii să fie informați și implicați în probleme de mediu?
15. Dați exemple de proiecte sau inițiative care promovează EDD în comunitate sau la nivel național.

Subiectul 6. Conceptul de eficiență ecologică. Eficiența ecologică în Republica Moldova în documentele de politici și acte normative.

Eficiența ecologică reprezintă capacitatea de a obține rezultate economice și sociale maximizate cu un impact minim asupra mediului. Înseamnă *utilizarea responsabilă a resurselor naturale*, reducerea emisiilor și deșeurilor, precum și protecția ecosistemelor.

Elementele cheie ale eficienței ecologice:

- **Maximizarea rezultatelor economice și sociale:**
Obținerea unui profit sporit, a unor servicii mai bune și a unei bunăstări generale pentru societate.
- **Impact minim asupra mediului:**
Reducerea la minimum a efectelor negative asupra naturii.
- **Utilizarea resurselor naturale:**
Gestionarea responsabilă a resurselor, evitând risipa și promovând refolosirea și reciclarea.
- **Reducerea poluării:**
Minimizarea emisiilor nocive în atmosferă și reducerea cantității de deșeuri generate.
- **Protecția ecosistemelor:**
Conservarea și consolidarea capitalului natural, inclusiv a diversității biologice și a habitatelor.

Cum se realizează:

- **Dezvoltarea modelelor de afaceri circulare:**
Acestea vizează utilizarea eficientă a resurselor și reducerea la minimum a deșeurilor prin prelungirea duratei de viață a produselor.
- **Implementarea instrumentelor economice:**
Taxe pentru utilizarea resurselor și emisiile poluante, subvenții pentru tehnologii ecologice și sisteme de colectare a deșeurilor.
- **Adoptarea tehnologiilor verzi:**
Investiții în echipamente și procese care reduc consumul de energie și emisiile.
- **Educația și conștientizarea:**
Informarea cetățenilor despre importanța protecției mediului și implicarea lor în acțiuni concrete, cum ar fi reciclarea și plantarea de arbori.

Principii:

1. **Economia resurselor** – reducerea consumului de materii prime, apă și energie.
2. **Reducerea poluării** – limitarea emisiilor în aer, apă și sol.
3. **Reciclare și reutilizare** – promovarea economiei circulare.
4. **Integrarea mediului în deciziile economice** – evaluarea impactului asupra mediului în procesele de producție și dezvoltare.

Indicatori de eficiență ecologică:

- Consum de energie per unitate de PIB.
- Emisii de gaze cu efect de seră per unitate de produs.
- Cantitatea de deșeuri generate și reciclate.
- Consumul de apă și materii prime per unitate de produs.

Eficiența ecologică în Republica Moldova:

Cadre legislative și documente de politici:

1. **Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”**
 - Include obiective privind **dezvoltarea economică sustenabilă** și reducerea impactului asupra mediului.
 - Promovează tehnologii verzi și management eficient al resurselor naturale.
2. **Legea privind evaluarea impactului asupra mediului (2014)**
 - Obliga companiile să integreze criterii ecologice în procesele de dezvoltare.
3. **Legea privind deșeurile (2016)**
 - Stabilește cerințe pentru reducerea, reciclarea și valorificarea deșeurilor.
4. **Strategia de mediu 2014–2023**
 - Vizează **utilizarea eficientă a resurselor**, reducerea poluării și protecția biodiversității.
5. **Planuri sectoriale**
 - Politici de energie regenerabilă și eficiență energetică.
 - Managementul apei și agricultură durabilă.

Exemple de aplicare

- Implementarea **tehnologiilor cu emisii reduse** în industrie și transport.
- Campanii pentru **reciclarea deșeurilor și reducerea plasticului**.
- Sprijin pentru **proiecte de energie verde** și eficiență energetică la nivel local și național.

Tabelul 7

Legătura dintre eficiența ecologică și principalele acte legislative și politici din Republica Moldova:

Act / Politică	Obiective privind eficiența ecologică	Măsuri și exemple practice
Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”	Promovarea dezvoltării economice sustenabile cu impact minim asupra mediului	Implementarea tehnologiilor verzi, managementul eficient al resurselor, reducerea emisiilor
Legea privind evaluarea impactului asupra mediului (2014)	Integrarea criteriilor ecologice în proiectele de dezvoltare	Evaluarea impactului proiectelor industriale și de infrastructură asupra mediului
Legea privind deșeurile (2016)	Reducerea generării deșeurilor și creșterea reciclării	Colectarea selectivă, reciclarea deșeurilor, valorificarea materialelor reciclabile

Act / Politică	Obiective privind eficiența ecologică	Măsuri și exemple practice
Strategia de mediu 2014–2023	Utilizarea eficientă a resurselor și reducerea poluării	Programe de energie regenerabilă, reducerea consumului de apă și energie, protecția biodiversității
Politici sectoriale (energie, agricultură, apă)	Creșterea eficienței energetice și reducerea impactului sectorial asupra mediului	Implementarea surselor regenerabile de energie, practici agricole durabile, management integrat al apelor

Educația ecologică este educația pentru responsabilitatea globală, deoarece poate ajuta omenirea în dobândirea unei înțelegeri profunde cu privire la mediu și la problemele globale pe care le întâmpinăm.

Scopul principal al educației ecologice este facilitarea dobândirii unor cunoștințe care să permită înțelegerea problemelor de mediu în profunzimea și complexitatea lor, conducând în final la luarea deciziilor pe baza unei conștiințe ecologice, precum și la promovarea oportunităților de a avea experiențe directe cu mediul natural.

Instruirea și educația ecologică este un proces de o complexitate deosebită, deaceia trebuie să se petreacă neîntrerupt prin toate disciplinele de învățământ, la toate activitățile intra- și extrașcolare, urmărind scopurile: acumularea cunoștințelor despre mediu, formarea deprinderilor și convingerilor necesității protecției mediului, formarea culturii generale la fiecare individ, indiferent de caracterul activității profesionale. Deci, instruirea și educația ecologică sunt componente obligatorii ale familiei, ale instituțiilor de învățământ preuniversitar (preșcolar, școlar, gimnazial, liceal), universitar, postuniversitar și ale societății, care au drept scop dezvoltarea durabilă socio-economică.

Personalitatea ecologică a omului contemporan ar trebui să fie, în calitate de subiect al acțiunilor de protecție și conservare a mediului, cea care își controlează și adaptează de bună voie activitățile proprii corespunzător cerințelor, standardelor ecologice contemporane, cea care conștientizează problemele de mediu, fiind capabilă să găsească soluțiile potrivite, să elaboreze proiecte și să ia decizii adecvate în privința implementării acestora, să exprime atitudini critice în aprecierile propriilor fapte, cât și ale semenilor, să fie capabilă de autoeducație și perfecționare continuă în domeniul ecologic.

Cunoașterea și respectarea legilor de mediu, adaptarea conduitei față de mediu la imperativele legilor are la bază educația ecologică. Expresia „*nimeni nu-i mai presus de lege*”, inclusiv față de legile privind protecția mediului, este însușită și funcționează în structura personalității ecologice ca atitudine, ca motivație intrinsecă menite să regleze comportamentele indivizilor față de mediu. Fără conștiința civică, fără aderența la valorile civice (libertate, dreptate, solidaritate, stat de drept, pluralism, democrație, toleranță etc.), fără crezul în supremația legii, se lasă loc comportamentelor anarhice față de mediu – fapt incompatibil cu garantarea dreptului fundamental al omului la un mediu curat.

Degradarea mediului înconjurător se petrece de multe ori sub ochii noștri și aceasta se datorează tocmai intervenției omului în natură. Pericolul este foarte mare și de aceea trebuie conștientizată necesitatea de-a fi sensibili la problemele mediului, să adoptăm un comportament adecvat față de natură, să protejăm mediul înconjurător.

Exemple, studii de caz:

Reciclare și valorificarea deșeurilor

- **Exemplu:** Companii care colectează PET-uri sau plastic uzat și îl transformă în materiale noi (sticle, ambalaje, mobilier).
- **Beneficiu:** Reduce consumul de materii prime și minimizează deșeurile.

Reparare și recondiționare

- **Exemplu:** Magazine sau ateliere care recondiționează electronice, electrocasnice sau mobilier uzat pentru revânzare.
- **Beneficiu:** Extinde ciclul de viață al produselor și reduce cantitatea de deșeuri.

Închiriere și servicii de tip „product-as-a-service”

- **Exemplu:** Companii de mobilă sau echipamente IT care oferă produse în leasing sau închiriere, preluând responsabilitatea pentru întreținere și reciclare.
- **Beneficiu:** Optimizează utilizarea resurselor și reduce risipa.

Refabricare și upcycling

- **Exemplu:** Transformarea deșeurilor textile în haine noi sau accesorii de modă.
- **Beneficiu:** Reduce consumul de materii prime și promovează inovația ecologică.

Sharing economy (economia colaborativă)

- **Exemplu:** Platforme de tip car-sharing, bike-sharing sau spații de lucru comune.
- **Beneficiu:** Reduce consumul de bunuri și resurse, optimizează utilizarea acestora.

Agricultură circulară și alimentație sustenabilă

- **Exemplu:** Ferme care folosesc resturile alimentare pentru compost sau hrana animalelor, și vând produse locale în ambalaje reutilizabile.
- **Beneficiu:** Reduce deșeurile organice și încurajează utilizarea durabilă a resurselor.

Implementare a instrumentelor economice în protecția mediului și dezvoltarea durabilă:

Taxe ecologice

- **Exemplu:** Taxa pe emisiile de carbon impusă companiilor industriale.
- **Beneficiu:** Încurajează reducerea emisiilor și adoptarea tehnologiilor curate.

Subvenții pentru tehnologii verzi

- **Exemplu:** Sprijin financiar pentru firme care instalează panouri solare sau sisteme de eficiență energetică.
- **Beneficiu:** Crește adoptarea surselor regenerabile și reducerea consumului de energie fosilă.

Sistemul de certificate de emisii (cap-and-trade)

- **Exemplu:** Companiile primesc sau cumpără dreptul de a emite o anumită cantitate de CO₂; cine reduce emisiile poate vinde surplusul.
- **Beneficiu:** Creează stimulente financiare pentru reducerea emisiilor.

Plăți pentru servicii ecosistemice (PES)

- **Exemplu:** Fermierii primesc compensații financiare pentru menținerea pădurilor sau zonelor umede care protejează biodiversitatea și calitatea apei.
- **Beneficiu:** Contribuie la conservarea ecosistemelor și resurselor naturale.

Garanții și stimulente pentru reciclare

- **Exemplu:** Depozitul rambursabil pentru sticle și recipiente din plastic/metale.
- **Beneficiu:** Încurajează colectarea selectivă și reducerea deșeurilor.

Credite și facilități fiscale pentru afaceri verzi

- **Exemplu:** Reduceri de impozit pentru companii care implementează tehnologii de economie circulară sau reduc consumul de apă și energie.
- **Beneficiu:** Reduce costurile tranziției către modele sustenabile.

Exemple de adoptare a tehnologiilor verzi, utile pentru eficiența ecologică și dezvoltarea durabilă:

Energie regenerabilă

- **Exemple:**
 - Panouri solare fotovoltaice pentru producerea energiei electrice.
 - Turbine eoliene pentru generarea de energie curată.
 - Centrale hidroelectrice mici (microhidrocentrale).
- **Beneficiu:** Reducerea dependenței de combustibili fosili și diminuarea emisiilor de CO₂.

Tehnologii de eficiență energetică

- **Exemple:**
 - Iluminat LED și sisteme de control automat al consumului de energie.
 - Echipamente industriale cu consum redus de energie.
 - Clădiri verzi cu izolație termică eficientă și sisteme de încălzire inteligente.
- **Beneficiu:** Reducerea consumului de energie și a costurilor asociate, scăderea poluării.

Managementul deșeurilor și reciclarea

- **Exemple:**
 - Tehnologii de sortare automată și reciclare a plasticului, metalelor și hârtiei.
 - Compostarea industrială și utilizarea biogazului din deșeuri organice.
- **Beneficiu:** Reducerea cantității de deșeuri și valorificarea resurselor secundare.

Transport ecologic

- **Exemple:**
 - Vehicule electrice sau hibride pentru transport public și logistică.
 - Stații de încărcare pentru vehicule electrice și infrastructură pentru biciclete.
- **Beneficiu:** Reducerea emisiilor poluante și a zgomotului urban.

Agricultură durabilă

- **Exemple:**
 - Sisteme de irigații eficiente și cu consum redus de apă.
 - Utilizarea dronelor și senzorilor pentru monitorizarea culturilor și aplicarea controlată a îngrășămintelor.
 - Tehnologii de energie solară sau biogaz în ferme.
- **Beneficiu:** Reducerea consumului de apă și energie, protecția solului și a biodiversității.

Industria verde și procese sustenabile

- **Exemple:**
 - Procese de producție cu emisii reduse și reciclarea apei industriale.
 - Tehnologii de captare și valorificare a CO₂ (carbon capture and utilization – CCU).
- **Beneficiu:** Reducerea poluării și eficiența resurselor în sectorul industrial.

Exemple privind educația și conștientizarea în domeniul dezvoltării durabile și protecției mediului:

Educație formală

- **Exemple:**
 - Integrarea în școli a disciplinelor precum **Educația pentru mediu și dezvoltare durabilă (EDD)**.
 - Programe universitare și masterate în **managementul mediului, energie regenerabilă sau dezvoltare durabilă**.
- **Beneficiu:** Formarea competențelor ecologice de la nivel academic și profesional.

Campanii de conștientizare publică

- **Exemple:**
 - Ziua Mondială a Mediului, campanii de reciclare și reducerea plasticului.
 - Promovarea economiei circulare prin social media și materiale informative.

- **Beneficiu:** Creșterea implicării cetățenilor în protecția mediului.

Programe comunitare și voluntariat

- **Exemple:**
 - Acțiuni de curățenie în parcuri, râuri sau zone protejate.
 - Proiecte de plantare a copacilor sau restaurare a habitatelor naturale.
- **Beneficiu:** Implicarea directă a comunităților în conservarea mediului.

Educație informală și mediatizare

- **Exemple:**
 - Documentare și emisiuni TV pe teme de mediu și dezvoltare durabilă.
 - Platforme online cu informații despre schimbările climatice, biodiversitate și energie verde.
- **Beneficiu:** Creșterea gradului de conștientizare și adoptarea unui comportament responsabil.

Training și formare profesională

- **Exemple:**
 - Cursuri pentru angajați privind **managementul deșeurilor, eficiența energetică sau agricultură sustenabilă**.
 - Workshop-uri pentru autorități și companii despre implementarea politicilor de mediu.
- **Beneficiu:** Încurajează adoptarea tehnologiilor verzi și respectarea legislației de mediu.

Educație ecologică în mediul online și aplicații

- **Exemple:**
 - Aplicații mobile pentru monitorizarea consumului de energie sau reciclare.
 - Jocuri educative și simulări despre biodiversitate și schimbări climatice.
- **Beneficiu:** Integrarea educației ecologice în viața cotidiană a tinerilor și adulților.

Exemple de aplicare a eficienței ecologice în diferite state ale lumii, cu practici și rezultate concrete:

1. Germania – Energie și industrie

- **Exemple:**
 - Politici de energie regenerabilă (Energiewende) – tranziție către surse regenerabile și reducerea emisiilor de CO₂.
 - Industria utilizează procese cu consum redus de energie și sisteme de reciclare industrială.
- **Rezultat:** Germania este lider în producția de energie eoliană și solară, reducând semnificativ emisiile industriale.

2. Suedia – Transport și economie circulară

- **Exemple:**
 - Transport ecologic: autobuze și taxiuri electrice, stimulente pentru biciclete.
 - Reciclare și reutilizare: peste 99% din deșeurile municipale sunt reciclate sau valorificate energetic.
- **Rezultat:** Suedia a redus deșeurile depozitate și crește eficiența resurselor naturale.

3. Japonia – Tehnologii și managementul resurselor

- **Exemple:**
 - Tehnologii de reciclare a electronicelor și vehiculelor.
 - Sisteme de eficiență energetică în clădiri și industrie.
- **Rezultat:** Japonia este lider în tehnologiile verzi și în reducerea emisiilor pe unitate de producție.

4. Danemarca – Energie și agricultură durabilă

- **Exemple:**
 - Parcuri eoliene offshore pentru energie electrică.

- Agricultură sustenabilă cu tehnologii eficiente de irigare și fertilizare.
- **Rezultat:** Danemarca produce o proporție mare din energia sa din surse regenerabile și reduce poluarea agricolă.

5. Singapore – *Managementul apei și urbanism verde*

- **Exemple:**
 - Sisteme eficiente de desalinizare și purificare a apei.
 - Clădiri verzi și infrastructură urbană sustenabilă.
- **Rezultat:** Singapore economisește resursele de apă și reduce consumul energetic urban.

6. Costa Rica – *Conservarea biodiversității și energia verde*

- **Exemple:**
 - 99% din electricitate provine din surse regenerabile.
 - Politici de protecție a pădurilor și ecosistemelor.
- **Rezultat:** Costa Rica este model în protejarea biodiversității și reducerea emisiilor de carbon.

Exemple concrete de eficiență ecologică în Republica Moldova, cu aplicare practică în diverse domenii:

1. *Energie și eficiență energetică*

- **Exemple:**
 - Instalarea panourilor solare pentru iluminat public sau clădiri publice.
 - Modernizarea sistemelor de încălzire în școli și spitale pentru reducerea consumului de energie.
- **Beneficiu:** Reducerea consumului de energie și a emisiilor de gaze cu efect de seră.

2. *Agricultură durabilă*

- **Exemple:**
 - Ferme care aplică irigare eficientă și tehnologii de agricultură de precizie.
 - Folosirea îngrășămintelor organice și rotația culturilor pentru conservarea solului.
- **Beneficiu:** Protejarea resurselor naturale și reducerea poluării apei și solului.

3. *Managementul deșeurilor*

- **Exemple:**
 - Proiecte de reciclare selectivă a hârtiei, plasticului și metalelor în Chișinău și alte orașe.
 - Compostarea deșeurilor organice în comunități rurale și urbane.
- **Beneficiu:** Reducerea cantității de deșeuri și valorificarea resurselor secundare.

4. *Transport ecologic*

- **Exemple:**
 - Introducerea de autobuze electrice în transportul public.
 - Crearea de piste pentru biciclete în orașe pentru reducerea utilizării automobilelor.
- **Beneficiu:** Reducerea emisiilor poluante și a zgomotului urban.

5. *Conservarea biodiversității și gestionarea apelor*

- **Exemple:**
 - Proiecte de reabilitare a râurilor și iazurilor pentru protecția ecosistemelor acvatice.
 - Implementarea de zone protejate și rezervații naturale.
- **Beneficiu:** Menținerea biodiversității și protecția ecosistemelor locale.

6. *Educație și conștientizare ecologică*

- **Exemple:**
 - Campanii de informare despre reciclare, economisirea energiei și protecția mediului.
 - Programe școlare privind dezvoltarea durabilă și educația ecologică.

- Beneficiu: Creșterea implicării cetățenilor și adoptarea unui comportament responsabil.

Studii de caz pentru Republica Moldova:

1.Fermă de energie solară – raionul Orhei

- Context: Necesitatea reducerii dependenței de energie fosilă și scăderea costurilor energetice.
- Intervenție: Instalarea unui parc de panouri solare pentru alimentarea fermei și clădirilor administrative.
- Rezultat: Reducerea facturilor la energie și scăderea emisiilor de CO₂.
- Lecție: Energia regenerabilă contribuie la eficiența ecologică și la sustenabilitatea afacerilor agricole

2.Proiect de irigare eficientă în agricultură – raionul Cahul

- Context: Agricultorii depindeau de sisteme tradiționale de irigare, consum mare de apă.
- Intervenție: Implementarea sistemelor de irigare prin picurare și monitorizarea umidității solului.
- Rezultat: Reducerea consumului de apă și creșterea randamentului culturilor.
- Lecție: Tehnologiile durabile în agricultură cresc eficiența resurselor și protejează mediul.

3.Zone protejate și conservarea biodiversității – Rezervația „Orheiul Vechi”

- Context: Necesitatea protejării patrimoniului natural și cultural.
- Intervenție: Implementarea managementului durabil al zonei, monitorizarea speciilor și restaurarea habitatelor.
- Rezultat: Conservarea biodiversității și atragerea turismului ecologic.
- Lecție: Gestionarea responsabilă a resurselor naturale crește valoarea ecologică și economică.

4.Educație ecologică în școli – Proiectul „Școala Verde”

- Context: Lipsa conștientizării ecologice în rândul elevilor.
- Intervenție: Introducerea de programe educaționale privind reciclarea, economia de energie și protecția mediului.
- Rezultat: Elevii adoptă comportamente ecologice, implicare în acțiuni de mediu.
- Lecție: Educația pentru dezvoltare durabilă contribuie la formarea unei generații responsabile ecologic.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Conceptul de eficiență ecologică

1. Ce înseamnă eficiența ecologică și care este scopul ei principal?
2. Care sunt principiile fundamentale ale eficienței ecologice?
3. Enumerați câțiva indicatori utilizați pentru măsurarea eficienței ecologice.
4. Cum se poate integra eficiența ecologică în activitatea economică sau industrială?
5. Care este legătura dintre eficiența ecologică și dezvoltarea durabilă?

Eficiența ecologică în Republica Moldova

6. Care documente și strategii naționale promovează eficiența ecologică în Moldova?
7. Ce rol are Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030” în implementarea eficienței ecologice?
8. Cum contribuie Legea privind evaluarea impactului asupra mediului (2014) la eficiența ecologică?
9. Care sunt obiectivele Legii privind deșeurile (2016) în contextul eficienței ecologice?
10. Dați exemple de politici sectoriale (energie, agricultură, apă) care aplică principiile eficienței ecologice în Moldova.

Aplicări practice

11. Menționați câteva exemple de tehnologii verzi adoptate în Moldova care sporesc eficiența ecologică.
12. Cum poate fi educația ecologică și conștientizarea publicului folosită pentru creșterea eficienței ecologice?
13. Dați exemple de proiecte locale sau studii de caz în Moldova care demonstrează eficiența ecologică.
14. Care sunt beneficiile implementării principiilor de eficiență ecologică pentru mediul și societatea din Moldova?
15. Cum poate eficiența ecologică să influențeze politica economică și deciziile de investiții la nivel național?

Subiectul 7: Domenii de aplicare a eficienței ecologice. Instrumente de implimentare. Instituții și actori implicați în eficiența ecologică.

Eficiența ecologică (eficiența eco-industrială) se aplică în sectoare ca producția industrială, agricultura, sectorul energetic, transporturi și managementul deșeurilor, utilizând instrumente precum analiza ciclului de viață (ACV), eco-etichetarea, auditul ecologic și modele de economie circulară. Instituțiile implicate includ guvernele, ministerele (mediului, economiei), agențiile de mediu, organizațiile non-guvernamentale (ONG-uri), asociațiile industriale și consumatorii.

Domenii de Aplicare:

- **Producție Industrială:**

Optimizarea proceselor de producție pentru a reduce consumul de materii prime și energie, precum și emisiile de poluare.

- **Agricultură:**

Promovarea practicilor agricole durabile care reduc dependența de pesticide și fertilizatori, conservă solul și apa.

- **Sectorul Energetic:**

Trecerea la surse de energie regenerabilă și îmbunătățirea eficienței energetice în consum.

- **Transporturi:**

Dezvoltarea mobilității durabile prin utilizarea combustibililor alternativi, optimizarea rutelor și încurajarea transportului public.

- **Managementul Deșeurilor:**

Implementarea principiilor economiei circulare prin reducerea, reutilizarea și reciclarea deșeurilor.

Instrumente de Implementare:

- **Analiza Ciclului de Viață (ACV):**

Evaluarea impactului ecologic al unui produs sau serviciu de-a lungul întregului său ciclu de viață.

- **Eco-etichetarea:**

Etichete care certifică faptul că un produs respectă standarde ecologice stricte, ajutând consumatorii să aleagă mai ușor produsele verzi.

- **Auditul Ecologic:**

Evaluarea voluntară a sistemelor de management de mediu ale unei organizații pentru a identifica zone de îmbunătățire a performanței ecologice.

- **Economia Circulară:**

Modele economice care pun accent pe recuperarea și valorificarea resurselor, reducând deșeurile.

- **Tehnologii Verzi:**

Dezvoltarea și adoptarea tehnologiilor care minimizează impactul asupra mediului, cum ar fi sursele de energie regenerabilă și sistemele de tratare a apei.

Instituții și Actori Implicați:

- **Guvernele și Instituțiile Publice:**

Stabilirea politicilor, reglementărilor și a stimulentei pentru a încuraja practicarea eficienței ecologice (de ex., ministere ale mediului, agenții de mediu).

- **Organizații Non-Guvernamentale (ONG-uri):**

Acționează ca lobby, monitorizează conformitatea cu normele de mediu și derulează campanii de conștientizare publică.

- **Asociații Industriale și de Afaceri:**

Reprezintă interesele companiilor, promovează bune practici și facilitează schimbul de cunoștințe.

- **Sectorul Privat (Companii):**

Implementează inițiative de eficiență ecologică în operațiunile lor pentru a reduce costurile, a îmbunătăți imaginea și a respecta reglementările.

- **Consumatorii:**

Prin alegerile lor de cumpărare pot influența cererea de produse și servicii ecologice.

- **Instituții de Cercetare și Educație:**

Dezvoltă noi tehnologii, metodologii și formează specialiștii necesari.

Instrumente de implementare a eficienței ecologice

Tabelul 8

Tip instrument	Exemple	Scop
Instrumente legislative	Legi, regulamente, standarde de mediu	Impunerea respectării criteriilor ecologice
Instrumente economice	Taxe ecologice, subvenții pentru tehnologii verzi, sistem cap-and-trade, facilități fiscale	Stimularea investițiilor în tehnologii și practici durabile
Instrumente tehnologice	Tehnologii verzi, sisteme de energie regenerabilă, tehnologii de reciclare și reutilizare	Reducerea consumului de resurse și a poluării
Instrumente educaționale și de conștientizare	Educație ecologică în școli, campanii publice, training-uri profesionale	Creșterea implicării cetățenilor și a actorilor economici
Instrumente de planificare și monitorizare	Evaluarea impactului asupra mediului, indicatori ecologici, audituri de mediu	Asigurarea respectării standardelor ecologice și monitorizarea progresului

Instituții și actori implicați

Tabelul 9

Categorie de actor	Rol în eficiența ecologică	Exemple în Republica Moldova
Autorități publice centrale	Elaborarea politicilor, monitorizarea implementării	Ministerul Mediului, Ministerul Agriculturii, Agenția pentru Eficiență Energetică
Autorități locale	Implementarea politicilor la nivel regional/raional	Consilii raionale, primării
Companii și industrie	Adoptarea tehnologiilor verzi și a practicilor sustenabile	Întreprinderi energetice, agricole, industriale
ONG-uri și societate civilă	Educație ecologică, proiecte de mediu, advocacy	Eco-Razem, WWF Moldova
Instituții academice și de cercetare	Cercetare, formare de specialiști, consultanță	Universități, institute de cercetare ecologică
Publicul general	Participarea la programe de reciclare, reducerea consumului, voluntariat	Cetățeni implicați în campanii de mediu și proiecte comunitare

Domenii de aplicare a eficienței ecologice la nivel internațional

Tabelul 10

Domeniu	Exemple de aplicare
Energie și industrie	Tranziția la energie regenerabilă (Germania – Energiewende), procese industriale cu emisii reduse
Transport și mobilitate	Vehicule electrice și hibride (Norvegia), transport public ecologic, infrastructură pentru biciclete
Agricultură durabilă	Agricultura de precizie, reducerea consumului de apă și pesticide (Israel, Olanda)

Domeniu	Exemple de aplicare
Gestionarea deșeurilor	Reciclare și economia circulară (Suedia – peste 99% deșeuri valorificate), compostare și valorificarea energetică a deșeurilor
Biodiversitate și mediu	Crearea de zone protejate și reabilitarea ecosistemelor (Costa Rica, Kenya)
Educație și conștientizare	Campanii globale și locale, programe educaționale pentru schimbările climatice (ONU, UNESCO)

Instrumente de implementare la nivel internațional

Tabelul 11

Tip instrument	Exemple	Scop
Instrumente legislative și convenții internaționale	Convenția-cadru ONU privind schimbările climatice (UNFCCC), Protocolul de la Kyoto, Acordul de la Paris	Reglementarea emisiilor și promovarea dezvoltării durabile
Instrumente economice	Taxe pe carbon (Suedia, Canada), sisteme de certificate de emisii (EU ETS), subvenții pentru energii regenerabile	Stimularea reducerii emisiilor și adoptarea tehnologiilor verzi
Instrumente tehnologice	Tehnologii verzi și eficiență energetică, captarea și stocarea CO ₂ (Germania, Japonia)	Reducerea consumului de resurse și poluare
Instrumente educaționale și de conștientizare	UNESCO – Educație pentru dezvoltare durabilă, campanii globale Climate Action	Creșterea implicării publicului și adoptarea unui comportament ecologic
Instrumente de monitorizare și planificare	Indicatori de dezvoltare durabilă ONU, rapoarte IPCC, evaluări de impact asupra mediului	Monitorizarea progresului și evaluarea efectelor asupra mediului

Instituții și actori implicați la nivel internațional

Tabelul 12

Categorie de actor	Rol în eficiența ecologică	Exemple internaționale
Organizații internaționale	Elaborarea politicilor globale, monitorizarea progresului	ONU, UNEP, UNESCO, IPCC, Banca Mondială
Guverne naționale	Adoptarea și implementarea legislației și politicilor ecologice	Germania, Suedia, Costa Rica, Norvegia
Companii internaționale	Implementarea tehnologiilor verzi și practici durabile	Tesla, Siemens, IKEA, Unilever
ONG-uri și societate civilă	Advocacy, educație, implementarea proiectelor de mediu	WWF, Greenpeace, Friends of the Earth
Instituții academice și de cercetare	Cercetare și dezvoltare, instruire de specialiști	Universități tehnice și de mediu, institute de cercetare climatologică
Publicul global	Participare în campanii, reducerea consumului, voluntariat	Cetățeni implicați în acțiuni locale și globale de mediu

Descrierea domeniilor de aplicare a eficienței ecologice la nivel global:

Energie și industrie

- Descriere: Optimiază utilizarea resurselor energetice și reduce impactul poluant al industriei.
- Exemple internaționale:
 - Germania: programul Energiewende – tranziția către energie regenerabilă și reducerea emisiilor industriale.
 - Japonia: tehnologii industriale eficiente și reciclarea apei în procese industriale.
- Beneficiu: Reducerea emisiilor de CO₂, consum mai redus de energie și materii prime.

Transport și mobilitate

- Descriere: Promovează transportul ecologic pentru reducerea poluării și consumului de resurse.
- Exemple internaționale:
 - Norvegia: stimulente pentru vehicule electrice și infrastructură de încărcare.
 - Olanda: rețele extinse de piste pentru biciclete și transport public ecologic.
- Beneficiu: Reducerea poluării aerului, scăderea zgomotului și eficiență energetică.

Agricultură durabilă

- Descriere: Aplicarea tehnologiilor și practicilor care reduc consumul de apă, pesticide și energie.
- Exemple internaționale:
 - Israel: sisteme de irigare prin picurare și agricultură de precizie.
 - Olanda: ferme inteligente și tehnologii de monitorizare a culturilor.
- Beneficiu: Protecția solului și apei, creșterea productivității și reducerea poluării.

Gestionarea deșeurilor

- Descriere: Colectarea, reciclarea și valorificarea deșeurilor pentru minimizarea impactului asupra mediului.
- Exemple internaționale:
 - Suedia: peste 99% din deșeuri municipale sunt reciclate sau valorificate energetic.
 - Germania: sisteme avansate de reciclare și colectare selectivă.
- Beneficiu: Reducerea depozitelor de gunoi și valorificarea resurselor secundare.

Conservarea biodiversității și mediului

- Descriere: Protecția ecosistemelor și a resurselor naturale esențiale pentru echilibrul global.
- Exemple internaționale:
 - Costa Rica: 99% din energia electrică provine din surse regenerabile și politici de conservare a pădurilor.
 - Kenya: crearea de parcuri naționale și programe de protecție a speciilor.
- Beneficiu: Menținerea biodiversității și a serviciilor ecosistemice.

Educație și conștientizare ecologică

- Descriere: Informarea și instruirea globală privind dezvoltarea durabilă și protecția mediului.
- Exemple internaționale:
 - UNESCO: programe de Educație pentru dezvoltare durabilă (EDD).
 - Campanii globale Climate Action: informarea și mobilizarea publicului privind schimbările climatice.
- Beneficiu: Creșterea implicării cetățenilor, adoptarea comportamentului responsabil și sprijinirea politicilor ecologice internaționale.

Republica Moldova – Bune practici locale

- Chișinău – Colectare selectivă și reciclare: implementarea programelor de reciclare în cartiere și instituții publice.
- Orhei – Parcuri de energie solară: alimentarea fermei și clădirilor publice cu energie regenerabilă.
- Cahul – Agricultură cu irigare eficientă: reducerea consumului de apă și creșterea randamentului culturilor.
- Rezervația „Orheiul Vechi” – Conservarea biodiversității: gestionarea durabilă a zonei și restaurarea habitatelor.

Instrumente de implementare a eficienței ecologice

1. Instrumente legislative și reglementative

- Descriere: Legi, convenții și regulamente care stabilesc standarde de mediu și obligații pentru state și companii.
- Exemple internaționale:
 - Convenția-cadru a ONU privind schimbările climatice (UNFCCC)
 - Protocolul de la Kyoto (1997)
 - Acordul de la Paris (2015)
 - Directiva UE privind calitatea aerului și biodiversitatea
- Beneficiu: Crearea unui cadru obligatoriu pentru reducerea emisiilor și protecția mediului.

2. Instrumente economice

- Descriere: Mecanisme financiare care încurajează investițiile în tehnologii verzi și practici sustenabile.
- Exemple internaționale:
 - Taxe pe carbon (Suedia, Canada)
 - Sisteme de certificate de emisii / cap-and-trade (Uniunea Europeană – EU ETS)
 - Subvenții pentru energii regenerabile și tehnologii verzi (Germania, Japonia)
- Beneficiu: Stimularea reducerii emisiilor și adoptarea tehnologiilor ecologice.

3. Instrumente tehnologice

- Descriere: Tehnologii și inovații care reduc consumul de resurse și impactul asupra mediului.
- Exemple internaționale:
 - Captarea și stocarea CO₂ (CCS – Germania, Japonia)
 - Tehnologii de reciclare avansată și valorificare energetică a deșeurilor (Suedia, Germania)
 - Sisteme eficiente de irigare și agricultură de precizie (Israel, Olanda)
- Beneficiu: Reducerea consumului de energie, apă și materii prime, diminuarea poluării.

4. Instrumente de educație și conștientizare

- Descriere: Activități de instruire și informare care cresc implicarea publicului și a actorilor economici.
- Exemple internaționale:
 - UNESCO – Educație pentru dezvoltare durabilă (EDD)
 - Campanii Climate Action și Global Climate Strike
 - Programe educaționale și workshop-uri pentru cetățeni și companii
- Beneficiu: Creșterea gradului de conștientizare și adoptarea unui comportament responsabil față de mediu.

5. Instrumente de monitorizare și planificare

- Descriere: Sisteme de evaluare a progresului, impactului și respectării standardelor ecologice.
- Exemple internaționale:
 - Indicatorii de dezvoltare durabilă ai ONU (SDGs)
 - Rapoartele IPCC privind schimbările climatice
 - Evaluarea impactului asupra mediului (EIA) la proiecte internaționale
- Beneficiu: Monitorizarea progresului, identificarea problemelor și ajustarea politicilor.

Principalii actori instituționali în domeniul mediului din Republica Moldova sunt:

Ministerul Mediului – cu funcții de elaborare și coordonare a politicilor de mediu, autoritățile administrative subordonate și instituțiile publice fondate de acesta:

1) Agenția de Mediu – cu funcții de implementare a politicilor de mediu, de evaluare și de reglementare (prin autorizare) a activităților cu impact asupra mediului, de monitoring a calității componentelor de mediu și de informare. Agenția de Mediu are un Laborator de referință de mediu (în continuare – LRM) și două subdiviziuni teritoriale la nordul și la sudul țării;

2) Inspectoratul pentru Protecția Mediului (în continuare – IPM) – cu funcții de control al activităților cu impact asupra mediului, al modului în care sunt respectate prevederile actelor normative și permissive, aplicarea sancțiunilor contravenționale. Inspectoratul are subdiviziuni în fiecare raion din țară;

3) Agenția “Moldsilva” – cu funcții de implementare a politicilor în domeniile silviculturii și cinegeticii, de asigurare a protecției și pazei pădurilor și faunei, de menținere și conservare a biodiversității, funcții realizate cu suportul a 24 de întreprinderi silvice și instituții publice de cercetare;

4) Agenția “Apele Moldovei” – cu funcții de implementare a politicilor de stat în domeniul gospodăririi apelor;

5) Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale – cu funcții de implementare a politicii statului în domeniul cercetării geologice, folosirii raționale și protecției subsolului, asigurând cercetarea, evidența și reglementarea folosirii resurselor minerale;

6) Agenția Națională pentru Reglementarea Activităților Nucleare și Radiologice – cu funcții de realizare a politicii statului în domeniul activităților nucleare și radiologice, reglementează utilizarea instalațiilor cu surse de radiații ionizante și asigură controlul și supravegherea activităților radioactive;

7) Serviciul Hidrometeorologic de Stat – cu funcții de efectuare a observațiilor asupra condițiilor hidrometeorologice și agrometeorologice, prognozarea meteorologică, hidrologică și a factorilor de mediu, avertizarea privind fenomenele hidrometeorologice periculoase;

8) Instituția Publică Oficiul Național de Implementare a Proiectelor în domeniul Mediului – cu funcții de implementare a proiectelor de asistență financiară și tehnică, externă și internă în domeniul protecției mediului și folosirii resurselor naturale.

Informarea, conștientizarea și educația ecologică a populației

Eficiența politicilor în domeniul mediului se bazează pe date, indicatori, informații și evaluări legate de punerea în aplicare a legislației de mediu, precum și pe rezultate ale cercetărilor științifice în domeniu. S-au înregistrat progrese considerabile în ceea ce privește consolidarea acestei baze de cunoștințe, informarea și sensibilizarea opiniei publice și îmbunătățirea încrederii factorilor de decizie și a publicului în abordarea bazată pe date și informații de mediu. Acest lucru a facilitat înțelegerea într-o mai mare măsură a provocărilor în materie de mediu și a provocărilor societale.

Promovarea și înțelegerea necesităților de protecție a mediului și a dezvoltării durabile sunt prioritare pentru Republica Moldova. Se utilizează diferite instrumente pentru creșterea gradului de conștientizare cu privire la protecția mediului și de promovare a respectării cerințelor de mediu, inclusiv, site-urile web oficiale ale autorităților de mediu, campaniile de informare, activitățile de instruire cu privire la reglementările de mediu, platformele de comunicare, precum și scrisorile direcționate. Astfel, pe site-urile web oficiale ale autorităților publice sunt publicate informații cu privire la procesul decizional, cu privire la planurile și rapoartele de activitate, cu privire la procedurile de autorizare, planurile de inspecție, acțiunile de mediu realizate etc.

Totuși, pentru o bună informare este necesară optimizarea și reproiectarea fluxului de informații de mediu publicate, pentru a fi ușor găsite și accesate din perspectiva utilizatorilor, precum și îmbunătățirea continuă a cantității și a calității informații publicate pe site-urile web oficiale ale autorităților.

De asemenea, sunt insuficiente și activitățile de sensibilizare cu privire la reglementările existente de mediu, precum și cu privire la instituțiile implicate în asigurarea acestui proces. Ar trebui valorificate oportunitățile digitale, pentru o mai bună informare a publicului cu privire la starea actuală a mediului la nivel local și național, stimulând astfel schimbările comportamentale ale populației.

Rapoartele independente denotă că standarde importante precum: transparența, participarea publicului și accesul la justiție în materie de mediu, stabilite în Convenția de la Aarhus privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr.346/1999, nu au fost încă realizate pe deplin în Republica Moldova. Eforturile suplimentare în aceste domenii ar aduce beneficii cetățenilor, întreprinderilor și instituțiilor publice.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Domenii de aplicare a eficienței ecologice

1. Care sunt principalele domenii de aplicare a eficienței ecologice la nivel global?
2. Dați exemple de aplicare a eficienței ecologice în sectorul energetic.
3. Cum se aplică principiile eficienței ecologice în agricultură și gestionarea deșeurilor?
4. În ce mod transportul ecologic contribuie la eficiența ecologică?
5. De ce este importantă educația și conștientizarea publicului pentru eficiența ecologică?

Instrumente de implementare

6. Care sunt principalele categorii de instrumente pentru implementarea eficienței ecologice?
7. Dați exemple de instrumente legislative și reglementative la nivel internațional.
8. Cum stimulează instrumentele economice adoptarea tehnologiilor verzi?
9. Ce rol au instrumentele tehnologice în eficiența ecologică?

10. Cum contribuie instrumentele educaționale și de conștientizare la creșterea eficienței ecologice?
11. Ce rol au instrumentele de monitorizare și planificare în implementarea politicilor ecologice?

Instituții și actori implicați

12. Care sunt principalele instituții internaționale implicate în promovarea eficienței ecologice?
13. Care este rolul guvernelor naționale în implementarea eficienței ecologice?
14. Cum contribuie companiile și sectorul privat la eficiența ecologică?
15. Ce rol au ONG-urile și societatea civilă în promovarea practicilor ecologice?
16. Cum participă publicul și instituțiile academice în creșterea eficienței ecologice?

Subiectul 8: Proiectele de implementare a economiei circulare în Republica Moldova.

În Republica Moldova, implementarea economiei circulare este susținută de Programul de promovare a economiei verzi și circulare, aprobat în 2024 pentru perioada 2024-2028, care vizează investiții, inovație, optimizarea resurselor și reducerea impactului asupra mediului. Un alt proiect major este Programul de promovare a economiei verzi și circulare (2023-2027), care include măsuri pentru susținerea inițiativelor verzi și alinierea la obiectivele Pactului Verde European.

Economia circulară – termen generic folosit pentru o economie industrială care este creată cu scopul de a fi restauratoare și în care ciclul materialelor este de două feluri: ciclul biologic, unde procesele acționează astfel încât componentele reintră în biosferă fără efecte negative; al doilea ciclu este cel tehnic, unde componentele sunt folosite foarte eficient și nu intră în biosferă.

Documente și Programe Cheie:

- **Programul de promovare a economiei verzi și circulare (2024-2028):**

Acest document guvernamental definește direcțiile strategice pentru tranziția către o economie mai sustenabilă, inclusiv prin stimularea inovației și a investițiilor în sectorul verde, conform site-ului Consiliul Economic.

- **Programul de promovare a economiei verzi și circulare (2023-2027):**

Un program de elaborare și implementare, conceput pentru a alinia Moldova la obiectivele Pactului Verde European și pentru a promova practicile circulare, conform estimărilor din 2023 de pe Particip.gov.md și EU4Environment.

Obiective Generale

- Încurajarea investițiilor: în sectoarele economiei verzi.
- Stimularea inovației: și a start-up-urilor către practici de afaceri verzi și circulare.
- Optimizarea consumului de resurse naturale .
- Reducerea impactului asupra mediului: și a amprentei de carbon a Republicii Moldova.
- Crearea de noi oportunități de angajare: în economia verde.

Alinierea cu Obiective Europene

- Republica Moldova își propune să-și alinieze politicile economice cu obiectivele ambițioase ale Pactului Verde European, prin promovarea principiilor economiei verzi și a conceptelor economiei circulare.

Proiecte de gestionare a deșeurilor:

- **Chișinău – Colectare selectivă și reciclare**

- Implementarea sistemului de colectare selectivă a hârtiei, plasticului, metalului și sticlei.
- Colaborare între primărie, ONG-uri și companii private de reciclare.
- **Beneficiu:** Reducerea deșeurilor depozitate și valorificarea materialelor reciclabile.

Proiecte de compostare în comunități rurale:

- Crearea de centre de compost pentru deșeuri organice.
- Implicarea gospodăriilor și instituțiilor publice.
- **Beneficiu:** Reducerea cantității de deșeuri organice și producerea de îngrășăminte naturale.

Energie regenerabilă și eficiență energetică

- Parcuri fotovoltaice în Orhei și alte raioane
 - Alimentarea clădirilor publice și fermei cu energie solară.
 - Beneficiu: Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și economii financiare.
- Proiecte de eficiență energetică în școli și spitale
 - Modernizarea sistemelor de încălzire și iluminat.
 - Beneficiu: Consum redus de energie și costuri mai mici, promovând principiile economiei circulare prin optimizarea resurselor.

Agricultură durabilă și economia circulară

- Ferme cu irigare eficientă – raionul Cahul
 - Folosirea sistemelor de irigare prin picurare și tehnologii de monitorizare a solului.
 - Beneficiu: Creșterea productivității și reducerea consumului de apă și energie.
- Valorificarea resturilor agricole
 - Transformarea reziduurilor vegetale și a gunoiului de grajd în compost sau biogaz.
 - Beneficiu: Reducerea deșeurilor agricole și obținerea de energie sau fertilizanți naturali.

Proiecte educaționale și de conștientizare

- „Școala Verde” – campanii de educație ecologică în școli
 - Activități practice de reciclare, economisirea energiei și apă, plantarea copacilor.
 - Beneficiu: Formarea unei generații conștiente de principiile economiei circulare.
- Campanii publice de conștientizare ecologică
 - Promovarea reutilizării, reciclării și reducerii consumului de resurse în comunități urbane și rurale.
 - Beneficiu: Creșterea implicării cetățenilor și susținerea practicilor durabile.

Proiecte de inovare și tehnologie

- Start-up-uri și întreprinderi sociale pentru reciclare și reutilizare
 - Fabricarea de produse din materiale reciclate (mobilier, ambalaje reutilizabile).
 - Beneficiu: Crearea de valoare economică din deșeuri și reducerea impactului asupra mediului.

Programul de promovare a economiei verzi și circulare în Republica Moldova pentru perioada 2024–2028, aprobat de Guvern în iulie 2024, urmărește să sprijine tranziția către un model economic sustenabil și prietenos cu mediul. Acesta se aliniază la principiile Pactului Verde European și are ca scop îmbunătățirea calității vieții cetățenilor prin asigurarea unui mediu curat și sănătos.

Acordarea de către Consiliul European a statutului de țară candidată Republicii Moldova, pentru aderarea la Uniunea Europeană (UE) în iunie 2022, a oferit o serie de avantaje printre altele, accesul la o piață internațională extinsă pentru producătorii moldoveni, dezvoltarea durabilă, atractivitatea pentru investitorii străini, asistență și sprijin pentru realizarea reformelor în domeniile cheie, acces direct la programe europene. În acest context, este necesară elaborarea documentelor de politici publice aliniate la Pactul Verde European, Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 și Inițiativa Go Green, care de asemenea, vor lua în calcul angajamentele anterioare ale RM în domeniul economiei verzi.

Scopul Programului este de a promova implementarea principiilor economiei verzi și adoptarea principiilor de economie circulară în Republica Moldova în conformitate cu dezvoltarea economică și bunăstarea socială.

Programul este un document de politici publice pe termen mediu (5 ani), care derivă din Strategia Națională de Dezvoltare "Moldova Europeană 2030", proiectul Strategiei de Mediu 2030, obiectivele Pactului Verde European și rezultatele atinse urmare implementării Programului de promovare a economiei „verzi” în Republica Moldova pentru anii 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia. Elaborarea Programului este coordonată de Grupul de lucru interministerial pentru promovarea economiei verzi și circulare.

Elaborarea Programului și activitatea Grupului de lucru este susținută de programul EU4Environment Green Economy – Uniunea Europeană pentru Mediu Economia Verde, finanțat de UE, ca parte a componentei sale Rezultatul 1.1 privind „Promovarea economiei verzi, coerența politicilor și coordonarea trans-sectorială”, care este implementat de Programul ONU pentru Mediu (UNEP).

Republica Moldova se confruntă cu provocări economice și ecologice considerabile, iar tranziția către o economie circulară poate adresa ambele aspecte simultan. Pe de o parte, economia circulară poate contribui la reducerea dependenței de importurile de materii prime, iar pe de altă parte, poate sprijini dezvoltarea unor industrii mai verzi, mai eficiente și mai competitive pe plan internațional.

1. *Reducerea Deșeurilor și Protejarea Mediului*

În prezent, multe dintre resursele utilizate în industrie ajung să fie irosite la finalul ciclului de viață al produselor. Economia circulară oferă soluții pentru a reduce semnificativ deșeurile și pentru a minimiza poluarea, ceea ce este esențial pentru protejarea mediului în Moldova.

2. *Creșterea Eficienței Resurselor*

Prin promovarea reutilizării materialelor și a reciclării, economia circulară poate ajuta Moldova să devină mai eficientă în utilizarea resurselor naturale, reducând astfel costurile de producție pentru multe industrii, cum ar fi agricultura, industria manufacturieră și sectorul construcțiilor.

3. *Crearea de Noi Locuri de Muncă*

Trecerea la o economie circulară poate stimula dezvoltarea de noi sectoare economice, precum reciclarea, refabricarea și managementul deșeurilor, creând locuri de muncă și oportunități de formare profesională pentru tineretul din Republica Moldova.

4. *Atrage Investiții Străine*

Modelele de afaceri sustenabile sunt tot mai căutate pe piețele internaționale. Investitorii străini sunt atrași de companiile care adoptă practici responsabile din punct de vedere ecologic. Astfel, economia

circulară poate reprezenta un magnet pentru capitalul extern care vizează dezvoltarea unor afaceri verzi și sustenabile.

Obiectivele principale ale programului includ:

1. Reducerea emisiilor de carbon: Promovarea eficienței energetice și utilizarea surselor regenerabile de energie pentru a diminua impactul asupra mediului.
2. Promovarea reciclării și reutilizării: Implementarea principiilor economiei circulare prin proiectarea produselor pentru a fi durabile și ușor de reparat, reducând astfel deșeurile și regenerând resursele naturale.
3. Dezvoltarea locurilor de muncă verzi: Crearea de oportunități în sectoare precum energia regenerabilă și reciclarea deșeurilor, contribuind la creșterea economică sustenabilă.
4. Optimizarea consumului de resurse naturale: Promovarea utilizării eficiente a resurselor pentru a reduce risipa și a sprijini dezvoltarea durabilă.
5. Reducerea impactului asupra mediului și a amprente de carbon: Implementarea de măsuri pentru protejarea mediului și reducerea poluării, contribuind la combaterea schimbărilor climatice.

Pentru realizarea acestor obiective, programul prevede investiții estimate la peste 200 milioane lei, din care 100 milioane lei vor fi alocate din bugetul de stat, iar restul din alte surse. Printre măsurile planificate se numără clasificarea activităților economice verzi și introducerea competențelor verzi în administrațiile publice.

Prin implementarea acestui program, Guvernul își propune să sprijine creșterea economică prin promovarea unor condiții și practici ecologice, asigurând astfel un mediu curat și sănătos pentru cetățeni.

Suport în atingerea obiectivelor naționale de mediu:

- Creșterea numărului angajaților/locurilor de muncă verzi în sectoarele prioritare de dezvoltare social-economică
 - Creșterea numărului de IMM-uri verzi (inclusiv celor care au primit granturi de la ODA sau care aplica eco-inovații sau producerea mai pură)
 - Creșterea ratei eco-inovațiilor/tehnologiilor de mediu aplicate în practică de agenții economici, inclusiv în parcurile industriale și zonele economice libere etc
 - Creșterea ratei achizițiilor publice durabile/verzi cu aplicarea criteriilor eco.
- Lansarea procedurii de eco-etichetare și majorarea numărului de produse și servicii autohtone care dețin eticheta ecologică.
- Sporirea ratei de deșeuri reciclate din totalul deșeurilor formate (cu posibila dezagregare pe categorii de deșeuri (plastic, sticlă, hârtie/carton, metal, DEEE etc).
 - Creșterea numărului de companii și organizații, care implementează standardele de management de mediu (ISO 14 001 și sistemele EMAS)
 - Creșterea numărului de persoane/funcționari publici/ instruite privind Economia Verde și Evaluarea Strategică de Mediu.

Cum Poate Moldova Să Beneficieze de Economia Circulară?

1. Agricultura Sustenabilă

Sectorul agricol al Moldovei poate beneficia semnificativ de principiile economiei circulare. De exemplu, fermierii pot adopta practici de reciclare a resturilor organice pentru a crea composturi sau biogaz, contribuind astfel la îmbunătățirea fertilității solului și reducerea utilizării îngrășămintelor chimice. În plus, reutilizarea apei și reducerea deșeurilor de plastic din agricultură sunt pași esențiali pentru o agricultură mai responsabilă.

2. Refabricarea și Reciclarea Materialelor

Sectorul industrial poate trece treptat de la producția de produse de unică folosință către refabricarea pieselor și reciclarea materialelor. Astfel, Moldova ar putea să adopte tehnologii de reciclare mai avansate, iar industriile care utilizează resurse reciclabile ar putea să crească semnificativ, reducând astfel costurile de producție și impactul asupra mediului.

3. Promovarea Consumului Responsabil

Încurajarea cetățenilor să adopte un comportament de consum mai responsabil este esențială. Campaniile de educare a populației în ceea ce privește reciclarea și reutilizarea sunt esențiale pentru succesul economiei circulare în Moldova. Astfel, se poate crea o cultură a responsabilității față de mediu care să sprijine implementarea acestui model economic.

Pași Simpli pentru Implementarea Economiei Circulare în Moldova

1. Educarea și Informarea Publicului

Inițiativele educaționale pentru fermieri, tineri antreprenori și comunități vor fi fundamentale pentru înțelegerea și adoptarea economiei circulare. Crearea unor platforme de învățare, traininguri și seminarii poate ajuta la răspândirea acestui concept.

2. Sprijinirea Inovației și a Tehnologiilor Verzi

Guvernul și instituțiile financiare pot sprijini inovatorii din domeniul reciclării și al tehnologiilor verzi, oferind subvenții și stimulente fiscale pentru dezvoltarea de soluții circulare.

3. Îmbunătățirea Infrastructurii de Management al Deșeurilor

Pentru ca economia circulară să aibă succes, este esențial ca infrastructura de colectare și reciclare a deșeurilor să fie modernizată. Investițiile în centre de reciclare și în soluții de gestionare a deșeurilor vor contribui semnificativ la reducerea poluării și la economisirea resurselor.

Cadru de bază normativ și politic care ajută Moldova în promovarea tranziției către o economie verde și circulară sunt:

1. Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului;
2. Legea nr. 98/2022 privind calitatea aerului atmosferic
3. Legea nr. 277/2018 privind substanțele chimice;
4. Legea nr. 227/2022 privind emisiile industriale;
5. Legea nr. 10/2016 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile;
6. Legea nr.209/2016 privind deșeurile;
7. Legea nr.139/2018 privind eficiența energetică
8. Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”;
9. Strategia Națională de Mediu pentru anii 2014 – 2023 (o nouă strategie va fi elaborată);
10. Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027;
11. Strategia de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030;
12. Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030;
13. Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2023 - 2030;

14. Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022 – 2028, etc.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

A. Domenii și exemple de proiecte

1. Care sunt principalele domenii în care se aplică economia circulară în Republica Moldova?
2. Dați exemple de proiecte de gestionare a deșeurilor în Moldova.
3. Ce proiecte de energie regenerabilă contribuie la economia circulară în Moldova?
4. Cum se aplică principiile economiei circulare în agricultură și valorificarea deșeurilor agricole?
5. Dați exemple de proiecte locale care promovează reciclarea și reutilizarea materialelor.

B. Beneficii și rezultate

6. Care sunt beneficiile principale ale proiectelor de economie circulară pentru mediul și societatea din Moldova?
7. Cum contribuie proiectele de energie verde la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră?
8. În ce mod proiectele de compostare și reciclare reduc impactul deșeurilor asupra mediului?
9. Cum sprijină aceste proiecte dezvoltarea economică locală și crearea de locuri de muncă?

C. Educație, conștientizare și implicare

10. Ce rol au campaniile de educație ecologică în succesul proiectelor de economie circulară?
11. Cum poate fi implicat publicul în inițiativele locale de economie circulară?
12. Care sunt rolurile ONG-urilor și instituțiilor academice în promovarea practicilor circulare în Moldova?

Subiectul 9: Educație și conștientizare ecologică. Campanii de educație.

Educația ecologică: Procesul de informare, instruire și conștientizare a cetățenilor la scară globală, regional și locală, privind problemele de mediu, dezvoltarea durabilă și practicile sustenabile.

Eficiența politicilor în domeniul mediului se bazează pe date, indicatori, informații și evaluări legate de punerea în aplicare a legislației de mediu, precum și pe rezultate ale cercetărilor științifice în domeniu. S-au înregistrat progrese considerabile în ceea ce privește consolidarea acestei baze de cunoștințe, informarea și sensibilizarea opiniei publice și îmbunătățirea încrederii factorilor de decizie și a publicului în abordarea bazată pe date și informații de mediu. Acest lucru a facilitat înțelegerea într-o mai mare măsură a provocărilor în materie de mediu și a provocărilor societale.

Se utilizează diferite instrumente pentru creșterea gradului de conștientizare cu privire la protecția mediului și de promovare a respectării cerințelor de mediu, inclusiv, site-urile web oficiale ale autorităților de mediu, campaniile de informare, activitățile de instruire cu privire la reglementările de mediu, platformele de comunicare, precum și scrisorile direcționate. Astfel, pe site-urile web oficiale ale autorităților publice sunt publicate informații cu privire la procesul decizional, cu privire la planurile și rapoartele de activitate, cu privire la procedurile de autorizare, planurile de inspecție, acțiunile de mediu realizate etc. Totuși, pentru o bună informare este necesară optimizarea și reproiectarea fluxului de informații de mediu publicate, pentru a fi ușor găsite și accesate din

perspectiva utilizatorilor, precum și îmbunătățirea continuă a cantității și a calității informații publicate pe site-urile web oficiale ale autorităților.

De asemenea, sunt insuficiente și activitățile de sensibilizare cu privire la reglementările existente de mediu, precum și cu privire la instituțiile implicate în asigurarea acestui proces. Ar trebui valorificate oportunitățile digitale, pentru o mai bună informare a publicului cu privire la starea actuală a mediului la nivel local și național, stimulând astfel schimbările comportamentale ale populației.

Educația și conștientizarea ecologică implică informarea organizată a oamenilor despre mediu, ecosisteme și dezvoltarea durabilă, utilizând diverse metode precum campaniile de publicitate, publicațiile informative și paginile web. Aceste eforturi extind educația formală din școli, oferind acces la informații despre mediul înconjurător și interacțiunea om-ecosistem.

Ce înseamnă educația ecologică

- **Informații despre mediu:** Se concentrează pe funcțiile mediului înconjurător.
- **Conștientizare:** Are scopul de a crește gradul de conștientizare a publicului cu privire la importanța conservării mediului.
- **Dezvoltare durabilă:** Subliniază importanța interacțiunii umane cu ecosistemele într-un mod echilibrat, care să permită sustenabilitatea.

Metode de campanie de educație ecologică

- **Campanii publicitare:** Anunțuri și materiale publicitare care transmit mesaje ecologice.
- **Materiale tipărite:** Broșuri, afișe, ghiduri și alte publicații informative.
- **Platforme online:** Paginile web, blogurile și rețelele sociale pot fi folosite pentru a disemina informații și a crea comunități online.
- **Educație formală:** Programele școlare și universitare care integrează disciplina ecologiei în curriculum.

Scopul final este de a modela un comportament responsabil și de a promova acțiuni în favoarea protecției mediului.

Situația creată obligă societatea umană, mai mult ca oricând, să formeze un sistem de cunoștințe complexe cu privire la integritatea naturii, cu privire la unitatea omului, societății și naturii, să formeze competențele respective, orientările valorice, conduita și activitatea care ar asigura o atitudine responsabilă față de natură, axată pe **cultura ecologică**. În soluționarea acestor probleme un rol primordial îi revine **educației ecologice**.

William Stapp a fost unul din promotorii unor programe și întâlniri internaționale care au condus, în final, la recunoașterea pe plan mondial a necesității educației ecologice. Astfel, el a fost directorul primului Program Internațional de Educație Ecologică lansat în 1975 de către Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură – UNESCO, în colaborare cu Programul Națiunilor Unite Pentru Mediu – UNEP. A urmat apoi Declarația de la Tbilisi (UNESCO, 1978: 25), incluzând în Recomandarea 1(3) scopul și obiectivele educației ecologice: „*Scopul de bază al educației ecologice este de a reuși în a face indivizii și comunitățile să înțeleagă caracterul complex al mediului natural și construit ce rezultă din interacțiunea aspectelor biologice, fizice, sociale, economice și culturale și de a dobândi cunoștințe, valori, atitudini și deprinderi practice, în vederea participării într-un mod responsabil și eficient la anticiparea și rezolvarea problemelor de mediu și la gestionarea calității mediului*”.

Personalitatea ecologică a omului contemporan ar trebui să fie, în calitate de subiect al acțiunilor de protecție și conservare a mediului, cea care își controlează și adaptează de bună voie activitățile proprii corespunzător cerințelor, standardelor ecologice contemporane, cea care conștientizează problemele de mediu, fiind capabilă să găsească soluțiile potrivite, să elaboreze proiecte și să ia decizii adecvate în privința implementării acestora, să exprime atitudini critice în aprecierile propriilor fapte, cât și ale semenilor, să fie capabilă de autoeducație și perfecționare continuă în domeniul ecologic.

Marele nostru poet național Grigore Vieru a descris activitatea irațională a omului în relație cu natura prin următoarele cuvinte: „*Mi-e teamă de războiul Naturii care a și început. Judecata lui Dumnezeu*

nu ne va ierta stricăciunile barbare ce le-am făcut Patriei Internaționale care este Natura". Este timpul să ne înarmăm cu voință, cunoștință și chibzuință pentru a ocroti, dar nu pentru a distruge natura.

Exemplu de conștientizare ecologică, pe baza managementul deșeurilor:

Pentru sprijinirea realizării sarcinilor viitoare ale managementului deșeurilor sunt obligatorii măsuri de comunicare și implicare a populației:

Campania de conștientizare și de informare: un instrument important în activitățile de dezvoltare locală, promovând formarea aptitudinilor și atitudinilor necesare pentru a înțelege importanța problemelor de mediu și pentru dezvoltarea activității conștiente și responsabile a cetățenilor.

Implicarea publicului: un proces de planificare reușit nu definește numai programele, dar deschide adesea cai de comunicare între părți care înainte nici nu își vorbeau. Aceasta comunicare conduce la construirea consensului. Ca rezultat, aceasta va ajuta la definirea practicilor de management cu adevărat necesare și care sunt cele mai adecvate pentru a reuși. Implicarea efectivă a publicului în planificarea managementului deșeurilor și dezvoltarea programului reprezintă mecanismul de adresare față de preocupările și valorile publicului, în fiecare etapă a procesului de planificare și luare a deciziilor.

Regulile care stau la baza derulării unor campanii de conștientizare și informare a populației în domeniul gestiunii deșeurilor sunt:

Regula 1: Conștientizarea populației în domeniul gestiunii deșeurilor depinde de strategiile și programele de educare definite la nivel local, regional și/sau național!

Regula 2: O campanie de conștientizare publică reușită va spori cunoștințele și va motiva schimbări în comportamentul generatorilor de deșeuri. Este necesar ca aceasta:

- -să fie simplă și ușor de creat cu informații practice, relevante pentru publicul țintă;
- -să fie în conexiune cu facilitățile convenabile de colectare;
- -să furnizeze materiale informative interactive la intervale regulate;
- -să arate oamenilor că sprijinul lor este apreciat și contribuie la o schimbare reală oricât de mică ar fi;
- -să demonstreze legătura dintre micro (acțiuni mici) și macro (consecințe uriașe).

Scopul unei campanii de conștientizare și informare a publicului constă în:

- -Conservarea și gestiunea durabilă a resurselor naturale;
- -Diminuarea riscurilor și problemelor de sănătate asociate cu gestiunea defectuoasă a deșeurilor (ex. împrăștiere, depozitare ilegală, ardere a deșeurilor etc.);
- -Respectarea legislației în domeniul gestionării deșeurilor;
- -Crearea unei înțelegeri sporite legată de nevoia de mijloace de gestiune a deșeurilor și de proprietatea personală vis a vis de responsabilitatea pentru deșeuri;
- -Îmbunătățirea înțelegerii conceptelor de reducere a deșeurilor, respective: Reducere, Reutilizare, Reciclare, Compostare.

Conștientizarea și sensibilizarea publicului cu privire la protecția biodiversității, pe exemplul Republicii Moldova, grădina Botanică.

Așa cum este clar stipulat într-o serie de documente internaționale (Convenția asupra Conservării Biodiversității, Agenda 21, etc.) și ale Uniunii Europene (Directiva Habitare, Planul de Acțiune pentru Grădinile Botanice etc.), o serie de sarcini și responsabilități majore revin grădinilor botanice din întreaga lume.

Acest proiect este orientat către problemele majore ale conservării fitodiversității prin educație ecologică, probleme în care trebuie să se implice și Grădina Botanică din Republica Moldova. Grădinile Botanice au jucat de-a lungul timpului un rol semnificativ în istoria și dezvoltarea culturală a popoarelor. Astăzi, într-o lume aflată în schimbare, afectată puternic de impactul antropic, sarcinile acestor instituții se amplifică și se diversifică, în tendința de a contribui cât mai eficient la salvarea patrimoniului natural al planetei. Într-o abordare destul de generoasă și acceptabilă, Grădini Botanice sunt considerate ”instituții ce adăpostesc colecții de plante vii bine identificate, folosite în scopul cercetării științifice, al conservării diversității plantelor, al informării și al educației”. Unele dintre cele mai multe activități desfășurate de către grădinile botanice pot fi menționate ca fiind deosebit de semnificative, și anume următoarele:

- Educație ecologică pentru copii și adulți;
- Informarea publicului utilizând centrele de documentare, muzeele și bibliotecile proprii;
- Perfecționarea formatorilor;
- Turism, promovarea valorilor culturale și recreerea publicului;
- Cercetări asupra florei spontane, asociat cu proiecte de conservare *ex situ* și *in situ* ;
- Bănci de țesuturi și semințe.

Totodată, Grădina Botanică prin tot ceea ce a acumulat de-a lungul timpului (colecție de plante, bibliotecă herbar, etc.) În acest context, avem responsabilitatea de a păstra, îmbogățiți și transmite aceste zestre generații viitoare. Pentru atingerea acestui obiectiv Grădina Botanică trebuie să facă cunoscută:

- -valoarea patrimoniului existent;
- -valoarea sa în istoria și dezvoltarea istorică a botanicii;
- -valoarea colecțiilor adăpostită în teren, herbar, bibliotecă;
- -valoare turistică și recreativă.

Diseminarea acestei informații sub diverse forme (electronic, publicații, celebrarea aniversărilor semnificative, expoziții simpozioane, acces la colecție etc.) este o prerogativă atât către specialiști cât și către nespecialiști, societate necesitate pentru cunoașterea, înțelegerea și aprecierea justei valori a tot ceea ce adăpostește grădina botanică.

Educația non-formală a existat dintodeauna, dar astăzi trebuie să devină din ce în ce mai organizată și planificată. În contextul accentuării nevoilor de educație permanentă, învățarea în sistem nonformal ocupă un loc din ce în ce mai important. În domeniul educației ecologice este importantă nu doar validarea învățării nonformale prin certificate sau diplome, ci și crearea unui cadru metodologic de formare care să permită dezvoltarea unor programe educative coerente și eficiente de către instituție și factorii implicați (ONG și Grădina Botanică) este o necesitate.

Având în vedere complexitatea educației ecologice privind protecția biodiversității, proiectul dat își propune să demareze în același timp și **dobândirea de cunoștințe , dar și formarea de valori , atitudini și compartimente .**

Avantajele educație ecologică în cadrul Grădinii Botanice sunt:

- de a permite descoperirea unor cunoștințe pornind de la realități concrete;
- de a oferi posibilități de exersare și schimbare a comportamentului sau a deprinderilor (de exemplu, program de educație privind educația pentru conservarea diversității plantelor);
- de a asigura reactualizarea rapidă a cunoștințelor din mai multe domenii ale protecției mediului;
- de a oferi posibilități concrete de acțiune în mediu înconjurător (programe de cultivare a plantelor pentru copii, protejarea plantelor);
- de a dezvolta spiritul cetățnesc prin participarea activă a vieții comunităților;
- de a contribui la conștientizarea și dezvoltarea unor situații sau realități complexe;
- de a asigura influențe educative asupra unui public mai larg sau a familiilor defavorizate;

- de a crea ocazii de petrecere a timpului liber (tururi ghidate în lumea plantelor, organizarea expozițiilor, etc.).

Campanii internaționale și naționale de conștientizare ecologică, cu descriere și rezultate

Tabelul 13

Campanie	Descriere	Rezultate / Beneficii
Earth Day (Ziua Pământului)	Eveniment anual global, 22 aprilie, cu activități de plantare, reciclare și educație ecologică.	Mobilizarea a milioane de oameni la nivel mondial pentru protecția mediului.
Fridays for Future	Mișcare globală condusă de tineri pentru combaterea schimbărilor climatice.	Creșterea presiunii asupra guvernelor pentru politici climatice și educație ecologică.
Let's Do It! World	Curățarea mediului și educație ecologică în peste 190 de țări.	Reducerea deșeurilor și implicarea comunităților în acțiuni durabile.
UNESCO – Educație pentru Dezvoltare Durabilă (EDD)	Integrarea educației ecologice în școli și universități.	Formarea generațiilor conștiente de impactul asupra mediului și adoptarea practicilor sustenabile.
Global Climate Strike	Proteste și campanii pentru conștientizarea schimbărilor climatice.	Creșterea gradului de informare și implicare civică la nivel global.

Campanii în Republica Moldova

Tabelul 14

Campanie / Proiect	Descriere	Rezultate / Beneficii
„Școala Verde”	Activități practice în școli: reciclare, economisirea energiei și a apei, plantarea copacilor.	Formarea elevilor în spirit ecologic și adoptarea de obiceiuri sustenabile.
Let's Do It, Moldova	Acțiuni de salubritate și colectare a deșeurilor, organizate anual.	Reducerea deșeurilor și implicarea comunităților în protecția mediului.
Campanii de conștientizare urbană	Promovarea reutilizării, reciclării, economiei de energie și apei prin afișe, social media și evenimente.	Creșterea implicării publicului și schimbarea comportamentului ecologic.
Concursuri și proiecte ecologice pentru tineri	Concursuri de idei și proiecte ecologice în școli și licee.	Stimularea creativității și inovării în domeniul protecției mediului.
Colectare selectivă în Chișinău	Program pilot de colectare separată a hârtiei, plasticului, sticlei și metalului	Creșterea ratei de reciclare și reducerea deșeurilor depozitate la groapa de gunoi

Campanii De Conștientizare a Publicului Privind Protecția Mediului

-Cum să reducem poluarea aerului.

-Campania de informare, conștientizare și educație ecologică „Învățăm să colectăm selectiv”.

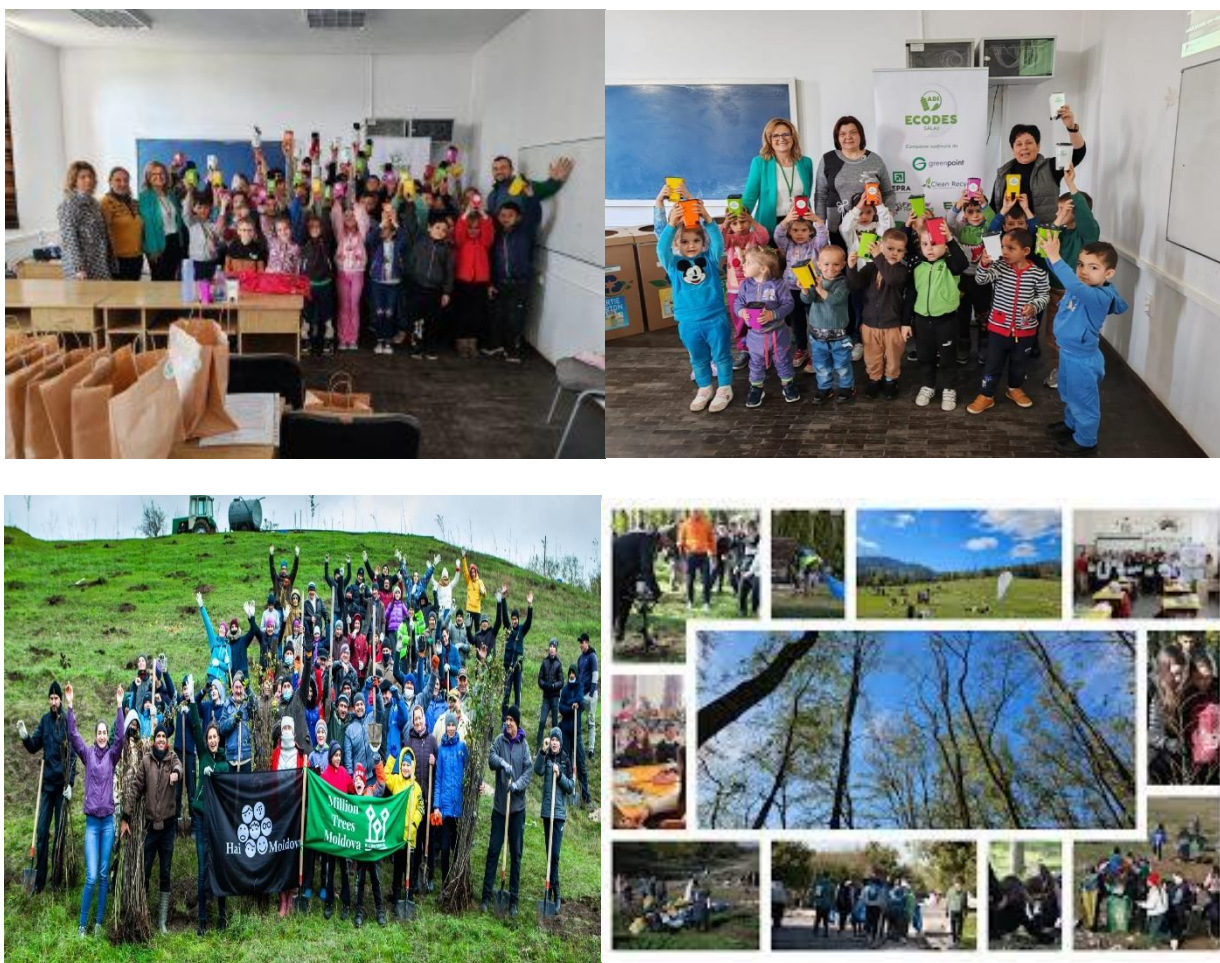

Figura 3.Sursa:Google.md. Campanii de conștientizare a publicului privind protecția mediului.

17 FEBRUARIE 2025

ZIUA MONDIALĂ PENTRU TURISM DURABIL

EECONTACT

PRINCIPII
BENEFICII

- conservă biodiversitatea și sprijină ariile naturale protejate
- reduce amprenta de carbon
- promovează economia locală
- respectă cultura și tradițiile comunităților gazdă

BUSOLA ECO-TURISTICĂ

- INSTRUIRI ȘI WORKSHOPURI**
 - 20 de locuri disponibile *
 - 4 zile de training și workshop-uri cu un expert internațional în turismul sustenabil.
 - 4 zile de training cu experți naționali în turism, marketing, aspecte legale și atragere de finanțări.
- MENTORAT ȘI SPRIJIN FINANCIAR**
 - pentru 10 antreprenori participanți la instruire
 - 6-8 ore de mentorat (individual și în grup)
 - 1450 euro sprijin financiar
 - 850 euro grant fixă contribuție
 - 600 euro cheltuieli de vizibilitate
- VIZIBILITATE**
 - pentru 10 antreprenori din programul de sprijin
 - Acces la rețea de sprijin și colaborare
 - Includere în noua aplicație de promovare a atracțiilor turistice EcoApp Moldova

HumanDoc
PROMOT
REȚEA NAȚIONALĂ DE TURISM DURABIL
LEADER
ONT
OFICIUL NAȚIONAL AL TURISMULUI
REPUBLICA MOLDOVA

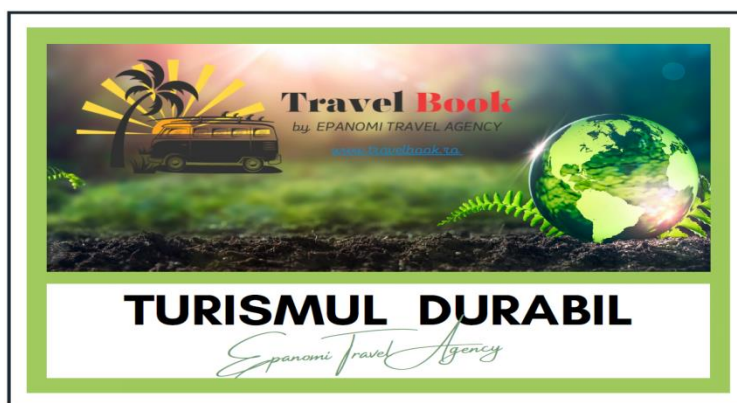

Figura 4. Sursa: Rețeaua Națională de Dezvoltare Rurală. Campanii de conștientizare a publicului privind Ziua Mondială pentru Turismul Durabil și Busola Eco-Turistică.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

A. Concept și scop

1. Ce înseamnă educația ecologică și care este scopul ei principal?
2. De ce este importantă conștientizarea ecologică la nivel individual și comunitar?
3. Cum contribuie educația ecologică la promovarea dezvoltării durabile?

B. Campanii internaționale

4. Dați exemple de campanii internaționale de educație ecologică și conștientizare a mediului.
5. Care este rolul Zilei Pământului (Earth Day) în educația ecologică globală?
6. Cum implică mișcarea Fridays for Future tinerii în problemele climatice?
7. Ce rezultate au avut proiectele UNESCO – Educație pentru Dezvoltare Durabilă (EDD)?

C. Campanii și proiecte în Republica Moldova

8. Ce obiective are programul „Școala Verde”?
9. Cum funcționează campania „Let’s Do It, Moldova” și ce impact are asupra comunităților?
10. Dați exemple de activități de reciclare și economisire de resurse desfășurate în școli și licee.
11. Cum contribuie campaniile urbane de conștientizare la schimbarea comportamentului ecologic al populației?

D. Analiză și reflecție

12. Care sunt principalele diferențe între campaniile internaționale și cele naționale din Moldova?
13. Cum poate fi măsurat impactul unei campanii de educație ecologică?
14. Propuneți o idee de campanie ecologică pentru comunitatea locală, ținând cont de principii de dezvoltare durabilă și economie circulară.

Subiectul 10. Noțiuni și termeni specifici unui sistem de management al mediului.

Sistem de Management al Mediului (SMM / EMS) – Cadru organizațional care permite unei organizații să identifice, controleze și să îmbunătățească impactul său asupra mediului.

Politica de mediu – Declarație oficială a organizației privind angajamentul său pentru protecția mediului și dezvoltarea durabilă.

Aspect de mediu: Element al activităților, produselor sau serviciilor organizației care poate interacționa cu mediul (ex.: consum de energie, emisii, deșuri).

Impact de mediu: Orice modificare a mediului, pozitivă sau negativă, cauzată de aspectele de mediu.

Obiective și ținte de mediu – Rezultate specifice și măsurabile pe care organizația își propune să le atingă pentru îmbunătățirea performanței de mediu.

Program de mediu – Plan concret pentru atingerea obiectivelor și ȋntelor de mediu, cu responsabilități și termene.

Proceduri operaționale – Instrucȋiuni și reguli pentru desfășurarea activităȋilor într-un mod ecologic și conform cu legislaȋia.

Indicatori de performanȋă de mediu (KPIs) – Măsurile cuantificabile care arată progresul organizaȋiei în atingerea obiectivelor de mediu.

Audit de mediu – Evaluare sistematică a performanȋei organizaȋiei în domeniul protecȋiei mediului și conformităȋii cu SMM.

Revizuire managerială – Analiză periodică a sistemului de management al mediului de către conducerea organizaȋiei pentru a asigura eficienȋa și îmbunătăȋirea continuă.

ISO 14001 – Standard internaȋional pentru Sistemele de Management al Mediului, care oferă cerinȋe și ghiduri pentru implementare.

Cerinȋe legale și reglementări de mediu – Legislaȋie, directive și norme care trebuie respectate pentru protecȋia mediului.

Îmbunătăȋire continuă (continuous improvement) – Principiu conform căruia organizaȋia își optimizează permanent performanȋa de mediu prin revizuirile, monitorizarea și ajustările.

Gestionarea riscurilor de mediu – Identificarea și controlul riscurilor ce pot afecta mediul sau sănătatea oamenilor.

Responsabil de mediu / Environmental Officer – Persoană din organizaȋie care se ocupă de coordonarea și implementarea SMM.

Parte interesată / Stakeholder – Entităȋi care pot fi afectate sau au interes în activităȋile organizaȋiei (angajaȋi, comunităȋi locale, autorităȋi, ONG-uri).

Ciclul PDCA (Plan-Do-Check-Act) – Metodologie folosită pentru planificare, implementare, verificare și acȋiune corectivă în SMM.

În prezent, tot mai multe instituȋii și organizaȋii sunt preocupate de atingerea unor performanȋe de mediu prin controlul impactului produs de activitatea pe care o desfășoară asupra mediului și în același timp, de dezvoltarea capacităȋii lor de a media aceste performanȋe. Aceste preocupări se înscriu în contextul dezvoltării unor politici economice și legislative, a unor măsuri destinate să încurajeze protecȋia mediului, a creșterii preocupării părȋilor interesate față de problemele și dezvoltarea durabilă a mediului.

În scopul atingerii unor astfel de deziderate, nu sunt suficiente doar analizele și auditurile de mediu. Pentru ca unele întreprinderi să satisfacă cerinȋele legale și propriile obiective în domeniul mediului, ele trebuie să realizeze aceste analize în cadrul unui sistem structurat de management de mediu care să fie integrat în ansamblul general al activităȋilor de management.

Acest sistem structurat de management al mediului face obiectivul unor standarde internaȋionale cuprinse în seria ISO 14000, standarde care sintetizează elementele specifice unui sistem de management al mediului.

Prevederile unui astfel de sistem de management pot fi integrate în structura oricăror cerinȋe de management, în scopul atingerii obiectivelor de mediu sau a obiectivelor economice fixate.

Sistemul de management de mediu reprezintă instrumentul de lucru ce permite unei organizaȋii să atingă și să controleze în mod sistematic nivelul performanȋei pe care și l-a fixat.

Un alt element important este gradul de generalitate al sistemului prezentat, aplicabil tuturor organizaȋiilor (de orice tip și cu orice mărime), adaptabil diverselor condiȋii geografice, culturale și sociale.

Reușita unui sistem de management de mediu constă în asumarea responsabilităȋilor la toate nivelurile și funcȋiile existente în cadrul organizaȋiei.

Scopul principal al unui sistem de management al mediului este asigurarea ocrotirii mediului; prevenirea poluării; asigurarea unui echilibru între aceste elemente și necesităȋile sociale și economice.

Aplicarea unui astfel de sistem permite organizației respective să stabilească și evalueze eficiența procedurilor utilizate pentru elaborarea politicii sale de mediu și în același timp să se conformeze acestora și să demonstreze această conformitate.

Domeniul de aplicare al sistemului de management al mediului

Sistemul de management al mediului poate fi aplicat acelor *activități și aspecte de mediu* pe care organizația le poate controla și influența. Acesta trebuie să îndeplinească o serie de cerințe astfel încât să permită organizației care-l aplică să-și formuleze politica și obiectivele de mediu în contextul respectării prevederilor legislative, ținând seama în același timp de impactul activității sale asupra mediului. Sistemul de management al mediului este aplicabil acelor organizații care au următoarele obiective:

- să transpună în practică, să mențină și să îmbunătățească un sistem de management de mediu (SMM);
- conformitatea cu politica de mediu adoptată;
- certificarea/înregistrarea sistemului management de mediu de către un organism exterior;
- autoevaluarea și declararea conformității cu Standardul Internațional ISO 14001.

Termenii utilizați frecvent în acest context pot fi definiți în felul următor:

- *Îmbunătățirea continuă*, reprezintă procesul de dezvoltare, extindere a sistemului de management al mediului pentru obținerea îmbunătățirii performanței globale în domeniul mediului, în acord cu politica de mediu a organizației.
- *Mediul*, este locul în care funcționează o organizație și care include aerul, apa, pământul, resursele naturale, flora, fauna, ființele umane și relațiile între acestea, respectiv mediul natural și cel artificial.
- *Aspectul de mediu*, este acel element al activităților, produselor sau serviciilor unei organizații care poate interacționa cu mediul.
- *Impactul asupra mediului*, îl reprezintă orice modificare a mediului (dăunătoare sau benefică, totală sau parțială), care rezultă din activitățile, produsele sau serviciile unei organizații.
- *Sistemul de management de mediu*, este componentă a sistemului de management general care include structura organizatorică, activitățile de planificare, responsabilitățile, practicile, procedurile, procesele și resursele necesare pentru elaborarea, transpunerea în practică, realizarea, analizarea și menținerea politicii de mediu.
- *Auditul sistemului de management de mediu*, este acel proces de verificare sistematică și documentată ce permite obținerea și evaluarea dovezilor obiective necesare pentru a evidenția dacă sistemul de management de mediu al unei organizații este în conformitate cu criteriile sistemului de management de mediu de această organizație inclusiv comunicarea rezultatelor acestui proces conducerii organizației.
- *Obiectivul de mediu*, îl reprezintă țelul general de mediu, rezultat din politica de mediu, pe care o organizație își propune să-l atingă și care, de regulă, este cuantificat, acolo unde acest lucru este posibil.
- *Performanța de mediu*, este dată de rezultatele măsurabile ale sistemului de management de mediu, legate de controlul organizației asupra aspectelor sale de mediu, bazate pe politica, pe obiectivele și țințele de mediu ale acesteia.
- *Politica de mediu*, o reprezintă totalitatea intențiilor și principiilor declarate de către organizație cu privire la performanța globală de mediu și care constituie cadrul de acțiune și de stabilire a obiectivelor și țințelor de mediu ale organizației respective.
- *Ținta de mediu*, o constituie cerința de performanță cuantificată, aplicabilă ansamblului sau unei părți a organizației, ce rezultă din obiectivele de mediu și care trebuie stabilită și îndeplinită pentru atingerea acestor obiective.
- *Partea interesată*, o reprezintă individul sau grupul preocupat sau afectat de performanța de mediu a unei organizații.

– *Organizație*, poate fi o companie, o societate comercială, firmă, întreprindere, autoritate sau instituție, parte sau combinație a acestora (publică sau privată), cu răspundere limitată sau orice alt statut juridic, cu propria sa structură funcțională și administrativă.

-*Prevenirea poluării*, este aceea activitate de utilizare a unor procese, practici, materiale sau produse care împiedică, reduc sau controlează poluarea, care pot include reciclarea, tratarea, modificarea proceselor, mecanismele de control, utilizarea eficientă a resurselor, înlocuirea materialelor, precum și orice alte măsuri în acest sens

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

A. Definiții și concepte

1. Ce este un sistem de management al mediului (SMM) și care este scopul său principal?
2. Explicați diferența dintre aspect de mediu și impact de mediu.
3. Ce reprezintă politica de mediu a unei organizații?

B. Proceduri și planificare

4. Care este rolul obiectivelor și Țintelor de mediu într-un SMM?
5. Ce elemente conține un program de mediu?
6. Ce presupune aplicarea ciclului PDCA (Plan-Do-Check-Act) în managementul mediului?

C. Monitorizare și control

7. Ce sunt indicatorii de performanță de mediu (KPIs) și cum se utilizează?
8. Ce este un audit de mediu și care este scopul lui?
9. În ce constă revizuirea managerială într-un SMM?

D. Conformitate și standarde

10. Ce este standardul ISO 14001 și de ce este important?
11. Ce înseamnă principiul „îmbunătățirii continue” în contextul unui SMM?
12. Care sunt principalele obligații legale ale unei organizații în domeniul managementului de mediu?

E. Actori și responsabilități

13. Cine sunt părțile interesate (stakeholders) într-un SMM și ce rol au?
14. Care sunt atribuțiile responsabilului de mediu într-o organizație?
15. Cum contribuie instituțiile publice și ONG-urile la implementarea unui SMM?

Subiectul 11. Cerințe ale sistemului de management al mediului.

Cerințele sistemului de management al mediului

4.1. Cerințe generale

Orice organizație interesată în implementarea unui sistem de management al mediului trebuie să îndeplinească o serie de cerințe.

Implementarea unui sistem de management de mediu are ca obiectiv îmbunătățirea performanței de mediu. Se impune ca organizația să analizeze periodic și să evalueze sistemul de management de mediu în scopul identificării oportunităților de îmbunătățiri suplimentare și continue ale performanței de mediu.

O organizație poate să definească limitele de aplicare și să opteze pentru implementarea sistemului în întreaga organizație, în anumite unități operaționale ale sale sau în activități specifice.

Cerințele pentru un sistem de management de mediu bazate pe planificare, implementare, verificare și analiză sunt în principiu, următoarele:

- stabilirea unei politici de mediu corespunzătoare;
- identificarea aspectelor de mediu care rezultă din activitățile, produsele sau serviciile (existente, anterioare sau planificate), pentru a determina impactul semnificativ al acestora asupra mediului;
- identificarea prevederilor relevante de ordin legislativ;
- identificarea priorităților și fixarea obiectivelor de mediu corespunzătoare;
- stabilirea structurii și programelor pentru punerea în practică și pentru realizarea obiectivelor și țințelor fixate;
- facilitarea activităților de planificare, control, monitorizare, audit și analiză, pentru a se asigura că politica de mediu este respectată și sistemul de management de mediu este corespunzător;
- posibilitatea SMM de a se adapta la orice tip de schimbări.

4.2. *Politica de mediu*

Politica de mediu a unei organizații trebuie să fie definită clar de către conducerea organizației respective, care trebuie să precizeze obiectivele și prioritățile acestuia în domeniul mediului.

Politica de mediu, pentru a fi eficientă, trebuie să îndeplinească următoarele *cerințe*:

- să corespundă naturii, dimensiunilor și impactului asupra mediului al activităților, produselor sau serviciilor organizației;
- să includă un angajament de îmbunătățire continuă și de prevenire a poluării;
- să includă un angajament de conformitate cu legislația și cu reglementările de mediu existente;
- să ofere cadrul necesar pentru stabilirea și analizarea obiectivelor și țințelor de mediu;
- se adresează întregului personal;
- să fie disponibilă pentru public.

Politica de mediu este considerată ca fiind elementul motor al implementării și îmbunătățirii sistemului de management de mediu al unei organizații. Ea trebuie să reflecte angajamentul conducerii organizației de a se conforma legislației în vigoare și de a urmări performanța și îmbunătățirea continuă. Politica de mediu reprezintă baza pe care se sprijină organizația pentru a-și fixa obiectivele și țințele de mediu. De aceea, este necesar ca politica de mediu să fie suficient de clară pentru a fi înțeleasă de părțile interesate (atât în cadrul organizației cât și în exterior), analizată și revizuită periodic pentru a reflecta modificarea condițiilor și a informațiilor. Se recomandă de asemenea, ca domeniul său de aplicare să fie clar identificat.

Conducerea organizației trebuie să definească și să adapteze politica sa de mediu în contextul politicii de mediu al oricărui ansamblu organizațional căruia îi aparține.

În scopul atingerii obiectivelor stabilite prin politica de mediu este necesar ca organizația să identifice atât aspectele de mediu, dispozițiile legale existente, obiectivele și țințele, cât și responsabilitățile stabilite și termenele de realizare prevăzute.

Pentru evidențierea *aspectelor de mediu*, organizația trebuie să stabilească și să aplice proceduri care să permită identificarea acestora în legătură cu activitățile și produsele sau serviciile care pot fi controlate și influențate de organizația respectivă.

Prin aplicarea unor astfel de proceduri se urmărește identificarea și actualizarea acelor aspecte de mediu care au un impact semnificativ. Aspectele legate de procesul de identificare a problemelor de mediu semnificative care ar trebui luate în considerare cu prioritate de către sistemul de management de mediu al unei organizații sunt:

- costul și timpul necesar efectuării analizelor;

- gradul efectiv de control asupra aspectelor de mediu luate în considerare;
- determinarea aspectelor de mediu în funcție de intrările și ieșirile asociate cu activitățile, produsele și/sau serviciile lor relevante (actuale și anterioare);
- o analiză de mediu preliminară, pentru a lua în considerare toate aspectele de mediu ale organizației.

Analiza acestor aspecte trebuie să acopere în principal următoarele domenii:

- prevederile legislative precum și reglementările;
- identificarea aspectelor de mediu semnificative;
- examinarea procedurilor și practicilor de management de mediu existente;
- analiza și evaluarea acțiunilor întreprinse în urma investigării incidentelor anterioare;
- condițiile de funcționare din cadrul organizației și situațiile de urgență posibile.

O abordare corespunzătoare pentru această analiză de mediu preliminară poate include liste de verificare, interviuri, măsurători și inspecții directe, rezultate ale auditurilor anterioare sau alte analize care depind de natura activităților organizației.

Procesul de identificare a aspectelor de mediu semnificative asociate activităților din unitățile operaționale ale organizației, trebuie să ia în considerare, dacă este necesar, următorii *factori*: emisii în aer, deversări în apă, gestionarea deșeurilor, contaminarea solului, alte probleme referitoare la comunitate și la mediul local.

Organizațiile pot selecta categorii de activități, produse sau servicii pentru a identifica acele aspecte susceptibile de a avea un impact semnificativ, sau pot evalua fiecare intrare și ieșire de produs.

Așadar, pentru stabilirea și analiza obiectivelor sale, o organizație trebuie să ia în considerare atât prevederile legale cât și aspectele de mediu semnificative, opțiunile tehnologice, cerințele sale financiare, operaționale, comerciale, precum și punctele de vedere ale părților interesate.

Toate obiectivele și țintele de mediu trebuie să fie în concordanță cu politica de mediu.

4.3. Programe de management de mediu – aplicabilitate

Pentru stabilirea obiectivelor și țintelor de mediu, orice organizație trebuie să stabilească și să aplice unul sau mai multe *programe* care trebuie să includă: desemnarea responsabilităților, precum și mijloacele și termenele privind realizarea acestora.

Crearea și utilizarea unuia sau a mai multor programe constituie un element cheie al succesului implementării unui sistem de management de mediu. Se recomandă ca programul să descrie modul în care vor fi atinse obiectivele și țintele fixate de către organizație și să indice în același timp, termenele și personalul responsabil de punere în practică a politicii de mediu a organizației pentru activități noi. Un astfel de program poate include și considerații asupra etapelor de planificare, proiectare, producție, comercializare și eliminare.

Pentru a asigura eficiența managementului de mediu, atribuțiile, responsabilitățile și autoritatea trebuie să fie definite, să dispună de o documentație corespunzătoare și să fie comunicate celor interesați.

Conducerea organizației trebuie să furnizeze resursele (umane, tehnologice și financiare) necesare pentru implementarea și controlul sistemului de management de mediu.

Pentru succesul implementării unui sistem de management de mediu se impune angajamentul întregului personal al organizației, responsabililor de mediu și altor structuri ale organizației sau altor funcții implicate în probleme de mediu.

Este necesar ca acest angajament să pornească de la nivelul cel mai înalt al conducerii, care trebuie să stabilească politica de mediu a organizației și să asigure implementare sistemului de management de mediu, sens în care se recomandă desemnarea unor reprezentanți cu responsabilități și autorități diferite pentru implementarea sistemului de management de mediu.

De asemenea, conducerea organizației trebuie să asigure alocarea resurselor pentru ca sistemul de management de mediu să își poată începe activitatea să fie menținut, să definească și să comunice responsabilitățile sistemului de management de mediu.

Pentru a asigura transpunerea în practică și funcționarea unui sistem de management de mediu este necesară de asemenea necesităților de instruire corespunzătoare.

În același timp, organizația trebuie să pună la punct o procedură de comunicare internă, de primire, de documentare și de răspuns la informațiile și cererile pertinente ale părților interesate.

În cadrul promovării unui sistem de management al mediului, este necesară elaborarea unor documente, păstrarea și instruirea unui sistem de control al acestora.

Organizația trebuie să instituie, să analizeze, și să revizuiască procedurile de pregătire pentru eventualele situații de urgență.

Orice organizație care promovează un sistem de management al mediului trebuie să stabilească și să mențină proceduri pentru definirea responsabilităților a treptelor de decizie, precum și tratarea și analizarea neconformității, adoptarea de măsuri în vederea reducerii impactului produs, inițierea și finalizarea acțiunilor corective precum și preventive.

ELEMENTELE SISTEMULUI DE MANAGEMENT AL MEDIULUI

Precizări prealabile

S.M.M. este un proces complex ce asigură ordinea și coerența în cadrul organizațiilor, precum și preocupările acestora față de problematica mediului, alocarea resurselor, atribuirea responsabilităților, evaluarea corectă și continuă a diferitelor practici și procedee interne menite să asigure buna desfășurare a activităților. S.M.M. este considerat a fi compatibil cu conceptul de *dezvoltare durabilă*, fiind esențial pentru întărirea capacității unei organizații de a răspunde obiectivelor sale de mediu și de a garanta cerințele naționale și/sau internaționale în vigoare.

Cele mai importante *principii* ce se cer a fi respectate în cadrul unui S.M.M. sunt:

- considerarea managementului de mediu ca fiind una din prioritățile majore ale organizației;
- stabilirea și menținerea comunicării cu părțile interesate;
- determinarea cerințelor legale și a aspectelor de mediu;
- stabilirea răspunderilor și responsabilităților conducerii și a personalului privind protecția mediului;
- încurajarea planificării în domeniul mediului pe întreaga durată a ciclului de viață al produsului sau procesului;
- asigurarea de resurse suficiente și corespunzătoare, instruirea personalului pentru a atinge nivelurile de performanță fixate în mod continuu;
- evaluarea performanței de mediu comparativ cu politica de mediu a organizației;
- stabilirea unui proces de management care să permită auditarea și analiza S.M.M., în scopul identificării oportunităților de îmbunătățire a sistemului și a performanței de mediu.

2. Avantajele sistemului de management al mediului

Scopul principal al introducerii un sistem eficient de management al mediului este cel al protejării sănătății oamenilor și a mediului împotriva impacturilor potențiale ale activităților, produselor sau serviciilor pe care o organizație le prestează, și totodată pentru a contribui la menținerea și îmbunătățirea calității mediului în general.

Principalele avantaje ale introducerii unui S.M.M. sunt următoarele:

- obținerea unei competitivități sporite pe o piață concurențială;
- obținerea unor beneficii din punct de vedere economic;
- existența unui angajament evident al conducerii organizației în direcția îndeplinirii propriei politici și obiective ale mediului;
- dovada conformării organizației la legislație și reglementări
- un proces de îmbunătățire continuă etc.

3. Principiile și elementele sistemului de management al mediului

Principiile de bază ale S.M.M. sunt următoarele:

- Angajament și politică de mediu;
- Planificarea politicii de mediu;
- Transpunerea în practică a politicii și ȋntelilor de mediu;
- Măsurarea și evaluarea performanței de mediu;
- Analiza și îmbunătățirea continuă a SMM.

3.1. Principiul angajamentului și al politicii de mediu

Potrivit acestui principiu, se recomandă ca orice organizație să-și definească politica sa de mediu și să-și asume angajamentul pentru introducerea unui S.M.M. propriu.

Se consideră că odată ce experiența organizației va crește, S.M.M.-ul va începe să prindă contur, ceea ce îi va da posibilitatea să introducă proceduri, programe și tehnologii care să-i permită îmbunătățirea performanței de mediu.

Angajamentul și implicarea conducerii organizației în exercitarea managementului de mediu sunt apreciate ca fiind esențiale pentru reușita introducerii unui S.M.M.

Politica de mediu fixează pentru organizație sensul general al direcției pe care aceasta trebuie să o urmeze și stabilește, în același timp, principiile sale de acțiune. Ea fixează scopul, precum și nivelul de responsabilitate față de mediu și performanța dorită, în raport de care vor fi evaluate toate acțiunile ulterioare ale organizației.

Responsabilitatea pentru stabilirea politicii de mediu îi revine conducerii organizației, cea care este răspunzătoare de aplicarea politicii de mediu și totodată de punerea la dispoziție a datelor și informațiilor care vor permite formularea sau modificarea acesteia.

Politica de mediu, pe lângă reglementările specifice din domeniul mediului poate cuprinde și o serie de angajamente cum ar fi:

- diminuarea impactului negativ asupra mediului a activităților noi, prin utilizarea procedurilor integrate de management al mediului și al planificării;
- perfecționarea procedurilor de evaluare a performanței de mediu și a indicatorilor asociați.
- crearea produselor astfel încât să se diminueze impactul lor asupra mediului atât în producție, cât și în utilizare și eliminare;
- prevenirea poluării, reducerea deșeurilor și a consumului de resurse și materii prime;
- educarea și instruirea în scopul protecției mediului a ȋntregului personal al organizației, precum și a altor persoane din exterior;
- implicarea părților interesate și stabilirea unei bune comunicări;
- orientarea în activitate în scopul unei dezvoltări durabile;
- ȋncurajarea furnizorilor și a contractanților în calitate de parteneri în adoptarea unui S.M.M. asemănător.

3.2. Principiul planificării

Conform acestui principiu, se recomandă ca o organizație să stabilească un plan eficient care să permită satisfacerea politicii sale de mediu.

În acest scop se impune identificarea aspectelor de mediu și evaluarea impactului asupra mediului a acestor aspecte.

De asemenea, acest lucru presupune un proces continuu care determină impactul trecut, prezent și viitor asupra mediului al tuturor activităților unei organizații și include în același timp și identificarea condițiilor impuse de regulamente, legislație și de afacerile care influențează organizația, precum și identificarea impactului asupra sănătății și securității persoanelor, concomitent cu evaluarea riscurilor pentru mediu.

Se recomandă ca organizația să stabilească, să aplice și mențină proceduri pentru identificarea, accesul și cunoașterea cerințelor legale și a altor cerințe adoptate care se referă în mod direct la aspectele de mediu ale activităților, produselor sau serviciilor sale.

Pentru realizarea politicii de mediu a unei organizații, se recomandă să se planifice și să se stabilească o serie de obiective, ce reprezintă țelurile generale și nivelul de performanță privind mediul pe care organizația și le-a propus în cadrul politicii sale de mediu. În același sens, se cere ca organizația să ia în considerare atât constatările obținute în analizele inițiale de mediu, cât și aspectele identificate și impactul asupra mediului asociat acestor aspecte.

În cadrul acțiunii de planificare, se cere ca organizația să elaboreze și un program de management de mediu care să cuprindă toate obiectivele sale de mediu.

3.3. Principiul implementării

Pentru transpunerea în practică a sistemului de management de mediu, se recomandă ca organizația să-și dezvolte capacitățile și mecanismele de susținere necesare îndeplinirii politicii de mediu, a obiectivelor și a țăintelor sale.

De asemenea, se cere ca resursele corespunzătoare, (umane, materiale și financiare) importante pentru implementarea politicii de mediu a organizației și atingerea obiectivelor avute în vedere, să fie stabilite și puse la dispoziția celor interesați.

Pentru ca un management de mediu să fie eficient se recomandă ca elementele S.M.M. să fie concepute și realizate astfel încât să fie integrate și armonizate în mod efectiv în elementele sistemului de management general.

Un element important al activității de implementare al S.M.M. îl reprezintă elaborarea unor planuri și proceduri pentru situații de urgență care să asigure capacitatea de răspuns **corespunzătoare** în cazul apariției unor situații neprevăzute sau accidentale, sens în care organizația trebuie să elaboreze și să mențină proceduri care să trateze incidentele de mediu și situațiile de urgență posibile.

3.4. Principiul măsurării și evaluării

Conform acestui principiu organizația trebuie să măsoare, să monitorizeze și să evalueze performanța pe care o realizează din punct de vedere al ocrotirii mediului. Acestea reprezintă activități cheie ale unui S.M.M., care asigură faptul că organizația respectivă funcționează în conformitate cu programul de management de mediu stabilit.

Este necesar să existe un sistem de măsurare și monitorizare a performanței reale față de obiectivele și țintele de mediu ale organizației în domeniile sistemului de management și a proceselor operaționale, fapt ce include evaluarea conformității cu legislația și reglementările de mediu existente. Auditurile S.M.M. trebuie să fie realizate periodic pentru a dovedi și determina dacă sistemul este conform măsurilor planificate și dacă este corect implementat și menținut. Acestea pot fi realizate de către personalul organizației, și/sau de participanții externi aleși de organizație, în mod obiectiv și imparțial și cu instruirea corespunzătoare.

Frecvența efectuării auditurilor se stabilește pe baza rezultatelor auditurilor precedente.

3.5. Principiul analizei și îmbunătățirii continue

Potrivit acestui principiu, se recomandă ca o organizație (prin conducerea sa) să analizeze și să îmbunătățească continuu sistemul său de management de mediu, având ca obiectiv îmbunătățirea performanței sale globale în acest sens. Pentru o continuă adaptare și eficiență, conducerea organizației trebuie să analizeze S.M.M. la intervale adecvate.

Analiza efectuată, în funcție de rezultatele obținute, va aborda eventualele necesități de schimbare a politicii de mediu, a obiectivelor, precum și a altor elemente de S.M.M.

Conceptul de îmbunătățire continuă face parte integrantă din S.M.M. și se obține printr-o evaluare continuă a performanței de mediu a S.M.M. față de politicile, obiectivele și țintele de mediu pentru a se identifica oportunitățile de îmbunătățire.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

- ☐ Ce reprezintă un sistem de management al mediului (SMM) și care este scopul său principal?
- ☐ Care sunt principalele standarde internaționale care reglementează cerințele unui SMM?
- ☐ Ce înseamnă „politica de mediu” și ce rol are în cadrul unui sistem de management al mediului?
- ☐ Cum se identifică și se evaluează aspectele de mediu semnificative într-o organizație?
- ☐ Ce sunt cerințele legale și alte cerințe aplicabile în cadrul unui SMM și de ce este importantă respectarea lor?
- ☐ Care sunt obiectivele și țintele de mediu și cum se stabilesc acestea?
- ☐ Ce presupune implementarea planului de management al mediului în cadrul unei organizații?
- ☐ Care sunt elementele esențiale ale ciclului „Planifică – Realizează – Verifică – Acționează” (PDCA) în SMM?
- ☐ De ce este importantă instruirea și conștientizarea personalului în ceea ce privește cerințele de mediu?

Subiectul 12: Etapele implementării unui SMM în turism. Domenii de aplicare în turism.

I. Etapele implementării unui Sistem de Management al Mediului (SMM) în turism

(în conformitate cu principiile ISO 14001 și adaptat sectorului turistic)

- 1. Angajamentul conducerii**
 - Stabilirea viziunii și a politicii de mediu în cadrul unității turistice (hotel, pensiune, agenție, stațiune).
 - Asigurarea resurselor necesare (umane, financiare, tehnice).
- 2. Analiza inițială**
 - Identificarea aspectelor de mediu semnificative: consumul de apă, energie, gestionarea deșeurilor, impactul asupra biodiversității, poluarea fonică etc.
 - Evaluarea conformității cu legislația de mediu.
- 3. Planificarea**
 - Stabilirea obiectivelor și țintelor de mediu (ex: reducerea consumului de apă cu 15% în 2 ani).
 - Elaborarea programelor de management pentru atingerea acestor obiective.
- 4. Implementarea și operarea**

- Introducerea procedurilor de lucru prietenoase cu mediul (ex: reciclarea, reducerea plasticului, managementul eficient al energiei).
 - Instruirea și conștientizarea personalului și turiștilor privind bunele practici ecologice.
 - Comunicarea politicii și acțiunilor de mediu către clienți.
5. **Monitorizarea și evaluarea**
- Colectarea de date privind indicatorii de performanță ecologică (consumuri, emisii, deșeuri).
 - Realizarea de audituri interne pentru verificarea conformității.
6. **Revizuirea și îmbunătățirea continuă**
- Analiza managementului asupra rezultatelor obținute.
 - Ajustarea politicilor și obiectivelor de mediu în funcție de noile condiții și tehnologii.

II. Domenii de aplicare a SMM în turism

1. **Hoteluri și pensiuni**
 - Reducerea consumului de energie și apă.
 - Implementarea programelor de reciclare.
 - Folosirea surselor regenerabile (panouri solare, pompe de căldură).
2. **Agenții de turism**
 - Promovarea ofertelor de turism durabil.
 - Colaborarea cu parteneri care aplică practici ecologice.
 - Reducerea consumului de hârtie prin digitalizare.
3. **Transport turistic**
 - Utilizarea vehiculelor cu emisii reduse sau electrice.
 - Optimizarea rutelor pentru reducerea consumului de combustibil.
 - Informarea turiștilor despre alternative ecologice (biciclete, transport public).
4. **Stațiuni turistice și parcuri de agrement**
 - Protejarea biodiversității și a peisajului natural.
 - Amenajări prietenoase cu mediul (eco-trasee, sisteme de colectare selectivă).
 - Gestionarea fluxului de turiști pentru a evita suprasolicitarea resurselor.
5. **Turism rural și ecoturism**
 - Promovarea produselor locale și a agriculturii ecologice.
 - Construcții tradiționale și sustenabile.
 - Conservarea tradițiilor și resurselor naturale.

III. Exemple de aplicare a SMM în turism

1. Hoteluri și pensiuni

- Implementarea cardurilor electronice care opresc energia electrică atunci când turistul părăsește camera.
- Instalarea de aer condiționat cu senzori de mișcare și temperatură pentru a reduce consumul.
- Folosirea produselor de curățenie biodegradabile.
- Înlocuirea plasticului de unică folosință cu materiale refolosibile (pahare de sticlă, recipiente refill).
- Colectare selectivă și reciclare a deșeurilor.

2. Agenții de turism

- Promovarea pachetelor de **ecoturism** și turism rural.
- Reducerea consumului de hârtie prin implementarea documentelor și biletelor electronice.
- Colaborarea doar cu unități de cazare certificate ecologic.

3. Transport turistic

- Utilizarea autocarelor și microbuzelor cu norme de poluare Euro 6 sau electrice.
- Organizarea de circuite turistice cu trenuri ecologice sau transport public local.
- Încirirea de biciclete sau trotinete electrice turiștilor.

4. Stațiuni turistice și parcuri de agrement

- Montarea de panouri solare pentru iluminatul public și pentru încălzirea apei.
- Amenajarea de trasee ecoturistice marcate, pentru a evita distrugerea habitatelor.
- Sisteme de epurare a apelor uzate înainte de deversare.
- Campanii de conștientizare a turiștilor: „Ia cu tine doar amintiri, lasă doar urmele pașilor.”

5. Turism rural și ecoturism

- Cazare în gospodării tradiționale cu materiale naturale (lemn, piatră).
- Prepararea hranei cu produse locale și de sezon, pentru reducerea amprente de carbon.
- Organizarea de ateliere tradiționale (olărit, țesut, apicultură) pentru promovarea patrimoniului cultural și reducerea turismului de masă.
- Programe de reîmpădurire sau curățenie a zonelor naturale la care pot participa și turiștii.

Răspunsuri-sinteză

1. **Etapile SMM în turism:** angajamentul conducerii → analiza inițială → planificarea → implementarea și operarea → monitorizarea și evaluarea → revizuirea și îmbunătățirea continuă.
2. **Rolul conducerii:** stabilește politica de mediu, asigură resursele și motivația pentru aplicarea SMM.
3. **Analiza inițială:** identifică aspectele semnificative de mediu (apă, energie, deșeuri) și gradul de conformare legală.
4. **Obiectivele și țintele:** se stabilesc pe baza impactului și legislației. Ex.: reducerea consumului de apă cu 10% într-un an.
5. **Măsuri de implementare:** reciclare, folosirea surselor regenerabile, reducerea plasticului, instruirea personalului.
6. **Monitorizarea:** prin indicatori (consum de apă, energie, emisii), rapoarte și verificări periodice.
7. **Auditul intern:** verifică respectarea procedurilor, identifică neconformități și propune îmbunătățiri.
8. **Revizuirea și îmbunătățirea:** analiza rezultatelor și adaptarea măsurilor pentru a crește eficiența și sustenabilitatea.
9. **Implicarea personalului și turiștilor:** campanii de informare, instruire, semnalistică ecologică (ex. prosoape reutilizabile).
10. **Domenii de aplicare:** hoteluri/pensiuni, agenții de turism, transport turistic, stațiuni/parcuri, turism rural și ecoturism.

11. **Exemple hotel/pensiuni:** carduri pentru economisirea energiei, utilizarea produselor de curățenie biodegradabile.
12. **Agenții de turism:** bilete electronice, promovarea ofertelor de ecoturism, colaborarea cu parteneri certificați eco.
13. **Transport turistic:** utilizarea vehiculelor electrice sau hibride, optimizarea rutelor, promovarea bicicletelor.
14. **Stațiuni/parcuri:** trasee ecoturistice, colectare selectivă, panouri solare, protejarea biodiversității.
15. **Turism rural și ecoturism:** sprijinirea produselor locale, construcții tradiționale sustenabile, păstrarea tradițiilor și resurselor naturale.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

1. Care sunt principalele etape ale implementării unui sistem de management al mediului (SMM) într-o unitate turistică?
2. Ce rol are angajamentul conducerii în procesul de implementare a unui SMM?
3. De ce este necesară analiza inițială a aspectelor de mediu într-o organizație turistică?
4. Cum se stabilesc obiectivele și țintele de mediu într-o unitate turistică? Oferă un exemplu.
5. Ce măsuri pot fi incluse în etapa de implementare și operare a unui SMM într-un hotel?
6. Cum se realizează monitorizarea performanței de mediu într-o stațiune turistică?
7. Ce este auditul intern de mediu și ce beneficii aduce în turism?
8. Cum contribuie etapa de revizuire și îmbunătățire continuă la eficiența unui SMM?
9. În ce mod pot fi implicate personalul și turiștii în aplicarea unui SMM?
10. Care sunt principalele domenii de aplicare a unui SMM în turism?
11. Oferă două exemple de măsuri ecologice aplicabile în hoteluri sau pensiuni.

Subiectul 13: Beneficii și caracteristici comune ale unui management de mediu de succes. Exemple de bune practici.

Beneficiile unui management de mediu de succes

Economice

- Reducerea costurilor prin utilizarea eficientă a resurselor (apă, energie, materii prime).
- Creșterea competitivității și atractivității pe piață.
- Acces mai ușor la finanțări, fonduri verzi sau certificări eco.

Ecologice

- Reducerea poluării și a impactului asupra ecosistemelor.
- Conservarea resurselor naturale și biodiversității.
- Promovarea economiei circulare și a reciclării.

Sociale și de imagine

- Îmbunătățirea reputației și a imaginii publice a organizației.
- Creșterea satisfacției clienților, mai ales a celor preocupați de turismul durabil.
- Implicarea comunităților locale în protecția mediului.

Caracteristici comune ale unui management de mediu de succes

- Implicarea conducerii – **sprijin ferm și resurse dedicate.**

- Participarea angajaților și a comunității – **instruire, motivare, colaborare.**
- Respectarea legislației și **anticiparea reglementărilor viitoare.**
- Orientarea către îmbunătățire continuă – **evaluări periodice și ajustări.**
- Integrarea în strategia organizației – **nu doar ca acțiune izolată, ci ca parte a culturii instituționale.**
- Transparență și comunicare – **informarea clienților, partenerilor și autorităților despre măsurile de mediu.**
- Măsurarea performanței – **monitorizarea indicatorilor (consum, emisii, deșeuri).**

Proiectarea și implementarea unui SMM poate avea beneficii tangibile pentru companii. Un SMM poate ajuta organizațiile să își sporească eficiența și să își minimizeze utilizarea resurselor și a deșeurilor, reducând astfel costurile, contribuie la asigurarea respectării cerințelor legale în vigoare, să încurajeze implicarea angajaților și să îmbunătățească relațiile cu clienții.

Beneficiile Sistemelor de Management de Mediu

Diverse carti, articole și studii au identificat beneficiile pe care sistem de management de mediu il poate avea pentru o companie. În această secțiune, aceste beneficii sunt clasificate în câteva domenii principale care sunt relevante pentru organizații.

Eficiență îmbunătățită și costuri mai mici. Manualele de managementul mediului și studiile de caz indică cel mai frecvent beneficiile financiare ca principal beneficiu al implementării unui sistem de management de mediu. Reducerile de costuri sunt adesea legate de consumul de resurse mai puține și care produc mai puține deșeuri, dar economii pot rezulta, de asemenea, din eficiența operațională și un nivel mai ridicat de eficiență a managementului.

Eficiența operațională implică, de obicei, înlocuirea sau repararea echipamentelor și a instalațiilor, precum și îmbunătățirea proiectării procesului de producție și acordarea unei atenții sporite intrărilor și ieșirilor. Astfel de modificări pot reduce intrările de materii prime(energie, apă, etc.) sau se pot realiza operațiuni mai eficiente, astfel încât producția să fie mai ridicată, mai rapidă sau mai ieftină decât înainte. Costurile sunt comparate cu cele de dinaintea punerii în aplicare a SMM. Chiar și mici modificări în eficiența operațională pot determina rezultate semnificative Reducerea consumului de resurse, reducerea emisiilor și deșeurilor. Multe organizații evaluează succesul SMM prin monitorizarea consumului de resurse utilizate și a minimizării deșeurilor produse, ambele fiind strâns legate de reducerea costurilor. Implementarea unui SMM permite companiilor identificarea oportunităților de îmbunătățire a activității și de planificare a costurilor. Indicatorii cheie de performanță includ: volumul de materii prime, apă și energie, rata de reciclare, producerea de deșeuri periculoase și nepericuloase și numărul și volumul emisii. Organizațiile folosesc înregistrări auto-generate, facturi sau date de la diverse utilități pentru a măsura consumul de resurse și volumul deșeurilor înainte și după implementarea SMM.

Toate organizațiile, pornind de la marile corporații și până la întreprinderile de dimensiuni mici și mijlocii, folosesc SMM pentru reducerea consumului de resurse, precum și a volumului și toxicității deșeurilor. Paisprezece din 15 studii de caz International Finance Corporation susțin reducerea cantităților de deșeuri, consum sau toxicitate ca obiective principale ale companiilor în proiectarea și implementarea SMM, precum și principalele criterii pentru evaluarea utilității SMM.

Respectarea reglementărilor. Un alt indicator frecvent al unui SMM de succes este realizarea obiectivului de conformitate cu reglementările legale în vigoare . Criteriile pe care o organizație le selectează pentru a măsura îmbunătățirile ce rezulta din implementarea SMM pot varia în limite largi și depind de istoricul companiei în ceea ce privește conformarea cu cerințele legislative și sarcinile de reglementare. Managementul poate utiliza un SMM pentru a monitoriza cerințele legale și, prin urmare, cheltuielile aferente planului de autorizare, raportare și monitorizare pentru a asigura respectarea legii. reducând în mod ideal, frecvența și gravitatea încălcărilor și costurile aferente. Un

SMM poate ajuta, de asemenea, o companie pentru a se pregăti pentru o aplicare mai strictă a reglementărilor de mediu.

Implicarea angajaților. Multe companii recunosc faptul că succesul unui SMM depinde de participarea tuturor angajaților. Într-adevăr, implicarea angajaților este în centrul procesului de Management al Calității Totale (MCT), de care principiile SMM depinde. Diferite tipuri de angajați au perspective diferite asupra performanței de mediu și sugestii de îmbunătățire. Punerea în aplicare corectă a unui SMM presupune implicarea angajaților și, dacă are succes, creează ca și beneficiu un sentiment de responsabilitate și de împlinire în rândul angajaților.

Caracteristici comune ale unui management de mediu de succes

Succesul SMM al unei organizații poate fi evaluat prin monitorizarea progresului organizației față de îndeplinirea obiectivelor sale legate de mediu. Înțelegerea caracteristicilor comune ale unui SMM de succes va contribui la asigurarea că condițiile necesare pentru a sprijini succesul proiectării și implementării SMM sunt prezente.

Sprijinul managementului și angajamentul resurselor. Dacă proprietarul și managementul superior nu se angajează și susține SMM, este extrem de dificilă obținerea resurselor și cooperarea necesare pentru dezvoltarea și punerea în aplicare cu succes a unui sistem eficient. Politica de mediu, aprobată și sprijinită de conducere, definește strategia organizației și precizează domeniul de aplicare și angajamentele SMM pentru angajași, clienții și cei din afara companiei, cum ar fi agențiile locale, investitori și grupuri comunitare.

Integrat în afaceri. Cele mai de succes SMM nu sunt proiecte de sine stătătoare sau inițiative; ele fac parte din procesul standard de luare a deciziilor în cadrul unei companii și sunt integrate în toate aspectele unei activități companiei company-ului, produse și servicii. În studiul NDSMM, toate companiile care au adoptat SMM au afirmat că au văzut o creștere a afacerii prin îmbunătățirea performanței lor de mediu.

Obiective clar definite. Un SMM de succes tinde să se stabilească atât obiective globale/ abstracte și obiective specifice/ măsurabile. Un obiectiv abstract/global ar putea fi "transparență", în timp ce un anumit obiectiv/măsurabil poate fi "Reducerea emisiilor de aer cu 35 la sută până în 2030. Obiectivele abstracte/ globale permit creativitatea în rezolvarea problemelor, deoarece managerii și angajații nu sunt obligați să respecte anumite rezultate măsurabile. Obiectivele specifice și măsurabile urmăresc să se asigure că rezultatele sunt fezabile și realizabile. Această dualitate plasează, de asemenea, obiective mai mici, în contextul unor obiective mai mari.

Monitorizarea și măsurarea continuă. Monitorizarea și măsurarea sunt întotdeauna citate în povești de succes ale SMM, dar companiile aleg căi diferite, pentru a monitoriza și a măsura progresul lor. După stabilirea obiectivelor o companie ar trebui să elaboreze un mijloc de monitorizare și măsurare, de preferință, în termeni cuantificabili. Sunt schimbări în curs de implementare? Sunt politicile corecte urmărite? Este cantitatea de deșeuri redusă, și, în caz afirmativ, de cât de mult? Cât de mulți bani au fost economisiți prin reducerea deșeurilor? Sunt obiectivele îndeplinite? Sunt disponibile alte mijloace mai eficiente de reducere a deșeurilor? Ar trebui revizuite obiectivele și țintele? Întrebări ca acestea ar trebui să fie puse zilnic de către orice companie și fără a se limita la perioada de demarare a SMM. Un element-cheie al oricărui sistem de management este oportunitatea pe care o oferă pentru a învăța din experiență. Având în vedere mărimea, resursele și varietatea structurilor, precum și obstacolele cu care se confruntă organizațiile în implementarea sistemelor de management de mediu, este important ca aceste sisteme să fie flexibile. Ori de câte ori este posibil, obiectivele și complexitatea unui SMM trebuie să fie stabilită de către societate. Aceste obiective vor fi limitate în mod necesar de considerente economice și financiare, inclusiv cerințele de rentabilitate ale organizației.

Factori stimulativi și bariere în implementarea SMM

Factorii stimulativi sunt factori care creează sau modifică performanța de mediu a unei organizații prin stimularea utilizării instrumentelor de management de mediu, inclusiv sistemele de management

de mediu. Factorii stimulativi sunt, de obicei, direct legați de beneficiile adoptării managementului de mediu:

- eficiență sporită și costuri mai mici;
- reducerea utilizării resurselor, a deșeurilor și a emisiilor;
- respectarea reglementărilor legale;
- Implicarea angajaților și îmbunătățirea relațiilor cu clienții.

Alți factori stimulativi ar putea fi legați de:

- construirea de relații mai bune cu agențiile/organizațiile guvernamentale,
- obținerea mai rapidă a aprobării proiectelor,
- mai puține inspecții și controale,
- crearea unei imagini publice mai bune
- presiuni din partea stakeholderilor.

Un SMM poate, în multe cazuri, să creeze o reală valoare pentru o afacere în reducerea riscului, creșterea veniturilor și reducerea costurilor. Printre factorii care pot conduce la adoptarea SMM în organizații putem menționa:

1. beneficiile economice ale unui SMM
2. facilități fiscale pentru implementare SMM
3. Reducerea primelor de asigurare
4. un sistem de reglementare bazat pe performanță. În sectoarele puternic reglementate, un SMM poate fi o modalitate de a demonstra autorităților de reglementare, creditorii, asiguratorii și cumpărători că o companie este gestionată într-un mod responsabil din punct de vedere ecologic.

Barierile în adoptarea SMM sunt factori care împiedică proiectarea, implementarea și operarea unui sistem de management de mediu. Chiar și atunci când există forțe motrice, organizațiile se pot confrunta cu o serie de bariere în proiectarea și punerea în aplicare a unui SMM.

Lipsa de cunoștințe despre managementul mediului și a conștientizării importanței lui sunt bariere mari care împiedică implementarea lui. Studii și articole academice, evidențiază de asemenea că în cazul unor organizații, în special IMM-urile, este mai puțin probabilă punerea în aplicare a unui SMM, deoarece acestea sunt ocupate în mare parte cu preocupările de zi cu zi de a menține afacerile viabile și păstrarea clienților existenți.

Principalele bariere în adoptarea unui SMM pot fi grupate în trei categorii:

- Motivația
- Resursele
- Implementarea.

MOTIVAȚIA

- Lipsa cerințelor clientului sau a cererii de a avea un management de mediu system
- Concepția că problemele de mediu au o prioritate organizațională scăzută sau sunt considerate a fi sub control
- Credința că un SMM nu este important sau relevant pentru activitatea organizației sau că nu poate aduce un plus
- Lipsa presiunii organizațiilor publice sau non-guvernamentale pentru a implementa un SMM
- Ideea că SMM este doar o nouă tendință în management
- Credința că un SMM nu este larg acceptat sau utilizat într-o problemă din acest sector industrial sau o resursă arie geografică

RESURSELE

- Preocuparea cu privire la costul și timpul necesar pentru a pune în aplicare un SMM
- Preocuparea cu privire la costurile operaționale după implementare

- Percepția că un SMM este complicat și greu de implementat

IMPLEMENTAREA

- Teama de a descoperi nerespectarea reglementărilor legale
- Teama de a descoperi probleme interne în cadrul organizației (probleme de personal, probleme de proces, politicile companiei, etc.).

Exemple de bune practice:

În turism și hoteluri

- Instalarea de panouri solare pentru apă caldă și iluminat.
- Politica „reutilizării prosoapelor și lenjeriilor” pentru reducerea consumului de apă și detergent.
- Eliminarea plasticului de unică folosință (înlocuire cu sticlă sau materiale biodegradabile).
- Implementarea certificărilor ecologice (ex. **Eco-Hotel, EU Ecolabel, Green Key**).

În transport turistic

- Introducerea de vehicule electrice sau hibride.
- Organizarea de tururi cu biciclete și transport alternativ nepoluant.
- Optimizarea rutelor pentru reducerea consumului de combustibil.

În stațiuni și zone turistice

- Crearea de trasee ecoturistice marcate pentru protejarea habitatelor.
- Campanii de sensibilizare a turiștilor: „Nu lăsa urme – ia doar amintiri.”
- Colectarea selectivă și compostarea deșeurilor organice.

În turism rural și ecoturism

- Promovarea produselor alimentare locale și ecologice.
- Folosirea construcțiilor tradiționale și a materialelor naturale.
- Implicarea turiștilor în activități de protejare a mediului (plantări de copaci, curățenie în natură).

Exemple internaționale:

1. Proiectul „Green Hotel” – Scandic Hotels (Suedia și Finlanda)

- **Măsuri:** reducerea consumului de apă și energie, folosirea produselor ecologice, reciclarea deșeurilor.
- **Rezultate:** peste 90% din deșeurile generate sunt reciclate; scădere semnificativă a consumului de apă pe turist.
- **Succes:** recunoscut ca lider european în turism sustenabil.

2. Stațiunea Zermatt fără mașini (Elveția)

- **Măsuri:** interdicția vehiculelor poluante, transport doar cu vehicule electrice și trăsură.
- **Rezultate:** reducerea emisiilor și protejarea aerului curat în zona alpină.
- **Succes:** model pentru alte stațiuni montane europene.

3. Costa Rica – Certificatul pentru Turism Sustenabil (CST)

- **Măsuri:** clasificarea hotelurilor și agențiilor de turism după impactul ecologic și implicarea comunităților.
- **Rezultate:** 25% din teritoriu protejat, ecoturismul reprezintă principala atracție a țării.
- **Succes:** Costa Rica este un exemplu mondial de integrare a turismului cu protecția mediului.

4. Programul „Blue Flag” – Plaje și porturi ecologice (Europa, extins global)

- **Măsuri:** certificarea plajelor și porturilor care respectă standardele de mediu (apă curată, gestionarea deșeurilor, educație ecologică).

- **Rezultate:** peste 5.000 de plaje și porturi din 50+ țări sunt certificate.
 - **Succes:** simbol global al calității și protecției mediului în turismul litoral.
5. **Parcul Național Yellowstone – Programul „Zero Waste” (SUA)**
- **Măsuri:** reducerea deșeurilor, reciclare, eliminarea plasticului de unică folosință în centrele de vizitare.
 - **Rezultate:** reducere cu peste 60% a deșeurilor trimise la groapa de gunoi.
 - **Succes:** model replicat în alte parcuri naționale americane.

Exemple din Republica Moldova:

6. *Proiectul „Eco-Pensiuni” în zonele rurale*

- **Măsuri:** utilizarea energiei din biomasă, promovarea produselor locale, reducerea plasticului.
- **Rezultate:** atragerea turiștilor interesați de experiențe autentice și ecologice.
- **Succes:** Orheiul Vechi și pensiunile din zona Nistrului au devenit destinații recunoscute pentru turism sustenabil.

7. *„Managementul deșeurilor în Chișinău” – Proiecte pilot*

- **Măsuri:** containere pentru colectarea separată a plasticului, hârtiei și metalului.
- **Rezultate:** creșterea gradului de reciclare în zonele urbane.
- **Succes:** pas important spre aplicarea principiilor de economie circulară în Republica Moldova.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

A. Itemi obiectivi (răspuns scurt / corect-fals / alegere multiplă)

1. Enumerați trei beneficii economice ale unui SMM.
2. Menționați două beneficii ecologice ale unui management de mediu eficient.
3. Identificați trei caracteristici comune ale unui SMM de succes.
4. Completați: „Unul dintre avantajele sociale ale unui SMM este ...”
5. Ce tipuri de bune practici se aplică în hoteluri și pensiuni pentru reducerea consumului de energie și apă?
6. Dați un exemplu de certificare ecologică recunoscută la nivel internațional (ex. Blue Flag, Green Key).
7. Care este scopul principal al monitorizării performanței de mediu într-o unitate turistică?

B. Itemi subiectivi (răspuns elaborat / argument / exemplu)

1. Explicați de ce implicarea conducerii și instruirea personalului sunt esențiale pentru succesul unui SMM.
2. Argumentați modul în care aplicarea unui SMM poate îmbunătăți imaginea unei organizații turistice.
3. Oferiți două exemple de bune practici în transportul turistic și explicați impactul lor asupra mediului.
4. Analizați cum turismul rural sau ecoturismul poate beneficia de un SMM bine implementat.
5. Dați un exemplu internațional de proiect de succes în managementul mediului aplicat turismului și explicați ce măsuri au fost implementate.
6. Propuneți o metodă prin care un SMM internațional poate fi adaptat la contextul Republicii Moldova.

7. Argumentați cum măsurarea și monitorizarea performanței SMM contribuie la îmbunătățirea continuă.

Subiectul 14: Oportunități pentru turismul durabil. Tendințe internaționale (Green Tourism, Sustainable Destinations).

Dezvoltarea durabilă este preocuparea cea mai importantă a tuturor locuitorilor de pe Pământ, indiferent de țară, gen, rasă, origine etnică, pătură socială, etc. Rolul turismului în dezvoltarea durabilă este unul esențial. Calitatea este considerată a fi factorul definitoriu și indispensabil al turismului sustenabil. Nu putem obține sustenabilitate în turism, fără a atribui calitate serviciilor prestate, produselor turistice, în particular și destinațiilor turistice, în general.

Dar cum poate fi asigurată calitatea în turism?

Una dintre modalitățile de asigurare a calității serviciilor prestate, inclusiv în domeniul turismului, sunt standardele. Standardele de calitate în turism se situează pe același palier cu un sistem de valori dictat de fiecare instituție în parte, fiind aplicate pentru toate nivelurile structurale și organizatorice.

Pentru monitorizarea efectelor și nivelului dezvoltării durabile a turismului din punct de vedere cantitativ se analizează următorii factori:

- nivelul turismului, reflectat atât de cererea cât și de oferta turistică;
- stadiul mediului înconjurător și al comunității locale;
- profilul și nivelul de satisfacție al turistilor;
- performanțele firmelor implicate.

În Bulgaria există o lege care permite păstrarea de către municipalitate a veniturilor obținute din colectarea taxelor locale pentru a le folosi în scopul îmbunătățirii infrastructurii. De asemenea, întreprinderile ecoturistice sunt susținute prin capitalul colectat prin taxele de poluare și consum de combustibil. Totodată s-a hotărât la nivel național nu doar integrarea ecoturismului în strategiile asociațiilor regionale de turism, ci și dezvoltarea unei strategii de dezvoltare a ecoturismului în paralel cu implementarea unor planuri concrete de acțiune.

Un studiu realizat de Booking.com în domeniul durabilității arată că turismul mai durabil continuă să fie în topul priorităților pentru călătorii din toată lumea.

- 74% dintre călători consideră că oamenii trebuie să acționeze acum și să facă alegeri mai durabile pentru a salva planeta pentru generațiile viitoare.
- Mai mult, 74% doresc, de asemenea, ca firmele de turism să ofere opțiuni de turism durabil.
- 65% au declarat că ar prefera să se cazeze la o anumită proprietate dacă ar ști că aceasta are o certificare sau o etichetă de durabilitate.

Ce pot face hotelierii?

- sa elimine aticlele din plastic de unică folosință
- sa utilizeze becuri LED eficiente energetic.
- sa ofere artiștilor locali o platformă pentru a-și expune talentele.
- sa aplice o politică privind risipa de alimente.
- sa puna la dispoziția oaspetilor coșuri de gunoi pentru reciclare.

Turismul durabil nu înseamnă neapărat costuri mai mari - acest lucru poate contribui la reducerea decalajului dintre dorința de a face alegeri conștiente și percepția că este prea scump. Adesea, este vorba mai mult de a face mici schimbări în comportament, cum ar fi renunțarea la serviciul de menaj

și reutilizarea prosoapelor. Aceste schimbări nu înseamnă cheltuieli suplimentare, dar, aduse împreună, pot avea un impact pozitiv semnificativ. Există numeroase modalități prin care puteți promova comportamente prin care oaspeții să respecte mai mult mediul înconjurător.

De exemplu, ați putea să încurajați oaspeții să:

- stingă luminile și alte aparate atunci când nu se află la unitatea de cazare (77% dintre călătorii la nivel global spun că fac deja acest lucru).
- oprească aerul condiționat sau sistemul de încălzire atunci când nu se află la unitatea de cazare (67%).
- folosească același prosop de mai multe ori (60%).
- recicleze gunoiul (45%).

Fiecare dintre noi putem lua măsuri pentru a reduce emisiile de carbon și pentru a ajuta industria călătoriilor să obțină zero emisii nete.

Oportunitățile pentru turismul durabil includ implicarea comunităților locale și a părților interesate în procesele decizionale, promovarea practicilor de conservare a patrimoniului cultural, sprijinirea economiei locale și oferirea de interpretări autentice, care permit un echilibru între dezvoltare și protejarea resurselor culturale și naturale.

Oportunități cheie:

- **Implicarea comunităților locale:**

Obținerea sprijinului și participării comunității locale în procesele de planificare și gestionare a turismului este esențială pentru a asigura că beneficiile ajung la aceștia, iar practicile sunt în beneficiul lor.

- **Conservarea patrimoniului cultural:**

Turismul durabil se axează pe protejarea patrimoniului cultural, prevenind supraaglomerarea, pierderea autenticității și însușirea culturală.

- **Susținerea economiei locale:**

Se urmărește crearea de locuri de muncă și generarea de venituri pentru economiile locale, asigurându-se că banii aduși de turism rămân în comunitate.

- **Interpretare autentică:**

Se pun accent pe oferirea de experiențe turistice care reflectă autenticitatea culturală și naturală, oferind vizitatorilor o înțelegere profundă și respectuoasă a locului.

- **Bune practici:**

Promovarea unor practici de conservare și de gestionare a turismului care minimizează impactul negativ asupra mediului și culturii.

În Republica Moldova, dar și în Uniunea Europeană, turismul rural este considerat ca fiind durabil, deoarece corespunde criteriilor din strategia calității serviciilor, și anume:

- exploatarea optimă a resurselor turistice;
- minimizarea supraconsumului resurselor turistice;
- protecția patrimoniului național-cultural;
- îmbunătățirea situației infrastructurii;
- încorporarea agroturismului în strategia de dezvoltare a turismului;
- centrarea pe valorile etice dintre om și natură;
- implicarea autorităților publice locale în susținerea turismului rural;
- încurajarea dezvoltării social-economice naționale.

Pe plan socio-economic autoritățile locale sunt cointerestate de conservarea moștenirii istorico-culturale, autenticității culturii și integrarea dotărilor tehnico-material în mediul ambiant, pentru diminuarea efectelor negative în urma dinamizării turistice. La fel se întreprind și măsuri concrete de

protecție a mediului și gestionare ecologică: mijloace de transport nepoluante, dotarea flexibilă de echipament turistic, elemente specifice de infrastructura etc. Pentru gestionarea turismului rural durabil și ajutorul autorităților publice locale în controlul zonelor rurale, UNWTO a creat o serie de indicatori fundamentali:

- presiunea (numărul turiștilor ce vizitează situl în timpul lunii/anului);
- protecția sitului (ocrotirea după indicațiile Uniunii Internaționale de Protecție a Naturii);
- impact social (numărul rezidenților locali în perioada de vârf și într-un șir de ani);
- controlul dezvoltării (controlul densității utilizării spațiului și existența controalelor);
- intensitatea utilizării (intensitatea utilizării în perioada de vârf, persoane/ha);
- procesul de planificare (aprobarea unui plan de evoluție a destinației turistice);
- satisfacția consumatorilor (gradul satisfacției consumatorilor realizat după chestionar);
- satisfacția populației locale (gradul satisfacției localnicilor realizat după chestionar);
- contribuția turismului la economia locală (proporția turismului în ansamblul activității economice locale).

Turismul este cea mai bună educație. Indiferent de modul în care practicăm turismul educațional, există întotdeauna o mulțime de lucruri de învățat în timpul călătoriei. Dacă cu puțin timp în urmă, câteva decenii, oamenii erau mulțumiți doar să citească o carte pe malul mării, acum preferințele consumatorilor s-au schimbat – oamenii sunt curioși să experimenteze ceva diferit – vor vor aventură, entuziasm și, în același timp, educație!

Turismul educațional - poate fi definit ca o formă de turism în care călătoriile și excursiile sunt folosite ca fiind metode importante, dar și eficiente de învățare. Scopul turismului educațional este de a face procesul de învățare mai practic și mai interactiv, precum și de a introduce studenții în diferite culturi. Practicarea turismului educațional îmbogățesc cunoștințele, deoarece călătorind, ajungem să cunoaștem despre oameni noi, limbi, stiluri de viață, peisaje, culturi, obiceiuri și tradiții. Acest lucru ne sporește cunoștințele despre celelalte destinații. Călătoria are un impact important în educația noastră și este o parte esențială a sistemului educațional. Turismul educațional implică următoarele servicii și produse turistice: programe educaționale, programe de schimb intercultural de studenți, tururi, excursii, mobilități științifice și noi tipuri de activități legate de turismul educațional, de ex. ateliere etnice și excursii de studiu pe teren. O altă părere spune că croazierele educaționale, excursiile școlare, seminariile și vacanțele de auto îmbunătățire sunt alte exemple de turism educațional. Promovarea turismului educațional implică dezvoltarea de strategii pentru a atrage turiștii care doresc să combine călătoriile cu oportunități de învățare și educație. Această formă de turism poate include excursii școlare, cursuri de limbă străină, participarea la conferințe sau ateliere, vizite la muzee și instituții culturale și multe altele.

Beneficiile construirii unui dialog internațional în domeniul turismului sunt numeroase. În primul rând, promovează înțelegerea reciprocă și cooperarea între țări. Atunci când oficialii din turism și alte părți interesate din industrie se întrunesc pentru a discuta despre provocările și oportunitățile cu care se confruntă sectorul, își pot împărtăși experiența, cunoștințele și expertiza. Acest lucru poate duce la dezvoltarea noilor inițiative, parteneriate și politici care vor ajuta la îmbunătățirea experienței turistice generale atât pentru vizitatori, cât și pentru comunitățile locale. Unul dintre principalele obstacole este lipsa de coordonare și cooperare între țări. Deși turismul este o industrie globală, multe țări încă îl abordează dintr-o perspectivă națională restrânsă, mai degrabă decât dintr-o perspectivă internațională mai holistică. Acest lucru poate duce la politici conflictuale, comunicare limitată și neînțelegere a contextului mai larg în care există industria turismului.

În acest moment, există un număr mare de țări și organizații implicate în dialogul internațional privind turismul. Exemplele includ: Organizația Mondială a Turismului a Națiunilor Unite (UNWTO); Forumul Mondial al Turismului din Lucerna; Forumul European de Turism; Asociația de Turism Asia Pacific etc. Aceste organizații unesc țări în cadrul rezolvării unora dintre cele mai importante sarcini cu care se confruntă industria turismului. Organizația Mondială a Turismului a

Națiunilor Unite (UNWTO) este o agenție specializată a Națiunilor Unite care lucrează pentru promovarea turismului responsabil, durabil și incluziv. UNWTO găzduiește în mod regulat conferințe și seminarii internaționale pentru a promova schimbul de idei și informații între țări și alte părți interesate. Cele mai semnificative exemple pot fi programele de dezvoltare a turismului durabil, programele de management al destinațiilor turistice, programele de consolidare a capacității turistice. Toate acestea au ca scop îmbunătățirea eficienței turismului pentru părțile interesate în absența efectelor nocive asupra mediului și asupra siturilor turistice cu valoare istorică, culturală, arhitecturală.

Programele de dezvoltare a turismului durabil au ca scop promovarea dezvoltării turismului ecologic și cultural, precum și crearea de oportunități economice pentru comunitățile locale. Aceste programe implică adesea colaborarea între agențiile guvernamentale, asociațiile din industrie și comunitățile locale pentru a dezvolta politici și practici specifice ale turismului durabil.

Programele de management al destinațiilor sunt concepute pentru a îmbunătăți experiența generală a turiștilor și a comunităților locale prin promovarea dezvoltării turismului durabil, reducerea supraaglomerării și îmbunătățirea patrimoniului cultural și a mediului. Acestea implică adesea colaborarea între părțile interesate pentru a dezvolta și implementa planuri de management al destinației.

Programele de consolidare a capacităților turistice urmăresc să îmbunătățească abilitățile și cunoștințele profesioniștilor din turism și ale comunităților locale pentru a sprijini dezvoltarea durabilă a turismului. Programele conțin de obicei activități de instruire, ateliere și alte activități de consolidare a capacităților concepute pentru a ajuta părțile interesate din turism să perceapă și să gestioneze mai bine impactul turismului.

Un factor care influențează construirea dialogului internațional în domeniul turismului este dezvoltarea tehnologiilor digitale și utilizarea acestora în largă măsură, ce schimbă fundamental modul în care oamenii călătoresc și cunosc destinațiile. Un exemplu de impact al tehnologiilor digitale asupra industriei turismului poate fi crearea modelelor de ecosisteme digitale în industria turismului. Modelul de ecosistem digital al industriei turismului se referă la o rețea interconectată de tehnologii, platforme și sisteme digitale care susțin și gestionează operațiunile și interacțiunile diferitelor părți interesate din sectorul turismului. Acest model include diverse componente, cum ar fi sisteme de rezervare a călătoriilor, sisteme de management al destinațiilor, sisteme de gestionare a relațiilor cu clienții, platforme media și analize de date mari.

În ecosistemul turismului digital, furnizorii serviciilor de călătorie, intermediarii și clienții sunt conectați digital. De exemplu, furnizorii serviciilor de călătorie pot folosi instrumente digitale pentru a-și gestiona inventarul și pentru a-și distribui produsele către revânzători. Intermediarii precum agenții de turism, operatorii de turism și agențiile de turism online folosesc platforme digitale pentru a agrega produse de călătorie de la diverși furnizori și pentru a le oferi clienților. Clienții, la rândul lor, folosesc instrumente digitale pentru a căuta, compara și rezerva produse și servicii de călătorie. Datele generate din aceste interacțiuni sunt folosite de industria călătoriilor pentru a înțelege comportamentul și preferințele clienților, pentru a informa dezvoltarea de produse și strategiile de marketing și pentru a îmbunătăți experiența clienților. Utilizarea analizei de date mari și a inteligenței artificiale permite, de asemenea, industriei să personalizeze experiențele și să ofere produse și servicii de călătorie personalizate. Ecosistemul digital al industriei călătoriilor este esențial pentru competitivitatea și succesul industriei călătoriilor în era digitală.

Turism durabil, comunități durabile – Exemple de bune practici Vancouver, orașul verde – Model de turism sustenabil în Canada Vancouver este un oraș canadian de pe coasta provinciei Columbia Britanică, fiind cel mai mare oraș din zonă. Potrivit datelor oficiale, Vancouver găzduia, în 2022, peste 700 de mii de locuitori, fiind al cincilea cel mai mare oraș din Canada (City of Vancouver, 2022). Vancouver este un oraș faimos pentru peisajele spectaculoase, parcurile naturale și patrimoniul

cultural divers (Royal Caribbean , 2023). Astfel, în 2023, Vancouver a înregistrat cca. 10 milioane de turiști interni și internaționali, fiind unul dintre cele mai vizitate orașe canadiene (Road Genius, 2025). Turismul reprezintă unul dintre pilonii esențiali ai economiei orașului, situându-se pe locul al treilea ca venituri din produsul intern brut, după industria imobiliară și industria de construcții. În 2017, turismul a contribuit cu peste 9 miliarde de dolari la veniturile orașului, dar și la peste 137 de mii de locuri de muncă în turism. Astfel, în 2017, 1 din 16 persoane din Vancouver lucra în turism (City of Vancouver, 2020). Vancouver este un oraș foarte strict în ceea ce privește protejarea comunităților locale, susținând turismul durabil. Turiștii sunt încurajați să trateze cu respect comunitatea indigenă, pentru a păstra o balanță echilibrată între istorie și modernitate. Mai mult decât atât, turiștii trebuie să fie conștienți că pământurile pe care le vizitează sunt sacre și că acestea reprezintă casa a milioane de rezidenți ai comunității indigene. Pământurile acestora sunt sacre și protejate de generații întregi, astfel că turiștii trebuie să ofere respect atât comunității, cât și mediului înconjurător pe care indigenii îl ocrotesc. Totodată, turiștii trebuie să aibă în vedere faptul că obiceiurile comunității indigene sunt foarte diferite de obiceiurile popoarelor europene sau americane, astfel că este indicat ca aceștia să se documenteze despre obiceiurile comunității, pentru a onora în totalitate tradițiile (Indigenous Tourism British Columbia, 2023). În plus, guvernul canadian și conducerea orașului Vancouver încurajează turiștii să susțină afacerile locale și se cazeze în hoteluri deținute de proprietari indigeni, cum ar fi Tin Wis Resort, Kwa'lilas Hotel, Himwitsa Lodge sau Hacas Inn (Indigenous Tourism British Columbia, 2022). Așadar, se poate observa cum orașul Vancouver este un model admirabil în ceea ce privește bunele practici de turism sustenabil. Orașul urmărește dezvoltarea verde, atât din punct de vedere al infrastructurii, cât și din punct de vedere al conservării mediului înconjurător. Vancouver este un oraș care își orientează o bună parte din resurse spre dezvoltarea și înflorirea economică a comunităților locale, protejând astfel obiceiurile și tradițiile acestora. Mai mult decât atât, comunitățile indigene din Vancouver au posibilitatea de a se extinde, din punct de vedere economic și cultural, prin intermediul sprijinului guvernului, dar și al fluxului din ce în ce mai mare de turiști interesați de turismul cultural, dornici să ia parte la o experiență culturalistică autentică.

Un alt exemplu în care turismul durabil a luat amploare este reprezentat de comunitatea tribal **Maasai din Kenya**, unde atât autoritățile, cât și turiștii, fac eforturi pentru a proteja patrimonial cultural neprețuit. Astfel, triburile beneficiază de milioane de hectare de teren pe care îl administrează și îl împart cu miile de specii de animale din Africa, ambele comunități fiind protejate de autoritățile locale. În plus, există o mulțime de unități de cazare deținute și administrate de persoane Maasi, prin intermediul cărora rezidenții au oportunitatea de a se dezvolta financiar și de a avea un loc de muncă stabil. Pe coasta superbului Ocean Indian, turiștii au ocazia unică de a interacționa cu o civilizație din trecut, dar care continuă să existe și în zilele noastre, cunoscând tradiții și obiceiuri care datează de zeci de mii de ani. De asemenea, turiștii au oportunitatea de a contribui la dezvoltarea acestei comunități, prin sprijinirea afacerilor locale și prin respectarea patrimoniului cultural.

Totodată, drept contra exemplu este **orașul Barcelona**, vizitat de milioane de turiști anual și parte a uneia dintre cele mai puternice economii europene. Cu toate acestea, practicile de turism durabil sunt aproape inexistente, ceea ce, în timp, a generat valuri de proteste și nemulțumiri din partea localnicilor. Transportul în comun ineficient, poluarea insuportabilă și costul de trai exagerat sunt doar câteva dintre problemele cu care se confruntă rezidenții Barcelonei zilnic, din cauza fenomenului de turism de masă. În ciuda faptului că turismul durabil nu poate fi implementat în aceeași măsură ca în orașele mai mici și mai puțin frecventate de turiști, există o serie de bune practici pe care autoritățile spaniole le pot pune în aplicare, pentru a continua să beneficieze de avantajul economic adus de turism, dar și pentru a minimiza efectele negative ale turismului de masă.

Turismul cultural durabil. Turismul cultural durabil oferă o nouă perspectivă, plasând patrimoniul cultural și comunitățile locale în centrul proceselor decizionale.

Implicarea comunităților locale și a altor părți interesate în procesele decizionale este esențială pentru a aduce beneficii atât patrimoniului cultural, cât și populației locale. Obiectivul turismului cultural durabil este de a asigura bune practici de conservare, alături de o interpretare autentică care să sprijine economia locală.

Proiecte, oportunități:

SmartCulTour

Finanțat prin programul Orizont 2020, acest proiect sprijină dezvoltarea în regiunile europene cu un patrimoniu cultural important, atât material, cât și imaterial, prin intermediul turismului cultural durabil. <http://www.smartcultour.eu/> (detalii despre proiect).

IMPACTOUR

Finanțat prin programul Orizont 2020, acest proiect reunește părțile interesate din domeniul turismului cultural și cercetătorii care au abordări și metode noi de sprijinire a turismului cultural european. Scopul proiectului este de a consolida sentimentul de apartenență și de a pune în valoare culturile minorităților. <https://www.impactour.eu/>

Destinații europene de excelență (EDEN)

EDEN promovează modele de turism durabil la nivelul UE. În cadrul acestei inițiative, țările partenere selectează și promovează „destinații de excelență”.

EDEN atrage atenția asupra destinațiilor europene netradiționale emergente, evidențiind valorile și caracterul acestora. Funcționează, de asemenea, ca platformă pentru schimbul de bune practici între destinațiile premiate. Comisia Europeană și organismele naționale de turism aleg o temă în fiecare an. https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/about/themes_ro#y2017

Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) și patrimoniul cultural:

Acest fond sprijină patrimoniul cultural prin acțiuni care finanțează protejarea, dezvoltarea și promovarea bunurilor culturale la nivel local.

Printre acțiunile desfășurate în perioada 2007-2013 și 2014-2020 se numără:

- un proiect major de conservare a sitului arheologic Pompei
- un muzeu de ultimă generație din Lascaux, Franța
- renovarea satului minier abandonat Nant Gwrtheyrn din nord-vestul Țării Galilor, care a primit premiul de excelență RegioStars în 2018.

Vezi proiectele pe siteul: <https://ec.europa.eu/> .

Agenda urbană a UE

Statele membre ale UE au inițiat în 2018 un nou parteneriat pe tema culturii și a patrimoniului cultural. Această metodă de lucru pe mai multe niveluri promovează cooperarea dintre orașe, statele membre ale UE, Comisia Europeană și alte părți interesate în cadrul Agendei urbane a UE.

Agenda urbană a UE urmărește să îmbunătățească procesul de elaborare și punere în aplicare a politicilor UE în cele 3 aspecte ale sale

1. îmbunătățirea legiferării
2. îmbunătățirea finanțării
3. îmbunătățirea cunoștințelor

Pe durata existenței sale, fiecare parteneriat propune planuri de acțiune voluntare cu inițiative concrete care să fie puse în aplicare de membrii acestuia. Planurile de acțiune reprezintă principalul mecanism de punere în aplicare în cadrul Agendei urbane a UE.

„**Patrimoniul cultural în acțiune**” este un program de învățare reciprocă destinat responsabililor de elaborarea politicilor la nivel local și regional, pentru a face schimb de cunoștințe privind patrimoniul cultural. Acțiunea, finanțată prin programul „Europa creativă”, a fost lansată în ianuarie 2020.

Direcția Generală Educație, Tineret, Sport și Cultură (DG EAC) supraveghează punerea în practică a acestei acțiuni de un consorțiu de parteneri condus de EUROCITIES în cooperare cu Europa Nostra, Rețeaua de cercetare și inovare a regiunilor europene (ERRIN), KEA European Affairs și Consiliul Arhitecților din Europa (ACE).

În cadrul acestui proiect a fost realizat un catalog cu 30 de bune practici din orașe, regiuni, zone neurbane și rurale din Uniunea Europeană, organizate 12 vizite de învățare reciprocă în locurile vizate, fiecare dintre acestea cu peste 20 de participanți.

RURITAGE

Proiectul transformă zonele rurale în studii de caz pentru a demonstra cum poate deveni patrimoniul cultural și natural un motor al regenerării. Vezi acțiunile proiectului: <https://www.ruritage.eu/>

ROCK

Proiectul ROCK se axează pe centrele istorice ale orașelor ca laboratoare pentru a demonstra cum poate deveni patrimoniul cultural un motor unic și puternic pentru regenerarea, dezvoltarea durabilă și creșterea economică a întregului oraș. [https://rockproject.eu/project /](https://rockproject.eu/project/)

CLIC

CLIC este un proiect transdisciplinar care urmărește să identifice instrumente de evaluare pentru a testa, a pune în aplicare, a valida și a partaja modele de finanțare, de afaceri și de guvernare „circulare” inovatoare pentru reutilizarea patrimoniului și a peisajelor culturale.

În cadrul programului Orizont 2020 a fost creat un grup operativ privind „modelele de finanțare și de afaceri pentru reutilizarea patrimoniului construit în orașe”. Scopul acestuia este de a oferi expertiză și consiliere cu privire la finanțarea și gestionarea reutilizării clădirilor și a spațiilor conform unei abordări bazate pe economia circulară. Proiectul CLIC conduce grupul operativ. <https://www.clicproject.eu/>

Open Heritage

Open Heritage identifică și testează cele mai bune practici pentru reutilizarea adaptivă a patrimoniului în Europa. <https://openheritage.eu/>

Implementarea turismului durabil poate îmbunătăți semnificativ reputația proprietăților tale. Călătorii de astăzi sunt din ce în ce mai conștienți și preferă să sprijine afacerile care demonstrează un angajament concret față de durabilitate. Obținerea certificărilor de durabilitate, cum ar fi **Green Key** sau eticheta **EarthCheck**, poate fi un mare avantaj competitiv. În plus, aderarea la standardele internaționale și colaborarea cu organizațiile care promovează turismul responsabil poate duce la o recunoaștere mai mare din partea sectorului turistic și a comunității globale, crescând astfel vizibilitatea și atractivitatea cazării.

Practici durabile pentru furnizorii de cazare

Adoptarea practicilor durabile este esențială pentru furnizorii de cazare care doresc să se evidențieze pe piață și să contribuie pozitiv la mediu și societate. Iată câteva dintre cele mai eficiente practici care pot fi implementate:

- **Eficiența energetică:** Investește în tehnologii care reduc consumul de energie, cum ar fi luminile LED, senzorii de mișcare pentru iluminat, sistemele eficiente de încălzire și răcire. Utilizarea surselor de energie regenerabilă, cum ar fi panourile solare sau turbinele eoliene, poate reduce semnificativ impactul asupra mediului.
- **Gestionarea apei:** Instalează dispozitive de economisire a apei, cum ar fi robinetele cu flux redus și toaletele cu dublă descărcare. Se recomandă implementarea sistemelor de colectare și

reutilizare a apei de ploaie pentru irigații și oferirea opțiunii pentru oaspeți de a evita schimbările zilnice de prosoape și lenjerie pentru a reduce consumul de apă și detergenți.

- **Reducerea deșeurilor:** Elimină utilizarea plasticelor de unică folosință și încurajează utilizarea materialelor reutilizabile. De exemplu, asigură-te că **aparthotelul, hotelul boutique** sau **hotelul tău ecologic** este echipat cu tot ceea ce este necesar pentru o gestionare adecvată a deșeurilor. Creează, de asemenea, stații de reciclare vizibile și ușor accesibile pentru oaspeți și personal.
- **Reciclarea:** Creează stații de reciclare vizibile și ușor accesibile pentru oaspeți și personal. Educați oaspeții cu privire la importanța reciclării și oferiți informații clare despre cum să separe corect deșeurile.
- **Sprijinirea economiei locale:** Colaborează cu furnizori locali pentru a promova produse de proximitate, reducând impactul asupra mediului al transportului și sprijinind economia locală. Oferă meniuri cu ingrediente organice și de sezon.
- **Experiențe autentice:** Promovează activități care pun în valoare cultura și tradițiile locale, îmbunătățind astfel **experiența oaspeților**, cum ar fi vizitele la piețele fermierilor, atelierele de artizanat și tururile ghidate de rezidenți.

Implementarea inițiativelor verzi

Implementarea inițiativelor verzi necesită planificare, investiții și implicarea tuturor părților interesate. Iată câțiva pași esențiali pentru ca furnizorii de cazare să înceapă:

- **Certificări:** Obținerea certificărilor de durabilitate recunoscute, cum ar fi [Green Key](#), [EarthCheck](#) sau [ISO 14001](#), poate demonstra angajamentul față de practicile durabile și atrage un public sensibil la aceste probleme. Aceste certificări necesită conformitatea cu standarde stricte de mediu și sociale și pot îmbunătăți credibilitatea și reputația cazării.
- **Etichete de calitate:** Aderarea la programe de eco-calitate care oferă instruire, suport și recunoaștere pentru practicile durabile. Aceste etichete pot fi utilizate în marketing pentru a distinge cazarea de competitori.
- **Educație:** Informarea oaspeților despre practicile durabile adoptate de cazare și cum pot contribui pe parcursul șederii lor. Acest lucru se poate face prin broșuri informative, semnalizare în camere și sesiuni informative la sosire.
- **Implicare:** Oferirea oportunităților pentru oaspeți de a participa la inițiative verzi, cum ar fi programele de voluntariat, eco-tururile și activitățile de conservare. Implicarea activă a oaspeților îi face mai conștienți și îi încurajează să susțină și mai mult practicile durabile.
- **Parteneriate:** Stabilirea colaborărilor cu entități locale, organizații non-guvernamentale și asociații de mediu pentru a dezvolta și implementa proiecte durabile. Aceste parteneriate pot include conservarea zonelor naturale, programe de educație ecologică și proiecte de dezvoltare comunitară.
- **Sprijin:** Participarea la inițiative locale de durabilitate și sprijinirea evenimentelor și campaniilor care promovează conservarea mediului și dezvoltarea durabilă. Acest lucru nu doar întărește legăturile cu comunitatea, ci și demonstrează angajamentul cazării față de un viitor durabil.

Gestionarea eficientă a inițiativelor verzi, comunicarea cu oaspeții conștienți de mediu și optimizarea operațiunilor zilnice în cheie durabilă sunt esențiale pentru a asigura o experiență excelentă pentru oaspeți. **Octorate** este aici pentru a facilita această sarcină, oferind soluții inovatoare care te vor ajuta să navighezi în lumea dinamică a ospitalității durabile. Cu instrumente precum Channel Manager, Booking Engine, PMS, Owner Portal și Check-in automat, Octorate poate revoluționa modul în care gestionezi proprietățile ecologice, permițându-ți să economisești timp prețios pe care îl poți dedica îmbunătățirii continue a experienței durabile a oaspeților. Vezi mai mult: <https://octorate.com/ro/turismul-durabil/>.

Oportunități pentru turismul durabil

1. Oportunități economice

- Diversificarea ofertei turistice prin dezvoltarea de **ecoturism, turism rural, agroturism**.
- Reducerea costurilor prin implementarea unor practici verzi (eficiență energetică, reciclare, resurse regenerabile).
- Crearea de **noi locuri de muncă verzi** în comunități locale (ghizi eco, producători locali, meșteșugari).
- Acces la finanțări internaționale (UE, ONU, Banca Mondială) pentru proiecte de turism sustenabil.

2. Oportunități ecologice

- Conservarea biodiversității și a ariilor protejate prin valorificare turistică responsabilă.
- Reducerea poluării prin transport verde, infrastructură eco și certificări de mediu.
- Promovarea energiilor regenerabile în infrastructura turistică (hoteluri, cabane, campinguri).

3. Oportunități sociale și culturale

- Implicarea comunităților locale în dezvoltarea turismului (turism comunitar).
- Revitalizarea tradițiilor și a patrimoniului cultural prin integrarea lor în pachetele turistice.
- Îmbunătățirea calității vieții pentru localnici prin infrastructură modernizată (drumuri, apă, energie).

4. Oportunități de imagine și marketing

- Destinațiile care adoptă politici sustenabile își îmbunătățesc **imaginea internațională**.
- Creșterea atractivității pentru **turiștii eco-conștienți** (un segment în continuă expansiune).
- Certificările internaționale (*Green Key*, *Blue Flag*, *GSTC*) devin un avantaj competitiv.

5. Oportunități educaționale și de inovare

- Programe de educație ecologică pentru turiști și comunități.
- Inovații în transport, energie și digitalizare aplicate turismului.
- Promovarea turismului științific și de cercetare în ariile protejate.

Instrumente și certificări internaționale:

Green Key

- **Ce este:** cel mai mare program internațional de certificare ecologică pentru unități turistice (hoteluri, pensiuni, campinguri, restaurante, centre de conferințe).
- **Obiectiv:** reducerea impactului asupra mediului și promovarea turismului responsabil.
- **Criterii:** managementul energiei, apei, deșeurilor, alimentație durabilă, educație ecologică a angajaților și turiștilor.
- **Beneficiu:** crește încrederea turiștilor și ajută unitățile să reducă costurile prin practici verzi.
- **Exemple:** multe hoteluri din Europa, inclusiv din Grecia, Danemarca, Franța, dar și în alte regiuni.

Blue Flag (Steagul Albastru)

- **Ce este:** un program internațional de certificare pentru **plaje, porturi de agrement și bărci turistice**.
- **Obiectiv:** garantarea unui turism de litoral curat și sigur.
- **Criterii:** calitatea apei, siguranța turiștilor, educație și informare ecologică, managementul mediului.
- **Beneficiu:** atrage turiști preocupați de siguranță și mediu, îmbunătățește imaginea destinațiilor de coastă.
- **Exemple:** plaje din Spania, Portugalia, Franța, Grecia, România (ex. Mamaia, Mangalia).

GSTC – Global Sustainable Tourism Council

- **Ce este:** organizație internațională care stabilește **standarde globale** pentru turism sustenabil.
- **Obiectiv:** promovarea unui cadru unitar de certificare a destinațiilor și operatorilor turistici.
- **Criterii:**
 - Management durabil
 - Maximizarea beneficiilor sociale și economice pentru comunități
 - Conservarea patrimoniului cultural
 - Reducerea impactului asupra mediului
- **Beneficiu:** oferă credibilitate și recunoaștere globală destinațiilor turistice certificate.
- **Exemple:** Slovenia („Slovenia Green”), insulele Azore (Portugalia), Costa Rica – toate recunoscute ca **destinații durabile** sub standardele GSTC.

Standardele GSTC

GSTC a elaborat un set de criterii internaționale pentru turism durabil, recunoscute la nivel global, care se aplică atât **destinațiilor**, cât și **operatorilor turistici** (hoteluri, agenții de turism).

1. Management durabil

- Politici clare de turism sustenabil.
- Implicarea comunităților locale și a stakeholderilor.
- Monitorizarea și raportarea progresului.
- Planificare pe termen lung pentru reducerea impactului turistic.

2. Beneficii socio-economice pentru comunitate

- Crearea de locuri de muncă locale.
- Sprijinirea întreprinderilor mici și producătorilor locali.
- Respectarea drepturilor angajaților și echitate socială.
- Reducerea sărăciei prin integrarea comunităților în lanțul valoric turistic.

3. Conservarea patrimoniului cultural

- Protejarea patrimoniului material (monumente, situri istorice).
- Respectarea și promovarea tradițiilor și obiceiurilor locale.
- Implicarea comunităților în interpretarea și prezentarea culturii.
- Evitarea degradării sau comercializării excesive a resurselor culturale.

4. Protecția mediului și a resurselor naturale

- Utilizarea eficientă a resurselor (apă, energie, terenuri).
- Reducerea poluării (aer, apă, sol, zgomot, lumină).
- Conservarea biodiversității și a habitatelor naturale.
- Promovarea mobilității verzi și reducerea amprente de carbon.

Studii de caz – GSTC și turism durabil:

1. Slovenia – „Slovenia Green”

- **Context:** Slovenia a implementat un program național de turism sustenabil bazat pe standardele GSTC.
- **Măsuri:**
 - Certificarea localităților și unităților de cazare cu marca *Slovenia Green*.
 - Promovarea transportului ecologic și a traseelor de cicloturism.
 - Conservarea parcurilor naturale (ex. Parcul Național Triglav).
- **Rezultat:** Slovenia a fost desemnată una dintre cele mai verzi destinații din lume și este în *Top 100 Sustainable Destinations*.

2. Costa Rica – Pionier în ecoturism

- **Context:** 25% din teritoriul țării este arie protejată.
- **Măsuri:**
 - Implementarea de programe de turism comunitar și ecoturism.
 - Investiții masive în energie regenerabilă (peste 95% din electricitate provine din surse regenerabile).
 - Politici de certificare a sustenabilității pentru hoteluri și agenții.
- **Rezultat:** Costa Rica a devenit un **brand global de turism sustenabil**, atrăgând milioane de turiști interesați de natură și biodiversitate.

3. Insulele Azore (Portugalia)

- **Context:** Un arhipelag atlantic cu ecosisteme fragile.
- **Măsuri:**
 - Limitarea turismului de masă și promovarea ecoturismului.
 - Protecția biodiversității marine și a resurselor de apă.
 - Certificarea destinației ca „Sustainable Destination” sub criteriile GSTC.
- **Rezultat:** Azore a fost inclusă în *Top 100 Sustainable Destinations* și promovată ca model european de turism durabil.

4. Bali (Indonezia) – Managementul provocărilor turistice

- **Context:** Turism de masă → presiune asupra resurselor.
- **Măsuri:**
 - Implementarea unor taxe de mediu pentru turiști.
 - Programe de reducere a deșeurilor și interzicerea plasticului de unică folosință.
 - Diversificarea ofertei prin turism cultural și rural.
- **Rezultat:** Se încearcă echilibrarea între turismul de masă și sustenabilitate, cu sprijinul GSTC.

5. România – Delta Dunării (*exemplu regional*)

- **Context:** Rezervație a Biosferei, patrimoniu UNESCO.
- **Măsuri:**
 - Dezvoltarea de programe de ecoturism și turism comunitar (gospodării locale, tururi cu barca tradițională).
 - Proiecte europene pentru protecția biodiversității și reducerea poluării apei.
 - Promovarea Delta Dunării ca destinație „verde” conform criteriilor internaționale.
- **Rezultat:** Destinația este tot mai prezentă în circuitele internaționale de ecoturism.

Exemple în Republica Moldova:

Eco-village Văleni (Rezervația Biosferei „Prutul de Jos”)

- **Context:** Sat situat în sudul Moldovei, lângă lacul Beleu și Delta Prutului.
- **Măsuri:**
 - Dezvoltarea unui sat ecologic (cazare în case tradiționale renovate).
 - Folosirea energiei regenerabile și a materialelor naturale.
 - Promovarea produselor locale (gastronomie, meșteșuguri).
- **Legătura cu GSTC:** Integrare comunitară, conservarea patrimoniului natural și cultural.
- **Rezultat:** A devenit un model de ecoturism comunitar recunoscut internațional.

2. Pensiunea Butuceni (Orheiul Vechi)

- **Context:** Zonă arheologică și peisaj cultural de importanță mondială.
- **Măsuri:**
 - Pensiuni construite și amenajate în stil tradițional.
 - Promovarea gastronomiei locale și a vinurilor din micro-regiune.
 - Participarea comunității la activități turistice.

- **Legătura cu GSTC:** Conservarea patrimoniului cultural, beneficii socio-economice pentru comunitate.
 - **Rezultat:** Butuceni este una dintre cele mai vizitate destinații rurale din Moldova.
- 3. Vinării turistice (Purcari, Cricova, Castel Mimi)**
- **Context:** Turism vitivinicol – parte importantă a brandului de țară.
 - **Măsuri:**
 - Investiții în infrastructură turistică sustenabilă.
 - Promovarea patrimoniului cultural (arhitectură, tradiții vinicole).
 - Practici ecologice în viticultură (limitarea pesticidelor, reciclarea apei).
 - **Legătura cu GSTC:** Management durabil, protejarea patrimoniului și implicarea comunității locale.
 - **Rezultat:** Moldova a devenit un pol recunoscut de **turism oenologic** în Europa de Est.
- 4. Rezervația „Codrii” și trasee ecoturistice**
- **Context:** Cea mai veche rezervație științifică din Moldova.
 - **Măsuri:**
 - Crearea de trasee ecoturistice și centre de vizitare.
 - Educație ecologică pentru elevi și turiști.
 - Promovarea turismului responsabil (limitarea vizitatorilor, ghizi locali).
 - **Legătura cu GSTC:** Conservarea biodiversității și educația pentru durabilitate.
 - **Rezultat:** Zona devine atractivă pentru turismul intern și educațional.
- 5. Programul Național de Dezvoltare a Turismului Rural (ODIMM + USAID)**
- **Context:** Sprijinirea pensiunilor rurale și a meșteșugurilor tradiționale.
 - **Măsuri:**
 - Ghiduri și traininguri pentru proprietari de pensiuni pe tematica turismului durabil.
 - Certificarea unor pensiuni conform criteriilor internaționale de calitate și durabilitate.
 - **Legătura cu GSTC:** Dezvoltare locală, beneficii economice și sociale.
 - **Rezultat:** Creșterea numărului de pensiuni rurale cu servicii ecoturistice.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

- ☐ Ce înseamnă turismul durabil și care sunt principiile sale fundamentale?
- ☐ Care sunt principalele **oportunități** pe care turismul durabil le aduce comunităților locale?
- ☐ Cum contribuie turismul durabil la protecția mediului și a resurselor naturale?
- ☐ În ce mod turismul durabil sprijină păstrarea patrimoniului cultural?
- ☐ Ce avantaje economice pot obține destinațiile care implementează practici de turism durabil?
- ☐ Ce reprezintă conceptul de **Green Tourism** și în ce constă valoarea sa pentru piața turistică internațională?
- ☐ Ce criterii definesc o **destinație turistică sustenabilă (Sustainable Destination)**?
- ☐ Cum sunt recunoscute și certificate la nivel internațional destinațiile durabile? (ex. Green Key, Blue Flag, GSTC)

- ☐ Care sunt principalele tendințe internaționale actuale în turismul durabil?
- ☐ De ce cererea pentru experiențe ecoturistice și sustenabile este în creștere?
- ☐ Ce rol joacă organizațiile internaționale (UNWTO, GSTC, UNEP) în promovarea turismului durabil?
- ☐ Cum pot fi adaptate bunele practici internaționale de turism durabil la contextul Republicii Moldova?
- ☐ Oferă exemple de destinații internaționale care aplică cu succes principiile turismului durabil.
- ☐ Care sunt principalele provocări în implementarea turismului durabil la nivel global și local?

Subiectul 15: Parteneriate, colaborări cu autorități, ONG-urile. Rolul managerilor de structuri turistice.

Turismul și destinația turistică:

Destinația turistică. Definițiile date de-a lungul timpului destinației turistice au fost diverse, însă în mare parte destinația este asociată cu un spațiu geografic sau cu o localitate/zonă/regiune/țară în care turiștii poposesc cel puțin o noapte.

Destinațiile sunt un amestec de produse turistice, care oferă o experiență integrată consumatorilor.” (Buhalis, 2000).

„Destinația este un set de produse, servicii, atracții turistice naturale și artificiale, capabile să atragă turiștii într-un anumit loc.” (Leiper et al., 1995).

Stephen Page și Joanne Connell (2006), consideră că destinația este formată din următoarele elemente:

- Pachete turistice disponibile (available packages)
- Accesibilitate (accessibility)
- Atracții (attractions)
- Facilități (amenities)
- Activități (activities)
- Servicii auxiliare (ancillary services)

Calitatea și dimensiunea acestor elemente vor influența decizia vizitatorilor de a face călătoria sau nu.

Atracțiile: Acestea sunt de obicei în centrul atenției vizitatorilor și pot determina motivația inițială a turiștilor de a vizita destinația. Acestea pot fi clasificate în atracții:

- Naturale: plaje, munți, parcuri naturale etc.;
- Construite: clădiri convenționale, monumente de patrimoniu, clădiri religioase, facilități pentru conferințe și sport;
- Culturale: muzee, teatre, galerii de artă, evenimente culturale.

Aceste atracții sunt de cele mai multe ori administrate de către administrația publică locală (parcuri naturale, centre culturale sau istorice etc.).

Servicii/facilități publice și private Includ infrastructura de bază, cum ar fi: utilitățile, transportul public, rețeaua de căi de transport, însă și servicii dezvoltate special pentru vizitatori (infrastructura turistică): cazarea, serviciile de informare turistică, posibilitățile de recreere, servicii de ghidaj, facilitățile de catering și shopping etc.

Accesibilitatea

Destinația ar trebui să fie ușor accesibilă, cu ajutorul unor mijloace de transport diverse. Vizitatorii ar trebui să poată ajunge cu ușurință la destinație, iar acest lucru este cu atât mai important cu cât trendurile de călătorie arată că vacanțele scurte și dese sunt preferate de majoritatea turiștilor. Pe de

altă parte, se pune problema de a „agresa” cât mai puțin mediul prin concediile pe care le facem și de a sprijini dezvoltarea durabilă a destinațiilor. Important este și transportul în interiorul destinației: turiștii trebuie să se miște cu ușurință dintr-o locație în alta, cu ajutorul mijloacelor de transport public.

Resursele umane

Interacțiunea turiștilor cu cei ce lucrează în turism și cu comunitatea locală este extrem de importantă și modelează experiența turistică în destinație. O bună pregătire a resurselor umane din turism, dar și o deschidere a locuitorilor către turism (informați și conștienți de beneficiile turismului pentru zonă) trebuie gestionate în conformitate cu strategia destinației.

DESTINAȚIA TURISTICĂ ȘI ORGANIZAȚIILE DE MANAGEMENTUL DESTINAȚIILOR

Prețul-Prețul este un aspect important al competitivității destinației și al poziționării față de alte destinații. Factorul „preț” este de multe ori legat costul transportului până și de la destinație, costul cazării, al atracțiilor, contravaloarea meselor servite etc.

Imaginea

Un brand unic, construit în jurul unor valori unice (USP – Unique Selling Proposal / Propunerea unică de vânzare) sau o imagine bună sunt cruciale în atragerea turiștilor. Nu este suficient să ai o gamă largă de atracții și facilități, dacă vizitatorii nu sunt informați cu privire la existența lor. Există multiple alternative de promovare a destinației (instrumente de publicitate, PR și branding, mass-media, e-marketing-ul) și trebuie să optați pentru o combinație optimă a tuturor acestor tehnici, deoarece acestea se completează unele pe altele. Imaginea destinației include unicitatea, privilegiile, calitatea mediului, siguranța, nivelul serviciilor, prietenia și ospitalitatea oamenilor.

Destinațiile locale includ numeroși factori de decizie și grupuri de interes, o comunitate-gazdă, și pot forma o rețea, alcătuind, împreună cu alte destinații locale, o destinație mai mare.

Orașele, la rândul lor, pot constitui atracții turistice. Pentru a atrage turiști, destinațiile trebuie să ofere un cost atractiv, un raport bun preț-calitate și experiențe care să merite timpul investit. Ca și alți consumatori, turiștii pun în balanță prețul cu beneficiile obținute într-o destinație specifică. Efortul și resursele consumate trebuie să se întoarcă într-un mod rezonabil prin cunoștințele dobândite, experiențele trăite, distracția, relaxarea și amintirile acumulate pe parcursul vacanței. Cuvântul „avantajos” are semnificații variate în deciziile legate de petrecerea concediilor, semnificații date printre altele de: timpul alocat transferului de la aeroport la structura de cazare, barierele de limbă, igiena și curățenia, accesul la agrement (plaje, atracții ș.a.), nevoile speciale.

În spațiul European, Organizațiile de Managementul Destinațiilor Turistice au structuri diferite și variază ca dimensiuni, amplasare și formă juridică. Pe plan mondial, OMD-urile sunt de cele mai multe ori inițiate de autorități publice locale, de asociații profesionale, de asociații de promovare a unei destinații turistice sau de parteneriate public-private.

Parteneriate și colaborări pentru turismul durabil

Turismul durabil nu se poate realiza individual, ci printr-un **sistem de colaborări**:

- **Autorități publice (locale, naționale, internaționale):**
 - stabilesc cadrul legislativ și fiscal;
 - elaborează strategii și politici de turism sustenabil;
 - sprijină infrastructura și brandingul de destinație.
- **ONG-uri și asociații profesionale:**
 - promovează bune practici și certificări (Green Key, Blue Flag etc.);
 - oferă consultanță, traininguri și ghiduri pentru operatorii turistici;
 - derulează campanii de conștientizare ecologică și socială.
- **Sectorul privat (agenții de turism, hoteluri, restaurante, vinării):**
 - investesc în tehnologii verzi (energie regenerabilă, eficiență energetică);

- promovează produse locale și ecoturism;
- pot intra în scheme de certificare ecologică.
- **Comunitatea locală:**
 - beneficiază direct de turism prin locuri de muncă și venituri;
 - păstrează și transmite tradițiile;
 - participă la dezvoltarea turismului rural și cultural.

Rolul managerilor de structuri turistice

Managerii sunt veriga-cheie pentru aplicarea concretă a principiilor de durabilitate:

- **Leadership și strategie:**
 - stabilesc obiective clare de mediu și sustenabilitate;
 - integrează principiile de CSR (responsabilitate socială corporativă).
- **Implementare practică:**
 - reducerea consumului de energie și apă în unități turistice;
 - gestionarea deșeurilor și reciclarea;
 - promovarea produselor și serviciilor eco-friendly.
- **Formare și implicare:**
 - instruirea angajaților privind bunele practici;
 - implicarea turiștilor în comportamente responsabile (eco-tips, regulamente prietenoase cu natura).
- **Colaborare externă:**
 - participarea la programe internaționale de certificare (ex. GSTC, Green Key);
 - dezvoltarea de parteneriate public-private;
 - susținerea ONG-urilor de mediu prin sponsorizări și proiecte comune.

Exemple practice

- **Hoteluri „Green Key”** din Europa → managerii au implementat standarde stricte de eficiență energetică și educare a turiștilor.
- **Blue Flag** pentru plaje → succes datorat colaborării între autorități locale, ONG-uri și operatori turistici.
- **Republica Moldova** → vinăriile turistice (ex. Castel Mimi, Purcari) colaborează cu autorități și ONG-uri pentru promovarea turismului responsabil și evenimente eco.

Vinăria Castel Mimi

- **Actori implicați:** Ministerul Culturii și Turismului, ONG-uri de promovare culturală, managerii vinăriei.
- **Colaborare:**
 - Managerii au restaurat clădirea în stil istoric și au introdus practici ecologice în viticultură.
 - ONG-urile au promovat patrimoniul arhitectural.
 - Autoritățile au inclus vinăria în rutele turistice oficiale.
- **Rezultat:** Castel Mimi este inclus în topul destinațiilor turistice europene și promovează turismul vitivinicol sustenabil.

Tabelul 15

Destinație / Proiect	Actori implicați	Acțiuni / Colaborare	Rezultat
Blue Flag (Steagul Albastru) – plaje și porturi sustenabile	ONG-ul FEE, autorități locale, manageri de plaje	ONG-ul certifică, autoritățile investesc în infrastructură, managerii implementează măsuri eco (curățenie, siguranță, educație)	Peste 5.000 de plaje și porturi din 51 de țări cu certificare „Blue Flag”
Costa Rica – ecoturism	Guvernul, Rainforest Alliance (ONG), manageri de eco-lodge-uri	Guvernul introduce certificarea CST, ONG-ul instruește operatorii, managerii protejează biodiversitatea	Model global de ecoturism, destinație verde recunoscută
Programul Green Key – hoteluri verzi	ONG FEE, manageri de hoteluri, autorități locale	ONG-ul certifică, managerii implementează standarde eco, autoritățile promovează unitățile certificate	4.000+ structuri turistice în 60 de țări cu eticheta „Green Key”
Eco-village Văleni (Moldova)	ONG-uri ecologice, administrația Rezervației „Prutul de Jos”, manageri locali	ONG-urile instruiesc comunitatea, autoritățile facilitează finanțarea, managerii dezvoltă pensiuni eco și activități locale	Sat ecologic-model de ecoturism comunitar
Pensiunile Butuceni (Orheiul Vechi, Moldova)	Administrația sitului, ONG-uri culturale, manageri locali	ONG-urile promovează tradiții, autoritățile reglementează protecția sitului, managerii creează pensiuni tradiționale	Destinație rurală de top în Moldova, vizibilitate internațională
Vinăria Castel Mimi (Moldova)	Ministerul Culturii și Turismului, ONG-uri culturale, managerii vinăriei	Managerii restaurează clădirea și aplică practici eco, ONG-urile promovează patrimoniul, autoritățile integrează în rutele turistice	Destinație turistică europeană, promovare a turismului vitivinicol sustenabil

Rolul managerilor de structuri turistice

1. Strategic

- Integrează **principiile turismului durabil** în planul de afaceri.
- Stabilesc **obiective de mediu, sociale și economice** pentru unitatea turistică.
- Aleg certificări și standarde internaționale (ex. Green Key, ISO 14001, GSTC).

2. Operațional

- Reduc consumul de resurse (apă, energie).
- Introduc sisteme de **reciclare și reducere a deșeurilor**.
- Aplică soluții tehnice: iluminat LED, panouri solare, management digitalizat al energiei.

- Supraveghează respectarea standardelor de igienă și mediu.

3. Colaborativ

- Colaborează cu **autorități locale** pentru dezvoltarea infrastructurii turistice sustenabile.
- Lucrează cu **ONG-uri** pentru instruirea personalului și campanii de conștientizare ecologică.
- Stabilesc **parteneriate cu comunitatea locală** (gastronomie, artizanat, evenimente culturale).

4. Educațional

- Formează și motivează angajații în spiritul **responsabilității ecologice**.
- Oferă informații turiștilor despre comportamentul responsabil (eco-tips, reguli locale).
- Sprijină activități educative și campanii de sensibilizare.

5. De imagine și marketing

- Promovează structura turistică drept „eco-friendly” și „responsabilă”.
- Obțin certificări internaționale pentru atragerea turiștilor preocupați de mediu.
- Contribuie la consolidarea **brandului de destinație sustenabilă**.

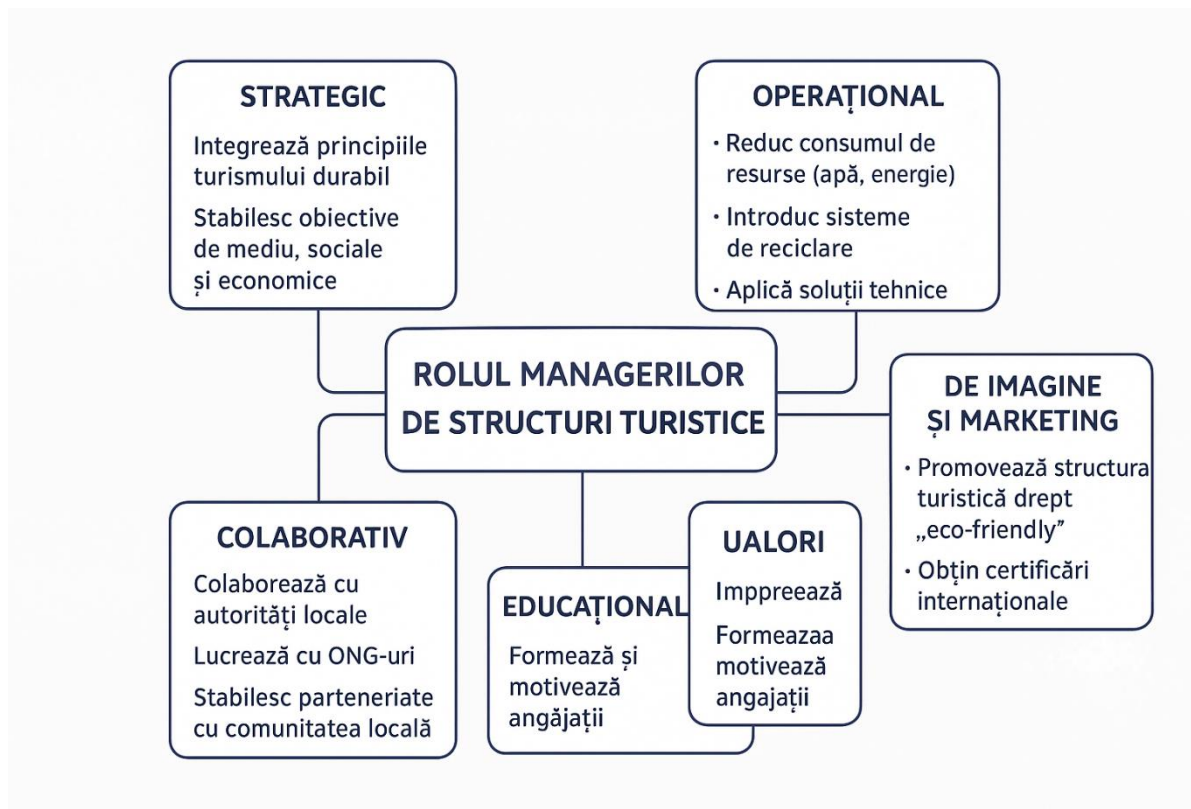

Figura 5. Sursa: OMT. Rolul managerilor de structuri turistice

Exemple de descriere clară și structurată a obiectivelor din perspectiva managerilor de structuri turistice:

1. Creșterea atractivității turistice

- **Descriere:** Managerii urmăresc dezvoltarea și promovarea obiectivelor turistice pentru a atrage mai mulți vizitatori.
- **Exemple de acțiuni:** Organizarea de evenimente tematice, amenajarea infrastructurii turistice, promovarea în mediul online și offline.

2. Asigurarea calității serviciilor

- **Descriere:** Menținerea unor standarde ridicate în serviciile oferite este esențială pentru satisfacția turiștilor și fidelizarea acestora.
- **Exemple de acțiuni:** Formarea profesională a personalului, implementarea sistemelor de feedback, respectarea standardelor de ospitalitate.

3. Dezvoltarea durabilă a turismului

- **Descriere:** Managerii trebuie să echilibreze activitatea turistică cu protecția mediului și valorilor culturale locale.
- **Exemple de acțiuni:** Promovarea turismului ecologic, reducerea impactului negativ asupra mediului, colaborarea cu comunitatea locală.

4. Optimizarea resurselor și a costurilor

- **Descriere:** Eficiența administrativă și financiară este un obiectiv central pentru sustenabilitatea afacerii turistice.
- **Exemple de acțiuni:** Planificarea bugetului, monitorizarea cheltuielilor, utilizarea eficientă a infrastructurii și resurselor umane.

5. Creșterea vizibilității și competitivității

- **Descriere:** Într-o piață turistică competitivă, managerii urmăresc să-și poziționeze structura turistică ca opțiune preferată.
- **Exemple de acțiuni:** Participarea la târguri internaționale, colaborarea cu agenții de turism, dezvoltarea de pachete turistice inovative.

6. Implicarea și dezvoltarea comunității locale

- **Descriere:** Managerii promovează implicarea comunității pentru a crea experiențe autentice și a susține economia locală.
- **Exemple de acțiuni:** Colaborarea cu producători locali, implicarea în proiecte culturale, susținerea artizanatului tradițional.

Stabilirea de parteneriate de către managerii de structuri turistice:

1. Scopul parteneriatelor

- Managerii de structuri turistice caută să dezvolte colaborări care să aducă valoare adăugată pentru afacerea lor și pentru comunitate.
- **Obiective:** creșterea vizibilității, atragerea de turiști, diversificarea ofertei, împărțirea costurilor și resurselor.

2. Tipuri de parteneriate

1. **Cu autoritățile locale și regionale**
 - Scop: susținerea infrastructurii turistice, promovarea destinației, obținerea de sprijin pentru proiecte culturale sau ecologice.
 - Exemple: primării, agenții de turism locale, consilii regionale.
2. **Cu ONG-uri și organizații de mediu**
 - Scop: implementarea turismului durabil și a proiectelor ecologice.
 - Exemple: organizații de protecție a mediului, fundații culturale.
3. **Cu alte structuri turistice și agenții**
 - Scop: crearea de pachete turistice comune, schimb de bune practici, extinderea pieței.
 - Exemple: hoteluri, pensiuni, ghizi locali, agenții de turism.
4. **Cu comunitatea locală**
 - Scop: implicarea localnicilor în activități turistice și promovarea patrimoniului cultural.
 - Exemple: artizani, producători locali, grupuri culturale.

3. Etapele stabilirii parteneriatelor

1. **Identificarea oportunităților**
 - Analiza actorilor locali și regionali relevanți pentru obiectivele turistice.
2. **Inițierea contactului**
 - Discuții preliminare, propuneri de colaborare și identificarea intereselor comune.
3. **Negocierea și definirea obiectivelor**
 - Stabilirea clară a rolurilor, responsabilităților și beneficiilor reciproce.
4. **Implementarea colaborării**
 - Dezvoltarea de proiecte comune, promovarea reciprocă, monitorizarea rezultatelor.
5. **Evaluarea și menținerea relațiilor**
 - Feedback constant, ajustarea colaborărilor și consolidarea parteneriatelor pe termen lung.

4. Beneficiile parteneriatelor

- Acces la resurse suplimentare și know-how.
- Creșterea atractivității destinației turistice.
- Consolidarea turismului durabil și responsabil.
- Îmbunătățirea reputației și credibilității managerului și a structurii turistice.

Etapele stabilirii unui parteneriat

1. **Identificarea partenerilor potențiali** – analiza actorilor relevanți.
2. **Inițierea contactului** – prezentarea intereselor și a potențialelor beneficii.
3. **Negocierea colaborării** – clarificarea rolurilor, responsabilităților și obiectivelor.
4. **Implementarea parteneriatului** – dezvoltarea proiectelor sau serviciilor comune.
5. **Monitorizarea și evaluarea** – urmărirea rezultatelor și ajustarea colaborării.

Exemple de activități operaționale în structuri turistice

1. **Recepție și cazare:**
 - Înregistrarea turiștilor, alocarea camerelor, gestionarea rezervărilor.
2. **Servicii de alimentație:**
 - Pregătirea meniurilor, servirea mesei, gestionarea stocurilor de alimente.
3. **Ghidaj și turism ghidat:**
 - Organizarea tururilor, coordonarea grupurilor de turiști, respectarea programelor și rutelor.
4. **Întreținere și curățenie:**
 - Curățarea și întreținerea spațiilor comune și private, mentenanța echipamentelor și infrastructurii.
5. **Gestionarea resurselor și personalului:**
 - Planificarea turelor angajaților, alocarea responsabilităților, monitorizarea performanței.
6. **Marketing și relații cu clienții:**
 - Comunicarea cu turiștii, promovarea serviciilor, gestionarea feedback-ului și reclamațiilor.

Caracteristici

- Concret și aplicabil, nu teoretic.
- Orientat pe **execuție și eficiență**.
- Include gestionarea resurselor materiale și umane.
- Monitorizabil și evaluabil în timp real.

Exemple de activități operaționale de imagine

1. **Promovare și marketing**
 - Crearea de materiale promoționale (broșuri, pliante, postări social media).
 - Participarea la târguri și expoziții turistice.
2. **Relații publice și comunicare**
 - Gestionarea feedback-ului clienților și recenziilor online.
 - Organizarea de evenimente speciale sau campanii tematice.
3. **Colaborări și parteneriate**
 - Parteneriate cu agenții de turism, ONG-uri, comunități locale pentru proiecte comune care cresc vizibilitatea.
4. **Menținerea standardelor vizuale și experiențiale**
 - Îngrijirea spațiilor turistice (curățenie, amenajare estetică).
 - Asigurarea unui serviciu de calitate care reflectă profesionalismul și imaginea unității.

Caracteristici

- Orientat spre **percepția externă** și atractivitatea unității turistice.
- Include activități concrete, măsurabile și repetitive.
- Contribuie direct la **atragera turiștilor și fidelizarea acestora**.

Exemple de valori în structurile turistice

1. **Calitatea serviciilor**
 - Oferirea unor servicii profesionale și satisfacerea nevoilor turiștilor.
2. **Orientarea către client**
 - Prioritizarea experienței și satisfacției vizitatorilor.
3. **Responsabilitatea socială și ecologică**
 - Respectarea mediului, promovarea turismului durabil și colaborarea cu comunitatea locală.
4. **Inovația și adaptabilitatea**
 - Dezvoltarea de oferte și servicii noi, adaptarea la tendințele pieței și preferințele turiștilor.
5. **Etica și integritatea**
 - Respectarea legilor, normelor și standardelor profesionale.
6. **Colaborarea și parteneriatele**
 - Construirea relațiilor de încredere cu parteneri, autorități și comunități locale.

Importanța valorilor

- Creează **identitate și imagine** pentru structura turistică.
- Ghidează **deciziile manageriale și operaționale**.
- Contribuie la **fidelizarea turiștilor și reputația pozitivă**.
- Susțin implementarea **turismului durabil și responsabil**.

Rolului managerilor structurilor turistice, ilustrată prin exemple concrete și bune practici europene:

1. Planificarea și dezvoltarea strategică

- **Rol:** Managerii elaborează planuri strategice pentru dezvoltarea serviciilor turistice, diversificarea ofertei și creșterea atractivității destinației.
- **Exemplu european:**
 - În **Spania**, managerii parcurilor naturale dezvoltă programe de ecoturism, combinând turismul responsabil cu protecția mediului.
- **Bună practică:** Crearea de planuri quinquennale care includ obiective privind sustenabilitatea, infrastructura și marketingul turistic.

2. Gestionarea operațională și calitatea serviciilor

- **Rol:** Managerii coordonează activitățile zilnice, asigurând servicii de calitate pentru turiști și eficiență operațională.
- **Exemplu european:**

- În **Italia**, hotelurile de familie implementează sisteme de feedback online și monitorizare a satisfacției clienților pentru a îmbunătăți constant serviciile.
- **Bună practică:** Standardizare a proceselor interne, instruirea continuă a personalului și implementarea procedurilor de calitate ISO 9001.

3. Promovarea imaginii și marketingului

- **Rol:** Managerii dezvoltă strategii de marketing și campanii de promovare, online și offline, pentru atragerea turiștilor.
- **Exemplu european:**
 - În **Franța**, regiunea Provence promovează experiențe locale prin rețele sociale, festivaluri gastronomice și tururi tematice.
- **Bună practică:** Crearea de branduri locale și participarea la târguri internaționale de turism.

4. Dezvoltarea turismului durabil

- **Rol:** Managerii integrează practici sustenabile și ecologice, protejând patrimoniul natural și cultural.
- **Exemplu european:**
 - În **Danemarca**, structurile turistice adoptă certificări ecologice (Green Key) și programe de reducere a deșeurilor și consumului de energie.
- **Bună practică:** Implementarea programelor de reciclare, utilizarea energiei regenerabile și implicarea comunității locale.

5. Stabilirea parteneriatelor și colaborărilor

- **Rol:** Managerii dezvoltă relații cu autorități, ONG-uri, comunități locale și alte structuri turistice pentru proiecte comune.
- **Exemplu european:**
 - În **Austria**, hotelurile și ghizii locali colaborează cu municipalitățile pentru a organiza trasee montane ghidate și evenimente culturale.
- **Bună practică:** Crearea de rețele de turism local, parteneriate cu producători și furnizori locali, participarea la proiecte transnaționale.

6. Monitorizarea performanței și inovarea

- **Rol:** Managerii urmăresc indicatorii de performanță (număr turiști, grad de satisfacție, profitabilitate) și introduc inovații pentru competitivitate.
- **Exemplu european:**
 - În **Olanda**, centrele turistice utilizează aplicații mobile și tehnologii AR pentru a oferi experiențe interactive vizitatorilor.
- **Bună practică:** Implementarea de instrumente digitale pentru gestionarea rezervărilor, feedback-ului și promovarea experiențelor personalizate.

Exemplu concret pentru o destinație turistică europeană, ilustrând rolul managerilor și bunele practici:

Destinație turistică: Ljubljana, Slovenia

1. Planificarea și dezvoltarea strategică

- Managerii municipalității și ai structurilor turistice locale au elaborat **Strategia de dezvoltare durabilă a turismului din Ljubljana**, concentrată pe mobilitate urbană, turism cultural și turism ecologic.
- **Rezultat:** Creșterea atractivității orașului pentru turiști fără a afecta calitatea vieții locuitorilor.

2. Gestionarea operațională și calitatea serviciilor

- Hotelurile și pensiunile din Ljubljana implementează **standarde de calitate Green Key** și programe de instruire continuă a personalului.
- **Rezultat:** Feedback pozitiv constant din partea turiștilor și recenzii bune online.

3. Promovarea imaginii și marketingului

- Campanii de marketing digital și participarea la târguri internaționale promovează **experiențe locale:** plimbări pe malul râului Ljubljanica, tururi culturale și gastronomice.
- **Rezultat:** Creșterea vizibilității orașului ca destinație urbană europeană atractivă și sustenabilă.

4. Dezvoltarea turismului durabil

- Managerii promovează **transportul ecologic** (biciclete, transport public) și reducerea consumului de resurse în structurile turistice.
- **Rezultat:** Orașul este recunoscut pentru turismul său responsabil și a câștigat certificări internaționale de sustenabilitate.

5. Stabilirea parteneriatelor și colaborărilor

- Parteneriate între municipalitate, ONG-uri și operatori turistici locali pentru organizarea festivalurilor culturale și traseelor tematice.
- **Rezultat:** Experiențe turistice autentice și implicarea comunității locale.

6. Monitorizarea performanței și inovarea

- Utilizarea de aplicații digitale și platforme online pentru rezervări, ghidaj turistic și feedback de la vizitatori.
- **Rezultat:** Turism personalizat și creșterea satisfacției turiștilor.

Destinație turistică: Orheiul Vechi

1. Planificarea și dezvoltarea strategică

- Managerii complexului turistic Orheiul Vechi elaborează **planuri de dezvoltare a turismului cultural și ecologic**, punând accent pe valorificarea patrimoniului arheologic și natural.
- **Rezultat:** Creșterea numărului de vizitatori prin dezvoltarea traseelor tematice și a infrastructurii turistice (panouri informative, centre de vizitare).

2. Gestionarea operațională și calitatea serviciilor

- Coordonarea activităților zilnice: ghidaj turistic, organizarea de evenimente culturale, întreținerea curățeniei și infrastructurii.
- **Rezultat:** Experiență plăcută pentru turiști, recenzii pozitive și fidelizarea vizitatorilor.

3. Promovarea imaginii și marketingului

- Promovarea destinației prin **website-uri oficiale, rețele sociale și colaborări cu agenții de turism**.
- **Rezultat:** Creșterea vizibilității Orheiului Vechi la nivel național și internațional.

4. Dezvoltarea turismului durabil

- Managerii implementează practici eco: colectarea selectivă a deșeurilor, promovarea turismului pietonal și ecologic, protejarea peisajului natural și patrimoniului cultural.
- **Rezultat:** Turism responsabil, protejarea siturilor istorice și atragerea turiștilor interesați de ecoturism.

5. Stabilirea parteneriatelor și colaborărilor

- Colaborări cu autoritățile locale, ONG-uri culturale și organizații de protecție a patrimoniului.
- **Rezultat:** Organizarea de festivaluri, evenimente culturale și expoziții care implică comunitatea locală și atrag turiști.

6. Monitorizarea performanței și inovarea

- Utilizarea de aplicații și platforme online pentru rezervări, feedback de la turiști și promovarea experiențelor turistice personalizate.
- **Rezultat:** Creșterea satisfacției turiștilor și ajustarea serviciilor oferite în funcție de preferințe.

Rolul managerului	Activități operaționale	Exemple în Orheiul Vechi
Planificare și dezvoltare strategică	Elaborarea planurilor turistice, dezvoltarea infrastructurii, crearea traseelor tematice	Dezvoltarea traseelor culturale și ecologice; amenajarea panourilor informative și a centrului de vizitare
Gestionarea operațională și calitatea serviciilor	Coordonarea personalului, ghidaj turistic, întreținerea spațiilor și infrastructurii	Organizarea tururilor ghidate, curățenia și întreținerea siturilor istorice; coordonarea evenimentelor culturale
Promovarea imaginii și marketingului	Crearea campaniilor de promovare, gestionarea rețelelor sociale, participarea la târguri de turism	Website-ul oficial și paginile de social media, colaborări cu agenții de turism, promovarea evenimentelor locale
Dezvoltarea turismului durabil	Implementarea practicilor eco, protejarea patrimoniului natural și cultural	Colectarea selectivă a deșeurilor, promovarea turismului pietonal și ecologic, protejarea peisajului și monumentelor
Stabilirea parteneriatelor și colaborărilor	Colaborarea cu autorități, ONG-uri și comunitatea locală	Organizarea festivalurilor culturale și evenimentelor tematice în parteneriat cu comunitatea și organizații culturale
Monitorizarea performanței și inovarea	Colectarea feedback-ului, monitorizarea vizitatorilor, implementarea de soluții digitale	Utilizarea platformelor online pentru rezervări și feedback, ajustarea serviciilor în funcție de preferințele turiștilor

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Întrebări cu răspuns scurt

1. Definește ce înseamnă **parteneriat** într-o structură turistică.
2. Care este **rolul managerului** în stabilirea colaborărilor cu autoritățile locale?
3. Dă **două exemple concrete de colaborare** între o structură turistică și un ONG.
4. De ce este important ca managerul unei structuri turistice să promoveze **turismul durabil** prin parteneriate?
5. Enumeră **trei beneficii ale colaborărilor** cu autorități sau ONG-uri pentru o structură turistică.

Întrebări de tip aplicativ

6. Imaginează-ți că ești manager al unui centru turistic din Republica Moldova. Propune **un plan de colaborare cu o autoritate locală** pentru organizarea unui festival cultural.
7. Prezintă **o strategie de colaborare cu un ONG de mediu** pentru promovarea ecoturismului în zona ta turistică.
8. Alege o destinație turistică locală (ex: Orheiul Vechi) și identifică **cel puțin două tipuri de parteneriate existente**: cu autorități, ONG-uri sau comunitatea locală.

Analiză și reflecție

9. Explică cum **parteneriatele și colaborările influențează imaginea** unei structuri turistice.
10. Reflectă asupra rolului managerului: **cum poate un manager să stimuleze colaborarea eficientă** între structura turistică și comunitatea locală?

Subiectul 16: Reducerea utilizării cantităților de plastic. Reducerea risipei de produse alimentare în hoteluri. Gestionarea și reciclarea eficientă a deșeurilor.

Acte legislative: UE

1.Reducerea utilizării cantităților de plastic

Tabelul 17

Act legislativ / Directivă UE	Domeniu de aplicare	Exemplu practic în hoteluri/structuri turistice
Directiva UE 2019/904 privind reducerea impactului anumitor produse din plastic	Limitarea produselor de plastic de unică folosință (pahare, tacâmuri, paie, bețișoare)	Eliminarea tacâmurilor, paharelor și ambalajelor de plastic în restaurante și hoteluri
Strategia UE pentru plastic (Circular Economy Action Plan)	Promovarea economiei circulare și reducerea deșeurilor plastice	Folosirea alternativelor reutilizabile sau biodegradabile în structurile turistice

2.Reducerea risipei de produse alimentare

Tabelul 18

Act legislativ / Inițiativă UE	Domeniu de aplicare	Exemplu practic
Directiva UE 2018/851 – modificarea Directivei privind deșeurile	Include obiective de reducere a risipei alimentare și gestionarea eficientă a deșeurilor organice	Planificarea meniurilor în hoteluri, redistribuirea alimentelor neconsumate către organizații caritabile
Strategia UE „Farm to Fork”	Reducerea risipei alimentare pe întreg lanțul alimentar	Monitorizarea și raportarea risipei de alimente în unitățile turistice

3.Gestionarea și reciclarea eficientă a deșeurilor

Tabelul 19

Act legislativ / Standard UE	Domeniu de aplicare	Exemplu practic
Directiva UE 2008/98/CE privind deșeurile	Colectare selectivă, reciclare și gestionarea deșeurilor menajere și comerciale	Implementarea coșurilor separate pentru hârtie, plastic, metal și compostare în hoteluri
Circular Economy Package (2015 și 2020)	Promovarea reutilizării și reciclării materialelor	Colaborarea hotelurilor cu firme specializate în reciclare și educarea turiștilor privind colectarea selectivă

Act legislativ / Standard UE	Domeniu de aplicare	Exemplu practic
Certificări internationale (Green Key, Blue Flag)	Promovarea bunelor practici de mediu	Aplicarea standardelor pentru reducerea plasticului, gestionarea deșeurilor și turism durabil

Acte legislative: Republica Moldova

1.Reducerea utilizării cantităților de plastic

Tabelul 20

Act legislativ / Standard	Domeniu de aplicare	Exemplu practic în hoteluri/structuri turistice
Legea privind protecția mediului nr. 71/1994	Reglementează protecția mediului și reducerea poluării	Înlocuirea sticlelor și pungilor de plastic cu materiale reutilizabile sau biodegradabile
Hotărâri ale Guvernului privind reducerea plasticului de unică folosință	Limitarea produselor plastice de unică folosință în comerț și servicii	Eliminarea tacâmurilor, paharelor și ambalajelor din plastic în restaurantele și hotelurile turistice
Standard internațional Green Key	Standard de mediu pentru hoteluri și structuri turistice	Implementarea programelor de reducere a plasticului și folosirea materialelor ecologice

2.Reducerea risipei de produse alimentare

Tabelul 21

Act legislativ / Standard	Domeniu de aplicare	Exemplu practic în hoteluri/structuri turistice
Legea privind siguranța alimentelor nr. 139/2011	Prevenirea risipei și siguranța alimentelor	Planificarea meniurilor și ajustarea cantităților pentru a evita produsele expirate
Codul contravențional – sanțiuni privind manipularea alimentelor	Respectarea normelor de depozitare și utilizare a alimentelor	Redistribuirea alimentelor neconsumate către organizații caritabile conform legislației

3.Gestionarea și reciclarea eficientă a deșeurilor

Tabelul 22

Act legislativ / Standard	Domeniu de aplicare	Exemplu practic în hoteluri/structuri turistice
Legea privind gestionarea deșeurilor nr. 209/2016	Colectarea, reciclarea și eliminarea deșeurilor solide și periculoase	Implementarea coșurilor separate pentru hârtie, plastic, metal și deșeuri menajere
Legea privind protecția mediului nr. 71/1994	Reducerea impactului asupra mediului și promovarea turismului durabil	Colaborarea cu firme de reciclare și educarea turiștilor și personalului privind colectarea selectivă

Act legislativ / Standard	Domeniu de aplicare	Exemplu practic în hoteluri/structuri turistice
Standarde internaționale Green Key / Blue Flag	Practici ecologice și sustenabile în turism	Hoteluri și structuri turistice care aplică sistematic reciclarea, compostarea și reducerea deșeurilor

Industria turismului a devenit un motor puternic al economiei în ultimii ani, aducând beneficii financiare semnificative, dar concomitent exercitând o presiune considerabilă asupra mediului înconjurător. Una dintre cele mai mari amenințări pentru ecosistemele locale, inclusiv în industria turismului este poluarea cu PLASTIC. Materialele plastice, în special cele de unică folosință, au devenit omniprezente în viața noastră și au efecte semnificative asupra mediului înconjurător.

Impactul devastator al poluării cu plastic se resimte direct asupra bunăstării populației și a turiștilor care aleg să viziteze o țară în fiecare an. Plasticul acumulat în râuri, lacuri și sol se transformă în microplastic, infiltrându-se apoi în lanțul alimentară și afectând sănătatea umană. În fața acestei realități, este absolut necesar să abordăm cu fermitate această problemă și să întreprindem măsuri concrete și eficiente.

Termeni-cheie:

PLASTIC RECICLABIL - plastic care poate fi reciclat și reutilizat.

PLASTIC RECICLAT - obiecte fabricate din materiale plastice reciclate.

BIOPLASTIC - orice tip de plastic fabricat parțial sau integral din resurse natural regenerabile, cum ar fi amidon de porumb, dextroză de porumb, amidon de cartofi, trestie de zahăr, iută sau frunze de palmier. Bioplasticele pot include materiale care nu sunt neapărat biodegradabile.

PLA (Acid polilactic) - tip specific de bioplastic și anume un polimer termoplast derivat din amidon de porumb sau alte surse vegetale bogate în zaharuri. PLA ar trebui compostat într-o stație de compostare în condiții potrivite și nu ar trebui să ajungă în depozitele de deșeurii.

PLASTIC BIODEGRADABIL - plastic cu proprietăți biodegradabile și care este proiectat să se descompună într-un interval de timp relativ scurt. Cu toate acestea, acest lucru poate fi realizat doar în condiții industriale corecte și de către o companie specializată. Este important de reținut că unele, dar nu toate, bioplasticele sunt biodegradabile/compostabile.

PLASTIC COMPOSTABIL - Plastic care poate fi descompus în facilități industriale de compostare care respectă un standard recunoscut pentru compostabilitate (de exemplu, EN13432). Pentru multe standarde, organizații independente de certificare oferă servicii de evaluare și certificare a produselor, adesea identificate printr-un logo. În UE, logo-ul OK Compost este un bun exemplu.

Termenii precum plastic biodegradabil, plastic compostabil, și bioplastic sugerează o abordare prietenoasă cu mediul, dar aceste materiale nu sunt alternative complet lipsite de plastic, putând conține încă elemente plastice. Procesele de biodegradare sau compostare pot necesita condiții specifice. Evaluarea atentă a opțiunilor disponibile este crucială pentru a înțelege impactul lor asupra mediului înainte de a le considera soluții fără plastic. Conștientizarea și educația privind diversitatea tipurilor de plastic și modalitățile corecte de gestionare sunt esențiale pentru decizii sustenabile într-o lume preocupată de mediu. Corect este să avem în vedere că termenii precum biodegradabil și compostabil nu implică același proces de reciclare ca plasticul tradițional de unică folosință, iar gestionarea adecvată a acestor materiale depinde de politica locală de gestionare a deșeurilor. În realitate, cea mai mare parte a plasticului biodegradabil este incinerată sau se acumulează la depozitele de deșeurii.

Plasticul este marcat cu simboluri numerotate de la 1 la 7. Cele mai comune tipuri de plastice includ:

- **PET (1)** – Polietilenă tereftalată, folosit pentru sticle de băuturi;
- **HDPE (2)** – Polietilenă de înaltă densitate, folosit pentru recipiente pentru detergenți;
- **PVC (3)** – Clorură de polivinil, folosit pentru țevi, cabluri;
- **LDPE (4)** – Polietilenă de joasă densitate, folosit pentru pungi, folii;
- **PP (5)** – Polipropilenă, folosit pentru ambalaje alimentare;
- **PS (6)** – Polistiren, folosit pentru caserole, pahare de unică folosință;
- **Altele (7)** – combinații de materiale

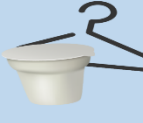
 PET	 HDPE	 PVC	 LDPE	 PP	 PS	 OTHER
POLYETHYLENE TEREPHTHALATE	HIGH-DENSITY POLYETHYLENE	POLYVINYL CHLORIDE	LOW-DENSITY POLYETHYLENE	POLYPROPYLENE	POLYSTYRENE	OTHER
WATER BOTTLES; JARS; CAPS	SHAMPOO BOTTLES; GROCERY BAGS	CLEANING PRODUCTS; SHEETINGS	BREAD BAGS; PLASTIC FILMS	YOGURT CUPS; STRAWS; HANGERS	TAKE-AWAY AND HARD PACKAGING; TOYS	BABY BOTTLES; NYLON; CDS
						

Figura 6. Sursa:Google.com. Simbolurile numerice de reciclare a plasticului.

PLASTIC PET - cel mai utilizat tip de plastic la nivel mondial: sticle de apă și alte băuturi. **RECICLABIL.**

PLASTIC HDPE: sticle pentru șampon, detergent și lapte, etc. **RECICLABIL**

PLASTIC PVC: țevi de instalații sanitare, carduri bancare, etc. **RECICLAT RAR**

PLASTIC LDPE: pungi pentru cumpărături, saci de gunoi, folie de plastic, etc. **DIFICIL DE RECICLAT**

PLASTIC PP : articole de unică folosință: paie, recipiente pentru alimente, etc. **DIFICIL DE RECICLAT**

PLASTIC PS: tacâmuri, recipiente pentru iaurt, etc. **FOARTE DIFICIL DE RECICLAT**

PLASTIC OTHERS (ALTE): alte tipuri de plastic și materiale plastice mixte. **RECICLAT RAR**

Știați că: 116 mii tone de deșeurile din PLASTIC au fost generate în anul 2022 în Republica Moldova. Este nevoie de până la 450 de ani pentru ca o sticlă din PLASTIC să se descompună. Articolele din plastic de unică folosință, cum ar fi paiele și sticlele, se numără printre cele mai frecvente deșeurile găsite în coșurile și gropile de gunoi.

Recomandări pentru reducerea deșeurilor din plastic în industria turismului:

- 1.Recomandări pentru recepție
2. Recomandări pentru cazare (inclusiv baie)
- 3.Recomandări pentru restaurant, bar, cantină
- 4.Recomandări pentru servicii de menaj
- 5.Recomandări pentru sala de conferințe
- 6.Recomandări pentru piscină, SPA și sala de sport

Recomandări pentru reducerea deșeurilor din plastic în industria turismului

Tabelul 23

Articol din plastic	Alternative	Exemple
1.Recomandări pentru recepție:		
Carduri-cheie	Carduri-cheie din lemn; Cheie din metal.	
Stilouri	Stilouri din bambus/lemn; Semnarea electronică pe tabletă sau dispozitive mobile.	
Brățări de acces	Brățări din materiale textile	
Cadouri	Cadouri din materiale durabile.	
2. Recomandări pentru cazare (inclusiv baie)		
Băuturi în sticle de plastic de unică folosință/minibar	Sticlă din sticlă; Ulcior cu apă; Dozator de apă sau stație de reumplere aproape de cameră.	

		
Pahare de unică folosință (care conțin folie de plastic pe intern)	Căni de plastic dur (polycarbonat sau altele); Căni din sticlă/ ceramică; Promovare ambalaje proprii/ reutilizabile.	
Articole de toaletă	Dozatoare de săpun, șampon, gel de duș; Furnizarea de articole de toaletă doar la cerere.	
Semn informative de ușă	Semn informativ reutilizabil (lemn/bambus); Indicator electronic.	
Papuci de cameră ambalați	Papuci în halat de baie (în buzunare, în coș) fără ambalaj din plastic; Papuci în saci de bumbac; Papuci la cerere.	
3.Recomandări pentru restaurant, bar, cantină		
Capsule de cafea	Presă de cafea reutilizabilă /cafetieră; Cafea boabe; Capsule reutilizabile/ compostabile.	

Pahare de unică folosință	Pahare de plastic dur pentru toate băuturile; Pahare din sticlă; Căni de ceramică/metal; Pahare biodegradabile (hârtie/amidon natural).	
Paie	Politica fără paie (disponibile la cerere); Paie reutilizabile (din oțel/ sticlă); Paie de unică folosință (din hârtie/ comestibile din paste/bambus).	
Farfurii și tacâmuri	Tacâmuri reutilizabile (metal) și veselă din porțelan; Farfurii și tacâmuri din plastic dur reutilizabile; Farfurii și tacâmuri de unică folosință compostabile/ biodegradabile (lemn /carton/ bambus/frunze de palmier/ porumb/ grâu).	
Amestecătoare	Amestecătoare la cerere; Amestecătoare reutilizabile (oțel/ lemn/ bambus/ sticlă); Lingurițe pentru ceai/cafea; Amestecătoare de unică folosință (din hârtie/ lemn/ bambus/).	
Pliculețe de ceai	Ceai infuzie; Plicuri de ceai ambalate în hârtie; Recipiente pentru infuzie reutilizabile din metal.	

Pungi din plastic	Pungi compostabile/ biodegradabile (de exemplu, din amidon);Pungi reutilizabile (de exemplu, din in)/pungi de hârtie	
Decor din plastic	Decorațiuni reutilizabile; Decorațiuni din lemn/ bambus/ hârtie; Renunțarea la străluci (conține mult microplastic); Renunțarea la decorațiuni inutile și din plastic.	
Recipiente pentru mâncarea la pachet	Reicipiente din hârtie; Pungi din hârtie; Ambalajul propriu al consumatorului.	
Zahăr, sare, piper, îndulcitori ambalate individual.	Dozator de zahăr; Seturi de masă pentru sare și piper.	
4.Recomandări pentru servicii de menaj		
Produse pentru curățire	Folosiți recipiente reumplibile; Cumpărați ambalaje mari și recipiente ce pot fi reutilizate.	
Săpun	Flacoane/dozatoare ce pot fi reumplute	
Mănuși	Mănuși din cauciuc reutilizabile; Protocol de spălare a mâinilor.	

Pungă din plastic pentru coșul de gunoi	Nu utilizați pungi din plastic; Pungi biodegradabile/ compostabile.	
5.Recomandări pentru sala de conferințe		
Sticle din plastic cu apă	Ulcioare cu apă; Dozatoare și pahare; Sticle de sticlă.	
Rechizite din plastic (stilouri/creioane)	Pixuri din lemn/hârtie/bambus; Creioane.	
Cafea și ceai	Aparat de cafea; Termos pentru ceai; Recipiente cu zahăr; Ulcioare cu lapte.	
Dulciuri, biscuiți, nuci și alte alimente ambalate individual în pachețele mici din plastic	Oferiți gustări fără ambalaj de plastic, în boluri/pe farfurii..	
6.Recomandări pentru piscină, SPA și sala de sport		
Toate lichidele/ săpunurile de la SPA, gelurile/uleiurile.	Flacoane/dispensere reîncărcabile.	

Opțiuni de prânz (tacâmuri, farfurii, căni).	Tacâmuri reutilizabile (din metal) și veselă din ceramică; Farfurii și tacâmuri reutilizabile din plastic dur; Farfurii și tacâmuri de unică folosință compostabile/ biodegradabile (lemn/ carton/ bambus/ frunze de palmier/ porumb/ grâu).	
Șlapi SPA ambalați în plastic	Papuci în halat de baie (în buzunare, în coș) fără ambalaj din plastic; Papuci în saci de bumbac; Papuci la cerere	

Iată câteva sfaturi practice pentru antreprenorii din industria turismului care doresc să adopte soluții pentru achiziții verzi și să reducă consumul de plastic de unică folosință:

- Analizați furnizorii și alegeți opțiuni sustenabile (furnizori locali, produse din materiale reciclate, produse eco, etc.);
- Promovați consumul responsabil (afișați informații despre măsurile durabile adoptate și încurajați oaspeții să participe activ la eforturile de protejare a mediului);
- Nu achiziționați produse din plastic care nu sunt reutilizabile, reciclabile sau compostabile. Optați pentru a le înlocui cu alternative durabile și eco;
- Implementați sisteme de reciclare și recuperare a deșeurilor (colectarea separată la sursă, stații de reumplere, spații de colectare a produselor reutilizabile, etc.);
- Educați oaspeții cu privire la sustenabilitate (materiale informative pentru oaspeți privind angajamentul pentru mediu al unității);
- Colaborați cu organizații de mediu și comunitatea locală (implicarea activă în comunitate poate spori sprijinul pentru eforturile dvs. și vă poate conecta cu resurse și parteneriate valoroase).

SFATURI ȘI EXEMPLE:

Soluții circulare/Eliminați plasticul

1. Evitați produse noi din plastic dacă este posibil;
2. Evitați ambalarea ca soluție pentru produse alimentare proaspete;
3. Înlocuiți ambalajele de unică folosință cu cele reutilizabile/reciclabile (costuri suplimentare, de verificat cu furnizorii);
4. Renunțați la plasticul de unică folosință în cadrul evenimentelor/ cadourilor/marketing.

Exemple

1. Utilizați sticle reutilizabile pentru apă (funcțional dacă calitatea apei potabile este bună).
2. Utilizați dozatoare reutilizabile pentru săpun. Țineți cont că acestea conțin multe piese realizate din materiale diferite.

Beneficii

- Reduceți amprenta de carbon a ambalajelor achiziționate;

- Contribuiți la creșterea ratelor de reciclare și la reducerea deșeurilor aruncate la gunoiști sau incinerate;
- Reduceți costurile de eliminare a deșeurilor.

Soluții circulare/ Reduceți consumul

- Selectați modele/sisteme de reutilizare care se potrivesc cel mai bine afacerii;
- Dacă articolele și ambalajele din plastic nu pot fi evitate, reduceți plasticul acolo unde este posibil (ponderea corectă);
- Luați în considerare soluțiile de reumplere (reutilizare) în locul articolelor de unică folosință;
- Luați în considerare opțiunile de cumpărare în vrac pentru a reduce nevoia de ambalare.

Exemple

- Folosiți ambalaje primare reutilizabile acolo unde este posibil;
- Utilizați produse concentrate care pot fi diluate în timpul utilizării, dacă este necesar;
- Folosiți condiment (zahăr, sare, piper, sosuri în recipient unitare, volum mare) pentru a evita ambalajele de unică folosință;
- Folosiți veselă reutilizabilă (tacâmuri, sticlărie, fețe de masă, etc.) în locul articolelor de unică folosință.

Beneficii

- Reduceți cantitatea deșeurilor rezultate din produsele achiziționate;
- Implementați politici eficiente de reducere a cantităților de materiale plastice de unică folosință achiziționate.

5 PAȘI ORGANIZARE PREVENIRE/REDUCERE DEȘEURI DIN PLASTIC

1.AUTOEVALUARE: Analizați în detaliu modul în care utilizați plasticul și alternativele disponibile. Ce cantități și ce tipuri de plastic folosiți?

2. STABILIRE OBIECTIVE: Ce doriți să realizați și care este intervalul de timp în care intenționați să atingeți aceste obiective?

3. IMPLICARE PĂRȚI INTERESATE ȘI COMUNICARE: Implicați pe cei care pot contribui la strategia Dvs. și comunicați-le aceasta.

4. MĂSURARE PROGRES: Măsurați ceea ce ați redus și ce obiective au fost atinse.

5. EVALUARE REZULTATE ȘI ÎMBUNĂTĂȚIRE CONTINUĂ: Unde există posibilități pentru îmbunătățiri suplimentare? Ce s-a desfășurat bine și ce ar putea fi îmbunătățit? Comunicați și împărtășiți experiențele.

Reducerea risipei de produse alimentare în hoteluri.

Problema risipei alimentare este discutată pe larg în UE, iar Strategia „De la fermă la consumator” – pilonul agricol al Pactului Verde European – include drept scop reducerea risipei de produse alimentare.

Prima problemă cu care s-au ciocnit europenii: reducem cu X procente pierderea de alimente, dar X procente din cât? Așa că, în 2019, Comisia a adoptat o metodologie comună privind măsurarea nivelurilor deșeurilor alimentare, iar statele membre au raportat rezultatele acestor măsurători pentru anul 2020 abia în anul 2022.

Potrivit rezultatelor, 55% din risipa alimentară se întâmplă în casele noastre: nu pe câmpuri, nu în fabrici, nu în depozite, nu în magazine și nu în restaurante. Anume consumatorii finali sînt responsabili pentru mai mult de jumătate din deșeurile alimentare. Un ghid publicat de Platforma UE privind

Risipa Alimentară recomandă schimbarea comportamentului consumatorilor prin campanii de informare, programe educaționale, cercetări sociologice, modificarea afișajului și etichetelor din magazine și altele. E greu să reglementezi efectiv ce face fiecare cu mâncarea din frigiderul sau dulapul său, așa că recomandările sînt cam limitate.

UE recomandă ca, pe lângă adoptarea legislației privind prevenire și reducerea risipei alimentare, statele membre să adopte și strategii mai cuprinzătoare, care să includă și instrumente non-legislative precum coordonarea cu operatorii din domeniul alimentar, platforme de discuții cu actorii interesați, sprijin informațional la fiecare etapă a lanțului alimentar (de pildă, ca fermierii să-și ajusteze producția la prognozele privind cererea de pe piață), facilități fiscale sau sprijin financiar direct pentru ca agenții economici să reducă producția de deșeuri alimentare și multe altele. O astfel de strategie ar trebui apoi integrată cu alte strategii sectoriale: de mediu și climă, agricultură, educație (spre exemplu, cursurile profesionale pentru cei din domeniul comerțului sau HoReCa să includă instruire privind prevenirea risipei). Elementul cheie în jurul căruia poate fi gîndită o astfel de strategie rămîne totuși adoptarea unei metodologii de măsurare a nivelului de deșeuri alimentare, stabilirea unui nivel de referință și a unei ținte de reducere a cantității de deșeuri alimentare față de acest reper. Această abordare mai este numită „Tîntește-Măsoară-Acționează”.

Partea bună e că autoritățile vor fi nevoite să adopte un astfel de mecanism, mai devreme sau mai tîrziu, ca parte a procesului de aderare la UE. Ideal ar fi, desigur, să ne mișcăm și fără ca UE să ne tragă de mîna. În ceea ce ne privește pe noi toți, consumatorii de rînd, principalul lucru pe care-l putem face e să *prevenim* risipa: să nu cumpărăm mai mult decît sîntem siguri că vom consuma, să verificăm termenul de valabilitate al produselor – atît la magazin cînd le cumpărăm, dar și al celor de acasă, ca să nu le lăsăm să se strice, și să prioritizăm consumul produselor pe care le avem înaintea de a face noi cumpărături. Reglementarea risipei alimentare este însă o sarcină dificilă chiar și în UE, fiindcă cea mai mare parte a acestei risipe se produce la nivelul consumatorului final. E mai ușor să reglementezi activitatea unor magazine și restaurante pentru a preveni risipa decît ce face fiecare consumator cu produsele din bucătăria sa. Din acest motiv, în paralel cu eforturile legislative ale autorităților, e important ca și noi să contribuim la reducerea risipei de alimente: să consumăm întîi ce avem înaintea de a cumpăra produse noi, să verificăm termenul de valabilitate al produselor – și al celor de acasă înainte de a face cumpărături, și la magazin înainte de a le cumpăra. Într-un final, dacă totuși ne pomenim cu prea multe produse alimentare, le putem împărți cu familia, prietenii, vecinii sau alți oameni care au nevoie.

Pași de reducere a risipei alimentare:

- **Planificare și achiziții:**

Stabiliți cu atenție necesarul de alimente, minimizând astfel stocurile excedentare care pot ajunge la expirare.

- **Donarea surplusului:**

Donați produsele alimentare nefolosite, care sunt încă bune pentru consum, către cantine sociale sau organizații caritabile.

- **Compostarea deșeurilor:**

Pentru resturile alimentare necomestibile, încurajați compostarea, fie prin sistemul local, care oferă tomberoane specifice, fie prin compostare la fața locului.

- **Educația personalului și a clienților:**

Informați personalul despre importanța reducerii risipei și oferiți-le instrumente pentru a reduce surplusul de mâncare.

Pentru a reduce risipa de produse alimentare în hoteluri, se recomandă gestionarea atentă a stocurilor, aplicarea principiilor FIFO (First In, First Out) și FEFO (First Expired, First Out), reducerea porțiilor

pentru a evita surplusul, repurponarea alimentelor nefolosite, colaborarea cu organizații caritabile și informarea personalului despre practici sustenabile.

Risipa alimentară în lume a devenit o problemă economică, socială, ecologică și etică. Depășește granițele statelor și legislațiile naționale, fiind un semnal de alarmă pe care întreaga planetă trebuie să-l ia în serios și să demareze acțiuni eficiente, atât la nivel de societate, cât și la nivel de individ.

Alimentele neconsumate, alterate sau risipite înseamnă cheltuieli importante din bugetele statelor și ale companiilor. Este vorba despre costuri enorme cu materii prime și cu resurse critice precum apa și energia.

Risipa alimentară reprezintă o sursă majoră de deșeuri din plastic și totodată accentuează schimbările climatice, pentru că are o uriașă amprentă de carbon, care se ridică la 8-9% din totalul emisiilor cu efect de seră produse de activitatea umană la nivel global.

Pe plan social, risipa alimentară adâncește inechitățile dintre supraconsum și subnutriție, iar combaterea risipei alimentare este considerată de ONU cea mai importantă metodă de combatere a sărăciei și foametei din regiunile defavorizate sau aflate chiar în situații de criză și care au nevoie de ajutor umanitar.

Reducerea risipei alimentare pe baza unui restaurant clasic:

Adaptează meniurile la sezon și la fluctuațiile de cerere

Printre cele mai eficiente modalități de reducere a risipei alimentare în restaurante se numără activitățile de creare și ajustare a meniurilor în funcție de anotimp și de numărul de clienți preconizat pentru fiecare perioadă.

Compune în mod inteligent meniul, astfel încât să utilizezi același produs pentru rețete diferite și să folosești la maximum oferta de legume și fructe de sezon. Renunță la listele meniu cu zeci de preparate în favoarea unui meniu flexibil, bazat pe oferte de genul meniul zilei, preparatul zilei, seri tematice și brunch-uri.

Creează meniuri pentru copii și ajustează mărimea porțiilor în funcție de feedback-ul primit de la clienți și de la ospătari. Evită să gătești pe stoc și elimină pe cât posibil preparatele care necesită pre-producție, pentru că astfel beneficiezi de flexibilitate în crearea meniurilor, atunci când cererea fluctuează brusc, din cauza unor evenimente neprevăzute.

Implică și clienții în evitarea risipei alimentare

Este foarte important să comunici cu clienții din restaurant și să-i informezi despre eforturile tale și despre cum reduci risipa alimentară prin îmbunătățirea modului de aprovizionare, preparare și servire a produselor din meniu.

Oferă-le posibilitatea de a alege porții mari, medii sau mici și pune-le la dispoziție sistemul *doggy bag*, ca să poată lua acasă mâncarea pe care nu au consumat-o la restaurant.

Cere-le părerea, vor fi încantați să participe la crearea ofertelor, te vor surprinde cu idei noi și cu o analiză obiectivă asupra modului de servire a preparatelor din meniu. Împreună puteți acționa responsabil, pentru o abordare sustenabilă a consumului în restaurant, bar, cofetărie, terasă sau altă unitate din industria ospitalității.

Colaborează cu specialiști în gestiune software pentru Horeca

În contextul pandemiei, obiceiurile de consum s-au schimbat, iar acest fenomen a accentuat risipa hranei. Stocurile de alimente au fost mai mari decât de obicei, la fel și comenzile online de preparate, semipreparate și meniuri. În aceste condiții se impune adaptarea activității restaurantului la condițiile de pandemie cu ajutorul unor softuri dedicate, precum PandemSafe realizat de Freya.

Utilizarea unui soft gestiune pentru restaurante, baruri și cluburi te ajută să știi în fiecare moment ce preparate sunt favorite, cum să formezi următoarele comenzi și mai ales care este cantitatea necesară din fiecare aliment și materia primă utilizată, pentru reducerea risipei alimentare.

Gestionează atent stocurile, ca să eviți păstrarea unor alimente perisabile și să asiguri fluiditatea în aprovizionare. Aplică principiile FIFO (*First In – First Out*) și FEFO (*First Expired – First Out*) ca să minimizezi pierderile și să eviți risipa alimentară.

Implementează soluții hardware profesionale, cum sunt cele de la Freya și soft de gestiune Horeca ca să primești funcționalități extinse la prețul corect, alături de asistența profesionistă post-vânzare.

Optimizează fluxul de aprovizionare, transport, depozitare și preparare

Siguranța alimentară reprezintă o condiție de baza pentru reducerea risipei alimentare. Organizează eficient fluxul de aprovizionare, transport și depozitare, conform conceptului de calitate HACCP.

Respectă lanțul de frig, etichetările pentru fiecare ingredient, produs sau preparat și aplică strict standardele și normele de igienă stabilite prin reglementările în vigoare.

Planifică în detaliu fluxul de pregătire a mâncărilor și elimină operațiunile redundante, redistribuie resursele în funcție de priorități și optimizează eforturile echipei tale de bucătari și ospătari, iar dacă este nevoie transformă o parte din activitate în serviciu de delivery, cu toată logistica necesară unui astfel de business adiacent celui de restaurant.

Aplică prevederile legii privind diminuarea risipei alimentare

Legea 217/2016 privind diminuarea risipei alimentare stabilește obligații certe pentru firmele din domeniul ospitalitate și alimentație publică, printre care se numără cuantificarea risipei de alimente și măsuri de redistribuire sau utilizare a surplusului.

Colaborează cu bănci de alimente pentru a le preda produsele ce se apropie de termenul de expirare. Modificările legislative în acest domeniu permit acum realizarea acestor transferuri de alimente perisabile în condiții optime de igienă.

Această sponsorizare sub forma de produse alimentare este avantajoasă din punct de vedere fiscal, pentru că asigură recuperarea costurilor aferente, prin intermediul creditului fiscal. În plus, există posibilitatea deducerii costurilor generate de scoaterea din gestiune a bunurilor aflate aproape de data de expirare sau a celor care nu mai pot fi consumate. Acestea trebuie să respecte normele prevăzute în legea risipei alimentare și să fie redistribuite către alți consumatori sau să fie transferate către stațiile de transformare în compost sau biogaz.

Cumpăra inteligent, depozitează alimentele și hrana în condiții optime, porționează corect, gătește cu idei simple și creative, oferă experiențe culinare autentice în locul meniurilor pretențioase. Dozează resursele, împarte surplusul, reciclează resturi menajere și deșeuri alimentare, gândește-te că există câte o zi de mâine pentru fiecare zi de azi și acționează în perspectivă, respectând principiile sustenabilității.

Modul cum reduci risipa alimentară spune multe despre eficiența ta ca manager și despre responsabilitatea economică și socială a restaurantului tău.

Strategii de management al stocurilor:

- **Gestionarea riguroasă a stocurilor:**

Monitorizează atent cantitățile de alimente perisabile pentru a preveni expirarea lor și asigură un flux constant de aprovizionare.

- **Aplică FIFO și FEFO:**

Prioritizează utilizarea produselor care au intrat primele în stoc (FIFO) sau care au termen de expirare cel mai scurt (FEFO) pentru a minimiza pierderile.

Strategii în bucătărie:

- **Reducerea porțiilor:**

Oferă porții mai mici, permițând clienților să ceară o a doua porție, în loc să se irosească alimente din cauza porțiilor prea mari.

- **Repurponarea ingredientelor:**

Transforma resturile de alimente în noi produse, de exemplu, cojile de legume în supe cremă sau pâinea veche în crutoane.

- **Planificarea meniului:**

Adaptează meniul la cererea estimată pentru a reduce cantitățile de alimente achiziționate.

Alte strategii:

- **Parteneriate cu organizații caritabile:**

Donează alimentele rămase, dar încă potrivite consumului, către organizații locale care ajută persoanele nevoiașe.

- **Educarea și motivarea personalului:**

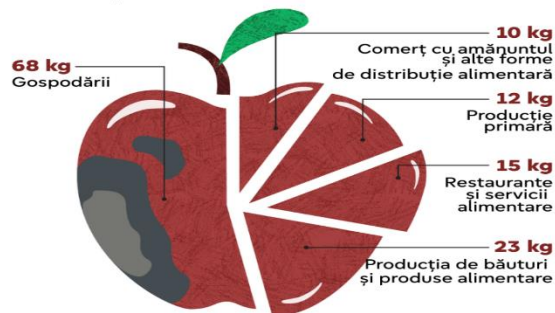
Instruiește personalul hotelului despre importanța reducerii risipei alimentare și încurajează-i să adopte practici sustenabile în activitatea lor zilnică.

- **Monitorizarea și analiza datelor:**

Urmărește cantitățile de alimente irosite pentru a identifica cauzele și a ajusta strategiile.

Risipa de alimente costă UE peste 130 miliarde EUR în fiecare an și afectează milioane de gospodării. Se estimează că în jur de 10% din alimentele disponibile în UE se aruncă, în timp ce aproape 40 de milioane de oameni din UE nu își permit o masă de calitate decât o dată la două zile. Uniunea Europeană își propune să prevină și să reducă risipa alimentară în întreaga Europă. În septembrie 2025, Parlamentul European a aprobat noi obiective obligatorii de reducere a risipei alimentare pentru țările UE până în 2030. În fiecare an, aproximativ 60 de milioane de tone de alimente sunt irosite în Uniunea Europeană. Aceasta înseamnă aproximativ 130 kg pe cap de locuitor.

129 kg deșeurii alimentare pe cap de locuitor în UE

Din cauza rotunjirilor, suma valorilor pe categorii nu corespunde cu totalul acestora.
Sursa: Eurostat (env_waefw) - cele mai recente date disponibile (2022)

Figura 7. Sursa: <https://www.europarl.europa.eu/> Parlamentul European. Deșeurii alimentare UE.

Gospodăriile generează peste jumătate din deșeurile alimentare din UE (53 %). Aproximativ 9% din deșeurii (12 kg pe cap de locuitor) provin din producția primară de alimente, cum ar fi agricultura, iar 18% (23 kg pe cap de locuitor) provin din sectorul de prelucrare și producție.

Restaurantele și serviciile de alimentație publică reprezintă 12% din deșeurile alimentare (15 kg pe cap de locuitor), iar comerțul cu amănuntul și distribuția alimentelor – încă 8% (10 kg pe cap de locuitor).

Deșeuri alimentare în țările UE

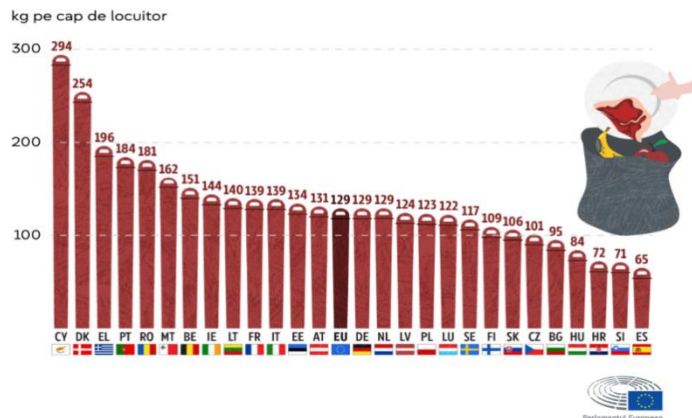

Figura 8. Sursa: <https://www.europarl.europa.eu/> Parlamentul European. Deșeuri alimentare UE.

În 2023, țările UE care au generat cea mai mare cantitate de deșeuri alimentare pe cap de locuitor au fost Cipru, Danemarca și Grecia, urmate de Portugalia și România. Țările care au generat cantitatea cea mai mică de deșeuri alimentare au fost Spania, Slovenia și Croația.

Impactul asupra mediului:

Risipa alimentară este responsabilă de circa 16% din totalul emisiilor de gaze cu efect de seră din sistemul alimentar al UE. Reducerea acestei risipe ar duce la mai puține emisii și ar sprijini măsurile de combatere a schimbărilor climatice.

Conform Organizației pentru Alimentație și Agricultură, producerea și transportul alimentelor care sunt ulterior aruncate reprezintă 8% din emisiile de gaze cu efect de seră globale.

Alimentele irosite consumă, totodată din resursele naturale deja limitate. De exemplu, apa utilizată pentru producerea alimentelor care sfârșesc aruncate reprezintă 12 % din totalul apei utilizate în producția și consumul de alimente din UE.

Costul economic

Risipa alimentară este și o problemă economică. Gospodăriile plătesc pentru alimente pe care nu le consumă niciodată, iar fermierii și companiile pierd bani în fiecare etapă a lanțului de distribuție a alimentelor, deoarece o parte dintre acestea ajunge la gunoi. Costurile asociate risipei alimentare sunt estimate la aproximativ 132 de miliarde de euro în valoare de piață.

În plus, sondajele citate de Comisia Europeană în evaluarea sa de impact estimează costuri suplimentare de aproximativ 9,3 miliarde de euro legate de colectarea și gestionarea deșeurilor alimentare.

Consecințele sociale

Risipa alimentară are efecte sociale importante. Ea duce la irosirea unor resurse care ar putea fi mai bine folosite. În UE, oamenii cheltuiesc aproximativ 13% din venituri pe mâncare, potrivit Eurostat.

Aruncarea alimentelor consumabile, în loc să fie distribuite prin donații, reprezintă o ocazie majoră

ratată de a îmbunătăți securitatea alimentară și de a ajuta persoanele care se chinuie să obțină mese de calitate.

Care sunt cauzele risipei de alimente?

Diverși actori din lanțul alimentar contribuie la generarea risipei alimentare.

La nivelul consumatorilor, cumpărăturile impulsive ca urmare a promoțiilor din comerțul cu amănuntul, dimensiunea inadecvată a ambalajelor, lipsa accesului la un frigider sau congelator, planificarea inadecvată a cumpărăturilor și a meselor sau refuzul de a cumpăra fructe și legume cu aspect „urât” sunt doar câteva dintre motivele care duc la risipă alimentară în gospodării.

Etichetarea cu data de valabilitate a alimentelor poate fi, de asemenea, o problemă. În UE, alimentele poartă etichete diferite cu termene de valabilitate. Eticheta „a se consuma de preferință înainte de” pe alimente precum paste, orez, conserve, alimente congelate și gustări înseamnă că, după data indicată, alimentele pot pierde o parte din gust sau prospețime, dar sunt în continuare sigure pentru consum. Eticheta „a se consuma până la” (pe carne, pește, salate sau lapte) înseamnă că produsul alimentar nu trebuie consumat după data indicată.

Cum se poate reduce risipa alimentară? Soluțiile UE

Reducerea risipei alimentare și a pierderii de alimente sunt două dintre obiectivele principale ale UE pentru a atinge o economie circulară până în 2050.

Obiective de reducere pe țări obligatorii prin lege

Comisia a înaintat o propunere de revizuire a Directivei-cadru privind deșeurile în iulie 2023 pentru a optimiza măsurile de diminuare a deșeurilor textile și alimentare. Printre modificări, s-au propus obiective obligatorii de reducere a deșeurilor la nivel național până la sfârșitul lui 2030.

Parlamentul European și guvernele UE au ajuns la un acord privind actualizările legislative în februarie 2025. Acestea au fost apoi adoptate de Parlament în septembrie 2025.

Până în 2030 deșeurile ar trebui să fie reduse cu 10% în sectorul prelucrării și fabricării alimentelor și cu 30% în sectorul comerțului cu amănuntul, al restaurantelor, al serviciilor alimentare și al gospodăriilor, față de media anuală a deșeurilor alimentare dintre 2021 și 2024.

Facilitarea donării de alimente

Donarea de alimente este o altă modalitate de a reduce risipa alimentară inutilă. Ghidul UE privind donarea de alimente a fost adoptat în 2017 cu scopul de a facilita recuperarea și redistribuirea de alimente sigure și comestibile către cei în nevoie.

În cadrul negocierilor privind actualizarea Directivei-cadru privind deșeurile în 2025, deputații europeni au obținut măsuri care vor facilita donarea alimentelor nevândute care sunt sigure pentru consumul uman.

O metodă comună pentru măsurarea risipei alimentare

În plus, în 2019 a fost adoptată o metodologie comună a UE <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32019D1597> pentru a măsura risipa de alimente în fiecare etapă a lanțului de aprovizionare cu alimente. Metodologia comună facilitează monitorizarea și raportarea risipei alimentare în întreaga UE.

Gestionarea și reciclarea deșeurilor.

2,1 miliarde tone de deșeuri sunt generate în UE în fiecare an. Sunt diferențe mari între țările UE în privința cantității și modului de gestionare a deșeurilor, însă există o tendință spre mai multă reciclare și mai puțină folosire a gropilor de gunoi. Pentru a reduce deșeurile și impactul lor asupra mediului, UE a adoptat obiective ambițioase de reciclare și utilizare a gropilor de gunoi și lucrează la deșeurile provenite din ambalaje. Scopul este promovarea unui model mai sustenabil cunoscut drept economie circulară.

Modalitățile de gestionare a deșeurilor variază între diferitele state membre. UE dorește să promoveze cât mai mult posibil prevenirea generării de deșeur și reutilizarea produselor. Dacă acest lucru nu este posibil, preferă reciclarea (inclusiv compostarea), urmată de utilizarea deșeurilor în producerea energiei. Opțiunea cea mai nocivă pentru mediu și pentru sănătatea oamenilor este aruncarea, pur și simplu, a deșeurilor, de exemplu în gropile de gunoi, chiar dacă este totodată una dintre cele mai ieftine soluții.

Deși cantitatea de deșeur generată per capita a crescut, modalitățile de gestionare a acestora s-au îmbunătățit - cu mai multă reciclare și compostare și o scădere a folosirii gropilor de gunoi. 60% din deșeurile colectate și tratate zilnic de municipalități trebuie să fie refolosite sau reciclate până în 2030, conform obiectivelor UE. Conform Directivei UE privind depozitele de deșeuri, țările UE trebuie să reducă și cantitatea de deșeur municipale trimisă la gropile de gunoi până la 10% din totalul deșeurilor municipale generate până în 2035.

Figura 9. Sursa: <https://www.europarl.europa.eu/> Parlamentul European. Destinații ale deșeurilor UE.

O parte din deșeuri este exportată. În 2022, [exporturile UE spre țări din afara UE](#) a atins 32,1 milioane de tone. Aceasta reprezintă o ușoară scădere de 3% față de 2021. Majoritatea acestora (55%) constă în resturi de metale feroase (oțel și fier) care ajung în principal în Turcia. UE a exportat, de asemenea, o cantitate importantă de deșeuri din hârtie (15%), India fiind principala destinație.

În 2022, 39% din deșeurile UE exportate au ajuns în Turcia (12,4 milioane de tone), urmată de India (3,5 milioane de tone), Regatul Unit (2 milioane de tone), Elveția (1,6 milioane de tone) și Norvegia (1,6 milioane de tone).

UE dorește să combată exporturile ilegale și să se asigure că deșeurile sunt gestionate de o manieră sigură pentru mediu în țările de destinație. În februarie 2024, Parlamentul a aprobat reguli mai stricte pentru exporturile de deșeuri în afara UE. Aceste reguli vor interzice exporturile de deșeuri din plastic către țări din afara OCDE și vor introduce condiții mai stricte pentru exporturile în țările OCDE. Exportul de deșeuri într-un alt stat UE va fi posibil doar în circumstanțe excepționale.

Care sunt actiunile UE în privinta deseurilor din plastic?

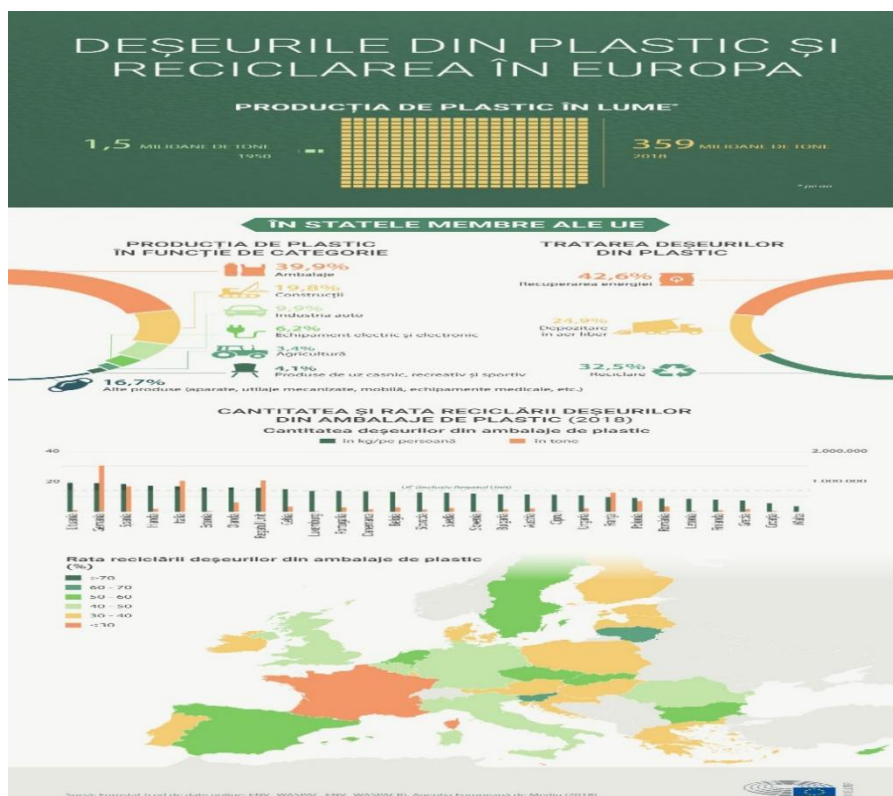

Figura 10. Sursa: <https://www.europarl.europa.eu/> Parlamentul European. Deseurile din plastic UE.

Tratarea deșeurilor de plastic în Europa

În Europa, recuperarea energiei este cea mai folosită modalitate de a elimina deșeurile din plastic, urmată de reciclare. 25% dintre deșeurile din plastic sunt depozitate în gropi de gunoi. Jumătate din plasticul colectat pentru reciclare este exportat în țări din afara UE pentru a fi tratat. Motivele pentru export includ lipsa capacităților, a tehnologiei sau a resurselor financiare pentru tratarea locală a deșeurilor. Exporturile UE de deșeuri spre țări non-UE a atins 32,7 milioane de tone în 2020. Majoritatea deșeurilor constă în resturi de metale feroase și neferoase, precum și plastic, textile și deșeuri din sticlă, iar acestea merg în principal spre Turcia, India și Egipt. Rata redusă a reciclării plasticului în UE duce la pierderi mari atât pentru economie, cât și pentru mediu. Se estimează că 95% din valoarea materialului de ambalaj din plastic se pierde după ciclul scurt al primei utilizări.

Cercetătorii estimează că în 2023, la nivel global, producția și incinerarea materialelor plastice au degajat în atmosferă peste 850 de milioane de tone de gaze cu efect de seră. Până în 2050 aceste emisii ar putea ajunge la 2,8 miliarde de tone. O parte dintre acestea pot fi evitate printr-o reciclare mai bună.

Soluțiile UE pentru creșterea reciclării plasticului

În iunie 2019, UE a adoptat noi reguli în privința problemei plasticului care ajunge în mări și oceane. Sunt luate măsuri privind cele mai frecvente 10 produse de unică folosință din plastic găsite pe plajele europene, precum și echipamentele de pescuit. Totodată, măsurile includ un obiectiv de reciclare a sticlelor de plastic de 25% până în 2025 și de 30% până în 2030.

În noiembrie 2022, Comisia a propus noi norme la nivelul UE privind ambalajele. Acestea includ propuneri de îmbunătățire a designului ambalajelor, cum ar fi etichetarea clară pentru a promova reutilizarea și reciclarea. De asemenea, se solicită o tranziție la materiale plastice de origine biologică, biodegradabile și compostabile.

Gestionarea deșeurilor, cunoscută și ca **managementul deșeurilor**, se referă la educația privind colectarea, transportul, tratarea, reciclarea și depozitarea deșeurilor. De obicei, termenul se referă la materialele rezultate din activități umane și la reducerea efectului lor asupra sănătății oamenilor, a mediului, sau aspectului unui habitat. Gestionarea deșeurilor are ca scop și economisirea unor resurse naturale prin reutilizarea părților recuperabile. Deșeurile gestionate pot fi atât solide, cât și lichide sau gazoase, precum și cu diverse proprietăți (de exemplu radioactive), necesitând metode de tratare specifice fiecăra.

Încă din 1970 s-a conștientizat opinia că deșeurile constituie o problemă și că metodele de tratare prin depozitare sau incinerare nu sunt satisfăcătoare. De asemenea, s-a pus problema reciclării materialelor care intră în componența acestora. La Conferința Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare (UNCED) de la Rio de Janeiro din 1992 s-au adoptat politici care au fost introduse pe plan mondial. În Uniunea Europeană preocupările erau mult mai vechi, primele directive ale Comisiei Europene în problema deșeurilor datând din anul 1975. Oamenii sunt obișnuiți să recicleze din cele mai vechi timpuri. Studii arheologice au arătat că, în perioadele când resursele de materii prime se diminuau, gropile de gunoi ale orașelor antice conțineau mai puține deșeuri cu potențial pentru reciclare (unelte, ceramica etc).

În erele preindustriale, deșeurile din prelucrarea bronzului și a altor metale prețioase erau colectate în Europa, și topite pentru refolosire continuă, iar în unele zone praful și cenușa de la focurile de cărbuni sau lemne erau refolosite pentru obținerea materialului de bază în fabricarea cărămizilor. Principalul motiv pentru practicarea reciclării materialelor era avantajul economic, nevoia de materii prime naturale devenind astfel mai mică.

Un întreprinzător englez, Benjamin Law, a fost primul care a transformat reciclarea hainelor care nu mai puteau fi purtate în materii prime pentru noi materiale textile. Astfel, el a inventat 2 noi materiale: shoddy și mungo, bazate pe lână recuperată din haine vechi, combinată cu lână nouă. În 1860, în orașul Batley, Anglia, se produceau peste 7000 de tone din acest material.

Perioadele cele mai “propice” reciclării în masă erau cele de război. Germania Nazistă este una dintre țările în care raționalizarea și reciclarea au fost adoptate atât în timpul cât și în perioada pre-război. În special se recicla fierul dar și alte metale rare, fibrele textile sau oasele din care se făcea apoi săpun. Lipsa resurselor cauzată de cele două războaie mondiale și alte evenimente au încurajat puternic reciclarea. Campanii guvernamentale puternice au fost promovate în timpul celui de-al Doilea Război Mondial în fiecare țară implicată, împingând cetățenii să doneze metale și să conserve fibrele, ca o chestiune importantă de patriotism. Programele de conservare a resurselor stabilite în timpul războiului au fost continuate și ulterior în unele țări ce nu stăteau foarte bine la capitolul resurse naturale, cu ar fi Japonia.

Japonia este una dintre țările în care reciclarea este reglementată prin lege și general acceptată de către locuitori, mai mult decât în celelalte țări. În 2007, în Japonia s-au colectat pentru reciclare 802.036 tone de plastic, cu 429,5% mai mult decât în 2000, adică fiecare locuitor al țării reciclează aproximativ 6.4 kg de plastic pe an.

Următoarea mare investiție în reciclare a avut loc în anii '70, datorită creșterii costului energiei (reciclarea aluminiului folosește doar 5% din energia necesară producției virgine; sticla, hârtia și metalele au și ele un consum redus de energie la reciclare). Adoptarea în 1977 în SUA a Clean Water Act a creat o cerere puternică de hârtie albă (hârtia de birou care a fost deja albită a crescut ca valoare atunci). O treime din totalul deșeurilor din Statele Unite este reciclat. Astfel, 82 de tone de materiale sunt reciclate dintr-un total de 251 tone de gunoi care se produc anual. Se estimează o creștere de 100% a cantității de materiale reciclate în SUA în ultimii 10 ani.

În SUA există cea mai mare producție de gunoi (deșeuri) pe cap de locuitor din lume. Astfel, în fiecare zi, în medie, un american produce puțin peste 2 kilograme de gunoi.

În anii 70, orașul Woodbury din statul american New Jersey a fost primul din țară care a introdus reciclarea obligatorie. Curând, și alte orașe i-au urmat exemplul, principalul motiv al noii pasiuni a americanilor pentru reciclare fiind costul ridicat al energiei. Astfel, se economisea 95% din energie dacă se folosea aluminiu reciclat pentru producerea aluminiului.

Campania de conștientizare că cea mai eficientă formă de tratare a deșeurilor este reciclarea lor a avut loc în Europa sub sigla *trei R* (Reducere, Refolosire, Reciclare, în engleză *Reduce, Reuse, Recycle*, în franceză *Réduire, Réutiliser, Recycler*). Deși în România s-au demarat inițiative de reciclare ale deșeurilor sub acest generic încă înainte de 1989, în contextul lipsurilor din acea perioadă acțiunea, fiind impusă de sus în jos, a întâmpinat rezistență. În prezent reciclarea este reluată, dar reușita politicii de reciclare ține și de posibilitatea sortării deșeurilor, care trebuie începută chiar din prima fază, prin colectarea separată a materialelor re folosibile.

Exemple de reciclare a deșeurilor:

Figura 11. Sursa: Wikipedia. Reciclarea/colectarea deșeurilor.

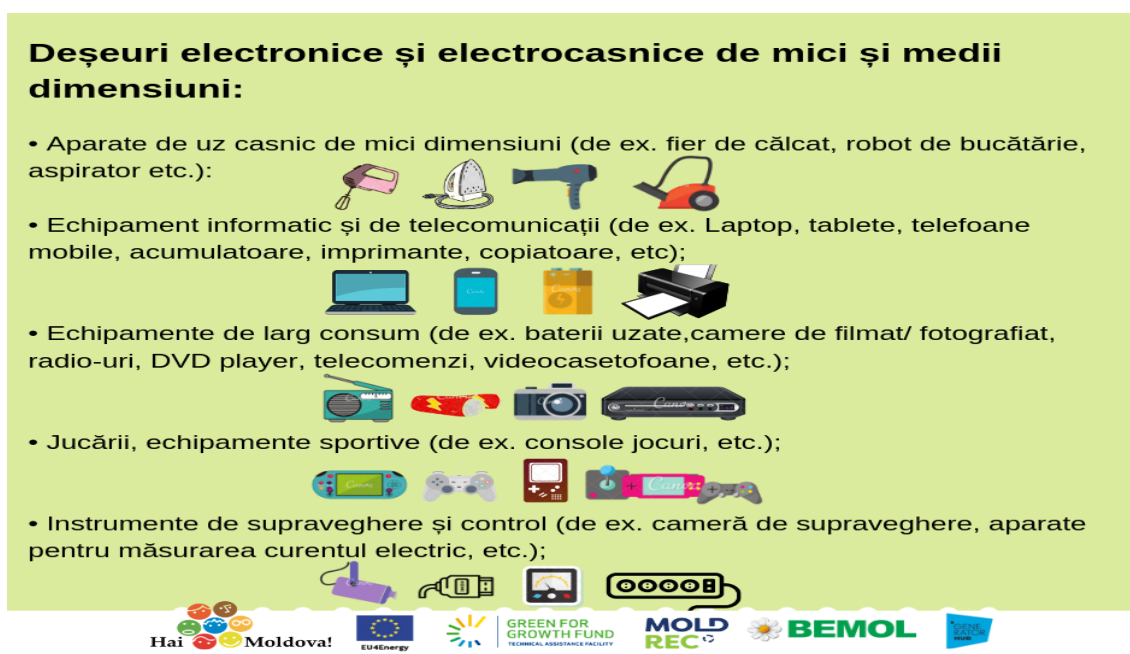

Figura 11. Sursa: Google com. Deșeuri electronice.

Principalelor Directive Europene privind gestionarea deșeurilor, care se aplică și în domeniul turismului și hotelier

Directiva-cadru privind deșeurile – 2008/98/CE

- Este actul principal al UE privind gestionarea deșeurilor.
- Prevede ierarhia deșeurilor:
 1. Prevenirea producerii deșeurilor
 2. Reutilizarea
 3. Reciclarea
 4. Alte forme de valorificare (ex. energetică)
 5. Eliminarea (ultima opțiune)
- Introduce principiile „poluatorul plătește” și „responsabilitatea extinsă a producătorului”.
- Țările membre trebuie să organizeze colectarea separată pentru hârtie, metal, plastic și sticlă.

2. Directiva 2018/851/UE (revizuire a Directivei 2008/98/CE)

- Impune obiective mai ambițioase pentru reciclare:
 - până în 2025 – reciclarea a 55% din deșeurile municipale,
 - până în 2030 – 60%,
 - până în 2035 – 65%.
- Prevede reducerea risipei alimentare pe întreg lanțul de producție și consum.

3. Directiva 1999/31/CE privind depozitele de deșeuri

- Reglementează modul de depozitare a deșeurilor pentru a preveni poluarea solului, apei și aerului.
- Scop: reducerea cantității de deșeuri biodegradabile depozitate la gropile de gunoi.

4. Directiva 94/62/CE privind ambalajele și deșeurile de ambalaje

- Stabilește cerințe pentru prevenirea generării de ambalaje și promovarea reciclării lor.
- Țările membre trebuie să atingă ținte minime de reciclare pentru sticlă, hârtie, metal, plastic și lemn.

5. Directiva 2019/904/UE privind plasticul de unică folosință

- Interzice comercializarea unor produse din plastic de unică folosință (paie, farfurii, tacâmuri, bețișoare pentru urechi etc.).

- Încurajează trecerea la materiale reutilizabile și compostabile.

6. Pachetul Economiei Circulare (2015, 2020)

- Include legislație și obiective pentru:
 - creșterea reutilizării și reciclării,
 - reducerea risipei,
 - promovarea economiei circulare.

👉 În turism și hotelărie, aceste directive se traduc prin:

- colectare selectivă în hoteluri și restaurante,
- limitarea plasticului de unică folosință,
- programe anti-risipă alimentară,
- colaborări cu firme de reciclare și ONG-uri de mediu.

<https://youtu.be/ud2dfPeBRPQ> (Vezi video de reciclare subterană din România).

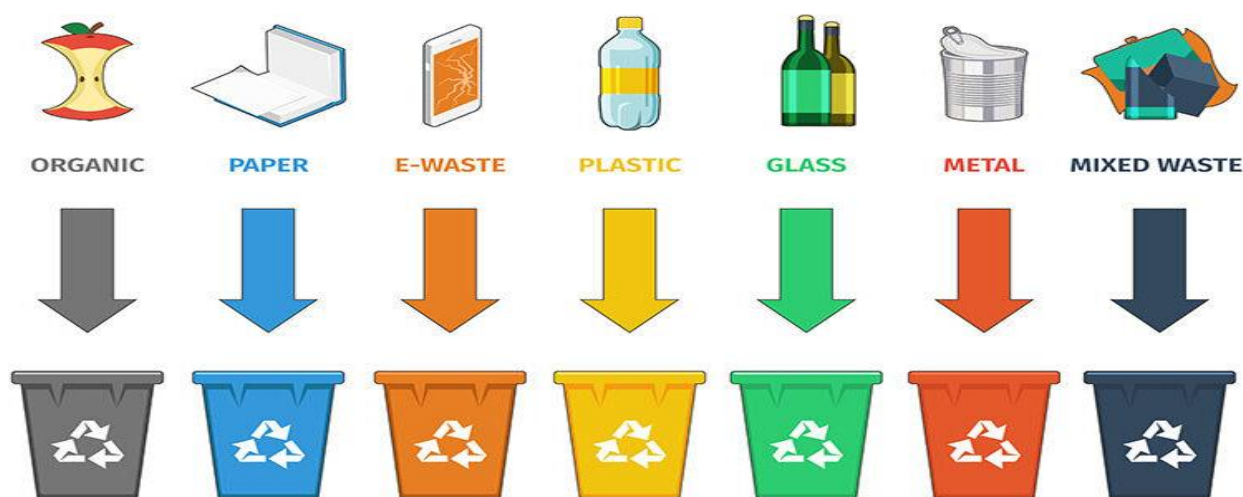

Figura 12. Sursa: <https://www.greenglobal.ro/blog/ghidul-antreprenorului-pentru-reciclare>

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Întrebări cu răspuns scurt

1. Ce tipuri de produse din plastic de unică folosință sunt cel mai des întâlnite în hoteluri și restaurante?
2. Care sunt avantajele utilizării recipientelor reutilizabile în locul celor din plastic?
3. Ce înseamnă „risipă alimentară” în contextul structurilor turistice?
4. Numește două metode prin care un hotel poate reduce risipa de alimente la mesele tip bufet.
5. Care sunt principalele categorii de deșeuri ce trebuie colectate separat într-un hotel?

◆ Întrebări aplicative

6. Imaginează-ți că ești managerul unui hotel. Ce măsuri ai lua pentru a elimina plasticul de unică folosință din camerele de cazare?
7. Propune un plan scurt pentru gestionarea surplusului de alimente dintr-un restaurant hotelier.
8. Cum ai organiza în hotelul tău un sistem de colectare selectivă a deșeurilor pentru turiști și personal?

◆ Întrebări de reflecție

9. De ce este important pentru un hotel să adopte măsuri de reducere a plasticului și a risipei alimentare?
10. Cum poate gestionarea eficientă a deșeurilor să contribuie la **imaginea și competitivitatea** unei structuri turistice?

Subiectul 17: Definirea politicii și angajamentelor pentru introducerea unui SMM în turism. Bazele dezvoltării unui SMM în turism.

Sistemele de Management al Mediului (SMM) - Sistemele de management de mediu (SMM) sunt instrumente structurate utilizate de organizații pentru a-și îmbunătăți performanța de mediu, a atinge obiectivele și a reduce riscurile. Unul dintre cele mai cunoscute standarde pentru SMM este [ISO 14001](#), care ajută organizațiile să gestioneze eficient impactul asupra mediului, să reducă costurile și să-și îmbunătățească imaginea. Principiile de bază ale unui SMM implică planificarea, efectuarea, verificarea și acțiunea pentru îmbunătățirea continuă.

Un SMM este un set de elemente interdependente care permit unei organizații să:

- Stabilească politici și obiective de mediu .
- Implementeze procese: pentru atingerea acestor obiective.
- Controleze și să își monitorizeze performanța: în ceea ce privește mediul.
- Asigure îmbunătățirea continuă: a practicilor sale.

În prezent, tot mai multe instituții și organizații sunt preocupate de atingerea unor performanțe de mediu prin controlul impactului produs de activitatea pe care o desfășoară asupra mediului și în același timp, de dezvoltarea capacității lor de a mediatiza aceste performanțe. Aceste preocupări se înscriu în contextul dezvoltării unor politici economice și legislative, a unor măsuri destinate să încurajeze protecția mediului, a creșterii preocupării părților interesate față de problemele și dezvoltarea durabilă a mediului.

În scopul atingerii unor astfel de deziderate, nu sunt suficiente doar analizele și auditurile de mediu. Pentru ca unele întreprinderi să satisfacă cerințele legale și propriile obiective în domeniul mediului, ele trebuie să realizeze aceste analize în cadrul unui sistem structurat de management de mediu care să fie integrat în ansamblul general al activităților de management.

Scopul principal al unui sistem de management al mediului este asigurarea ocrotirii mediului; prevenirea poluării; asigurarea unui echilibru între aceste elemente și necesitățile sociale și economice. Aplicarea unui astfel de sistem permite organizației respective să stabilească și evalueze eficiența procedurilor utilizate pentru elaborarea politicii sale de mediu și în același timp să se conformeze acestora și să demonstreze această conformitate.

Domeniul de aplicare al sistemului de management al mediului

Sistemul de management al mediului poate fi aplicat acelor *activități și aspecte de mediu* pe care organizația le poate controla și influența. Acesta trebuie să îndeplinească o serie de cerințe astfel încât să permită organizației care-l aplică să-și formuleze politica și obiectivele de mediu în contextul respectării prevederilor legislative, ținând seama în același timp de impactul activității sale asupra mediului. Sistemul de management al mediului este aplicabil acelor organizații care au următoarele obiective:

- să transpună în practică, să mențină și să îmbunătățească un sistem de management de mediu (SMM);
- conformitatea cu politica de mediu adoptată;
- certificarea/înregistrarea sistemului management de mediu de către un organism exterior;
- autoevaluarea și declararea conformității cu Standardul Internațional ISO 14001.

Termenii utilizați frecvent în acest context pot fi definiți în felul următor:

- **Îmbunătățirea continuă**, reprezintă procesul de dezvoltare, extindere a sistemului de management al mediului pentru obținerea îmbunătățirii performanței globale în domeniul mediului, în acord cu politica de mediu a organizației.
- **Mediul**, este locul în care funcționează o organizație și care include aerul, apa, pământul, resursele naturale, flora, fauna, ființele umane și relațiile între acestea, respectiv mediul natural și cel artificial.
- **Aspectul de mediu**, este acel element al activităților, produselor sau serviciilor unei organizații care poate interacționa cu mediul.
- **Impactul asupra mediului**, îl reprezintă orice modificare a mediului (dăunătoare sau benefică, totală sau parțială), care rezultă din activitățile, produsele sau serviciile unei organizații.
- **Sistemul de management de mediu**, este componentă a sistemului de management general care include structura organizatorică, activitățile de planificare, responsabilitățile, practicile, procedurile, procesele și resursele necesare pentru elaborarea, transpunerea în practică, realizarea, analizarea și menținerea politicii de mediu.
- **Auditul sistemului de management de mediu**, este acel proces de verificare sistematică și documentată ce permite obținerea și evaluarea dovezilor obiective necesare pentru a evidenția dacă sistemul de management de mediu al unei organizații este în conformitate cu criteriile sistemului de management de mediu de această organizație inclusiv comunicarea rezultatelor acestui proces conducerii organizației.
- **Obiectivul de mediu**, îl reprezintă țelul general de mediu, rezultat din politica de mediu, pe care o organizație își propune să-l atingă și care, de regulă, este cuantificat, acolo unde acest lucru este posibil.
- **Performanța de mediu**, este dată de rezultatele măsurabile ale sistemului de management de mediu, legate de controlul organizației asupra aspectelor sale de mediu, bazate pe politica, pe obiectivele și țințele de mediu ale acesteia.
- **Politica de mediu**, o reprezintă totalitatea intențiilor și principiilor declarate de către organizație cu privire la performanța globală de mediu și care constituie cadrul de acțiune și de stabilire a obiectivelor și țințelor de mediu ale organizației respective.
- **Ținta de mediu**, o constituie cerința de performanță cuantificată, aplicabilă ansamblului sau unei părți a organizației, ce rezultă din obiectivele de mediu și care trebuie stabilită și îndeplinită pentru atingerea acestor obiective.

- **Partea interesată**, o reprezintă individul sau grupul preocupat sau afectat de performanța de mediu a unei organizații.
- **Organizație**, poate fi o companie, o societate comercială, firmă, întreprindere, autoritate sau instituție, parte sau combinație a acestora (publică sau privată), cu răspundere limitată sau orice alt statut juridic, cu propria sa structură funcțională și administrativă.
- **Prevenirea poluării**, este aceea activitate de utilizare a unor procese, practici, materiale sau produse care împiedică, reduc sau controlează poluarea, care pot include reciclarea, tratarea, modificarea proceselor, mecanismele de control, utilizarea eficientă a resurselor, înlocuirea materialelor, precum și orice alte măsuri în acest sens.

Cerințele sistemului de management al mediului

Cerințe generale

Orice organizație interesată în implementarea unui sistem de management al mediului trebuie să îndeplinească o serie de cerințe.

Implementarea unui sistem de management de mediu are ca obiectiv îmbunătățirea performanței de mediu. Se impune ca organizația să analizeze periodic și să evalueze sistemul de management de mediu în scopul identificării oportunităților de îmbunătățiri suplimentare și continue ale performanței de mediu.

O organizație poate să definească limitele de aplicare și să opteze pentru implementarea sistemului în întreaga organizație, în anumite unități operaționale ale sale sau în activități specifice.

Cerințele pentru un sistem de management de mediu bazate pe planificare, implementare, verificare și analiză sunt în principiu, următoarele:

- stabilirea unei politici de mediu corespunzătoare;
- identificarea aspectelor de mediu care rezultă din activitățile, produsele sau serviciile (existente, anterioare sau planificate), pentru a determina impactul semnificativ al acestora asupra mediului;
- identificarea prevederilor relevante de ordin legislativ;
- identificarea priorităților și fixarea obiectivelor de mediu corespunzătoare;
- stabilirea structurii și programelor pentru punerea în practică și pentru realizarea obiectivelor și ȳintelor fixate;
- facilitarea activităților de planificare, control, monitorizare, audit și analiză, pentru a se asigura că politica de mediu este respectată și sistemul de management de mediu este corespunzător;
- posibilitatea SMM de a se adapta la orice tip de schimbări.

Politica de mediu

Politica de mediu a unei organizații trebuie să fie definită clar de către conducerea organizației respective, care trebuie să precizeze obiectivele și prioritățile acestuia în domeniul mediului.

Politica de mediu, pentru a fi eficientă, trebuie să îndeplinească următoarele *cerințe*:

- să corespundă naturii, dimensiunilor și impactului asupra mediului al activităților, produselor sau serviciilor organizației;
- să includă un angajament de îmbunătățire continuă și de prevenire a poluării;
- să includă un angajament de conformitate cu legislația și cu reglementările de mediu existente;
- să ofere cadrul necesar pentru stabilirea și analizarea obiectivelor și ȳintelor de mediu;
- se adresează ȳntregului personal;
- să fie disponibilă pentru public.

Politica de mediu este considerată ca fiind elementul motor al implementării și îmbunătățirii sistemului de management de mediu al unei organizații. Ea trebuie să reflecte angajamentul conducerii organizației de a se conforma legislației în vigoare și de a urmări performanța și îmbunătățirea

continuă. Politica de mediu reprezintă baza pe care se sprijină organizația pentru a-și fixa obiectivele și țintele de mediu. De aceea, este necesar ca politica de mediu să fie suficient de clară pentru a fi înțeleasă de părțile interesate (atât în cadrul organizației cât și în exterior), analizată și revizuită periodic pentru a reflecta modificarea condițiilor și a informațiilor. Se recomandă de asemenea, ca domeniul său de aplicare să fie clar identificat.

În scopul atingerii obiectivelor stabilite prin politica de mediu este necesar ca organizația să identifice atât aspectele de mediu, dispozițiile legale existente, obiectivele și țintele, cât și responsabilitățile stabilite și termenele de realizare prevăzute.

Pentru evidențierea *aspectelor de mediu*, organizația trebuie să stabilească și să aplice proceduri care să permită identificarea acestora în legătură cu activitățile și produsele sau serviciile care pot fi controlate și influențate de organizația respectivă.

Prin aplicarea unor astfel de proceduri se urmărește identificarea și actualizarea acelor aspecte de mediu care au un impact semnificativ. Aspectele legate de procesul de identificare a problemelor de mediu semnificative care ar trebui luate în considerare cu prioritate de către sistemul de management de mediu al unei organizații sunt:

- costul și timpul necesar efectuării analizelor;
- gradul efectiv de control asupra aspectelor de mediu luate în considerare;
- determinarea aspectelor de mediu în funcție de intrările și ieșirile asociate cu activitățile, produsele și/sau serviciile lor relevante (actuale și anterioare);

Analiza acestor aspecte trebuie să acopere în principal următoarele domenii:

- prevederile legislative precum și reglementările;
- identificarea aspectelor de mediu semnificative;
- examinarea procedurilor și practicilor de management de mediu existente;
- analiza și evaluarea acțiunilor întreprinse în urma investigării incidentelor anterioare;
- condițiile de funcționare din cadrul organizației și situațiile de urgență posibile.

Procesul de identificare a aspectelor de mediu semnificative asociate activităților din unitățile operaționale ale organizației, trebuie să ia în considerare, dacă este necesar, următorii *factori*: emisii în aer, deversări în apă, gestionarea deșeurilor, contaminarea solului, alte probleme referitoare la comunitate și la mediul local.

Organizațiile pot selecta categorii de activități, produse sau servicii pentru a identifica acele aspecte susceptibile de a avea un impact semnificativ, sau pot evalua fiecare intrare și ieșire de produs.

Așadar, pentru stabilirea și analiza obiectivelor sale, o organizație trebuie să ia în considerare atât prevederile legale cât și aspectele de mediu semnificative, opțiunile tehnologice, cerințele sale financiare, operaționale, comerciale, precum și punctele de vedere ale părților interesate.

Toate obiectivele și țintele de mediu trebuie să fie în concordanță cu politica de mediu.

Programe de management de mediu – aplicabilitate

Pentru stabilirea obiectivelor și țăntelor de mediu, orice organizație trebuie să stabilească și să aplice unul sau mai multe *programe* care trebuie să includă: desemnarea responsabilităților, precum și mijloacele și termenele privind realizarea acestora.

Crearea și utilizarea unuia sau a mai multor programe constituie un element cheie al succesului implementării unui sistem de management de mediu. Se recomandă ca programul să descrie modul în care vor fi atinse obiectivele și țintele fixate de către organizație și să indice în același timp, termenele și personalul responsabil de punere în practică a politicii de mediu a organizației pentru activități noi.

Un astfel de program poate include și considerații asupra etapelor de planificare, proiectare, producție, comercializare și eliminare.

Pentru a asigura eficiența managementului de mediu, atribuțiile, responsabilitățile și autoritatea trebuie să fie definite, să dispună de o documentație corespunzătoare și să fie comunicate celor interesați.

Conducerea organizației trebuie să furnizeze resursele (umane, tehnologice și financiare) necesare pentru implementarea și controlul sistemului de management de mediu.

Pentru succesul implementării unui sistem de management de mediu se impune angajamentul întregului personal al organizației, responsabililor de mediu și altor structuri ale organizației sau altor funcții implicate în probleme de mediu.

Este necesar ca acest angajament să pornească de la nivelul cel mai înalt al conducerii, care trebuie să stabilească politica de mediu a organizației și să asigure implementare sistemului de management de mediu, sens în care se recomandă desemnarea unor reprezentanți cu responsabilități și autorități diferite pentru implementarea sistemului de management de mediu.

De asemenea, conducerea organizației trebuie să asigure alocarea resurselor pentru ca sistemul de management de mediu să își poată începe activitatea să fie menținut, să definească și să comunice responsabilitățile sistemului de management de mediu.

Pentru a asigura transpunerea în practică și funcționarea unui sistem de management de mediu este necesară de asemenea necesităților de instruire corespunzătoare.

În același timp, organizația trebuie să pună la punct o procedură de comunicare internă, de primire, de documentare și de răspuns la informațiile și cererile pertinente ale părților interesate.

În cadrul promovării unui sistem de management al mediului, este necesară elaborarea unor documente, păstrarea și instruirea unui sistem de control al acestora.

Organizația trebuie să instituie, să analizeze, și să revizuiască procedurile de pregătire pentru eventualele situații de urgență.

Orice organizație care promovează un sistem de management al mediului trebuie să stabilească și să mențină proceduri pentru definirea responsabilităților a treptelor de decizie, precum și tratarea și analizarea neconformității, adoptarea de măsuri în vederea reducerii impactului produs, inițierea și finalizarea acțiunilor corective precum și preventive.

S.M.M. este un proces complex ce asigură ordinea și coerența în cadrul organizațiilor, precum și preocupările acestora față de problematica mediului, alocarea resurselor, atribuirea responsabilităților, evaluarea corectă și continuă a diferitelor practici și procedee interne menite să asigure buna desfășurare a activităților. S.M.M. este considerat a fi compatibil cu conceptul de *dezvoltare durabilă*, fiind esențial pentru întărirea capacității unei organizații de a răspunde obiectivelor sale de mediu și de a garanta cerințele naționale și/sau internaționale în vigoare.

Cele mai importante **principii** ce se cer a fi respectate în cadrul unui S.M.M. sunt:

- considerarea managementului de mediu ca fiind una din prioritățile majore ale organizației;
- stabilirea și menținerea comunicării cu părțile interesate;
- determinarea cerințelor legale și a aspectelor de mediu;
- stabilirea răspunderilor și responsabilităților conducerii și a personalului privind protecția mediului;

- încurajarea planificării în domeniul mediului pe întreaga durată a ciclului de viață al produsului sau procesului;
- asigurarea de resurse suficiente și corespunzătoare, instruirea personalului pentru a atinge nivelurile de performanță fixate în mod continuu;
- evaluarea performanței de mediu comparativ cu politica de mediu a organizației;
- stabilirea unui proces de management care să permită auditarea și analiza S.M.M., în scopul identificării oportunităților de îmbunătățire a sistemului și a performanței de mediu.

Avantajele sistemului de management al mediului:

Scopul principal al introducerii un sistem eficient de management al mediului este cel al protejării sănătății oamenilor și a mediului împotriva impacturilor potențiale ale activităților, produselor sau serviciilor pe care o organizație le prestează, și totodată pentru a contribui la menținerea și îmbunătățirea calității mediului în general.

Principalele avantaje ale introducerii unui S.M.M. sunt următoarele:

- obținerea unei competitivități sporite pe o piață concurențială;
- obținerea unor beneficii din punct de vedere economic;
- existența unui angajament evident al conducerii organizației în direcția îndeplinirii propriei politici și obiective ale mediului;
- dovada conformării organizației la legislație și reglementări
- un proces de îmbunătățire continuă etc.

Principiile și elementele sistemului de management al mediului

Principiile de bază ale S.M.M. sunt următoarele:

- *Angajament și politică de mediu;*
- *Planificarea politicii de mediu;*
- *Transpunerea în practică a politicii și ȋntelor de mediu;*
- *Măsurarea și evaluarea performanței de mediu;*
- *Analiza și îmbunătățirea continuă a SMM.*

Principiul angajamentului și al politicii de mediu

Potrivit acestui principiu, se recomandă ca orice organizație să-și definească politica sa de mediu și să-și asume angajamentul pentru introducerea unui S.M.M. propriu.

Se consideră că odată ce experiența organizației va crește, S.M.M.-ul va începe să prindă contur, ceea ce îi va da posibilitatea să introducă proceduri, programe și tehnologii care să-i permită îmbunătățirea performanței de mediu.

Angajamentul și implicarea conducerii organizației în exercitarea managementului de mediu sunt apreciate ca fiind esențiale pentru reușita introducerii unui S.M.M.

Politica de mediu fixează pentru organizație sensul general al direcției pe care aceasta trebuie să o urmeze și stabilește, în același timp, principiile sale de acțiune. Ea fixează scopul, precum și nivelul de responsabilitate față de mediu și performanța dorită, în raport de care vor fi evaluate toate acțiunile ulterioare ale organizației.

Responsabilitatea pentru stabilirea politicii de mediu îi revine conducerii organizației, cea care este răspunzătoare de aplicarea politicii de mediu și totodată de punerea la dispoziție a datelor și informațiilor care vor permite formularea sau modificarea acesteia.

Politica de mediu, pe lângă reglementările specifice din domeniul mediului poate cuprinde și o serie de *angajamente* cum ar fi:

- diminuarea impactului negativ asupra mediului a activităților noi, prin utilizarea procedurilor integrate de management al mediului și al planificării;
- perfecționarea procedurilor de evaluare a performanței de mediu și a indicatorilor asociați.
- crearea produselor astfel încât să se diminueze impactul lor asupra mediului atât în producție, cât și în utilizare și eliminare;
- prevenirea poluării, reducerea deșeurilor și a consumului de resurse și materii prime;
- educarea și instruirea în scopul protecției mediului a întregului personal al organizației, precum și a altor persoane din exterior;
- implicarea părților interesate și stabilirea unei bune comunicări;
- orientarea în activitate în scopul unei dezvoltări durabile;
- încurajarea furnizorilor și a contractanților în calitate de parteneri în adoptarea unui S.M.M. asemănător.

Elemente-cheie ale politicii de mediu într-o structură turistică:

- respectarea legislației și normelor de mediu;
- reducerea consumului de resurse (energie, apă, materiale);
- minimizarea deșeurilor și promovarea reciclării;
- reducerea poluării (aer, apă, sol, zgomot);
- implicarea angajaților și a turiștilor în bune practici ecologice;
- transparență și comunicare privind performanțele de mediu.

Angajamentele managerilor de structuri turistice:

- adoptarea principiului „**poluatorul plătește**” și a responsabilității sociale;
- implementarea de tehnologii ecologice (ex. energie regenerabilă, sisteme inteligente de consum);
- integrarea criteriilor de mediu în parteneriate și achiziții;
- raportarea periodică a rezultatelor privind performanța ecologică.

ISO 14001 este standardul internațional cel mai utilizat pentru sistemele de management de mediu. Organizațiile care implementează acest standard pot obține o serie de beneficii, precum:

- **Îmbunătățirea imaginii organizaționale**, prin promovarea unei atitudini "verzi".
- **Atragerea de investitori etici**.
- **Reducerea costurilor**: prin utilizarea eficientă a resurselor.
- **Scăderea riscurilor**: de accidente de mediu și a costurilor de asigurare.
- **Demonstrarea performanțelor de mediu**: către părțile interesate.

O simplificare a principalelor aspecte ale unui sistem de management este abordarea cu 4 elemente „**planificare, efectuare, verificare, acțiune**”. Un sistem de management complet acoperă fiecare aspect al managementului și se concentrează pe sprijinirea managementului performanței pentru atingerea obiectivelor. Sistemul de management ar trebui să fie supus unei îmbunătățiri continue pe măsură ce organizația se perfecționează.

Exemple de standarde ale sistemelor de management includ:

- ISO 9000 : standarde pentru sistemele de management al calității (QMS)

- ISO 13485 : standard pentru dispozitive medicale
- ISO 14000 : standarde pentru sistemele de management de mediu
- ISO/IEC 20000 : standarde pentru sistemele de management al serviciilor IT (SMS)
- ISO 22000 : standarde pentru sistemele de management al siguranței alimentelor (FSMS)
- ISO/IEC 27000 : sisteme de management al securității informațiilor (ISMS)
- ISO 30301: standard pentru managementul înregistrărilor (informații și documentație)
- ISO 37001 : standard pentru sisteme de management anti-mită
- ISO 45001 : standard pentru sistemele de management al sănătății și securității în muncă
- ISO 50001 : standard pentru sistemele de management ale energiei
- ISO 55000 : standarde pentru sistemele de management ale activelor
- ISO 56002: standard pentru sistem de management al inovării
- FitSM : standarde pentru managementul ușor al serviciilor IT
- ILO-OSH: sisteme de management ale securității și sănătății în muncă
- SA8000 : sistem de management al responsabilității sociale
- Standardele de siguranță ale sistemului de management ale AIEA

ISO 14001:2015 este un standard internațional emis de către Organizația Internațională de Standardizare pentru organizații care doresc să-și crească performanța protejând în același timp mediul înconjurător și punerea în practică a unui sistem de gestiune a mediului pentru ca resursele să fie sustenabile.

Activitatea oricărei organizații utilizează resurse naturale sau regenerabile și produce reziduuri care pot avea un impact asupra mediului înconjurător. Acest risc trebuie identificat, redus și ținut sub control încă din momentul incipient și pe tot parcursul proceselor ciclice inclusiv a celor eliminate. Implementarea și certificarea managementului de mediu conform standardului **ISO 14001:2015**, ca parte a sistemului de management general oferă o abordare sistematică pentru tratarea aspectelor de mediu ale organizației.

Sistemul de management al mediului permite organizației să monitorizeze impactul activităților, produselor și serviciilor asupra mediului.

ISO 14001:2015 se poate implementa oricărei organizații, indiferent de dimensiune, tip, natură și se adresează aspectelor de mediu pe care organizația le poate controla sau influența având în perspectivă un ciclu de viață. ISO 14001:2015 nu specifică criterii de performanță ecologică.

Beneficiile ISO 14001:2015:

- Susține angajamentul organizației de a proteja mediul și a reduce mediu, poluarea prin minimizarea activităților desfășurate.
- Creșterea încrederii clienților, comunității, angajaților și a autorităților.
- Recunoașterea internațională a certificării, îmbunătățește imaginea și reputația organizației.
- Avantaj față de competitori.
- Obține și demonstrează performanțele de mediu și reduce costurile printr-o utilizare mai eficientă a resurselor și reduce riscul de accident, scăzând astfel costul asigurării.
- Să prevină unele accidente care pot duce la sancționarea organizației de către autorități din cauza lipsei de măsuri de protecție a mediului.
- Consolidarea încrederii autorităților.
- Formăm în același timp autorități de încredere care să monitorizeze aplicarea legislației.
- Alinierea la cerințele pieței – demonstrarea la nivel național și internațional a existenței unui sistem de management al mediului.

Ce este ciclul Planificare-Realizare-Verificare-Acțiune (Plan-Do-Check-Act – PDCA)

Ciclul Planificare-Realizare-Verificare-Acțiune (Plan-Do-Check-Act – **PDCA**) este un model de gestionare a calității utilizat în managementul proceselor și îmbunătățirea continuă a acestora. Acesta constă din patru etape interconectate, după cum urmează:

Planificare (Plan): În această etapă, se stabilesc obiectivele și procesele necesare pentru a obține rezultatele dorite. Se identifică și se analizează problemele și se dezvoltă planurile de acțiune pentru a le aborda.

Realizare (Do): În această etapă, planurile stabilite sunt puse în aplicare. Se aplică procedurile și se colectează datele relevante pentru a evalua performanța proceselor.

Verificare (Check): Această etapă implică evaluarea și monitorizarea rezultatelor obținute în etapa anterioară. Se compară datele obținute cu obiectivele stabilite și cu rezultatele așteptate pentru a identifica eventualele abateri și pentru a evalua eficacitatea acțiunilor întreprinse.

Acțiune (Act): În această etapă, se iau măsuri corective și preventive bazate pe concluziile trase în etapa anterioară. Se identifică oportunitățile de îmbunătățire și se ajustează procesele pentru a asigura îmbunătățiri continue în performanță și eficiență.

Bazele dezvoltării unui SMM în turism:

Pentru introducerea și dezvoltarea unui **Sistem de Management al Mediului** într-o structură turistică, se parcurg următoarele etape (după modelul ISO 14001):

1. **Analiza inițială de mediu**
 - evaluarea impactului activităților turistice asupra mediului (consum resurse, deșeuri, poluare).
2. **Stabilirea politicii de mediu**
 - formularea unei declarații oficiale asumate de conducere.
3. **Planificarea SMM**
 - identificarea obiectivelor și ȳintelor concrete (ex.: reducerea consumului de energie cu 15% în 2 ani).
4. **Implementarea și funcȳionarea**
 - proceduri pentru economisirea resurselor, reciclare, reducerea risipei;
 - instruirea angajaȳilor și implicarea turiștilor.
5. **Monitorizare și corecȳii**
 - măsurarea performanȳei prin indicatori clari (kg de deșeuri reciclate, consum de apă/pe turist).
6. **Revizuirea managementului**
 - evaluare periodică și ajustarea politicii de mediu.

Exemplu pe organizaȳii/ hoteluri

Definirea politicii și angajamentelor pentru introducerea unui SMM (Sistem de Management de Mediu) în turism

Un SMM în turism reprezintă ansamblul de politici, proceduri și măsuri prin care o organizație turistică (hotel, pensiune, agenție, destinație turistică) gestionează impactul asupra mediului și urmărește îmbunătățirea continuă a performanței de mediu.

1. Definirea politicii de mediu

Politica de mediu este documentul fundamental care exprimă angajamentul organizației față de protecția mediului. Ea trebuie să:

- fie adaptată specificului turistic al organizației (hotel, stațiune, agenție etc.);
- includă respectarea legislației naționale și europene privind mediul;
- vizeze reducerea consumului de resurse naturale (energie, apă, materii prime);
- promoveze economia circulară (reciclare, reutilizare, reducerea deșeurilor);
- fie comunicată tuturor angajaților, turiștilor și partenerilor;
- susțină principiile dezvoltării durabile și turismului responsabil.

Exemplu: Un hotel își poate defini politica de mediu prin angajamentul de a reduce cu 20% consumul de energie și apă până în 2030 și de a elimina plasticul de unică folosință.

2. Angajamentele managerilor și personalului

- Implementarea unui sistem de monitorizare a consumurilor (energie, apă, materiale).
- Formarea angajaților în domeniul eco-managementului și al buneii gestionări a resurselor.
- Implicarea clienților prin campanii de conștientizare (afișe, pliante, aplicații mobile).
- Colaborarea cu ONG-uri și autorități pentru programe de colectare selectivă, reciclare, reducere a deșeurilor alimentare.
- Raportarea periodică a progresului către autorități și parteneri.

3. Bazele dezvoltării unui SMM în turism

- Respectarea legislației de mediu: directive UE (deșeuri, plastic, eficiență energetică, apă) și cadrul național.
- Analiza impactului de mediu: identificarea aspectelor semnificative (consum resurse, emisii, deșeuri).
- Stabilirea obiectivelor și țăintelor: reducerea plasticului, economisirea apei, eficiență energetică, reciclare.
- Planificarea și documentarea procedurilor: ghiduri pentru angajați și parteneri.
- Monitorizare și audit intern: evaluarea anuală a progresului.
- Îmbunătățirea continuă: adaptarea politicilor în funcție de rezultate.

✧ Exemplu bună practică europeană:

Lanțul hotelier Scandic Hotels (Suedia) – a introdus un SMM certificat ISO 14001, eliminând complet plasticul de unică folosință, reducând consumul de energie cu peste 30% și implementând un sistem digital de reducere a risipei alimentare.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

- ☐ Ce reprezintă un **Sistem de Management de Mediu (SMM)** și care este rolul său în turism?
- ☐ Care sunt elementele esențiale ce trebuie incluse într-o **politică de mediu** a unei structuri turistice?
- ☐ De ce este important ca politica de mediu să fie comunicată angajaților și turiștilor?

- ☐ Dă un exemplu de **angajament concret** pe care un hotel/pensiune îl poate include în politica sa de mediu.
- ☐ Cum pot managerii de structuri turistice să implice clienții în reducerea impactului asupra mediului?
- ☐ Care sunt **baze fundamentale** pentru dezvoltarea unui SMM într-o destinație turistică? (enumeră minimum 3)
- ☐ Explică legătura dintre **legislația europeană de mediu** și implementarea unui SMM în turism.
- ☐ De ce este necesară **monitorizarea și raportarea periodică** a rezultatelor politicii de mediu?
- ☐ Cum contribuie **formarea angajaților** la succesul implementării unui SMM?
- ☐ Dă un exemplu de **bună practică europeană** privind aplicarea unui SMM în turism și explică de ce este considerată un model.

Subiectul 18: Planificarea realizării politicii de mediu în turism.

Planificarea activităților de mediu. Planificarea este una dintre cele mai importante etape în procesul de construire și implementare a unui SMM. Pentru aceasta trebuie determinate:

- Politica de mediu a organizației;
- Aspectele de mediu;
- Prevederile legale și alte cerințe;
- Obiectivele generale și obiective specifice;
- Programul de managementul mediului.

Politica de mediu a organizației trebuie să definească obiectivele și principiile de acțiune referitoare la mediu, inclusiv alinierea la toate cererile regulamentare privitoare la mediu. Politica de mediu formează baza pe care organizația își stabilește obiectivele și țintele. Această politică trebuie să fie suficient de clară pentru a fi înțeleasă cu ușurință de toți stakeholderii și trebuie să fie revăzută și revizuită periodic pentru a reflecta schimbările apărute în domeniu. În plus, managementul superior trebuie să se asigure că politica de mediu a organizației este potrivită cu natura, mărimea și impactele ecologice ale activităților sale, produselor sau serviciilor, că include un angajament pentru continua îmbunătățire, prevenire a poluării, iar alinierea la legislația mediului relevantă este documentată și comunicată tuturor angajaților săi și este disponibilă pentru public.

Politica de mediu este definită de managementul organizației sub forma unei declarații care trebuie să reflecte faptul că principiile și intențiile organizației referitoare la performanța de mediu sunt identificate, documentate, implementate și comunicate.

Aspectele de mediu. Organizația trebuie să stabilească și să întrețină proceduri de identificare ale aspectelor de mediu ale acțiunilor sale, produselor sau serviciilor, pe care le poate controla și cele

asupra cărora poate avea influență, pentru a le determina pe acelea care au sau care pot avea un impact semnificativ asupra mediului.

Organizația trebuie să ia în considerație la stabilirea obiectivelor sale ecologice, toate aspectele referitoare la aceste impacte semnificative. O organizație fără SMM existent trebuie ca inițial să-și stabilească poziția curentă cu privire la mediu prin intermediul unei revederi. Țelul trebuie să fie luarea în considerație a tuturor aspectelor de mediu ale organizației ca bază pentru stabilirea unui SMM.

Prevederile legale și comerciale. O organizație se conformează cerințelor de mediu legale dacă se conformează tuturor legilor și reglementărilor relevante pentru organizație. O organizație trebuie să se conformeze tuturor cerințelor legale relevante, chiar dacă nu are un sistem de management de mediu (SMM). Pe de altă parte, o organizație poate să nu se conformeze unor asemenea reglementări, de vreme ce în situații diverse autoritățile componente pot să accepte neconformarea cu legislația.

Obiective și ținte de mediu. Organizațiile trebuie să stabilească și să mențină documentat obiective și ținte la fiecare nivel și funcție relevantă din cadrul organizației. Când își stabilește și revizuieste obiectivele, o organizație trebuie să ia în considerație și cerințele legale sau de alt fel, aspectele ecologice semnificative, opțiunile tehnologice, cerințele financiare, operaționale sau de afaceri și părerile părților interesate. Obiectivele și țintele trebuie să fie conforme cu politica de mediu, inclusiv cu angajamentul de prevenire a poluării.

Programul de managementul mediului. Programul managementului de mediu este o descriere a obiectivelor și activităților specifice pe care o companie trebuie să le stabilească pentru a asigura o mai mare protejare a mediului într-un anumit loc, incluzând o descriere a măsurilor luate sau avute în vedere pentru atingerea acestor obiective. Crearea și folosirea unui sau a mai multor programe, este un element cheie pentru îndeplinirea cu succes a Standardelor de Management de Mediu.

Principiul planificării

Conform acestui principiu, se recomandă ca o organizație să stabilească un plan eficient care să permită satisfacerea politicii sale de mediu.

În acest scop se impune identificarea aspectelor de mediu și evaluarea impactului asupra mediului a acestor aspecte.

De asemenea, acest lucru presupune un proces continuu care determină impactul trecut, prezent și viitor asupra mediului al tuturor activităților unei organizații și include în același timp și identificarea condițiilor impuse de regulamente, legislație și de afacerile care influențează organizația, precum și identificarea impactului asupra sănătății și securității persoanelor, concomitent cu evaluarea riscurilor pentru mediu.

Se recomandă ca organizația să stabilească, să aplice și mențină proceduri pentru identificarea, accesul și cunoașterea cerințelor legale și a altor cerințe adoptate care se referă în mod direct la aspectele de mediu ale activităților, produselor sau serviciilor sale.

Pentru realizarea politicii de mediu a unei organizații, se recomandă să se planifice și să se stabilească o serie de obiective, ce reprezintă ținuturile generale și nivelul de performanță privind mediul pe care organizația și le-a propus în cadrul politicii sale de mediu. În același sens, se cere ca organizația să ia în considerare atât constatările obținute în analizele inițiale de mediu, cât și aspectele identificate și impactul asupra mediului asociat acestor aspecte.

În cadrul acțiunii de planificare, se cere ca organizația să elaboreze și un program de management de mediu care să cuprindă toate obiectivele sale de mediu.

Planificarea unui SMM în turism:

1. Analiza inițială de mediu

- Identificarea aspectelor și impacturilor de mediu (consum de apă, energie, plastic, deșeuri).
- Evaluarea conformității cu legislația și reglementările UE și naționale.
- Analiza părților interesate (turiști, angajați, autorități locale, ONG-uri).

2. Stabilirea politicii de mediu

- Definirea **viziunii și angajamentelor** conducerii (ex.: reducerea risipei alimentare, reciclare 100%, energie verde).
- Comunicare clară către personal și clienți.
- Integrarea în strategia generală a structurii turistice.

3. Stabilirea obiectivelor și Țintelor

- Obiective generale (ex.: reducerea consumului de plastic).
- Ținte măsurabile (ex.: reducerea cu 30% a plasticului de unică folosință în 2 ani).
- Indicatori de performanță (KPI).

4. Planul de acțiune

- Măsuri concrete (instalarea de dozatoare de apă, parteneriate cu firme de reciclare, programe anti-risipă alimentară).
- Responsabili pentru fiecare activitate.
- Resurse necesare (financiare, logistice, resurse umane).
- Calendar de implementare.

5. Implementarea SMM

- Instruirea și motivarea angajaților.
- Introducerea de proceduri operaționale verzi (ex.: curățenie ecologică, gestionarea deșeurilor).
- Colaborarea cu furnizori și parteneri eco-friendly.

6. Monitorizare și raportare

- Colectarea datelor (consum apă, energie, deșeuri).
- Analiza periodică a progresului.
- Raport de mediu anual către conducere și părțile interesate.

7. Revizuire și îmbunătățire continuă

- Audituri interne de mediu.
- Corectarea deficiențelor.
- Actualizarea obiectivelor în funcție de rezultate și de noile reglementări.

◆ Exemplu aplicat în turism:

Un hotel din Republica Moldova implementează un SMM prin: eliminarea paielor din plastic, instalarea de panouri solare, colectare selectivă în camere, redistribuirea surplusului alimentar către ONG-uri.

Politica de mediu ar trebui să fie construită având la bază următoarele:

- misiunea organizației
- viziunea organizației,
- valorile și credințele,
- cerințele părților interesate
- principii de ghidare

Înainte de proiectarea politicii de mediu este bine să fie cunoscute aspectele de mediu necesare a fi luate în considerare și impactul asupra mediului a activității organizației. Astfel, se stabilește o politică de

mediu care va produce efectele dorite cu un impact minim asupra mediului și cu rezultate pozitive pentru organizație. De asemenea organizația trebuie să stabilească proceduri de identificare a aspectelor de mediu ale activității sale, proceduri pe care să le poată controla și actualiza în funcție de necesități. După stabilirea politicii de mediu, este necesară stabilirea clară a planurilor de acțiuni necesare a fi întreprinse.

Pentru ca politica de mediu să producă efectele scontate, este important ca acesta să fie susținută de managementul organizației. De asemenea pentru reducerea/ eliminarea amenzilor de mediu sau pentru evitarea suspendării/ închiderii activității important de luat în considerare sunt și reglementările legale. Pentru a nu se plăti amenzi impactul asupra mediului a activității organizației trebuie să se situeze sub limitele stabilite de reglementările în vigoare. După câțiva ani aceste limite adesea sunt reduse și din acest motiv companiile ar trebui să își stabilească un anumit nivel sub aceste limite, astfel încât viitoarele reglementări să nu influențeze procesul de producție și activitatea economică a organizației atunci când punerea în aplicare este terminată. De exemplu, reglementările privind substanțele chimice pe viitor ar putea să nu fie la fel ca cele de azi. Adesea aceste limite sunt coborâte atunci când se realizează o analiză a fazelor procesului de producție.

Politica de mediu are două *funcții majore*:

- să determine direcția de dezvoltare în domeniul protecției mediului;
- să arate stakeholderilor interesul acordat de către organizație protecției mediului.

Exemple de planificări SMM în turism:

1. Hotel urban de 4 stele

Obiectiv: Reducerea consumului de energie electrică

- **Țintă:** Reducerea consumului cu 20% în 3 ani.
- **Acțiuni:**
 - Instalarea de becuri LED în toate camerele.
 - Introducerea sistemelor de card pentru controlul electricității în camere.
 - Panouri solare pe acoperiș pentru apă caldă.
- **Responsabil:** Managerul tehnic.
- **Resurse:** Fonduri proprii + granturi verzi.
- **Monitorizare:** Facturile de energie și rapoarte lunare.

2. Pensiune rurală

Obiectiv: Reducerea utilizării plasticului de unică folosință.

- **Țintă:** Eliminarea completă a paielor și paharelor din plastic până la sfârșitul anului.
- **Acțiuni:**
 - Înlocuirea cu paie biodegradabile și pahare reutilizabile.
 - Informarea turiștilor prin afișe și pliante.
 - Negocierea cu furnizorii pentru ambalaje eco.
- **Responsabil:** Administratorul pensiunii.
- **Resurse:** Costuri suplimentare acoperite din prețul cazării.
- **Monitorizare:** Verificarea lunar a stocurilor de materiale.

3. Stațiune balneară

Obiectiv: Reducerea risipei de produse alimentare.

- **Țintă:** Diminuarea risipei cu 40% în 2 ani.
- **Acțiuni:**

- Implementarea porțiilor controlate la mesele tip bufet.
- Redistribuirea surplusului alimentar prin parteneriate cu ONG-uri.
- Compostarea resturilor vegetale.
- **Responsabil:** Șeful restaurantului și managerul de mediu.
- **Resurse:** Colaborări cu ONG-uri locale.
- **Monitorizare:** Raport lunar privind cantitatea de deșeuri alimentare.

4. Exemplu european – Lanț hotelier Accor

Obiectiv: Gestionarea eficientă a deșeurilor.

- **Țintă:** 100% colectare selectivă până în 2028.
- **Acțiuni:**
 - Containere separate în camere și spații publice.
 - Training pentru angajați privind reciclarea.
 - Contracte cu firme locale de reciclare.
- **Responsabil:** Manager SMM regional.
- **Resurse:** Fonduri interne + parteneriate cu autoritățile.
- **Monitorizare:** Audit anual de mediu.

Tabelul 23

Tip structură turistică	Obiectiv de mediu	Țintă	Acțiuni planificate	Responsabil	Resurse	Monitorizare
Hotel urban (4★)	Reducerea consumului de energie	-20% în 3 ani	- Becurile LED-Carduri pentru controlul electricității- Panouri solare pentru apă caldă	Manager tehnic	Fonduri proprii + granturi verzi	Facturi de energie, rapoarte lunare
Pensiune rurală	Reducerea plasticului de unică folosință	Eliminarea paielelor și paharelor din plastic până la sfârșitul anului	- Paie biodegradabile și pahare reutilizabile- Informarea turiștilor- Colaborare cu furnizori eco	Administrator pensiune	Costuri suplimentare incluse în preț	Verificarea stocurilor lunar
Stațiune balneară	Reducerea risipei alimentare	-40% în 2 ani	- Porții controlate la bufet- Parteneriate cu ONG-uri- Compostarea resturilor vegetale	Șef restaurant + Manager de mediu	Parteneriate cu ONG-uri	Raport lunar despre deșeuri alimentare
Lanț hotelier european (Accor)	Gestionarea eficientă a deșeurilor	100% colectare selectivă	- Colectare separată- Training angajați-	Manager SMM regional	Fonduri interne + parteneriate	Audit anual de mediu

Tip structură turistică	Obiectiv de mediu	Țintă	Acțiuni planificate	Responsabil	Resurse	Monitorizare
		până în 2025	Contracte cu firme de reciclare			

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Întrebări cu răspuns scurt

1. Ce înseamnă „planificarea unui SMM” și care este importanța acesteia pentru structurile turistice?
2. Care sunt etapele principale ale procesului de planificare a unui SMM?
3. De ce este necesară implicarea conducerii în stabilirea politicii de mediu?
4. Dă două exemple de **ținte măsurabile** ce pot fi stabilite într-un hotel.
5. Care sunt avantajele monitorizării și raportării periodice în cadrul unui SMM?

◆ Întrebări aplicative

6. Imaginează-ți că ești managerul unei pensiuni rurale. Cum ai planifica eliminarea plasticului de unică folosință?
7. Propune trei măsuri concrete pentru reducerea risipei de alimente într-un restaurant hotelier.
8. Elaborează un mini-plan de acțiune pentru reducerea consumului de energie într-un hotel urban.

◆ Întrebări de reflecție

9. Care crezi că sunt principalele obstacole în planificarea și implementarea unui SMM în turism?
10. Cum pot parteneriatele cu ONG-uri și autorități locale sprijini un SMM într-o destinație turistică?

✦ Sarcini de autoevaluare

1. **Completare tabel:** Redactează un tabel simplu cu 3 coloane: *Obiectiv de mediu* – *Țintă* – *Acțiuni planificate* pentru o structură turistică la alegere.
2. **Studiu de caz:** Analizează o structură turistică din Republica Moldova și propune două obiective de mediu și planurile aferente.
3. **Analiză critică:** Explică de ce planificarea unui SMM poate aduce beneficii nu doar mediului, ci și imaginii și competitivității unei unități turistice.
4. **Exercițiu practic:** Realizează un plan scurt de acțiune pentru gestionarea deșeurilor într-o stațiune balneară.
5. **Reflecție personală:** Scrie un paragraf despre cum ai putea contribui, ca viitor profesionist în turism, la planificarea unui SMM într-o unitate turistică.

Subiectul 19: Capacități și mecanisme de susținere a îndeplinirii politicii de mediu.

Capacități și mecanisme de susținere a îndeplinirii politicii de mediu

◆ 1. Capacități instituționale și organizaționale

- **Conducerea și angajamentul managementului** – implicarea directă a managerilor în aplicarea politicii de mediu.
- **Structuri interne dedicate** – departament sau responsabil pentru mediu și sustenabilitate.

- **Parteneriate** – colaborarea cu autorități locale, ONG-uri, asociații de turism verde.
 - **Implicarea angajaților** – instruirea și motivarea personalului pentru aplicarea regulilor ecologice.
- ❖ **2. Capacități financiare și tehnice**
- **Resurse financiare dedicate** – bugete pentru implementarea măsurilor ecologice (ex.: panouri solare, sisteme de reciclare).
 - **Accesarea fondurilor europene și naționale** – granturi, programe de mediu, proiecte de dezvoltare durabilă.
 - **Tehnologii verzi** – echipamente eficiente energetic, soluții pentru economisirea apei, digitalizare pentru reducerea consumului de hârtie.
- ❖ **3. Mecanisme de planificare și implementare**
- **Obiective și ținte clare** – stabilite conform politicii de mediu (ex.: reducerea plasticului cu 30% în 2 ani).
 - **Planuri de acțiune** – măsuri concrete, responsabili, termene.
 - **Sisteme de monitorizare** – colectarea datelor despre consumul de resurse și generarea de rapoarte periodice.
 - **Standardizare și certificare** – implementarea ISO 14001, eticheta ecologică UE, Green Key etc.
- ❖ **4. Mecanisme de control și evaluare**
- **Audituri interne și externe de mediu** – verificarea respectării politicii și identificarea neconformităților.
 - **Indicatori de performanță (KPI)** – măsurarea progresului (ex.: consum de apă/camera, kg deșeuri reciclate).
 - **Raportare transparentă** – informarea turiștilor și a autorităților asupra rezultatelor obținute.
 - **Îmbunătățire continuă** – ajustarea planurilor și adoptarea de noi tehnologii sau practici.
- ❖ **5. Capacități sociale și de comunicare**
- **Educație și conștientizare** – campanii interne pentru angajați și turiști.
 - **Etichetare ecologică** – comunicarea vizibilă a măsurilor luate (pictograme, afișe, broșuri).
 - **Implicarea comunității locale** – sprijinirea turismului local, parteneriate pentru colectare și reciclare.

✧ Exemplu aplicat (bună practică europeană):

Lanțul hotelier **Scandic Hotels (Suedia)** a introdus un mecanism de reducere a risipei alimentare prin: cântărirea zilnică a resturilor, raportarea pe secțiuni (mic dejun, prânz, cină) și instruirea personalului. Rezultatul: reducere cu peste 40% a risipei în 5 ani.

Capacitățile instituționale și organizaționale necesare pentru susținerea unui Sistem de Management de Mediu (SMM) în turism:

1. Structura organizațională

- Organizarea clară a responsabilităților și a rolurilor pentru implementarea SMM:
 - desemnarea unui **coordonator de mediu** sau a unui **responsabil SMM**;
 - stabilirea unui **comitet de mediu** sau a unei **echipe interdepartamentale** care să supravegheze aplicarea politicilor de mediu;
 - integrarea SMM în structura managerială existentă pentru a evita conflicte sau redundanțe.

Exemplu practic: Hotelurile de mari dimensiuni au un departament de calitate și mediu, care raportează direct managerului general.

2. Resurse umane

- Personal instruit și responsabil pentru aplicarea politicilor de mediu:
 - angajați cu competențe în managementul mediului, audit de mediu și monitorizarea impactului turistic;
 - programe de instruire și conștientizare ecologică pentru toți angajații, nu doar pentru echipa de mediu;
 - promovarea culturii organizaționale orientate spre sustenabilitate.

Exemplu practic: Personalul din recepție, bucătărie sau întreținere poate fi instruit în reducerea consumului de energie și apă sau în gestionarea deșeurilor.

3. Capacități tehnice și logistice

- Dotarea cu instrumente și tehnologii pentru monitorizare și raportare:
 - software pentru urmărirea consumului de resurse (energie, apă, materiale consumabile);
 - echipamente pentru măsurarea impactului asupra mediului (ex: contoare de apă, senzori de energie);
 - infrastructură pentru gestionarea deșeurilor și reciclarea eficientă.

4. Capacități financiare

- Resurse financiare suficiente pentru:
 - implementarea măsurilor de mediu (instalarea panourilor solare, sisteme eficiente de încălzire/ răcire, reciclare);
 - audituri și certificări de mediu (ISO 14001, Green Key, Blue Flag);
 - instruirea personalului și campanii de conștientizare.

Exemplu practic: Alocarea unui procent din profit anual pentru investiții în turism sustenabil.

5. Sisteme de control și evaluare

- Mecanisme interne de verificare a respectării politicilor de mediu:
 - audituri interne periodice;
 - rapoarte și indicatori de performanță de mediu (ex: consum de energie per turist, cantitate de deșeuri reciclate);
 - proceduri de corectare a abaterilor și îmbunătățire continuă.

6. Mecanisme de planificare și implementare

- Elaborarea unui plan de acțiuni SMM care include:
 - obiective pe termen scurt, mediu și lung;
 - responsabilități clar definite;
 - resurse alocate pentru fiecare acțiune;
 - monitorizarea progresului și ajustarea planului în funcție de rezultate.

7. Colaborare și parteneriate

- Cooperarea cu autorități locale, ONG-uri, organizații de mediu și alte entități turistice pentru:
 - schimb de bune practici;
 - participarea la proiecte de mediu și turism durabil;
 - promovarea responsabilității sociale și ecologice în comunitate.

Pentru ca un **SMM** să fie implementat și menținut eficient în sectorul turistic, organizațiile trebuie să dispună de **resurse financiare** și **capacități tehnice** corespunzătoare. Acestea pot fi structurate astfel:

1. Capacități financiare

- **Buget dedicat pentru mediu** – alocarea unor fonduri speciale pentru activități precum reciclarea, reducerea consumului de resurse, implementarea energiei regenerabile.
- **Investiții în tehnologii ecologice** – achiziționarea de echipamente eficiente energetic (panouri solare, sisteme de iluminat LED, sisteme de încălzire geotermală).

- **Accesarea fondurilor europene și internaționale** – programe precum *Fondul de coeziune*, *LIFE Programme*, *Horizon Europe*, granturi pentru turism verde.
- **Parteneriate public-private (PPP)** – implicarea actorilor economici și comunităților locale în cofinanțarea proiectelor.
- **Reducerea costurilor prin eficiență** – economiile rezultate din reducerea consumului de apă, energie și materii prime pot fi reinvestite în sustenabilitate.

2. Capacități tehnice

- **Resurse umane calificate** – specialiști în mediu, ingineri energetici, experți în managementul deșeurilor, auditori de mediu.
- **Infrastructură adecvată** – sisteme de colectare selectivă a deșeurilor, stații de tratare a apelor uzate, echipamente de monitorizare a consumului de resurse.
- **Tehnologii digitale** – software pentru monitorizarea emisiilor, a consumului de resurse și pentru raportarea indicatorilor de mediu.
- **Formare și instruire continuă** – training-uri pentru personal în domeniul eficienței energetice, reducerii risipei alimentare și aplicării standardelor ISO 14001.
- **Inovație și cercetare** – adoptarea de soluții smart (senzori de consum, aplicații pentru turiști eco-responsabili, utilizarea inteligenței artificiale în optimizarea resurselor).

Exemplu practic (sector turistic – hoteluri):

- **Financiar:** Hotelul X investește 50.000 € într-un sistem fotovoltaic, finanțat parțial printr-un grant UE.
- **Tehnic:** Personalul este instruit în reducerea consumului de apă, hotelul instalează senzori la robinete și sisteme inteligente de climatizare.

Mecanisme de planificare și implementare în SMM:

1. Analiza inițială de mediu

- Identificarea **aspectelor și impacturilor** activității turistice asupra mediului (energie, apă, deșeuri, emisii).
- Evaluarea gradului de conformitate cu legislația națională și europeană.
- Consultarea părților interesate (clienți, angajați, autorități, ONG-uri).

2. Definirea politicii de mediu

- Stabilirea **viziunii și angajamentelor** conducerii (ex.: reducerea plasticului, eficiență energetică).
- Integrarea principiilor de sustenabilitate în strategia generală a unității turistice.
- Comunicarea clară a politicii către angajați și turiști.

3. Stabilirea obiectivelor și ȋntelor

- Obiective generale (ex.: reducerea risipei de alimente).
- Ținte **SMART** (Specifice, Măsurabile, Abordabile, Relevante, încadrate în Timp).
- Exemple:
 - Reducerea consumului de energie cu 15% în 2 ani.
 - Eliminarea paielor din plastic până la sfârșitul anului.

4. Elaborarea planului de acțiune

- Stabilirea măsurilor concrete și a responsabililor.
- Alocarea resurselor financiare, materiale și umane.
- Stabilirea unui calendar clar de implementare.

5. Implementarea planului

- Instruirea și motivarea angajaților.

- Crearea de proceduri operaționale (ex.: colectare selectivă, întreținerea echipamentelor eco).
- Implicarea turiștilor prin campanii de conștientizare și informare.

◆ 6. Monitorizare și raportare

- Urmărirea indicatorilor de performanță (consum apă, energie, cantitatea de deșeuri reciclate).
- Elaborarea de rapoarte periodice pentru conducere și părțile interesate.
- Comunicarea rezultatelor prin rapoarte de sustenabilitate, afișe sau platforme online.

◆ 7. Revizuire și îmbunătățire continuă

- Audituri interne și externe de mediu.
- Analiza periodică a progresului față de obiectivele stabilite.
- Adaptarea politicii și a planului la noile cerințe legislative și tehnologice.

 Exemplu aplicat (România – Delta Dunării):

Unitățile turistice certificate Green Village implementează un plan SMM prin:

- eliminarea plasticului,
- folosirea energiei regenerabile,
- instruirea personalului,
- raportarea anuală a progresului către autorități și parteneri.

Mecanisme de control și evaluare în SMM:

◆ 1. Monitorizare periodică

- Urmărirea continuă a consumului de resurse (apă, energie, materiale).
- Evidența deșeurilor generate și a gradului de reciclare.
- Implementarea unor **indicatori de performanță (KPI)**, de exemplu:
 - consum de energie per cameră ocupată,
 - litri de apă/ turist,
 - kg de deșeuri reciclate lunar.

◆ 2. Audituri interne de mediu

- Verificări planificate efectuate de personalul instruit din cadrul organizației.
- Obiectiv: identificarea abaterilor, a punctelor slabe și a oportunităților de îmbunătățire.
- Se finalizează prin **rapoarte interne** și recomandări.

◆ 3. Audituri externe și certificări

- Evaluări realizate de organisme independente (ISO 14001, EMAS, Green Key, EU Ecolabel).
- Oferă **credibilitate și transparență**.
- Ajută la obținerea unui avantaj competitiv pe piața turistică.

◆ 4. Raportare și comunicare

- Elaborarea de **rapoarte anuale de sustenabilitate**.
- Informarea părților interesate (angajați, turiști, autorități, ONG-uri).
- Publicarea online a rezultatelor și progresului.

◆ 5. Evaluare comparativă (benchmarking)

- Compararea performanțelor proprii cu alte structuri turistice.
- Identificarea **bunelor practici** și a standardelor din industrie.
- Ajustarea obiectivelor și a Țintelor pe baza analizei comparative.

◆ 6. Îmbunătățire continuă

- Corectarea deficiențelor identificate prin audituri și monitorizare.
- Actualizarea obiectivelor în funcție de rezultate și schimbările legislative.
- Introducerea treptată a noilor tehnologii verzi și proceduri sustenabile.

Exemplu aplicat în turism:

Un hotel balnear din Austria monitorizează lunar consumul de apă și energie, publică un **raport trimestrial** pentru turiști și trece anual printr-un audit extern Green Key. Acest mecanism de control a condus la reducerea cu 25% a consumului de apă în 3 ani.

Capacitățile sociale și de comunicare sunt esențiale pentru implicarea angajaților, turiștilor și comunității locale. Le putem detalia astfel:

1. Conștientizarea și cultura organizațională

- Crearea unui climat în care protecția mediului este parte integrantă din activitatea zilnică:
 - promovarea valorilor de mediu în rândul angajaților și clienților;
 - campanii interne și materiale informative (afișe, newslettere, traininguri) privind practicile sustenabile.

Exemplu practic: Afișe în camerele hotelului despre reciclarea deșeurilor și economisirea apei și energiei.

2. Abilități de comunicare internă

- Transmiterea clară a politicilor și procedurilor de mediu către angajați:
 - întâlniri periodice și sesiuni de instruire;
 - canale interne de comunicare (intranet, buletine informative, e-mail);
 - feedback continuu pentru identificarea problemelor și sugestii de îmbunătățire.

Exemplu practic: Echipa de curățenie raportează consumul de resurse și problemele observate în timpul turei.

3. Implicarea și motivarea personalului

- Angajarea activă a personalului în inițiativele de mediu:
 - recompense și recunoaștere pentru comportamente ecologice;
 - implicarea în proiecte de voluntariat sau acțiuni comunitare.

Exemplu practic: Program de „Angajatul lunii pentru mediu” care recunoaște contribuțiile individuale.

4. Comunicarea externă și relația cu turiștii

- Informarea turiștilor despre angajamentul ecologic al organizației:
 - ghiduri, pliante, semnalizare vizibilă privind bunele practici;
 - organizarea de activități educative sau tururi ghidate pe tema mediului;
 - promovarea certificărilor ecologice (ex: Green Key, Blue Flag).

Exemplu practic: Hotelul organizează o prezentare despre biodiversitatea locală și importanța protejării resurselor.

5. Relația cu comunitatea locală

- Colaborarea cu autoritățile și ONG-urile pentru proiecte de mediu:
 - participarea la evenimente de ecologizare, plantări de copaci sau programe de reciclare;
 - consultări cu comunitatea pentru a minimiza impactul activităților turistice.

Exemplu practic: Parteneriate cu școlile locale pentru ateliere de educație ecologică sau tururi sustenabile.

6. Capacitatea de feedback și adaptare

- Ascultarea nevoilor și preocupărilor stakeholderilor (angajați, turiști, comunitate) pentru ajustarea strategiilor de mediu:
 - sondaje și chestionare pentru evaluarea satisfacției și a gradului de conștientizare ecologică;
 - îmbunătățirea continuă a comunicării pe baza sugestiilor primite.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Capacități instituționale și organizaționale

1. Care sunt principalele roluri și responsabilități în cadrul organizației pentru implementarea unui Sistem de Management de Mediu (SMM)?
2. Cum poate fi integrat SMM în structura managerială existentă a unei unități turistice?
3. Ce tip de resurse umane sunt necesare pentru susținerea unei politici de mediu eficiente?
4. De ce sunt importante resursele financiare și tehnice în implementarea unui SMM?
5. Care sunt principalele mecanisme de control și evaluare a performanței de mediu într-o unitate turistică?

2. Capacități sociale și de comunicare

6. Cum poate fi promovată cultura organizațională orientată spre mediu în rândul angajaților?
7. Care sunt metodele eficiente de comunicare internă a politicilor de mediu către personal?
8. Ce instrumente și metode pot fi folosite pentru a informa și educa turiștii privind practicile ecologice?
9. Cum pot fi implicate comunitatea locală și partenerii externi în susținerea politicii de mediu?
10. De ce este importantă capacitatea de feedback și adaptare în cadrul SMM?

3. Implementare și monitorizare

11. Cum se pot stabili obiective concrete și măsurabile pentru politica de mediu într-o unitate turistică?
12. Care sunt avantajele auditului intern și a rapoartelor periodice de mediu?
13. Cum se poate asigura o îmbunătățire continuă a practicilor ecologice în turism?

4. Evaluare practică

14. O unitate turistică a implementat măsuri de economisire a apei și energiei. Cum ai evalua succesul acestor măsuri?
15. Care ar fi indicatorii principali pentru a verifica dacă politica de mediu este respectată de angajați și turiști?

Subiectul 20-21: Aplicarea SMM în structuri turistice. Controlul activităților și operațiilor desfășurate în cadrul SMM din turism. Monitorizarea și evaluarea implementării SMM.

Conceptul de SMM în turism

- SMM reprezintă un cadru organizat pentru **gestionarea impactului asupra mediului**, respectarea reglementărilor și îmbunătățirea continuă a performanței ecologice.
- Scopul SMM în turism este să reducă impactul activităților turistice asupra mediului, să crească eficiența utilizării resurselor și să promoveze turismul durabil.

2. Pași de aplicare a SMM în structuri turistice

a) Evaluarea situației existente

- Identificarea impactului asupra mediului (energie, apă, deșeuri, emisii, biodiversitate).
- Realizarea unui **audit de mediu** pentru a stabili punctele forte și slabe.

Exemplu practic: Un hotel face o evaluare a consumului de apă și energie în camere și zonele comune.

b) Stabilirea politicii de mediu

- Definirea obiectivelor și angajamentelor organizației față de protecția mediului.
- Politica trebuie să fie **clară, comunicată intern și publicată extern**.

Exemplu practic: „Hotelul nostru se angajează să reducă consumul de apă cu 20% în următorii 3 ani și să recicleze 80% din deșeurile generate.”

c) Planificarea și stabilirea obiectivelor

- Definirea **obiectivelor măsurabile și realiste**.
- Elaborarea unui **plan de acțiuni** cu responsabilități și resurse alocate.

Exemplu practic: Instalarea unor panouri solare, implementarea sistemelor de iluminare LED și instruirea personalului în reducerea consumului de resurse.

d) Implementarea măsurilor

- Organizarea resurselor umane, tehnice și financiare.
- Implicarea personalului și a turiștilor în practicile ecologice.

Exemplu practic: Colectarea selectivă a deșeurilor în toate camerele și spațiile comune; afișe informative pentru turiști despre economisirea apei și energiei.

e) Monitorizare și evaluare

- Urmărirea performanței prin **indicatori de mediu**: consum energie/apă, cantitate de deșeuri reciclate, reducerea emisiilor.
- Realizarea de audituri interne periodice.

Exemplu practic: Hotelul monitorizează lunar consumul de energie și apă per turist și raportează progresul managementului.

f) Îmbunătățire continuă

- Analiza rezultatelor și ajustarea planului de acțiuni.
- Actualizarea obiectivelor și promovarea de noi practici sustenabile.

Exemplu practic: După un an, hotelul implementează sisteme automate de control al iluminatului și încălzirii pentru a reduce și mai mult consumul.

Tabelul 24

Tip structură turistică	Aplicare SMM	Rezultat
Hotel	Audit de energie, panouri solare, reciclare, instruirea personalului	Reducerea consumului cu 25%, certificare Green Key

Tip structură turistică	Aplicare SMM	Rezultat
Pensiune rurală	Gestionarea apelor uzate, compostarea resturilor alimentare, implicarea comunității	Conservarea resurselor și implicarea localnicilor
Stațiune turistică	Programe educative pentru turiști, reducerea plasticului, transport eco	Creșterea gradului de satisfacție și fidelizare a turiștilor

Aplicarea SMM în structuri turistice presupune un **proces ciclic**: evaluare → planificare → implementare → monitorizare → îmbunătățire continuă. Succesul depinde de **implicarea personalului, turiștilor și comunității**, precum și de **resursele instituționale, tehnice și financiare** disponibile.

Implementare și funcționare a SMM

Pentru implementarea efectivă a sistemului de management de mediu se recomandă ca organizația să-și dezvolte resursele și mecanismele de susținere necesare îndeplinirii politicii de mediu, a obiectivelor și ȳntelor sale în acest domeniu.

Pentru implementarea SMM trebuie definite:

- Structura și responsabilitatea;
- Instruirea, competența și conștientizarea pregătirii (training);
- Comunicarea (internă și externă);
- Documentația sistemului de management de mediu;
- Controlul documentelor;
- Controlul operațional;
- Prevenirea (Pregatirea pentru situații de urgență și capacitate de raspuns).

Structură și responsabilitate. Un program trebuie să definească, să documenteze și să comunice rolurile, responsabilitățile și autoritățile astfel încât să faciliteze managementul de mediu efectiv. Managementul va furniza resursele esențiale pentru implementarea și controlul SMM. Resursele includ resursele umane și cele financiare, tehnologice și specializate. Managementul superior al organizației va numi un manager de mediu care va avea roluri, responsabilități și o autoritate bine definită pentru a asigura ca cerințele SMM sunt stabilite, implementate și menținute conform SMM folosit, și pentru raportarea performanțelor SMM către managementul superior ca bază pentru îmbunătățirea SMM.

Instruire, competență și conștientizarea pregătirii. Personalul care îndeplinește sarcini care pot provoca un impact ecologic semnificativ trebuie să fie competent pe baza unei educări și pregătiri potrivite și/sau pe baza experienței. Este esențial pentru angajații de la fiecare funcție și nivel relevant să fie conștienți de:

1. Importanța și conformarea cu politica de mediu și cerințele SMM.
2. Impactul de mediu semnificativ, actual sau potențial al activităților lor și beneficiile ecologice ale performanței personale îmbunătățite.
3. Rolurile și responsabilitățile lor în realizarea conformării cu politica și procedurile de mediu și cu cerințele SMM, inclusiv pregătirile de urgență și cerințele de răspuns.
4. Posibilele consecințe ale abaterii de la procedurile de operare specificate.

Comunicarea. Pentru a atinge calitatea dorită a comunicării, organizația trebuie să stabilească și să mențină procedurile pentru comunicațiile interne între diferitele nivele și funcții ale organizației și pentru primirea, documentarea și răspunderea la comunicarea relevantă a deținătorilor de interese.

Organizația trebuie de asemenea să formeze o responsabilitate crescândă la anchetele „externe” și să-și dezvolte abilitatea de a lua în calcul și de a înregistra informații din sursele care reglementează activitățile comune.

Documentarea SMM. Pentru a-și documenta SMM și a descrie elementele de bază ale sistemului de management și interacțiunea lor, o organizație trebuie să stabilească și să mențină proceduri de control a tuturor documentelor cerute de SMM.

Documentarea trebuie să conțină și înregistrări formate din:

- informații despre legile de mediu aplicabile și alte cerințe;
- înregistrarea plângerilor;
- înregistrarea trainingului;
- informații despre proces;
- informații legate de producție;
- înregistrări de inspectare și întreținere;
- informații pertinente despre furnizori și beneficiari;
- înregistrări de incidente;
- informații despre aspectele de mediu semnificative;
- rezultatele auditului;
- revederile managementului.

Verificare și acțiune corectivă

Această etapă este un element cheie a sistemului de management de mediu, care survine după planificarea politicii de mediu și implementarea sa. Scopul este de a asigura ca organizația controlează și corectează, atunci când este cazul, elementele- cheie ale sistemului de management de mediu. Pentru aceasta se recomandă ca organizația să monitorizeze și să evalueze performanța sa de mediu.

Aceasta etapă implică:

- Monitorizarea și măsurarea;
- Neconformitate, acțiune corectivă și acțiune preventivă;
- Înregistrări (raportări);
- Auditul sistemului de management de mediu (intern și extern).

Măsurarea, monitorizarea și evaluarea sunt activități-cheie ale unui sistem de management de mediu. În lipsa acestora nu ar fi posibilă stabilirea neconformităților și, prin urmare, nici precizarea acțiunilor corective și/sau preventive necesare. De asemenea, auditul sistemului de management de mediu ar fi lipsit de elemente de bază în stabilirea concluziilor sale.

Sistemului de Management de Mediu (SMM) în turism, secțiunea de **măsurare, monitorizare și evaluare** este esențială pentru a verifica dacă obiectivele de mediu sunt atinse și pentru a identifica oportunități de îmbunătățire. Iată o prezentare detaliată și aplicată:

1. Măsurarea (Measurement)

Definiție: Procesul de colectare a datelor cantitative și calitative despre performanța de mediu a unei structuri turistice.

Ce se măsoară:

- **Consum de resurse:** energie electrică, apă, combustibil;
- **Gestionarea deșeurilor:** cantitatea de deșeuri reciclate vs. depozitate;
- **Emisii:** gaze cu efect de seră, poluarea aerului și apei;

- **Impact asupra biodiversității:** consumul resurselor naturale, afectarea habitatelor;
- **Satisfacția turiștilor și angajaților:** gradul de conștientizare și respectarea practicilor ecologice.

Exemple practice:

- Instalarea contoarelor pentru apă și energie pe fiecare sector al hotelului;
- Urmărirea cantității de deșeuri colectate selectiv și a celor trimise la reciclare.

2. Monitorizarea (Monitoring)

Definiție: Supravegherea continuă a indicatorilor de mediu pentru a observa evoluția și respectarea standardelor stabilite.

Etape și metode:

1. **Stabilirea indicatorilor de performanță:**
 - Consum de apă per turist/nopti de cazare;
 - Consum de energie per cameră;
 - Procent de deșeuri reciclate;
 - Număr de sesiuni de instruire a personalului.
2. **Colectarea datelor regulat:** zilnic, săptămânal, lunar;
3. **Utilizarea instrumentelor tehnice și software:** pentru grafice, rapoarte și comparații.

Exemple practice:

- Hotelul monitorizează zilnic consumul de energie și apă și compară cu valorile medii lunare;
- Monitorizarea implementării programelor de reciclare în toate zonele unității turistice.

3. Evaluarea (Evaluation)

Definiție: Analiza și interpretarea datelor colectate pentru a determina gradul de realizare a obiectivelor și a eficienței măsurilor implementate.

Pași:

1. Compararea rezultatelor cu obiectivele stabilite în politica de mediu;
2. Identificarea abaterilor și a cauzelor acestora;
3. Propunerea de măsuri corective și de îmbunătățire;
4. Raportarea rezultatelor către management și părțile interesate.

Exemple practice:

- Dacă un hotel își propune reducerea consumului de apă cu 20%, evaluarea se face prin compararea consumului lunar cu anul precedent;
- Evaluarea performanței personalului în aplicarea procedurilor de mediu (ex: reciclare, economisirea energiei).

Indicatori de performanță (KPIs) în turism sustenabil

Tabelul 25

Domeniu	Indicator
Energie	kWh consumat per turist / per cameră
Apă	m ³ consumat per turist / per cameră
Deșeuri	% deșeuri reciclate vs. total deșeuri generate
Biodiversitate	număr proiecte de conservare sau protecție
Educație	număr sesiuni de instruire pentru personal și turiști
Satisfacție	scor satisfacție turiști privind măsuri ecologice

Măsurarea, monitorizarea și evaluarea reprezintă triada esențială pentru implementarea eficientă a SMM. Prin aceste activități, structurile turistice pot:

- Verifica respectarea politicii de mediu;
- Detecta problemele și oportunitățile de îmbunătățire;
- Asigura o îmbunătățire continuă și raportare transparentă către turiști și comunitate.

Analiza efectuată de conducere. Organizația trebuie să analizeze și să îmbunătățească continuu sistemul său de management de mediu, având ca obiectiv îmbunătățirea performanței globale. Această ultimă etapă este decisivă pentru asigurarea procesului de îmbunătățire continuă, pentru atingerea performanței de mediu propuse. Aceste analize se pot face împreună cu analizele sistemului demanagement al calității efectuate de conducere.

Pentru a menține continua îmbunătățire, potrivire și eficacitate a SMM și, prin aceasta, a performanței sale, managementul organizației trebuie să revizuiască și să evalueze SMM la intervale definite. Procesul de revizuire a managementului va asigura ca informațiile necesare sunt adunate pentru a permite managementului să continue această evaluare.

Această revizuire va fi documentată. Revizuirea managementului se va adresa posibilei nevoi de schimbare a strategiei, obiectivelor, sau altor elemente ale SMM, în lumina rezultatelor sistemelor audit de management de mediu, schimbarea circumstanțelor și angajamentul la continua îmbunătățire. Sfera revizuirii trebuie să fie extinsă, o perioadă de timp. Revizuirea strategiei, obiectivelor și procedurilor trebuie să fie efectuată de la nivelul managerial care le-a definit.

Revizuirea trebuie să includă:

- a) rezultatele din audituri;
- b) extinderea la care au fost atinse obiectivele și țintele;
- c) continua conveniență a SMM în legătură cu condițiile și informațiile schimbătoare și relevante printre părțile interesate.

Observațiile, concluziile și recomandările trebuie să fie documentate pentru acțiunea necesară.

Etapete necesare pentru implementarea unui sistem de management de mediu într-o organizație formează prin caracterul lor ciclic și repetitiv – ciclul Deming de îmbunătățire continuă a performanțelor de mediu ale organizației. Conceptul îmbunătățirii continue pleacă de la premiza că nici o organizație nu este perfectă. Un SMM va ajuta însă organizația în îmbunătățirea conformării și performanțelor de mediu, dar acest lucru nu înseamnă neapărat că problemele de mediu nu vor mai apărea. Un SMM funcțional identifică și înlătură problemele și previne reapariția lor. Promotorii

proiectelor de amploare și managerii sunt obligați să se arate precauți și să abordeze problemele de mediu încă de la începutul procesului de planificare a proiectului.

Implementarea unui SMM conform ISO 14001 necesită implicarea întregului personal al organizației, oricare ar fi nivelul ierarhic și funcțiile implicate și mai ales angajarea unui proces dinamic și ciclic de îmbunătățire continuă și de autoevaluare a impacturilor de mediu.

Managementul mediului este un proces continuu și are ca scop îmbunătățirea permanentă a performanțelor de mediu ale organizației. O organizație care implementează un SMM eficient va ajuta la protejarea sănătății umane și a mediului de potențialele impacte ale activităților, produselor sau serviciilor sale și va ajuta la menținerea și îmbunătățirea calității mediului.

Implementarea unui SMM poate ajuta o organizație să dea stakeholderilor încrederea că:

- Există un efort managerial de asigurare ca prevederile obiectivelor și politicii sunt realizate.
- Accentul este plasat mai degrabă pe prevenire decât pe acțiune corectivă.
- Evidența îngrijirii necesare și a conformării cu reglementările poate fi asigurată.
- Proiectul sistemului cuprinde un proces de continua îmbunătățire.

Avantaje asociate unui SMM eficient.

Funcționarea corectă a unui SMM asigură ameliorarea performanțelor organizației, prin impactul pozitiv pe care îl poate avea asupra următoarelor aspecte:

1. Îmbunătățirea performanțelor de mediu.
2. Motivarea, conștientizarea și implicarea angajaților.
3. Satisfacerea criteriilor investitorilor și îmbunătățirea accesului la capital.
4. Eficientizarea muncii în echipă.
5. Creșterea competitivității;
6. Reducerea costurilor operaționale, ca efect al:
 - îmbunătățirii performanțelor de mediu;
 - eficientizării proceselor existente;
 - introducerii unor procese noi, eficiente;
 - reducerea cantității de materii prime;
 - proiectarea produsului;
 - depozitarea deșeurilor etc.
7. Reducerea incidentelor care rezultă din responsabilități.
8. Creșterea încrederii clienților.
9. Conservarea materiilor prime și energiei de alimentare.
10. Facilitarea obținerii permiselor și autorizațiilor.
11. Îmbunătățirea imaginii în fața clienților, partenerilor și comunității locale.
12. Reducerea riscului de mediu.

Dezavantajele SMM:

Angajații și managerii sunt adesea rezervați cu privire la standardele de managementul mediului deoarece certificarea metodologiei tinde să se concretizeze mai mult pe elaborarea documentelor. Angajații se simt acaparați de necesitatea realizării unor documente suplimentare, ceea ce poate genera resentimente pe termen lung și negativism. Resursele limitate ale organizației sunt adesea redirecționate tot mai mult către rezolvarea aspectelor birocratice ale managementului mediului în detrimentul managementului de mediu de sine.

Model: Plan de monitorizare a indicatorilor de mediu principali

Domeniu	Indicator de mediu	Unitate de măsură	Frecvența monitorizării	Responsabil
Energie	Consum total energie electrică	kWh / lună	Lunar	Manager tehnic / responsabil SMM
Energie	Consum energie per cameră	kWh / cameră / lună	Lunar	Manager tehnic / responsabil SMM
Apă	Consum total apă	m ³ / lună	Lunar	Responsabil întreținere
Apă	Consum apă per turist	m ³ / turist	Lunar	Responsabil întreținere
Deșeuri	Cantitate de deșeuri reciclate	kg / lună	Lunar	Personal curățenie / responsabil SMM
Deșeuri	Cantitate totală de deșeuri generate	kg / lună	Lunar	Personal curățenie / responsabil SMM
Biodiversitate	Proiecte de protecție a mediului implementate	nr. proiecte / an	Anual	Manager general / responsabil SMM
Emisii	Emisii CO ₂ estimate	kg CO ₂ / lună	Lunar	Manager tehnic / responsabil SMM
Educație și comunicare	Sesiuni de instruire personal / turiști	nr. sesiuni / trimestru	Trimestrial	HR / responsabil SMM
Satisfacția turiștilor	Feedback privind măsurile ecologice	Scor 1–5	Lunar	Departament marketing / responsabil SMM

Metode și instrumente de monitorizare

- Contoare și senzori: pentru energie, apă și gaz;
- Fișe de colectare date: personal curățenie și întreținere;
- Chestionare și sondaje: pentru feedback de la turiști și personal;
- Software de management al energiei și deșeurilor: pentru grafice, rapoarte și analize;
- Audit intern periodic: pentru verificarea exactității datelor și a respectării procedurilor.

Frecvența și raportarea

- Monitorizare zilnică: consumuri de apă și energie în zone critice;
- Monitorizare săptămânală: colectarea datelor despre deșeuri și consumuri;
- Monitorizare lunară: analiza centralizată a consumurilor și raport către management;
- Evaluare anuală: compararea indicatorilor cu obiectivele stabilite în politica de mediu și planificarea acțiunilor de îmbunătățire.

Măsurile corective și îmbunătățire continuă

- Compararea valorilor măsurate cu obiectivele SMM;
- Identificarea abaterilor și cauzelor;
- Implementarea de măsuri corective (ex: instruire suplimentară, instalarea de echipamente mai eficiente);

- Ajustarea obiectivelor și indicatorilor pentru anul următor.

Exemple de evaluare a indicatorilor de mediu în turism

Tabelul 27

Indicator	Obiectiv	Rezultat măsurat	Evaluare	Măsuri corective
Consum energie	-20% față de anul precedent	-15%	Parțial realizat	Instalare LED suplimentar, instruire personal
Consum apă	-15%	-17%	Realizat	Menținere măsuri existente
Deșeuri reciclate	80%	70%	Nesatisfăcător	Implementare campanii educative pentru turiști
Sesiuni instruire	12/an	12	Realizat	Continuarea programului anual
Emisii CO ₂	-10%	-8%	Parțial realizat	Optimizare transport intern, energie verde

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

Aplicarea SMM în structuri turistice

1. Ce este un Sistem de Management de Mediu (SMM) și care este scopul său într-o structură turistică?
2. Care sunt principalele etape de implementare a SMM într-un hotel sau pensiune?
3. Cum poate fi integrat SMM în activitatea zilnică a personalului și în serviciile oferite turiștilor?
4. Dați exemple concrete de măsuri de mediu care pot fi aplicate într-o unitate turistică pentru reducerea consumului de resurse și a impactului asupra mediului.
5. Ce rol joacă instruirea și implicarea angajaților în succesul implementării SMM?

Controlul activităților și operațiunilor desfășurate în cadrul SMM

6. Care sunt principalele mecanisme de control în cadrul unui SMM pentru a verifica respectarea procedurilor ecologice?
7. Cum poate fi verificată corectitudinea gestionării resurselor (apă, energie, deșeuri) într-o unitate turistică?
8. De ce sunt importante procedurile standardizate și instrucțiunile de operare în implementarea SMM?
9. Cum poate fi folosit feedback-ul personalului și al turiștilor pentru îmbunătățirea activităților de mediu?
10. Care sunt avantajele auditului intern pentru controlul activităților SMM?

Monitorizarea implementării SMM

11. Ce indicatori de mediu pot fi utilizați pentru monitorizarea performanței unei structuri turistice?
12. Care este diferența între măsurare și monitorizare în contextul SMM?
13. Cum se poate organiza monitorizarea periodică a consumului de apă, energie și a deșeurilor generate?
14. De ce este importantă utilizarea unor instrumente și metode tehnologice pentru monitorizarea indicatorilor de mediu?
15. Cum pot fi interpretate rezultatele monitorizării pentru a evalua progresul față de obiectivele SMM?

Evaluarea implementării SMM

16. Ce metode pot fi folosite pentru evaluarea eficienței politicilor și măsurilor de mediu implementate?
17. Cum se compară rezultatele monitorizării cu obiectivele stabilite pentru a determina gradul de realizare a SMM?
18. Ce măsuri corective pot fi luate atunci când evaluarea arată performanță scăzută?
19. Cum poate fi raportată evaluarea performanței de mediu către management și turiști?
20. Care este rolul evaluării în asigurarea îmbunătățirii continue a SMM într-o unitate turistică?
- 21.

2.2.Continutul practic

Lucrarea practică nr.1

Tema: Politica de mediu a Parlamentului European

1.Obiectivele lucrării:

1. Înțelegerea rolului Parlamentului European în elaborarea și promovarea politicilor de mediu.
2. Analiza principalelor directive și reglementări adoptate în UE privind protecția mediului.
3. Evaluarea impactului politicilor de mediu asupra statelor membre și a cetățenilor

2.Materiale propuse pentru realizarea lucrării:

Cadrul legislativ și strategic

1. Acte legislative principale adoptate de Parlamentul European:
 - Directive privind calitatea aerului și apei;
 - Directive privind gestionarea deșeurilor și reciclarea;
 - Regulamente pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;
 - Directiva privind evaluarea impactului asupra mediului (EIA).
2. **Strategii și programe europene:**
 - Strategia UE pentru biodiversitate;
 - Pactul verde european (European Green Deal);
 - Programul LIFE – finanțarea proiectelor de mediu.

3. Bibliografie recomandată

- Parlamentul European – Secțiunea Mediu și Climat: <https://www.europarl.europa.eu>
- European Green Deal – Comisia Europeană
- Directive și Regulamente UE privind protecția mediului
- Studii și rapoarte privind turismul durabil în UE

3. Planul și sarcinile lucrării:

1. Identifică 3 directive europene care au impact direct asupra activităților turistice.
2. Creează un tabel cu măsurile adoptate de Parlamentul European și efectele lor asupra mediului.
3. Realizează un scurt studiu comparativ între două state membre UE privind implementarea politicilor de mediu.
4. Propune măsuri pe care o structură turistică locală le-ar putea adopta pentru a respecta aceste politici.
5. Identifică 3 recomandări pentru turismul durabil în Republica Moldova inspirate din politicile UE.

4. Fișe de lucru:

1. Completează tabelul cu informații despre principalele acte legislative și strategii UE:

Act / Strategie	Obiectiv principal	Impact asupra mediului / turismului
Directive privind calitatea aerului		
Directive privind gestionarea deșeurilor		
Regulamente reducere emisii CO ₂		
Pactul verde european (European Green Deal)		
Programul LIFE		

2. Dați 2 exemple de măsuri implementate de hoteluri sau destinații turistice pentru respectarea reglementărilor UE:

- _____
- _____

3. Alege două state membre UE și notează un exemplu de implementare a unei directive sau strategii de mediu:

Stat membru	Politică / Directivă aplicată	Rezultat / Impact
-------------	-------------------------------	-------------------

4. Notează o certificare europeană de mediu relevantă pentru turism și descrie scurt beneficiile acesteia:

5. Concluzie.

Lucrarea practică nr.2

Tema: Agenda europeană pentru turism 2030.

1. Obiectivele lucrării:

1. Înțelegerea conceptului și obiectivelor Agendei europene pentru turism 2030.
2. Analiza strategiilor și politicilor UE pentru dezvoltarea turismului durabil.
3. Evaluarea impactului Agendei asupra structurilor turistice, mediului și comunităților locale.

2. Materiale grafice, informative, propuse pentru realizarea lucrării:

Obiectivele principale ale Agendei pentru turism 2030

1. Promovarea **turismului durabil și responsabil**.
2. Creșterea **competitivității sectorului turistic european**.
3. Dezvoltarea **inovării și digitalizării în turism**.
4. Sprijinirea **angajamentului social și a incluziunii comunităților locale**.
5. Reducerea **impactului turismului asupra mediului și resurselor naturale**

Strategii și acțiuni

- Dezvoltarea infrastructurii durabile pentru turiști și comunități.
- Sprijinirea afacerilor mici și mijlocii în turism prin finanțare și formare profesională.
- Implementarea soluțiilor digitale pentru promovarea destinațiilor și optimizarea resurselor.
- Promovarea certificărilor și standardelor de turism durabil în UE.

Studii de caz / exemple concrete

- Destinații turistice europene care aplică principiile Agendei (ex.: Croația – turism ecologic; Austria – digitalizare și mobilitate durabilă).
- Inițiative de reducere a impactului turismului asupra mediului și biodiversității.

- Proiecte de implicare a comunităților locale în turism durabil.

Exemple de implementare:

Obiectiv Agenda 2030	Acțiune concretă în UE	Impact asupra mediului / turismului	Posibilă aplicare locală
Turism durabil	Reducerea consumului de energie și apă în hoteluri	Conservarea resurselor naturale	Implementare în pensiuni locale
Digitalizare	Sisteme de rezervare online și ghiduri digitale	Reducerea hârtiei și optimizarea fluxurilor	Crearea aplicației locale pentru turiști
Implicare comunități	Programe educaționale și ateliere culturale	Conștientizare și protecția patrimoniului	Organizarea de evenimente locale pentru turiști

3. Bibliografie / surse

- Comisia Europeană – Turism și Agenda UE 2030: <https://ec.europa.eu/tourism>
- Studii privind turismul durabil și digitalizarea în Europa
- Proiecte și rapoarte ale destinațiilor turistice europene
- Strategia UE pentru dezvoltare durabilă 2030

4. Planul și sarcinile lucrării:

1. Identifică 3 obiective ale Agendei europene pentru turism 2030 și explică cum pot fi aplicate într-un hotel sau pensiune locală.
2. Creează un tabel cu **strategii și acțiuni concrete** și impactul lor asupra mediului și comunităților.
3. Realizează un **studiu comparativ** între două destinații europene privind aplicarea principiilor Agendei.
4. Propune 3 măsuri pentru promovarea turismului durabil în Republica Moldova inspirate din Agenda UE 2030.
5. Realizează un grafic simplu care să arate evoluția proiectelor de turism durabil finanțate în UE în ultimii 5 ani.
6. Propune 3 recomandări pentru turismul durabil în Republica Moldova inspirate din Agenda UE 2030.

5. Fișe de lucru:

1. Completează tabelul cu obiectivele Agendei și notează un exemplu concret:

Obiectiv Agenda 2030	Exemplu de aplicare într-o destinație turistică	Impact asupra mediului / comunității
Turism durabil		
Competitivitate		
Inovare și digitalizare		
Angajament social și incluziune		

Obiectiv Agenda 2030	Exemplu de aplicare într-o destinație turistică	Impact asupra mediului / comunității
Protecția mediului		

2. Completează tabelul cu acțiuni specifice pentru fiecare obiectiv:

Obiectiv Agenda 2030	Strategie / acțiune concretă	Impact estimat	Posibilă aplicare locală
Turism durabil			
Competitivitate			
Inovare și digitalizare			
Angajament social și incluziune			
Protecția mediului			

3. Alege două destinații europene și completează tabelul:

Destinație	Măsuri implementate	Rezultate / Beneficii
1.		
2.		

6. Concluzie.

Lucrarea practică nr.3

Tema: Asigurarea unui mediu sănătos și sigur din Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (Conținutul obiectivului 10).

1. Obiectivele lucrării

1. Înțelegerea conținutului Obiectivului 10 din Strategia „Moldova Europeană 2030”.
2. Analiza măsurilor propuse pentru protecția mediului, sănătatea populației și siguranța ecosistemelor.
3. Evaluarea aplicabilității acestor măsuri în comunitățile locale și în sectorul turistic.

2. Materiale grafice, informative, propuse pentru realizarea lucrării:

Conținutul Obiectivului 10

1. Protecția resurselor naturale: apă, sol, aer, biodiversitate.
2. Reducerea poluării: măsuri de prevenire a poluării industriale, agricole și urbane.
3. Gestionarea deșeurilor: colectare selectivă, reciclare și eliminarea sigură a deșeurilor periculoase.
4. Sănătatea populației: prevenirea bolilor legate de mediu, reducerea expunerii la factori nocivi.
5. Siguranța ecosistemelor: protecția habitatelor naturale și a biodiversității.
6. Educație și conștientizare: promovarea comportamentelor ecologice în comunități.

Analiza măsurilor

- Exemplu de măsuri pentru comunități: plantarea de arbori, curățarea râurilor, reducerea poluării fonice.
- Exemplu de măsuri pentru sectorul turistic: utilizarea energiei regenerabile în hoteluri, gestionarea deșeurilor generate de turiști.
- Impactul măsurilor asupra sănătății și siguranței populației.

Studii de caz / exemple practice

- Orașe sau regiuni din Moldova care implementează măsuri de protecția mediului (ex.: Chișinău – colectarea selectivă a deșeurilor).
- Proiecte pilot privind monitorizarea calității aerului sau apei.
- Inițiative locale de educație ecologică în școli sau centre turistice

3. Bibliografie / surse

- Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” – Obiectivul 10
- Agenția pentru Protecția Mediului – Republica Moldova
- Studii și rapoarte privind calitatea aerului, apei și gestionarea deșeurilor în Moldova
- Rapoarte privind turismul durabil și protecția mediului

4. Planul lucrării și sarcini de lucru:

1. Identifică 3 măsuri concrete pentru protecția mediului în comunitatea ta și explică efectele asupra sănătății populației.
2. Realizează un tabel cu acțiuni și impactul lor asupra mediului și turismului:

Măsură	Domeniu afectat	Impact asupra sănătății / mediului	Posibilă aplicare în turism
---------------	------------------------	---	------------------------------------

3. Propune o acțiune educativă sau campanie de conștientizare ecologică pentru comunitatea locală sau turiști.
4. Compară două regiuni din Moldova privind implementarea măsurilor pentru un mediu sănătos și sigur.
5. Creează un **grafic simplu** care să arate reducerea poluării sau creșterea suprafeței zonelor verzi în comunitatea ta în ultimii 5 ani.
6. Compară două localități din Moldova privind implementarea măsurilor pentru un mediu sănătos și sigur

5. Fișe de lucru:

1. Completează tabelul cu principalele domenii și exemple de acțiuni:

Domeniu	Exemple de acțiuni	Impact asupra sănătății / mediului
Protecția resurselor naturale (apă, aer, sol)		
Reducerea poluării (industrială, agricolă, urbană)		
Gestionarea deșeurilor		
Sănătatea populației		
Siguranța ecosistemelor și biodiversitate		
Educație și conștientizare		

2. Completează tabelul cu două regiuni sau orașe din Moldova care aplică măsuri pentru un mediu sănătos:

Regiune / Oraș	Măsuri implementate	Rezultate / Beneficii
1.		
2.		

3. Propune o **campanie educativă** sau un proiect de conștientizare ecologică pentru comunitatea locală sau turiști:

6. Concluzie

Lucrarea practică nr.4

Tema: Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027.

Scopul lucrării: Identificarea și descrierea principalelor elemente ale potențialului antropoc din Republica Moldova.

1. Obiectivele lucrării

- Înțelegerea cadrului strategic privind gestionarea deșeurilor în Moldova.
- Analiza principalelor măsuri și obiective propuse pentru prevenirea, reducerea și valorificarea deșeurilor.
- Evaluarea impactului implementării Strategiei asupra mediului și comunităților

2. Materiale grafice, informative, propuse pentru realizarea lucrării:

Obiectivele strategice

- Prevenirea generării de deșeuri.
- Reducerea cantității de deșeuri menajere și industriale.
- Creșterea gradului de reciclare și valorificare a deșeurilor.
- Modernizarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor (gropi de gunoi, stații de reciclare).
- Promovarea educației și conștientizării publicului privind gestionarea deșeurilor.
- Respectarea standardelor europene privind protecția mediului.

Măsuri și acțiuni propuse

- Implementarea colectării selective a deșeurilor la nivel local.
- Construirea de centre de reciclare și compostare.
- Reducerea utilizării materialelor poluante și promovarea materialelor biodegradabile.
- Campanii de educație ecologică pentru populație și companii.
- Monitorizarea și raportarea periodică a cantităților de deșeuri generate și reciclate.

Studii de caz / exemple practice

- Orașe din Moldova care aplică colectarea selectivă a deșeurilor.
- Proiecte pilot de reciclare și valorificare a deșeurilor industriale sau menajere.
- Inițiative educative pentru școli și comunități privind reducerea deșeurilor.

3. Bibliografie / surse

- Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013–2027 – Guvernul RM
- Agenția pentru Protecția Mediului – Republica Moldova
- Rapoarte privind reciclarea și gestionarea deșeurilor în Moldova
- Studii privind turismul durabil și protecția mediului

4. Planul și sarcinile de lucru:

1. Identifică 3 măsuri concrete din Strategie care pot fi aplicate în comunitatea ta.
2. Creează un tabel cu **tipuri de deșeuri, metode de colectare și valorificare**, conform Strategiei:

Tip de deșeu Metodă de colectare Metodă de valorificare / reciclare Posibilă aplicare locală

3. Propune o campanie educativă pentru reducerea deșeurilor în școli sau comunități.
4. Compară două localități din Moldova privind aplicarea măsurilor Strategiei de gestionare a deșeurilor.
5. Creează un **grafic simplu** care să arate evoluția cantității de deșeuri reciclate în Moldova în ultimii 5 ani.

5. Fișe de lucru:

1. Completează tabelul cu principalele obiective ale Strategiei și exemple de aplicare:

Obiectiv strategic	Exemple de măsuri	Impact asupra mediului / comunității
Prevenirea generării de deșeuri		
Reducerea cantității de deșeuri menajere și industriale		
Creșterea gradului de reciclare și valorificare		
Modernizarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor		
Promovarea educației și conștientizării publicului		
Respectarea standardelor europene		

2. Completează tabelul cu două localități din Moldova care aplică măsuri de gestionare a deșeurilor:

Localitate	Măsuri implementate	Rezultate / Beneficii
1		
2		

6. Concluzie.

Lucrarea practică nr.5-6

Tema: Sistemul de management de mediu conform standardului ISO 14001 și EMAS.

1.Obiectivele lucrării

- Înțelegerea conceptului de Sistem de Management de Mediu (SMM).
- Familiarizarea cu standardul internațional **ISO 14001** și schema europeană **EMAS**.
- Analiza implementării SMM în structuri turistice sau alte organizații.
- Evaluarea beneficiilor implementării standardelor de mediu.

2.Materiale grafice, informative, propuse pentru realizarea lucrării:

Standardul ISO 14001

1. Obiectiv: stabilirea unui cadru pentru gestionarea responsabilă a impactului asupra mediului.
2. Elemente cheie:
 - Politica de mediu;
 - Planificarea (identificarea aspectelor de mediu și evaluarea impactului);
 - Implementare și operare;
 - Monitorizare și măsurare;
 - Evaluare și îmbunătățire continuă.
3. Beneficii: reducerea impactului negativ asupra mediului, îmbunătățirea imaginii organizației, eficiență energetică și reducerea costurilor.

Schema EMAS (Eco-Management and Audit Scheme)

1. Obiectiv: promovarea performanței ecologice superioare în Uniunea Europeană.
2. Elemente cheie:
 - Politica de mediu și planul de acțiuni;
 - Audit intern ecologic;
 - Declararea performanței de mediu;
 - Îmbunătățire continuă și conformitate legală.
3. Beneficii: transparență, recunoaștere publică, avantaje competitive, implicarea angajaților și comunității.

Implementarea SMM într-o structură turistică

- Identificarea aspectelor de mediu: consum de apă, energie, generarea de deșeuri.
- Stabilirea obiectivelor și indicatorilor de mediu.
- Elaborarea procedurilor operaționale și a planurilor de monitorizare.
- Exemple de măsuri: reciclarea deșeurilor, reducerea consumului de energie, folosirea produselor ecologice.

Studii de caz / exemple practice

- Hoteluri sau pensiuni care aplică ISO 14001 sau EMAS.
- Audit intern de mediu: identificarea neconformităților și propunerea de măsuri corective.
- Raportarea performanței de mediu către management și turiști.

3.Bibliografie / surse

- ISO 14001:2015 – Standard internațional pentru managementul de mediu

- EMAS – Eco-Management and Audit Scheme, Uniunea Europeană
- Studii și rapoarte privind implementarea SMM în turism
- Rapoarte privind turismul durabil și protecția mediului

4. Planul lucrării și sarcini de lucru:

1. Identifică principalele aspecte de mediu într-o structură turistică locală.
2. Completează tabelul cu obiectivele de mediu și indicatorii corespunzători:

Aspect de mediu	Obiectiv	Indicator / Mod de măsurare	Măsuri de îmbunătățire
-----------------	----------	-----------------------------	------------------------

3. Propune o procedură simplă de audit intern ecologic pentru un hotel sau pensiune.
4. Realizează un plan scurt de raportare a performanței de mediu către management și turiști.

5. Fișe de lucru:

1. Completează tabelul cu elementele cheie ale ISO 14001 și exemple concrete:

Element ISO 14001	Exemplu aplicabil în turism	Beneficii pentru mediu și organizație
Politica de mediu		
Planificare și evaluarea aspectelor de mediu		
Implementare și operare		
Monitorizare și măsurare		
Evaluare și îmbunătățire continuă		

2. Completează tabelul cu elementele cheie ale EMAS și exemple concrete:

Element EMAS	Exemplu aplicabil în turism	Beneficii pentru mediu și organizație
Politica și planul de acțiuni de mediu		
Audit intern ecologic		
Declararea performanței de mediu		
Îmbunătățire continuă și conformitate legală		

3. Obiective și indicatori de mediu:

Aspect de mediu	Obiectiv	Indicator / Mod de măsurare	Măsuri de îmbunătățire
-----------------	----------	-----------------------------	------------------------

Aspect de mediu	Obiectiv	Indicator / Mod de măsurare	Măsuri de îmbunătățire
-----------------	----------	-----------------------------	------------------------

4. Alege o structură turistică care aplică ISO 14001 sau EMAS și completează:

Organizație	Standard aplicat	Măsuri implementate	Beneficii
-------------	------------------	---------------------	-----------

5. Ce acțiuni ai propune pentru îmbunătățirea performanței de mediu într-o unitate turistică locală?

Lucrarea practică nr.7

Tema: Factori stimulativi și bariere în implementarea SMM.

1.Obiectivele lucrării

1. Identificarea factorilor care favorizează implementarea SMM.
2. Analiza barierelor care împiedică aplicarea unui sistem eficient de management de mediu.
3. Exersarea gândirii critice prin raportarea la exemple reale din turism sau alte domenii.
4. Propunerea unor soluții practice pentru depășirea obstacolelor.

2.Materiale grafice, informative necesare lucrării

1.Factori stimulativi:

Factor stimulat	Descriere	Exemplu practic (turism/alt domeniu)
Presiunea legislației	Obligația respectării normelor de mediu	Implementarea standardelor ISO 14001 pentru conformare legală
Beneficii economice	Reducerea costurilor prin eficiență energetică, reciclare	Hotel care reduce factura de energie prin panouri solare
Avantaj competitiv	Îmbunătățirea imaginii și atragerea clienților	Pensiune ecologică certificată „Green Key”
Acces la finanțări	Posibilitatea de a accesa fonduri verzi / europene	Proiecte de eficiență energetică finanțate prin UE
Responsabilitate socială	Creșterea reputației și încrederea comunității	Organizație care raportează anual indicatorii de mediu

2.Bariere:

Barieră	Descriere	Exemplu practic
Costuri inițiale mari	Investiții ridicate pentru implementarea SMM	Instalarea echipamentelor de reciclare într-un hotel
Lipsa de informare	Personalul și managerii nu cunosc avantajele SMM	Pensiune care nu aplică reciclarea din lipsă de cunoștințe
Rezistența la schimbare	Opoziția angajaților sau managerilor	Angajați care consideră colectarea selectivă o pierdere de timp
Infrastructură deficitară	Lipsa serviciilor de colectare selectivă	Localități fără centre de reciclare funcționale
Biurocrație și reglementări complicate	Proceduri complexe de raportare și certificare	Întreprinderi mici descurajate să aplice EMAS

3. Bibliografie / surse

- ISO 14001:2015 – Standard pentru managementul de mediu.
- EMAS – Eco-Management and Audit Scheme.
- Rapoarte privind implementarea SMM în turism și alte domenii.
- Studii de caz naționale și internaționale privind turismul durabil.

4. Planul și sarcini de lucru pentru realizarea lucrării

1. Identifică **3 factori stimulativi** și **3 bariere** în implementarea SMM într-o structură turistică din comunitatea ta.

2. Propune **două soluții** pentru depășirea barierelor identificate.

3. Analizează cazul unui hotel/pensiuni care a reușit să implementeze un SMM. Ce factori stimulativi au contribuit la succes?

4. Care bariere consideri că sunt cel mai greu de depășit în Republica Moldova / regiunea ta?

5. Fișe de lucru:

1. Completează tabelul cu factori favorizanți și exemple practice:

Factor stimulat

Descriere

Exemplu practic

2. Completează tabelul cu bariere și exemple practice:

Barieră**Descriere****Exemplu practic**

3. Analizează un exemplu real (hotel, pensiune, agenție turistică) care aplică măsuri de mediu. Ce factori stimulativi au contribuit la succesul lor?

4. Care bariere consideri că sunt cel mai greu de depășit în Republica Moldova / regiunea ta?

6. Concluzie.**Lucrarea practică nr.8**

Tema: Îmbunătățirea continuă a performanței globale de mediu în turism.

1. Obiectivele lucrării:

1. Înțelegerea principiului îmbunătățirii continue (ciclul PDCA – Planificare, Implementare, Verificare, Acțiune corectivă) aplicat în turism.
2. Identificarea acțiunilor și măsurilor prin care structurile turistice pot reduce impactul asupra mediului.
3. Formarea deprinderilor de analiză și propunere a soluțiilor pentru optimizarea performanței de mediu.

2. Materiale grafice și informative necesare pentru realizarea lucrării:**- Conținut teoretic**

Îmbunătățirea continuă reprezintă unul dintre pilonii principali ai Sistemelor de Management de Mediu (SMM), conform standardului ISO 14001 și Regulamentului european EMAS. În turism, aceasta înseamnă:

- reducerea consumului de energie și apă;
- prevenirea poluării și minimizarea deșeurilor;
- creșterea eficienței resurselor naturale;
- utilizarea tehnologiilor verzi;
- promovarea turismului responsabil și durabil.

Procesul de îmbunătățire continuă presupune:

1. Stabilirea politicii și obiectivelor de mediu.

2. Monitorizarea performanței prin indicatori (consum de resurse, emisii, deșeuri, reciclare).
3. Implementarea măsurilor corective și preventive.
4. Revizuirea periodică a rezultatelor și adaptarea politicii.

3. Bibliografie/surse

1. **ISO 14001:2015** – Environmental management systems – Requirements with guidance for use. International Organization for Standardization. <https://iso9001.md/servicii/iso-140012015-sistemul-de-management-al-mediului/>
2. **Regulamentul (CE) nr. 1221/2009** al Parlamentului European și al Consiliului privind participarea voluntară a organizațiilor la un sistem comunitar de management de mediu și audit (EMAS). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32009R1221>
3. European Commission (2023). *Transition Pathway for Tourism. Agenda for EU Tourism 2030*. Bruxelles. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b0619e53-3bcc-11f0-8a44-01aa75ed71a1/language-en>
4. UNWTO (2022). *Tourism in 2030 Agenda: Embracing Sustainable Development*. Madrid. <http://www.untourism.int/tourism-in-2030-agenda>
5. Ministerul Mediului, Republica Moldova (2013–2027). *Strategia de gestionare a deșeurilor*. Chișinău. https://mediu.gov.md/sites/default/files/Documente%20atasate%20Advance%20Pagines/Strategia%20de%20gestionare%20a%20de%C8%99eurilor_0.pdf
6. Guvernul Republicii Moldova (2018). *Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”*. https://midr.gov.md/files/shares/Strategie_DR.pdf
7. Stanciulescu, G. (2019). *Managementul turismului durabil*. Editura ASE, București. <https://scholar.google.com/citations?user=J7ZIR0QAAAAJ&hl=ro>

4. Sarcini de lucru:

1. Analizați o structură turistică (hotel, pensiune, agenție turistică, complex balnear etc.) și identificați:

- 3 măsuri existente pentru protecția mediului;
- 3 domenii în care performanța de mediu poate fi îmbunătățită.

2. Completați tabelul de mai jos cu exemple de acțiuni pentru îmbunătățirea continuă a performanței:

Domeniu de intervenție	Situația actuală	Propuneri de îmbunătățire	Indicator de monitorizare
Consum de energie			
Consum de apă			
Gestionarea deșeurilor			
Transportul turiștilor			
Informarea turiștilor			

3. Elaborați un plan simplificat de acțiuni pentru îmbunătățirea continuă a performanței de mediu într-o structură turistică. Planul trebuie să conțină:

- obiectivul de mediu;

- activitățile propuse;
- resursele necesare;
- termenul de implementare;
- responsabilul.

5. Fișe de lucru:

1. Alegeți o structură turistică (hotel, pensiune, agenție) și identificați:

- 2 măsuri existente pentru protecția mediului;
- 2 domenii unde ar fi necesară o îmbunătățire.

Structura turistică (hotel, pensiune, agenție)	2 măsuri existente	2 domenii pentru îmbunătățire
1.	1.	1.
	2.	2.

2. Completați tabelul de mai jos cu exemple de acțiuni pentru îmbunătățirea continuă a performanței.

Domeniu de intervenție	Situația actuală	Propunere de îmbunătățire	Indicator de monitorizare
Consum de energie			
Consum de apă			
Gestionarea deșeurilor			
Transportul turiștilor			
Informarea turiștilor			

3. Formulați un plan pentru un obiectiv de mediu (ex.: reducerea consumului de energie cu 10% într-un hotel). Includeți:

- ☐ obiectivul; ☐ resursele necesare;
☐ activitățile propuse; ☐ termenul; ☐ responsabilul.

Completați tabelul:

obiectivul	resursele necesare	activitățile propuse	termenul	responsabilul

6. Concluzie.

Lucrarea practică nr.9-10

Tema: Proiecte Internaționale pentru turism durabil (UNEP, OMT, UE). Studii de caz și bune practici.

1.Obiectivele lucrării:

1. Cunoașterea principalelor proiecte internaționale dedicate turismului durabil.
2. Înțelegerea rolului organizațiilor internaționale (UNEP, OMT/UNWTO, Uniunea Europeană) în promovarea turismului responsabil.
3. Analiza unor **studii de caz** și **bune practici** aplicate la nivel global și european.
4. Formarea capacității de a compara inițiativele internaționale și de a extrage lecții aplicabile în Republica Moldova.

2.Materiale grafice și informative necesare realizării lucrării:

Conținut theoretic:

a) UNEP (Programul Națiunilor Unite pentru Mediu)

- A lansat inițiative pentru reducerea amprente ecologice în turism.
- Exemple: *Green Passport Campaign*, *Sustainable Tourism in Protected Areas*.

b) OMT/UNWTO (Organizația Mondială a Turismului)

- Proiecte precum:
 - *Tourism and the Sustainable Development Goals (SDGs)*;
 - *Tourism for Rural Development*;
 - *International Year of Sustainable Tourism for Development 2017*.

c) Uniunea Europeană (UE)

- Strategii și finanțări pentru turism durabil:
 - *European Capital of Smart Tourism*;
 - Programul COSME pentru IMM-uri turistice verzi;
 - *Agenda pentru Turismul European 2030*.

Studii de caz și bune practici

- Costa Rica – Programul *Certificación para la Sostenibilidad Turística (CST)*, recunoscut ca model de turism ecologic.
- Slovenia – „Slovenia Green” – sistem național de certificare pentru destinații sustenabile, premiat de UE.
- Grecia – proiectul UE *BlueMed* pentru protejarea ecosistemelor marine și dezvoltarea turismului responsabil pe litoral.
- Republica Moldova – inițiative locale cu sprijin internațional (ex. Proiecte PNUD și UE pentru dezvoltarea turismului rural și ecologic).

Noțiuni cheie

- **UNEP (Programul Națiunilor Unite pentru Mediu)** – promovează turismul cu impact redus asupra mediului.
- **OMT/UNWTO (Organizația Mondială a Turismului)** – coordonează implementarea turismului durabil la nivel global.

- **Uniunea Europeană (UE)** – finanțează și sprijină proiectele pentru dezvoltarea turismului verde.
- **Bune practici** – exemple de implementare de succes, ce pot fi replicate.

3. Bibliografie și surse (stil APA, 7th ed.)

1. International Organization for Standardization. (2015). *ISO 14001:2015 Environmental management systems — Requirements with guidance for use*. ISO.
 2. United Nations Environment Programme (UNEP). (2011). *Tourism: Investing in energy and resource efficiency*. UNEP. <https://www.unep.org>
 3. United Nations Environment Programme (UNEP). (2020). *Sustainable tourism in protected areas: Guidelines for planning and management*. UNEP.
 4. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2017). *Tourism and the Sustainable Development Goals: Journey to 2030*. UNWTO. <https://www.unwto.org>
 5. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2022). *Tourism in 2030 Agenda: Embracing sustainable development*. UNWTO.
 6. European Commission. (2021). *Transition pathway for tourism*. Publications Office of the EU. <https://ec.europa>
- **Surse online utile (pentru studii de caz și bune practici)**
7. UNEP – <https://www.unep.org/resources>
 8. UNWTO – <https://www.unwto.org/sustainable-development>
 9. European Commission Tourism – <https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism>
 10. Slovenia Green – <https://www.slovenia.info/en/business/green-scheme-of-slovenian-tourism>
 11. Costa Rica CST program – <https://www.visitcostarica.com/en/certification-sustainability-tourism>

4. Planul și sarcinile lucrării:

1. Realizați un tabel comparativ cu 3 proiecte internaționale (UNEP, OMT, UE):

2. Alegeți un studiu de caz (ex. Slovenia Green) și descrieți:

- Contextul și obiectivele proiectului;
- Măsurile implementate;
- Impactul asupra mediului și comunităților locale;
- Elemente care pot fi adaptate în Republica Moldova.

3. Propuneți o **idee de proiect** pentru turism durabil în Republica Moldova, inspirată din bunele practici internaționale.

5. Fișe de lucru:

1. Completați tabelul cu exemple de proiecte internaționale:

Organizația	Proiect/Inițiativă	Obiective	Rezultate	Lecții pentru Moldova
UNEP				
OMT				
UE				

2. Alegeți un exemplu de bună practică (ex. *Slovenia Green*). Răspundeți la întrebări:

1. Care a fost contextul proiectului?
2. Ce obiective și măsuri au fost implementate?
3. Care este impactul asupra mediului și comunităților locale?
4. Ce elemente pot fi aplicate în Republica Moldova?

Completați tabelul:

Denumirea proiectului	Contextul proiectului	Măsuri, obiective implementate	Impactul asupra mediului și comunităților	Elemente ce pot fi aplicate în Republica Moldova

3. Propuneți o idee de **proiect pentru turism durabil în Moldova**, inspirată din bune practici internaționale, completați tabelul:

Denumirea proiectului	Obiective	Beneficiari	Activități	Impact așteptat

6. Concluzii.

III. SUGESTII METODOLOGICE ȘI DE EVALUARE

Tehnologiile didactice aplicate în procesul instructiv educativ vor fi indicate explicit în proiectele didactice elaborate de fiecare profesor în funcție de nivelul de pregătire și progresul demonstrat atât de grupa de elevi în ansamblu, cât și de fiecare elev în parte. Se recomandă abordarea instruirii centrate pe elev prin proiectarea unor activități de învățare variate, prin care să fie luate în considerare stilurile individuale de învățare ale fiecărui elev. Aceste activități de învățare vizează:

- aplicarea metodelor centrate pe elev, pe activizarea structurilor cognitive și operatorii ale elevilor, pe exersarea potențialului psiho-fizic al acestora, pe transformarea elevului în coparticipant la propria instruire și educație;
- îmbinarea și alternanța sistematică a activităților bazate pe efortul individual al elevului (documentarea după diverse surse de informare, observația proprie, vizite de lucru la entitate, instruirea programată, lucrul individual, tehnica muncii cu fișe) cu activitățile ce solicită efortul colectiv (de echipă, de grup) de genul discuțiilor, asaltului de idei etc.;
- utilizarea unor metode care să favorizeze relația nemijlocită a elevului cu obiectele

cunoașterii, prin recurgere la modele concrete; însușirea unor metode de informare și de documentare independentă, care oferă deschiderea spre autoinstruire, spre învățare continuă. Pentru formarea competențelor specifice și profesionale planificate, cadrele didactice pot utiliza toate tipurile de metode:

- **Metode expositive de comunicare orală** (povestirea, expunerea liberă, expunerea sistematică, descrierea ș.a.);
- **Metode conversativ-interogative** (de tip dialog) (conversația liberă, conversația dirijată, conversația euristică, conversația evaluativă, brainstorming, dezbateră, discuția în grupuri mici (socratică), discuția frontală, discuția individuală, problematizarea, discuția de grup (focus grup), forumul);
- **Metode explicative** (explicația mediată, explicația nemediată, demonstrația, explicația bazată pe utilizarea resurselor de instruire, demersul argumentativ, demersul structurat pe o situație problemă);
- **Metode bazate pe explorarea informațiilor scrise** (lucrul cu notele de curs, explorarea informației scrise (articole, cărți, texte ș.a.), lectura, explorarea informației virtuale, studiul independent, informarea și documentarea);
- **Metode de instruire bazate pe modele și imagini** (explorarea informației grafice imaginilor, utilizarea organizatorilor grafici, explorarea informațiilor video, instruirea programată);
- **Metode bazate pe acțiune** (explorarea realității, studiul de caz, lucrările practice, lucrul cu fișele, simularea, e-learning, proiectul, portofoliul ș.a.);
- **Metode și tehnici de dezvoltare a spiritului critic și creativ** (metoda cubului, predării reciproce, mozaicului, cvintetului, tehnica ciorchinelui, tehnica turul galeriei, sinectica, Frisco, brainwriting, Philips 6-6, controversa creativă, vizualizarea creativă);
- **Metode de formare a sistemului de atitudini și valori** (structurile ilustrative, structurile situaționale, analiza critică, opinia, exemplul, contraexemplul,).

Pentru desfășurarea activității turistice în condițiile moderne, firmele de turism trebuie să asigure un grad sporit de competitivitate, care presupune nu doar resurse turistice valoroase dar și personal calificat în conformitate cu cerințele actuale referitor la organizarea servirii clienților în mod operativ și calitativ.

Caracterul modular a unității de curs *Turismul durabil* asigură receptivitate la schimbările de pe piața muncii și flexibilitate în structurarea ofertelor de instruire pentru diverse categorii de beneficiari. La selectarea metodelor și tehnicilor de predare-învățare-evaluare se va promova o abordare specifică, bazată pe motivarea elevului și dezvoltarea încrederii în sine.

La alegerea strategiilor didactice se va ține cont de: scopurile și obiectivele propuse, conținuturile stabilite, resursele didactice, nivelul de pregătire inițială și capacitățile elevilor, competențele ce trebuie dezvoltate. Profesorul va utiliza următoarele metode, procedee și tehnici de predare-învățare: prelegerea, explicația, conversația euristică, dialogul, precum și formele de lucru: frontal, individual și în echipă.

Profesorul va stabili coerența între competențele profesionale unității de curs, conținuturi, activități de învățare, resurse, mijloace și tehnici de evaluare. De asemenea, în cadrul lecțiilor, profesorul va utiliza mijloace instructionale de tipul: Evocare, Realizarea sensului, Reflecție și Extindere. Predarea elementelor de conținut va fi axată pe rezolvarea unor sarcini concrete legate de următoarele activități precum:

- studierea principalelor categorii de resurse turistice (durabile, verzi);
- identificarea principalelor caracteristici specifice resurselor turistice;
- aprecierea importanței sustenabilității pentru dezvoltarea turismului;
- evaluarea stării și calității mediului prin prisma turismului durabil;

- determinarea impactului turismului asupra mediului înconjurător;

Elevul va dobândi cunoștințe, pornind de la necesitatea realizării unei sarcini concrete și se vor îmbina armonios cunoștințele teoretice cu cele practice.

Studiul individual ghidat de profesor va fi realizat pentru fiecare unitate de conținut, propunându-le elevilor sarcini individualizate. Se recomandă aplicarea metodelor interactive de lucru cu elevii cum ar fi discuția, comunicarea reciprocă, prezentarea, proiectul, studii de caz, problematizarea etc.

Evaluarea se face pe parcursul activităților de predare/învățare pentru a cunoaște care este stadiul formării profesionale și la ce nivel se situează ea, în raport cu competențele specifice unității de curs.

Produse recomandate pentru evaluarea nivelului de dezvoltare a competențelor cognitive

Nr.

ctr. **Produse /sarcini**

Criterii/descriptorii de evaluare a produselor/sarcinii

1. Argumentarea orală
Coresponderea formulărilor temei
Selectarea și structurarea logică a argumentelor în corespundere cu ipotezele puse în discuție
Apelarea la studii de caz/propria experiență în argumentarea ipotezelor puse în discuție
Utilizarea unui limbaj adecvat și bogat, respectarea normelor literare
Utilizarea corectă și adecvată a mijloacelor orale de exprimare (intonația, gesturile, vocabularul etc.)
2. Proiectul
Validitatea proiectului - gradul în care acesta acoperă unitar și coerent, logic și argumentat tema propusă
Elaborarea și structura proiectului - acuratețea, rigoarea și coerența demersului științific, logica și argumentarea ideilor, corectitudinea concluziilor.
Creativitatea – gradul de noutate pe care-l aduce proiectul în abordarea temei sau în soluționarea problemei
3. Studiu de caz
Corectitudinea interpretării studiului de caz propus
Calitatea soluțiilor, ipotezelor propuse, argumentarea acestora
Punerea în evidență a subiectului, problematicii și formularea
Originalitatea studiului, a formulării și a realizării
Calitatea soluțiilor, ipotezelor propuse, argumentarea acestora
Rezolvarea corectă a problemei, asociate studiului analizat de caz
4. Activitatea practică
Ansamblu de acțiuni cu caracter practic și aplicativ, conștient și sistematic executate de elevi în scopul adâncirii înțelegerii și consolidării cunoștințelor dobândite, verificării și corectării lor, precum și al însușirii unor priceperi și deprinderi practice, aplicative, al cultivării dragostei pentru muncă

Sugestii de evaluare a competențelor profesionale

Evaluarea pune în evidență măsura în care se formează competențele specifice unității de curs. Se va aplica evaluarea formativă, care se va desfășura pe tot parcursul studierii disciplinei. În scopul unei evaluări eficiente se vor utiliza metode tradiționale și de alternativă, prin probe orale și scrise, în funcție de cerințele unității de competență. Se vor utiliza următoarele metode: observarea sistematică a comportamentului elevilor, urmărind progresul personal; autoevaluarea; portofoliul elevului; realizarea proiectelor de grup/individuale. Metodele utilizate vor fi orientate spre valorificarea achizițiilor elevilor și stimularea lucrului în echipă. Pentru fiecare metodă, profesorul va elabora instrumentele de evaluare. De asemenea, lucrările practice ce dezvoltă capacități și aptitudini de analiză și evidență, vor servi și ca mod de evaluare curentă. Evaluarea sumativă va fi proiectată în așa

mod, încât să asigure dovezi pentru elevi, cadrele didactice și angajatori, informații relevante despre achizițiile în termeni de cunoștințe și abilități în baza unor criteriilor definite explicit. La elaborarea sarcinilor/itemilor de evaluare formativă și sumativă, profesorul va ține cont de competențele specific/profesionale disciplinei. Produsele elaborate în cadrul studiului individual vor fi evaluate în bază de criterii și descriptori de evaluare. Instrumentele de evaluare trebuie să fie adecvate scopului urmărit și să permită elevilor să demonstreze deținerea/ stăpânirea competențele specific/profesionale disciplinei. După fiecare subiect abordat din suportul didactic, elevul are posibilitate individual/perechi sau grup, să se autoevalueze conform sarcinilor și întrebărilor din prezentul support didactic.

IV. CONCLUZIE

Suportul didactic reprezintă o interpretare a disciplinei "Turismul durabil". Turismul durabil reprezintă o abordare esențială pentru asigurarea echilibrului între dezvoltarea economică, protecția mediului și beneficiile sociale pentru comunitățile locale. Implementarea unui Sistem de Management de Mediu (SMM) conform standardelor internaționale ISO 14001 și EMAS contribuie la **monitorizarea, evaluarea și îmbunătățirea continuă** a performanței ecologice a structurilor turistice. Proiectele și inițiativele internaționale (UNEP, UNWTO/OMT, UE) oferă exemple concrete și bune practici care pot fi adaptate la nivel național sau local, demonstrând **impactul pozitiv al colaborării globale în turismul durabil**. Bunele practici, studiile de caz și politicile integrate contribuie la dezvoltarea de **destinații turistice responsabile**, cu un impact redus asupra mediului și cu beneficii reale pentru comunități și turiști. Turismul durabil implică **conștientizarea și implicarea activă a tuturor actorilor**: manageri, angajați, turiști și autorități publice, pentru atingerea obiectivelor de mediu și economice. Dezvoltarea durabilă în turism necesită **planificare strategică, monitorizare continuă, evaluare și adaptare**, astfel încât structurile turistice să devină mai rezistente, eficiente și ecologice pe termen lung. Educația și formarea profesională în turismul durabil reprezintă **instrumente fundamentale pentru schimbarea comportamentului** și pentru implementarea politicilor de mediu în sectorul turistic.

GLOSAR DE TERMENI PENTRU TURISMUL DURABIL

Agroturism

Formă de turism desfășurată în mediul rural, bazată pe vizitarea formator, cunoașterea vieții rurale și consumul produselor locale.

Audit de sustenabilitate

Evaluarea impactului unei organizații turistice asupra mediului, comunității și economiei, conform standardelor de durabilitate.

Biodiversitate

Varietatea speciilor de plante și animale și microorganisme dintr-un ecosistem, esențială pentru menținerea echilibrului ecologic.

Blue Flag

Certificare internațională acordată plajelor, porturilor și lahturilor care respectă criteriile stricte de calitate a apei, siguranță și educație ecologică.

Carbon footprint (amprenta de carbon)

Cantitatea totală de emisii de gaze cu efect de seră generate direct sau indirect de o activitate turistică.

Certificare turism durabil

Proces prin care o destinație sau unitate turistică este recunoscută oficial pentru practicile sale sustenabile.

Management al destinației turistice

Proces de planificare, coordonare și monitorizare a turismului într-o destinație, pentru a asigura sustenabilitatea.

Dezvoltare durabilă

Dezvoltare care satisface nevoiile prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi.

Destinație turistică sustenabilă

Localitate, regiune sau țară care promovează turismul cu impact minim asupra mediului și culturii locale.

Ecoturism

Turism responsabil în natură, care conștientizează mediul și soarta comunităților locale.

Eficiență energetică

Utilizarea resurselor energetice într-un mod care minimizează pierderile și impactul asupra mediului.

Impact turistic

Efectele activităților turistice asupra mediului, economiei și comunității locale.

Mediu inconjurator

Totalitatea elementelor naturale și antropice care influențează activitatea turistică.

Sustenabilitate

Capacitatea de a menține un sistem fără să-l deterioreze pe termen lung, aplicată mediului, economiei și societății.

Turism cultural durabil

Turism care promovează și protejează patrimoniul cultural, tradițiile și identitatea locală.

Turism responsabil

Practică turistică conștientă, care minimizează impactul negativ

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD)

link de descriere a ODD: <https://statistica.gov.md/ro/obiectivele-de-dezvoltare-durabila-183.html>

Diagrama "tort de nuntă" ODD la nivel internațional

Legi, Acte normative, Hotărâri, Strategii, Tratatate, Convenții Naționale și Internaționale, privind mediul

Legislația R.Moldova - politici de prevenire a poluării și evaluării de mediu

1. Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr. 301 din 24.04.2014
www.legis.md
2. Programul de promovare a economiei „verzi” în Republica Moldova pentru anii 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 160 din 21.02.2018
www.legis.md
3. Ordin nr. 219 din 01.10.2018 cu privire la aprobarea Ghidului cu privire la efectuarea procedurilor privind evaluarea strategică de mediu
www.legis.md
4. Legea nr. 11 din 02.03.2017 privind evaluarea strategică de mediu
www.legis.md
5. Legea nr. 86 din 29.05.2014 privind evaluarea impactului asupra mediului
www.legis.md
6. Legea nr.1540 din 25.02.1998 privind plata pentru poluarea mediului
www.legis.md
7. Legea nr. 1515-XI din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător
www.legis.md

Actele normative pe domeniul schimbărilor climatice

Hotărîrea Guvernului nr. 444/2020 cu privire la instituirea mecanismului de coordonare a activităților în domeniul schimbărilor climatice

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122314&lang=ro

Hotărîrea Guvernului nr. 107/2019 cu privire la aprobarea Metodologiei de calcul al impactului biocarburanților și al biolichidelor asupra emisiilor de gaze cu efect de seră

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112852&lang=ro

Hotărîrea Guvernului nr. 1277/2018 cu privire la instituirea și funcționarea Sistemului național de monitorizare și raportare a emisiilor de gaze cu efect de seră și altor informații relevante pentru schimbările climatice

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112485&lang=ro

Hotărîrea Guvernului nr. 624/2023 cu privire la aprobarea Programului național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030.

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140163&lang=ro

Hotărîrea Guvernului nr. 659/2023 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare cu emisii reduse al Republicii Moldova până în anul 2030

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139980&lang=ro

Legea nr. 78/2017 pentru ratificarea Acordului de la Paris

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99251&lang=ro

Hotărîrea Guvernului nr. 1470/2016 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova pînă în anul 2030 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=98493&lang=ro

Hotărârea Guvernului nr. 1009/2014 cu privire la aprobarea Strategiei Republicii Moldova de adaptare la schimbarea climei până în anul 2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114739&lang=ro#

Hotărârea Parlamentului nr. 404/1995 pentru ratificarea Convenției-cadru a Organizației Națiunilor Unite cu privire la schimbarea climei
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=60740&lang=ro

Acte legislative/normative pe domeniul protecția aerului atmosferic

1	HG nr. 593/2024 pentru aprobarea Regulamentului privind reducerea emisiilor naționale de anumiți poluanți atmosferici (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=145224&lang=ro)
2	Legea nr.98/2022 privind calitatea aerului atmosferic (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131230&lang=ro)
3	Hotărârea Guvernului nr. 914/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind limitarea emisiilor de compuși organici volatili cauzate de utilizarea de solvenți organici în anumite vopsele, lacuri și în produsele de refinisare a autovehiculelor (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124936&lang=ro)
4	Hotărârea Guvernului nr. 587/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind controlul emisiilor de compuși organici volatili rezultați din depozitarea și din distribuția benzinei de la terminale la stațiile de alimentare cu produse petroliere (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122611&lang=ro)
5	Hotărârea Guvernului nr. 414/2016 pentru aprobarea Regulamentului privind reducerea conținutului de sulf din anumiți combustibili lichizi (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114834&lang=ro)
6	Hotărârea Parlamentului nr. 399/1995 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanțe lungi (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=8729&lang=ro)
7	Legea nr. 1018/2002 pentru ratificarea Protocolului privind poluanții organici persistenți și a Protocolului privind metalele grele la Convenția din 1979 asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanțe lungi (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108034&lang=ro)
8	Legea nr. 215/2015 pentru aderarea Republicii Moldova la Protocolul Convenției din 1979 asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanțe lungi referitor la finanțarea pe termen lung a Programului de cooperare pentru supravegherea și evaluarea transportului pe distanțe lungi al poluanților atmosferici în Europa (EMEP) (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=90885&lang=ro)

Legislația națională – politici în domeniul economiei circulare și instrumente economice

Documente de politici:

1	Strategia de mediu 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024 (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144295&lang=ro)
2	Programul de promovare a economiei verzi și circulare în Republica Moldova pentru perioada 2024-2028, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 495/2024 (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144384&lang=ro)
3	Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 248/2013 (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114412&lang=ro)
4	Programul național pentru gestionarea deșeurilor pe anii 2023-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 972/2023 (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141680&lang=ro)

5	Strategia națională de dezvoltare economică 2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 393/2024 (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143524&lang=ro)
6	Programul național pentru promovarea antreprenoriatului și creșterea competitivității în anii 2023-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 653/2023 9(https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139409&lang=ro)
7	Programul național de dezvoltare industrială pentru anii 2024-2028, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 280/2024 (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143460&lang=ro)
Legi și regulamente:	
1	Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului înconjurător (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141043&lang=ro)
2	Legea nr. 209/2016 privind deșeurile (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143643&lang=ro)
3	Hotărârea Guvernului nr. 212/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind deșeurile de echipamente electrice și electronice (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144986&lang=ro)
4	Hotărârea Guvernului nr. 561/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind ambalajele și deșeurile de ambalaje (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143207&lang=ro)
5	Hotărârea Guvernului nr. 501/2018 pentru aprobarea Instrucțiunii cu privire la ținerea evidenței și transmiterea datelor și informațiilor despre deșeurile și gestionarea acestora (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144988&lang=ro)
6	Codul fiscal 1163/1997 (Titlul VIII. Taxele pentru resursele naturale, accizele la mijloacele de transport); (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138613&lang=ro)
7	Legea nr. 1540/1998 privind plata pentru poluarea mediului (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138909&lang=ro)
8	Ordinul MADRM nr. 15/2019 cu privire la aprobarea formularului dării de seamă (EMPOLDEP19), modului de completare a acestuia și Instrucțiunii privind modul de calculare și achitare a plăților pentru emisiile și deversările de poluanți și depozitarea deșeurilor. (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112519&lang=ro)

Lista tratatelor internaționale privind mediul

1	Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei privind colaborarea în domeniul protecției și dezvoltării durabile a bazinului râului Nistru (semnat la Roma, la 29.11.2012, în vigoare din 28.07.2017, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 42/2013)
2	Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a apelor Prutului și Dunării (semnat la Chișinău, la 28.06.2010, în vigoare din 18.11.2010, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 734/2010).
3	Acordul de cooperare dintre Serviciul Hidrometeorologic de Stat cu Administrația Națională de Meteorologie din România, 14 septembrie 2022
4	Acordul între Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului al Republicii Moldova, Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului din România și Ministerul Mediului și Resurselor Naturale al Ucrainei privind cooperarea în zona formată din ariile naturale protejate ale Deltei Dunării și Prutului de Jos (semnat la București, la 05.06.2000, în vigoare din 11.09.2003).
Tratate multilaterale	

1	Convenția Stockholm privind Poluanții Organici Persistenți (POP) ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 40/2004. A intrat în vigoare la data de 06.07.2004
2	Convenția privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale (Helsinki, 1992) (Republica Moldova a ratificat Convenția prin Hotărârea Parlamentului nr. 1546-XII din 23 iunie 1993)
3	Protocolul privind Apa și Sănătatea la Convenția privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale (Legea nr. 207/2005 pentru ratificarea Protocolului privind Apa și Sănătatea)
4	Convenția pentru combaterea deșertificării în țările afectate grav de secetă și/sau de deșertificare (Hotărârea Parlamentului 257-XIV din 24 decembrie 1998)
5	Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier (Convenția Espoo), (semnată la Espoo, la 25.02.1991, în vigoare pentru RM din 10.09.1997): - Protocolul privind evaluarea strategică de mediu (Kiev, 21 mai 2003).
6	Protocolul privind registrele emisiilor de poluanți la Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului (Kiev, 21 mai 2003), ratificat 2017, în vigoare pentru RM din 14.06.2013).
7	Convenția privind diversitatea biologică (CBD)(Rio de Janeiro, 5 iunie 1992),), (RM este parte din 18.01.1996 - Protocolul de la Nagoya privind accesul la resursele genetice și distribuirea corectă și echitabilă a beneficiilor care rezultă din utilizarea acestora (ABS), (RM este parte din 29.10.2010); Protocolul de la Cartagena privind biosecuritatea (New York, SUA 2001) Legea RM Nr. 1381/2002, intrat în vigoare la 11.09.2003
8	Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale în Europa (Berna, 1979) Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova Nr. 1546/1993
9	Convenția privind peisajul european (Florența, 2000) Hotărârea Parlamentului nr. 112/2001
10	Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice (Bonn, 23 iunie 1979) (RM este parte din 01.04.2001)
11	Acordul privind Conservarea speciilor de păsări migratoare Euro-Asiatice (AEWA) (RM este parte din 01.04.2001)
12	Convenția asupra zonelor umede de importanță internațională în special ca habitat al păsărilor acvatic (Ramsar, 2 februarie 1971)
13	Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării Aria prioritară nr. 6 „Conservarea biodiversității, a peisajelor și a calității aerului și solurilor”.
14	Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES), întocmită la Washington la 3 martie 1973 (prin Legea Nr. 1246 din 28.09.2000 Republica Moldova a aderat la Convenția (CITES))
15	Convenția privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Sofia, 29 iunie 1994)
16	Convenția asupra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanțe lungi (Geneva, 13 noiembrie 1979): - Protocolul privind poluanții organici persistenți (24 iunie 1998, Aarhus - Protocolul privind metalele grele (Aarhus, 24 iunie 1998)

	- Protocolul referitor la finanțarea pe termen lung a Programului de cooperare pentru supravegherea și evaluarea transportului pe distanțe lungi al poluanților atmosferici în Europa adoptat la Geneva la 28 septembrie 1984 - Protocolul privind combaterea acidificării, eutrofizării și ozonului la nivelul solului (Gothenburg, 30 noiembrie 1999)
17	Convenția Cadru cu privire la schimbarea climei (New-York, 9 mai 1992) - Protocolul de la Kyoto (11 decembrie 1997) - Acordul de la Paris (22 aprilie 2016)
18	Convenția de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deșeurilor periculoase și eliminării acestora (Basel, 22 martie 1989)
19	Convenția pentru protecția stratului de ozon (Vienna, 22 martie 1985): - Protocolul privind substanțele care distrug stratul de ozon (Montreal, 16 septembrie 1987)
20	Convenția pentru protecția stratului de ozon; Protocolul de la Montreal referitor la substanțele care distrug stratul de ozon. RM a aderat prin Hotărârea Parlamentului RM 966/1996. Data intrării în vigoare: 15.08.1996

Anexa 5

Video, link-uri, informații tematice

https://www.youtube.com/watch?v=D_j720c_MGQ Ziua internațională fără pungi de plastic-03 iulie.
<https://www.youtube.com/watch?v=D47a081CQV0> Problemele mediului văzute de sus.
https://www.youtube.com/watch?v=2LweZZ9c_uI Degradarea și protecția mediului.
<https://www.youtube.com/watch?v=JWjWDTEsack> Poluarea, reciclarea.
<https://www.youtube.com/watch?v=-yJSJkekKno> Cum să protejăm Pământul.
<https://www.youtube.com/watch?v=5hKhHxVny0A> Regulamentul micului ecologist.
<https://www.youtube.com/watch?v=ORSMc3ngywY> Solubrizarea.
<https://am.gov.md/ro/content/evaluarea-impactului-asupra-mediului> Evaluarea impactului asupra mediului.
<https://am.gov.md/ro/content/managementul-de%C8%99eurilor> Gestionarea deșeurilor.
<https://am.gov.md/ro/content/monitoringul-calit%C4%83%C8%9Bii-mediului> Monitoringul calității mediului.
<https://am.gov.md/ro/content/educa%C8%9Bie-%C8%99i-con%C8%99tientizare-ecologic%C4%83> Educație și conștientizare ecologică.
<https://am.gov.md/ro/content/mecanisme-economice-de-mediu> Mecanisme economice de mediu.
<https://am.gov.md/ro/content/accesul-la-informa%C8%9Bia-de-mediu> Accesul la informația de mediu.
<https://am.gov.md/ro/content/monitorigul-resurselor-naturale> Monitoringul resurselor natural.
<https://am.gov.md/ro/content/protec%C8%9Bia-aerului-atmosferic-%C8%99i-schimb%C4%83rile-climatice> Protecția aerului atmosferic și schimbările climatice.
<https://am.gov.md/ro/content/indicatori-de-mediu> Indicatori de mediu.
<https://am.gov.md/ro/content/rapoarte-privind-starea-mediului> Rapoarte privind starea mediului.
<https://am.gov.md/ro/content/managementul-de%C8%99eurilor> Rapoarte deșeuri.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/76/utilizarea-eficienta-a-resurselor-si-economia-circulara> Utilizarea eficientă a resurselor și economia circulară.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/77/consumul-si-productia-durabile> Consumul și producția durabilă.
<https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/eu-environment-action-programme-to-2030.html> Programul de acțiune pentru mediu al UE până în 2030.
<https://iso9001.md/servicii/iso-140012015-sistemul-de-management-al-mediului/> Sistemul de Management al Mediului.

<https://www.untourism.int/> OMT-Organizația Mondială a Turismului.

V. BIBLIOGRAFIE:

- 1.Moraru, Gh. (2010). *Turismul rural și ecologic în Republica Moldova*. Chișinău: Editura Academiei de Științe a Moldovei.
- 2.Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Culegere statistică, ediția 2024 ”Resursele naturale și mediul în Republica Moldova”.
- 3.Miron V. Miron M. Melnicenco E. (2017). *Turismul verde în Moldova*. Chișinău, ADTM.
- 4.Analele ASEM, ediția a XI-a. Nr.1 / 2013.DEZVOLTAREA DURABILĂ ÎN TURISMUL EUROPEAN.
- 5.Departamentul de Dezvoltare durabilă. <https://dezvoltaredurabila.gov.ro/turism-durabil>
- 6.ASRO.<https://www.asro.ro/turismul-durabil-esential-pentru-experiente-de-neuitat/>
- 7.Invest Moldova. <https://invest.gov.md/>
- 8.Micleușescu A. Bratu D. (2025). *Turismul durabil –cheia prosperității comunităților locale*. Universitatea Româno-Americană.
- 9.Florea C. (2020). *Strategii de criză în Managementul Turismului durabil*. București, Editura Universitară.
- 10.Blue Europe. <https://www.blue-europe.eu/ro/tag/turism-durabil/>
- 11.Pensiunea Eco-Resort.s.Butuceni, r-l.Orhei (2023). Simpozion Științifico-practic cu participare internațională. Universitatea de Stat din Moldova.
- 12.Mazilu M. *Revistă de Marketing Online-vol.1, Nr.4. ”Turismul –o relație privilegiată cu dezvoltarea durabilă”*
- 13.Slideshare. <https://www.slideshare.net/slideshow/ratiu-final/47647100> Dezvoltarea durabilă. Turismul durabil.
- 14.Ciobanu V.(2022). *Calitatea –factor determinant al Turismului sustenabil*. Revistă științifico-practică nr.2/2022. Universitatea de Stat din Moldova.
- 15.Trends HRB. *Turismul durabil și competitiv în Europa*.
<https://www.trendshrb.ro/evenimente/turismul-durabil-si-competitiv-in-europa/>
- 16.Green News. <https://greennews.ro/article/suedia-ocupa-primul-loc-in-top-turism-global-durabil/>
- 17.wikipedia <https://www.wikipedia.org>.

18. Google.com.

Disclaimer

Acest material a fost elaborat în cadrul unui proiect ERASMUS+ de consolidare a capacității Invatamantului Profesional Tehnic, finanțat de Comisia Europeană, “Calea Moldovei spre competențe turistice avansate (MPATS)” prin intermediul consorțiului BK Plus – Cipru, Centrul de Inovare și Politici din Moldova, Școala Profesională 2, Chișinău, Colegiul de Ecologie Chișinău, iED – Grecia, APRO Formazione – Italia, 2025 – 2027.

Acest material a fost elaborat în cadrul unui proiect ERASMUS+ de consolidare a capacității Invatamantului Profesional Tehnic, finanțat de Comisia Europeană. Reprezintă o compilare și o sinteză a informațiilor provenite din multiple surse externe, toate făcând referință corespunzătoare la Bibliografie. Autorii nu revendică calitatea de autori originali pentru niciun conținut preluat din publicații externe și recunosc și respectă pe deplin drepturile de proprietate intelectuală ale autorilor, editorilor și instituțiilor originale, așa cum sunt citați în Bibliografie. Comisia Europeană nu este responsabilă pentru orice utilizare care ar putea fi făcută a informațiilor conținute aici.